

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ZORUNLU SİGORTALARDA GÜVENCE HESABI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ZEKERİYA TEPEDELEN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ŞABAN KAYIHAN

GAZİANTEP / 2016



KABUL- ONAY

ÖNSÖZ

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 13. ve 14. maddeleriyle, sigorta hukuku anlamında mevzuatımıza yeni hükümler getirilmiştir. Bu hükümler daha önce Karayolu Trafik Kanunu, Sigorta Murakabe Kanunu ve Karayolu Taşıma Kanunu'nda dağınık halde düzenlenen Zorunlu Sigortalar ile öncesinde ismi Garanti Fonu olan Güvence Hesabı'na ilişkindir. Yüksek lisans tezimin temelini teşkil eden zorunlu sigortalar ve buna bağlı olarak kabul edilen Güvence Hesabı, son yıllarda giderek popüler hale gelmesine rağmen, sistemde yer alan zorunlu sigorta sayısının sürekli artması ve yeni düzenlemelerin ardı ardına gelmesi nedeniyle inceleme alanı olarak bakir bir alandır. Sigorta hukukuna ilişkin kaynak sayısı fazla olmasına rağmen Güvence Hesabı'na ilişkin kaynak sayısı yeterli değildir. Çoğu yazar birkaç sayfa açıklamayla yetindiğinden konuyu bir bütün olarak ele alan güncel kaynak bulunmamaktadır. Kaynak bulmakta sıkıntı yaşadığımız, bazı yeni sigorta türlerini ilk defa yazmak zorunda kaldığımız gerçeğine rağmen kıymetli hocalarımla ve alanda çalışan hukukçu meslektaşlarımızın desteği sayesinde bu sorun aşılmıştır.

Bu çalışmayı hazırlamamda bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen kişilere teşekkürü bir borç bilmekteyim.

Özellikle her görüşmemde beni güler yüzle ve bir dost edasıyla karşılayan, kendisinden çalışma enerjisini aldığım kıymetli hocam Prof. Dr. Şaban Kayıhan beye,

Engin bilgisi ve hoşgörüsüyle çalışmamıza destek olan Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yasan beye,

Kıymetli çalışmalarından yararlandığım hocam Yrd. Doç. Dr. Tamer Bozkurt beye,

Çalışmam esnasında ve tüm hayatımda sevgi dolu bakışlarıyla yaşama sevincimi yenileyen minik kızım Neva Ceren'e çok teşekkür ediyorum.

ÖZET

ZORUNLU SİGORTALARDA GÜVENCE HESABI

ZEKERİYA TEPEDELEN

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şaban KAYIHAN

Eylül 2016, 218 sayfa

Zorunlu sigortalar sözleşme yapma hürriyetinin istisnası olarak, özellikle mali mesuliyet sigortası branşında yer bulan, tehlikeli iş ve işletmelerin çalışanlara ve üçüncü kişilere vereceği zarar risklerini telafi etmek, işleteni ve ekonomiyi de rahatlatmak amacıyla kamu gücüyle tesis edilip kabul edilen sigortalardır. Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesiyle yeni zorunlu sigorta ihdasının kanun yoluyla yapılması sisteminden vazgeçilerek, mevcut sigortaların zorunlu hale getirilmesi ve ihtiyaç halinde sistemde mevcut olmayan sigortaların ihdası yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Hükümde önceden mevcut özellikle trafik kazalarındaki zararları karşılayan mali sorumluluk sigortaları ile diğer zorunlu sigortalar korunmuş, mali sorumluluk sigortalarının yanında değişen ihtiyaçlar karşısında mal sigortalarının da Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu hale getirilmesinin önü açılarak reform düzeyinde köklü değişikliğe gidilmiştir. Ülkemizdeki ekonomik gelişmelerle doğru orantılı olarak tehlikeli iş alanlarının artması ve hemen her alanda iş kazalarının çoğalması sebebiyle yapılan bu köklü değişiklik yerinde olmuştur. Nitekim Kanun'un kabulünden sonra, Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası'nın Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilmesi yeni sistemin isabetli olduğunun göstergesidir. SK.'nın 14. maddesiyle ise zorunlu sigorta sistemini tamamlayan Güvence Hesabı kabul edilmiştir. Düzenlemeyle; daha önce Garanti Fonu adı altında sadece trafik sigortalarını kapsayan bir sistem yerine tüm zorunlu sigortaları kapsayan yeni bir müessesenin kabulü de zorunlu sigorta sistemini tamamlamıştır. Güvence Hesabı, zorunlu sigortalarla teminat altına alınan risklerden kaynaklanan üçüncü kişilere ait zararların, zorunlu sigorta yaptırılmaması veya sigorta şirketinin iflası gibi hallerde Kanun'da sayılan şartların oluşması koşuluyla karşılanması amacını taşımaktadır. Bu kapsamda çalışmamızda zorunlu sigortaların neler olduğu, bu sigortalar için hangi hallerde Güvence Hesabı'na zarar ödemesi için başvurulabileceği ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu sigorta, sözleşme hürriyeti, mali sorumluluk, Garanti Fonu, Güvence Hesabı.



ABSTRACT

ASSURANCE ACCOUNT OF COMPULSORY INSURANCE

ZEKERİYA TEPEDELEN

Master Thesis, Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Şaban KAYIHAN

September 2016, 218 pages

Compulsory insurances especially those which are included in the liability insurance category as an exception to the freedom of contract are established and accepted by the public power in order to compensate the risk of harm to the employees and the third parties by dangerous businesses and reassure the business operator and also economy. The power of turning the existing insurances into compulsory ones and introduction of new insurances lacking in the system in case of necessity was given to the Council of Ministers, abandoning the system that such introduction of new compulsory insurance had to be implemented through the Article 13 of the Insurance Law. The existing financial liability insurances, in particular those which cover the damages of traffic accidents and other compulsory insurances have been maintained in the law and a radical change has been made by paving the way for also turning the property insurances into compulsory ones by the decision of the Council of Ministers in case of requirements. Such radical change in our country was favorable due to the increasing number of dangerous businesses in direct proportion to the economic developments and occupational accidents almost observed in every field. As a matter of fact, acceptance of the Compulsory Personal Accident Insurance for the Mining Employees by the Council of Ministers indicates legitimacy of the new system after the adoption of the law. Assurance Account supplementing the compulsory insurance was accepted in accordance with the Article 14 of the Insurance Law. With the regulation; acceptance of a new administration covering all compulsory insurances instead of a system covering only traffic insurances under the name of Guarantee Fund previously also supplemented the compulsory insurance system. Assurance Account is designed to cover the damages to the third parties resulting from the risks secured by the instrument of compulsory insurances in cases where there is no compulsory insurance thereof or the insurance company goes bankrupt, providing

that the conditions set forth in the law are fulfilled. In this context, what the compulsory insurances are and under which circumstances the Assurance Account can be referred to for the compensation of damages with regard to these insurances will be discussed in our study.

Key Words: Compulsory insurance, freedom of contract, financial liability, Guarantee Fund, Assurance Account.



İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ.....	1
I.KONUNUN ÖNEMİ.....	1
II.KONUNUN SEÇİLİŞ AMACI.....	3
III.KONU SINIRLANDIRMASI VE İNCELEME PLANI.....	9
BİRİNCİ BÖLÜM.....	10
§ 1. GARANTİ FONU ZORUNLU SİGORTA VE GÜVENCE HESABI DÜZENLEMESİ	10
I. GARANTİ FONU DÜZENLEMESİ.....	10
A. Mülga 6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu	10
B. 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu.....	11
C. Garanti Fonu Yönetmeliği.....	12
II. ZORUNLU SİGORTA VE GÜVENCE HESABI DÜZENLEMESİ	13
A. Zorunlu Sigorta Düzenlemesi	13
1. Zorunlu Sigorta Düzenlemesine Genel Bakış	13
a. Kavram.....	14
b. Zorunlu Sigortaların Kabulünde Amaç ve İşleyiş	15
2. Karayolları Trafik Kanununda Zorunlu Sigorta.....	17
3. Mülga Sigorta Murakabe Kanununda Zorunlu Sigorta.....	19
4. Karayolu Taşıma Kanununun Mülga Hükümlerinde Zorunlu Sigorta.....	20
5. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununda Zorunlu Sigorta	22
6. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Zorunlu Sigorta.....	24
7. Zorunlu Hale Gelmesinde Kamu Yararı Bulunan Sigortalar	25
B. Güvence Hesabı Düzenlemesi.....	27
1. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununda Güvence Hesabı	27
2. Güvence Hesabı Yönetmeliği.....	28
3. Sigorta Genel Şartları	28
İKİNCİ BÖLÜM	31
§ 2. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ŞARTLARI VE SORUMLULUK HALLERİ.....	31
I. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ŞARTLARI.....	31
A. Başvuru Şartları.....	31

B. Güvence Hesabına Başvurulabilecek Haller	31
1. Sigortalının Tespit Edilememesi	31
2. Zorunlu Sigortanın Bulunmaması	32
3. Zorunlu Sigorta Teminat Limitleri ile Sigorta Poliçesinde Belirtilen Limit Arasında Fark Olması	34
4. Sigorta Şirketinin Mali Bünye Zafiyeti Nedeniyle Sürekli Olarak Bütün Branşlarda Ruhsatlarının İptal Edilmesi ya da İflası	35
5. Çalınmış veya Gasp Edilmiş Bir Aracın Karıştığı Kazada İşletenin Sorumlu Tutulmaması	37
6. Yeşil Kart Sigortası ile İlgili Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca Yapılacak Ödemeler İçin Büro Tarafından Başvuru	38
7. Bakanlar Kurulunun Gerekli Gördüğü Hallerde Eşyaya Gelecek Zararların Kısmen veya Tamamen Hesaptan Karşılmasına Karar Vermeye Yetkili Olması	38
II. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU	39
A. Güvence Hesabının Sorumluluğu	39
B. Sigorta Türüne Göre Güvence Hesabının Sorumluluğu	41
1. Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu	41
a. Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (KZMSS)	41
aa. Kavram	41
bb. Amaç	44
cc. Kapsam	47
aaa. Kapsam Dışında Kalan Haller	50
bbb. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri	51
ccc. Sigortacının Yükümlülükleri	55
dd. İşletenin Sigortacının ve Güvence Hesabının Sorumlu Olmadığı Haller	56
aaa. Mücbir Sebep	56
bbb. Zarar Görenin Ağır (Tam) Kusuru	56
ccc. Üçüncü Kişinin Ağır (Tam) Kusuru	56
ddd. İşletenin Kusuru Olmaksızın Aracın Çalınması veya Gasp Edilmesi	57
eee. Sorumluluktan Kurtulma Sonucunu Doğuran Sözleşmelerin Geçersizliği	57
ff. Zarar Görenler	58
aaa. Zarar Gören Üçüncü Kişiler	58
bbb. Üçüncü Kişi Sayılan Sürücü ve Yardımcıları	58
ccc. İşletenin Eşi Çocukları ve Yakınları	60
ddd. Hatır İçin Taşınanlar	63
gg. Sigortaya Başvuru	65
b. Karayolu Zorunlu Mali sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru	66
aa. Zarar Görenlerin Güvence Hesabına Başvurabileceği Haller	66
bb. Güvence Hesabına Başvurabilecek Kişiler	67
cc. Güvence Türleri	67
dd. Güvence Tutarları-Poliçe Limiti	67
2. Mülga Zorunlu Karayolu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu	68

a. Mülga Zorunlu Karayolu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası.....	68
aa. Kavram	68
bb. Amaç	70
cc. Kapsam.....	70
dd. Sigortacının Yükümlülükleri	71
ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları	72
ff. Teminat Türleri	74
aaa. Ölüm Teminatı	74
bbb. Sakatlık Teminatı	74
ccc. Tedavi Giderleri Teminatı.....	75
gg. Sorumluluğu Kaldıran ve Azaltan Haller.....	75
aaa. Kapsam Dışı Haller	75
bbb. Kapsama Girmeyen Taşıtlar	76
ğğ. Sigortanın Coğrafi Sınırı.....	76
hh. Hak Sahiplerinin Çokluğu Halinde İndirim	76
ıı. Tazminatın Azaltılması veya Kaldırılması Sonucunu Doğuran Haller	77
ii.Hak Sahiplerinin Doğrudan Doğruya Talep Hakkı	77
kk. Kazanın İhbarı ve Zararın Ödenmesi	77
ll. Sigortanın İspatı.....	77
mm. Zarar Görenler.....	78
b. Mülga Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru	78
aa. Mülga Zorunlu Taşıma Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru Koşulları... ..	78
bb. Başvuru Belgeleri.....	80
aaa. Ölüm Halinde.....	80
bbb. Bedensel Zarar Halinde	81
3. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu	84
a. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası.....	84
aa. Kavram	84
bb. Amaç	84
cc. Kapsam.....	85
dd. Sigortacının Sorumluluğu	90
ee. Sigortacıya Başvuru İcra ve Dava Hakkı	91
b. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu	93
aa. Güvence Hesabına Başvuru İçin Uygulama Başlangıcı	94
aaa. Şehirlerarası Otobüsle Yolcu Taşımalarında Uygulama Başlangıcı.....	95
bbb. İl Sınırları İçindeki ve Şehir İçi Taşımalar İle 100 Kilometreye Kadar Taşımalarda Uygulama Başlangıcı.....	95
bb. Zorunlu Koltuk Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru Koşulları	97
cc. Zarar Görenler	98
dd. Başvuru İçin Gerekli Belgeler	99
aaa. Ölüm Halinde.....	99
bbb. Yaralanma Halinde.....	100
ccc. Tedavi Giderleri İçin Başvuru.....	102

4. Uluslararası Yeşil Kart Sigortası İle İlgili Motorlu Taşıt Bürosu Ödemelerinde	
Güvence Hesabının Sorumluluğu.....	104
a. Uluslararası Yeşil Kart Sigortası	104
aa. Kavram	104
bb. Amaç	105
cc. Yeşil Kart Sisteminin Tarihçesi.....	105
dd. Yeşil Kart Bürolarının Görevleri	107
b. Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Sorumluluğu	108
aa. Hasar Halinde Büroya Başvuru	111
aaa. Maddi Hasarlı Kazalarda Gerekli Belgeler	112
bbb. Ölümlü Kazalarda Gerekli Belgeler	112
ccc. Tedavi Gerektiren Kazalarda gerekli Belgeler.....	112
ddd. Sürekli Sakatlık Halinde Gerekli Belgeler	112
c. Yeşil Kart Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu.....	113
5. Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında	
Güvence Hesabının Sorumluluğu.....	118
a. Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası	118
aa. Kavram	118
bb. Amaç	119
cc. Kapsam.....	120
dd. Sigortacının Sorumluluğu	121
ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları	124
ff. Sigorta Ettirenin Sorumluluğu.....	125
aaa. Sözleşme Yapılırken Beyan Sorumluluğu	126
bbb. Sigorta Süresi İçinde İhbar Sorumluluğu	126
gg. Zarar Görenler.....	127
ğğ. Sigortacıdan Doğrudan Talep Hakkı.....	127
hh. Başvuru İçin Gerekli Belgeler	128
aaa. Ölüm Halinde.....	128
bbb. Yaralanma Halinde.....	129
ccc. Diğer Zararlarda.....	130
b. Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının	
Sorumluluğu	130
aa. Güvence Hesabının Sorumluluğu.....	130
bb. Sorumluluğun Sınırları.....	131
cc. Başvuru Koşulları.....	131
dd. Gerekli Belgeler	131
6. Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu	132
a. Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası.....	132
aa. Kavram	132
bb. Amaç	132
cc. Kapsam.....	132
dd. Sigortacının Sorumluluğu	134
ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları	137

ff. Sigorta Ettirenin Sorumluluğu.....	138
aaa. Sözleşme Yapılırken Beyan Sorumluluğu.....	138
bbb. Sigorta Süresi İçinde İhbar Sorumluluğu	139
ccc. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Sorumlulukları	140
gg. Zarar Görenler ve Zarar Türleri	140
ğğ. Sigortacıya Doğrudan Başvuru ve Dava Hakkı	142
hh. Sigortacıya Başvuruda Gerekli Belgeler.....	142
aaa. Ölüm Halinde.....	142
bbb. Yaralanma Halinde.....	143
b. Tüp Gaz Zorunlu Sigortasında Güvence Hesabı	144
aa. Güvence Hesabının Sorumluluğu.....	144
bb. Güvence Hesabının Sorumlu Olduğu Haller	144
cc. Sorumluluğun Sınırları	144
dd. Güvence Hesabına Başvuru İçin Gerekli Belgeler	145
7. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu	145
a. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası	145
aa. Kavram	145
bb. Amaç	145
cc. Kapsam.....	146
dd. Sigortacının Sorumluluğu	150
ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları	151
ff. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettiren Sigortalılar veya Hak Sahiplerinin Sorumlulukları.....	151
gg. Sigorta Ettirenin Sorumlulukları.....	152
aaa. Sigorta Ücretinin Ödenmesi.....	152
bbb. Sözleşme Yapıldığı Sırada Beyan Sorumluluğu	152
ccc. Sigorta Ettirenin Sigorta Süresi İçinde Beyan Sorumluluğu	153
ddd. Sigorta Ettirenin Değişmesi	153
gg. Zarar Görenler.....	154
ğğ. Doğrudan Sigortacıya Başvuru Hakkı	154
aaa. Ölüm Halinde Gerekli Belgeler	155
bbb. Yaralanma Halinde Gerekli Belgeler	155
hh. Sigortacıya ve Sorumlulara Karşı Dava Hakkı	156
b. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabı	157
aa. Güvence Hesabının Sorumluluğu.....	157
bb. Sorumluluğun Sınırları.....	158
cc. Güvence Hesabına Başvuru Halleri.....	158
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	159
§ 3. HESABA BAŞVURU ZARAR TÜRLERİ ÖDEME USULLERİ DAVA HAKKI RÜCU ZAMANAŞIMI GÖREV YETKİ İŞLEYİŞ VE FİNANSMAN.....	159
I. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU	159
A. Güvence Hesabına Başvurabilecek Kişiler.....	160

B. Başvurulacak Makam	160
C. Hesaba Başvuru Şekli ve Gerekli Belgeler.....	160
D. Hesaba Başvurunun Süresi	161
II. GÜVENCE HESABINA BAŞVURUNUN SONUÇLANMASI.....	162
A. Zararın Tamamının Ödenmesi.....	162
B. Kısmi Ödeme Yapılması	162
III.GÜVENCE HESABININ SORUMLU OLDUĞU ZARAR TÜRLERİ.....	163
A. Ölüm Zararları.....	164
1. Destekten Yoksun Kalma Tazminatı.....	164
a.Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanması.....	165
2. Cenaze (Defin) Giderleri	167
B.Yaralanma Zararları	168
1. Sürekli İş göremezlik -Kalıcı Sakatlık- Nedeniyle Çalışma Gücü ve Kazanç Kaybı	168
a. Kalıcı Sakatlığın Kazadan Hemen Sonra Oluşması	168
b. Kalıcı Sakatlık Halinin Uzun Bir Tedavi Sonucunda Ortaya Çıkması	169
2. Geçici İş göremezlik Nedeniyle Çalışma ve Kazanç Kaybı.....	170
3. Tedavi ve Bakıcı Giderleri	172
C.Maddi Hasarlar	173
IV.HAK SAHİPLERİNE ÖDEME YAPILMASI USULÜ	173
A. Teminat Tutarının Yeterli Olması Halinde Ödeme	173
B. Garameten Paylaştırma.....	173
V. GÜVENCE HESABI VE SORUMLULARA KARŞI DAVA HAKKI.....	175
A. Güvence Hesabına Karşı Dava Hakkı.....	175
1. Değişiklik Öncesi Doğrudan Dava Hakkı	175
2. Değişiklik Sonrasında Başvurudan Sonra Dava Hakkı.....	175
a.Hiç Ödeme Yapılmaması Halinde Dava.....	175
b.Kısmi Ödeme Yapılması Halinde Dava	175
B.Sorumlulara Karşı Dava Hakkı	176
VI. RÜCU.....	177
A. Zorunlu Sigortalarda Sigortalıya Rücu	177
B. Güvence Hesabının Sorumlulara Karşı Rücu Hakkı.....	188
1. Halefiyet ve Rücu Hakkı	188
2. Rücu Edilebilecek Sorumlular	189
3. Rücu Halleri	190
a. Zorunlu Sigorta Yaptırmayan Sorumlulara Rücu	190
b.Geçerli Teminat Tutarları Üzerinden Zorunlu Sigortalarını Yaptırmayan Sorumlulara Rücu	190
c.Sorumlunun Sonradan Belli Olması Halinde Bu Kişilere veya Sigorta Şirketine Rücu.....	191
d.Zorunlu Sigortaların Sigortacısının İflası Halinde Rücu	191

e.Çalınan veya Gasp Edilen Aracın Sebep Olduğu Zararlardan İşletenin Sorumlu Tutulamaması Halinde Rücu	192
f.Yeşil Kart Sigortası Kapsamında Hesap Tarafından Yapılacak Ödemeler Nedeniyle Büroya Rücu	192
g. Kazaya Karışan Diğer Motorlu Araçların İşletenine Rücu	192
ğ. İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortacısına Rücu.....	192
h.İşletenin Bağlı Bulunduğu Teşebbüs Sahibine Rücu	193
ı. Sürücü ve İşletenin Eylemlerinden Sorumlu Olduğu Yardımcı Kişilere Rücu....	193
i.Bisiklet Motorlu Bisiklet ve Yayalara Rücu	193
j. Motorlu Aracı Çalan ve Gasp Edenlere Rücu	193
k. Motorlu Araçlarla İlgili Mesleki Faaliyette Bulunan Teşebbüs Sahipleri ve Onların Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısına Rücu.....	193
m.Hayvan Tutucularına Rücu.....	194
n.Aile Başkanına Rücu	194
o. Zarar Gören Motorlu Aracın Kasko Sigortacısına Rücu	194
VII. ZAMANAŞIMI.....	194
A. Zorunlu Sigortalara Karşı Açılacak Davalarda Zamanaşımı.....	194
B. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davalarda Zamanaşımı	197
C. Güvence Hesabının Diğer Sorumlulara Karşı Açacağı Rücu Davalarında Zamanaşımı	198
D. Güvence Hesabının Zarar Gören veya Hak Sahiplerine Karşı Açacağı Ödemenin İadesi Davalarında Zamanaşımı	199
E. Güvence Hesabının Zarara Sebep Olan Motorlu Aracın Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısı Zamanında ve Doğru Bilgi Vermeyen Sigorta Şirketleri ve Motorlu Taşıtlar Bürosuna Karşı Açacağı Davalar ile Diğer Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısına Karşı Açacağı Davalarda Zamanaşımı	200
VIII.GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME.....	200
A. Görev ve Yetki.....	200
B. Dava Türüne Göre Görev ve Yetki	202
1. Rücu Davasında Görev ve Yetki	202
2. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davalarda Görev ve Yetki	203
3. Güvence Hesabının Açacağı Rücu Davalarında Görev ve Yetki.....	204
4. Ödemenin İadesi Davasında Görev ve Yetki	204
A. İŞLEYİŞ	204
B. FİNANSMAN	206
C. GEÇİŞ HÜKÜMLERİ	206
SONUÇ.....	209
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	212

KISALTMALAR

§	: Paragraf
ADR	: Alternative Dispute Resolution (Alternatif Uyuşmazlık Çözümü)
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 818 Sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
BSD	: Banka ve Sigorta Dergisi
c.	: Cümle
C.	: Cilt
E.	: Esas
f.	: Fıkra
GF	: Garanti Fonu
GF. Yön.	: Garanti Fonu Yönetmeliği
GH	: Güvence Hesabı
GH. Yön.	: Güvence Hesabı Yönetmeliği
HD.	: Hukuk Dairesi
İMSS	: İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası
K.	: Karar
K.Taş.K.	: Karayolu Taşıma Kanunu
K.Taş.K.Yön.	: Karayolu Taşıma Kanunu Yönetmeliği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname

KMZSS	: Karayolu Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
KMZSSGŞ	: Karayolu Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
Krş.	: Karşılaştırınız
KŞYTH. Yön.	: Karayolu Şehirlerarası Yolcu Taşıma Hakkında Yönetmelik
KTGF	: Karayolu Trafik Garanti Fonu
KTGF. Yön.	: Karayolu Trafik Garanti Fonu Yönetmeliği
KTGSH	: Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı
KTGSH. Yön.	: Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği
KTK	: 2918 Sayılı Karayolu Trafik Kanunu
KTZFKS	: Karayolu Taşıma Zorunlu Ferdi Kaza Koltuk Sigortası
KTZFKSGŞ	: Karayolu Taşıma Zorunlu Ferdi Kaza Koltuk Sigortası Genel Şartları
KTZMSS	: Karayolu Yolcu Taşıma Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
KTZMSSGŞ	: Karayolu Yolcu Taşıma Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
KZMMKTGSH	: Karayolu Zorunlu Mali Mesuliyet Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m.	: Madde
MÇZFKS	: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası
MÇZFKSGŞ	: Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları
md.	: Madde
MK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

MTB	: Motorlu Taşıt Bürosu
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBTHDSİ	: Sağlık Bakanlığı Trafik Hizmetleri Döner Sermaye İşletmesi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SGŞ	: Sigorta Genel Şartları
SHD	: Sigorta Hukuku Dergisi
SK	: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu
SMK	: 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu
STK	: Sigorta Tahkim Komisyonu
T.	: Tarih
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TGZMSS	: Tüp Gaz Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
TGZMSSGŞ	: Tüp Gaz Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
TMTB	: Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu
TMTBÇEUH. Yön.	: Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik
TMZMSS	: Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
TMZMSSGŞ	: Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
TSREŞB	: Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği
TSRŞB	: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği

TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
UMTSS	: Uluslararası Motorlu Taşıt Sigorta Sertifikası
UMTSSS	: Uluslararası Motorlu Taşıt Sigorta Sertifikası Sistemi
vb.	: Ve Bunun Gibi
vd.	: Ve Devamı
Y.	: Yargıtay
Y.HD.	: Yargıtay Hukuk Dairesi
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ZKTMSS	: Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası
ZOKFKS	: Zorunlu Otobüs Koltuk Ferdi Kaza Sigortası

GİRİŞ

I.KONUNUN ÖNEMİ

Son yıllarda ülkemizde sigorta hukuku önemli hale gelmiştir. Yeni zorunlu sigorta türlerinin hayata geçirilmesine bağlı olarak sigorta sektörüne yeni güvence sistemleri getirilmiştir. Güvence Hesabı, zorunlu sigortalara bağlı geliştirilen ve hasarın teminatsız kalması halinde oluşacak mağduriyeti ortadan kaldırmak amacıyla kabul edilen yenilenmiş bir müessese olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvence sistemimizde daha önce var olan Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı (Garanti Fonu), yerini Güvence Hesabı'na bırakmıştır. Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesiyle 2007 yılına kadar yürürlükte bulunan Garanti Fonu'na ilişkin hükümler yürürlükten kaldırılarak yerini Güvence Hesabı'na ilişkin hükümler almıştır.

Güvence Hesabı'nın ihdasının amacı zorunlu sigortaların boşluklarının doldurulmasıdır. Garanti Fonu ile mukayese edildiği zaman Güvence Hesabı ile kanun koyucunun daha geniş bir korumayı amaçladığı görülmektedir. Ancak bu korumayı gerçekleştirirken her hal ve şartta gerçekleşen zararların değil, belirli durumlarda gerçekleşen zararların tazmininin amaçlandığı açıktır.

Önceki düzenleme sadece zorunlu trafik sigortalarını kapsamaktayken, SK. 14. maddesindeki düzenleme, tüm zorunlu sigorta türlerini Güvence Hesabı kapsamına almıştır. Ayrıca SK. 13. maddesiyle, ihtiyaç halinde yeni zorunlu sigortaların ihdası yetkisinin Bakanlar Kurulu'na verilmiş olması konuyu gelişim ve değişime açık hale getirmiştir. Yeni düzenlemeyle Bakanlar Kurulu mali sorumluluk sigortalarının haricinde gerekli gördüğü hallerde mal sigortalarını da zorunlu hale getirebilecektir.

Zorunlu trafik sigortaları dışındaki diğer zorunlu sigortalar için Güvence Hesabı uygulamasının henüz çok yeni olmasından dolayı konuya ilişkin yeterince yerleşik uygulamanın bulunmadığı açıktır. Hep gündemde olmasına rağmen zorunlu trafik sigortaları dışındaki zorunlu sigortalar ve Güvence Hesabı'na ilişkin yeterince yazılı kaynak bulunmamaktadır. Güvence Hesabı denildiğinde sadece Zorunlu Mali Sorumluluk Trafik Sigortası'yla ilgi kurulması, diğer zorunlu sigortaların bilinmediği gerçeğini ortaya

koymaktadır. Bu nedenle, SK. 14. maddesiyle tüm zorunlu sigortalar için kabul edilen Güvence Hesabı'na ilişkin hükümlerin anlaşılması için SK. 13. maddesiyle düzenlenen tüm zorunlu sigorta türlerine ilişkin Güvence Hesabı'nın sorumluluğunu ayrı ayrı işlemek önem arz etmektedir.



II.KONUNUN SEÇİLİŞ AMACI

Geleneksel toplumdan endüstriyel topluma geçiş süreci içinde, bir takım meslek ve faaliyetlerle uğraşan kişilerin başkalarına verebilecekleri zararların türleri ve nitelikleri giderek artmaktadır. Toplumun yaşam düzeyini yükselten teknolojik gelişmeler diğer yandan kişilerin karşı karşıya kaldıkları tehlikeli olayların artış göstermesine neden olmaktadır¹. Gelişen teknolojiyen, beraberinde getirebileceği muhtemel riziko ve zararlar nedeniyle vazgeçmek mümkün olamayacağından, zorunlu sorumluluk sigortaları ile hem zarara uğrayan kişilerin zararlarının tazmin edilmesi belli bir ölçüde garanti altına alınmış olmakta, hem de neden oldukları zararı tazmin borcu limitler dâhilinde sigortalının üzerinden alınmış olmaktadır. Örneğin trafik kazası yaparak bir kişinin ölümüne sebep olan sürücünün ortaya çıkan zararı tek başına tazmin etmesi oldukça zordur. Bu çerçevede yapılacak bir sorumluluk sigortası hem üçüncü kişilerin uğrayacağı zararların sigorta şirketince telafi edilmesine hem de bu tür tehlikeli işleri yapan kişilerin tazminat yükünü kaldırmak suretiyle mağdur olmalarını engeller². Çeşitli risklerin kamu yararı esas alınarak zorunlu sigortalarla güvence altına alınmasının toplumda güven ve refahı artıracak ve sigortanın yaygınlaşmasını sağlayacak bir gerçektir. Bu sebeple kanun koyucu bazı sorumluluk sigortalarını zorunlu hale getirmiştir.

Sorumluluk sigortalarının amacı zarar görenin haklı taleplerine karşı sigorta ettireni güvence altına alma düşüncesi olsa da son yıllarda kamu düzeninin korunması bakımından zarar göreni korumak olgusu ön plana çıkmıştır. Bu nedenle kusura dayalı sorumluluğun yanında kusura dayanmayan sorumluluk hallerini karşılamak amacıyla TTK düzenlemesinde zorunlu sigortalar sistemi kabul edilmiştir. Kanun koyucu kamu düzeninin korunmasına ilişkin bu iradesini SK 13. maddesi ile ihzar ederek zorunlu sigortaların ihdası yetkisini Bakanlar Kurulu'na devretmiş, kamu yararının gerektirdiği her türlü can ve mal sigortalarının zorunlu hale getirilmesinin önünü açmıştır. Sigorta ihdası yetkisinin Bakanlar Kurulu'na

¹ Kayıhan, Şaban/Bağcı, Ömer, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 1. Basım, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2016, s.129.

² Çeker, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 10. Baskı, Karahan Yayınları, Adana, 2014, s. 136.

bırakılmış olmasının yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı bulunduğu yönünde eleştiriler almıştır. Kanaatimizce burada yasama yetkisinin devri söz konusu değildir. Zira Bakanlar Kurulu bu yetkiyi yine kanundan almakta olup verilen yetki pratikte ihtiyaçları daha çabuk karşılama amacı taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında düzenleme yerinde olmuştur. SK 14. maddesiyle de; daha önce sadece zorunlu trafik sigortaları için kabul edilen ve KTK.' da düzenlenen Garanti Fonu Hesabı yerine Güvence Hesabı'nı getirerek zorunlu sigortaların tamamını hesap kapsamına almıştır.

Güvence Hesabı'nın ihdasının amacı, zorunlu sigortaların boşluklarının doldurulmasıdır. Bazı sigortaların zorunlu hale getirilmesinde Devlet'in hedeflediği, kamu menfaatlerinin korunmasıdır. Zorunlu trafik sigortaları, özellikle trafik kazalarında tehlike sorumluluğunun kabul edilmesi ve zarar görenlerin zararının tamamen giderilmesi amacıyla doğmuş ve gelişmiştir. Bu sigortalar bir taraftan araç sahibini tazminat ödeme yükümünden kurtarmak amacını güderken diğer taraftan trafik kazalarında kaza kurbanlarını korumak amacını gütmektedir³. Uluslararası Yeşil Kart Zorunlu Sigortası da aynı amaçla kabul edilmiş bir sigorta türü olup, araç işletenlerinin ve zarar görenlerin sisteme dahil yabancı ülkelerde korunmasını sağlar. Trafik kazalarında zarar görenler, ellerinde olmayan bazı nedenlerle sigorta teminatından istifade edemez ve muhatap olarak sadece haksız fiil failiyle baş başa kalır. Kaza ve zarara yol açan aracın tespit edilememesi veya zorunlu sigorta yaptırılmaksızın trafiğe çıkarılması veyahut da aracın zorunlu sigortasını yapan sigortacının iflas etmesi gibi durumlarda zarar gören, sigorta teminatından yoksun kalacaktır. İşte bu gibi durumlarda zarar görenleri sigorta şemsiyesi altına almak maksadıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabı Müessesesi oluşturulmuştur⁴. İşte Kanun'la Güvence Hesabı yenilenerek hesabın kapsamı genişletilmiştir.

Daha önce var olan ve KTK.'nın 108. maddesinde ihdas edilmiş bulunan Garanti Fonu ile, Sigortacılık Kanunu'nun Garanti Fonu'na ilişkin ilgili hükmünü kaldıran ve 14. maddesinde ihdas edilen Güvence Hesabı karşılaştırıldığında, yeni düzenlemeyle kanun koyucunun daha geniş bir korumayı amaçladığı görülmektedir. Gerçekten KTK. m. 108'de sadece trafik mali sorumluluk sigortalarındaki boşlukların doldurulması amaçlanmış iken

³ Memiş, Tekin, Güvence Hesabının Taşımanın 100 km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur? İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3, S.1, 2012, s. 129.

⁴ Ateş, Hüseyin, Güvence Hesabı, TBB Dergisi, 2013, S.108, s. 349.

SK.m.14’de ise sadece sorumluluk sigortaları değil, Karayolları Trafik Kanunu ve Sigorta Murakabe Kanunu’ndaki diğer tüm zorunlu sigortalar ile Sigortacılık Kanunu gereğince Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen ve ileride kabul edilecek olan zorunlu sigortaların boşluklarının tamamlanması amaçlanmıştır. Böylece, kanun koyucu, Güvence Hesabı ile daha geniş bir çevreyi koruma altına almıştır⁵. Öncesinde Garanti Fonu’nun, Sigortacılık Kanunu ile de Güvence Hesabı’nın oluşturulmasının amacı, kanun koyucunun zorunlu sigortalar ile karşılanamayan zararları, bir başka yolla telafi etmek istemesidir. Karayolları Trafik Kanunu’nda öngörülen amaç aynıdır⁶.

Aslında dünya ülkelerindeki sistemler ele alınıp değerlendirildiğinde mecburi sigortaların boşluğunun doldurulması için farklı sistemlerin benimsendiği de görülmektedir⁷. Farklı ülke düzenlemelerinde benimsenen çözümler de farklıdır. Fransa’da garanti fonu, daha ziyade kazadan sorumlu olanların ödeme kabiliyetinin olmaması hallerinde devreye giren ikame bir tazminat sistemini öngörür iken Belçika ve İtalya’da adeta sigorta gibi bir işleve sahiptir⁸. Hatta İtalyan yazarlardan bir kısmı, garanti fonundan bahsederken adeta kanundan doğan bir sigorta olarak bahsetmektedir⁹. Türk Hukuku’ndaki sistem incelendiğinde ise, daha ziyade Fransız sistemine yakın olduğu, sigortalının bilinmemesi ya da sigorta şirketinin iflas etmesi gibi hallerde, fonun/hesabın devreye girdiği ve ikame bir işleve sahip olduğu görülmektedir¹⁰.

İlke olarak zorunlu hale getirilebilecek olan sigortalar sorumluluk sigortaları olmakla birlikte; istisnai de olsa çeşitli ülke uygulamalarında olduğu gibi mal sigortalarının da zorunlu hale getirilmesinde kamu yararı bulunabilir. Bu nedenle Kanun’la kaldırılan 7397 Sayılı

⁵ Memiş, Tekin, s. 129.

⁶ Bkz. Kender, Rayegan, Trafik Sigortasında Garanti Fonu , V.Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Trafik Sigortası, Ankara, 1973, s. 433 vd..

⁷ Özsunay, Ergun, Onüçüncü Bildiriyle İlgili Açıklamalar, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Trafik Sigortası, Ankara, 1973, s. 448.

⁸ Kender, Rayegan, Garanti Fonu, s. 436.

⁹ Damcı, Adnan , On üçüncü Bildiriyle İlgili Açıklamalar, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Trafik Sigortası, Ankara, 1973, s.473.

¹⁰ Memiş, Tekin, s. 129.

Sigorta Murakabe Kanunu'ndaki düzenlemeden farklı olarak yeni düzenlemede Bakanlar Kurulu'na zorunlu hale getirilecek sigortalardaki sorumluluk sigortası sınırlandırılması kaldırılmıştır. Yeni düzenlemeye göre, ihdas edilecek zorunlu sigortalar mevcut bir sigortanın zorunlu hale getirilmesi şeklinde olabileceği gibi, daha önce uygulaması olmayan bir sigortanın zorunlu olarak uygulanması şeklinde de olabilir¹¹. Nitekim Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesi kapsamında Bakanlar Kurulu'nun 2015/7249 Sayılı Kararı ile, 6 Şubat 2015 tarih ve 29259 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak zorunlu hale gelmiştir. Kararın 7. maddesinde yürürlük tarihi, 6 Mayıs 2015 olarak belirlenmiştir.

Artık ihtiyaç halinde Bakanlar Kurulu zorunlu mali sorumluluk sigortaları dışında hali hazırda zorunlu bulunmayan mesleki mesuliyet sigortalarını ve diğer mal sigortalarını zorunlu hale getirerek yeni zorunlu sigortalar ihdas edebilecektir. Zorunlu olmayan mali sorumluluk sigortaları ile zorunlu olmayan mal sigortalarının hangilerinin zorunlu hale getirilmesinin kamu yararı için gerekli olduğu konusu tartışmaya açıktır.

Öte yandan düzenlemeyle; sigorta sözleşmesinin tarafı olan kişilere getirilen sigorta yaptırma zorunluluğuna paralel olarak sözleşmenin diğer tarafı olan ve ilgili branşta faaliyet gösteren şirketler için de zorunlu sigortaları yaptırmaktan imtina edemeyecekleri hüküm altına alınmıştır¹². Böylece zorunlu sigorta sözleşmelerinin ilgili branşta faaliyet gösteren sigorta şirketleri tarafından yapılması da zorunlu hale getirilmiştir¹³.

Kamu menfaatinin ön planda tutulduğu bu tür sigortaların denetimini daha etkin bir hale getirebilmek amacıyla bir faaliyetin icrası ya da bir şeyin kullanılması için izin veya ruhsat vermeye ve bunları denetlemeye yetkili mercilere de sigortaların yaptırılıp yaptırılmadığını denetleme, araştırma ve geçerli teminat temin edilene kadar faaliyetin durdurulması yetkisi tanınmıştır. Ayrıca, etkin bir denetimin sağlanabilmesi için, herhangi bir izin veya ruhsatı gerektirmeyen işlemlerde de denetim mercilerinin kapsamını belirlemeye Müsteşarlık yetkili kılınmıştır¹⁴. Özellikle iflas kararları ile ilgili yasal sürecin uzun zaman

¹¹ Bkz. 5684 S. SK. 13. m. Gerekçesi.

¹² Bkz. 5684 S. SK. 13. m. Gerekçesi.

¹³ Bkz. 5684 S. SK. 13. m. Gerekçesi.

¹⁴ Bkz. 5684 S. SK. 13. m. Gerekçesi.

gerektirmesi, sigortalıların tazminatlarını almalarında gecikmelere neden olmaktaydı. Düzenlemeyle ödemelerin iflastan önce ruhsat iptali halinde yapılabilmesi imkânı getirilmiş, hem teminatların hem de oluşturulan yeni kaynağın Güvence Hesabı çatısı altında toplanması, ayrıca garanti sisteminin gelişmiş ülkelerdeki gibi yeniden düzenlenmesi sağlanmıştır. Düzenleme ile zorunlu kılınan sigortalardan doğan tazminatların karşılanabilmesi amaçlanmıştır. Düzenleme uyarınca, söz konusu sigortalının zorunlu hale getirilmiş olması nedeniyle duyulan güvenin zedelenmemesi için, herhangi bir zarar görülmesi durumunda ortaya çıkan zararın belirli kurallar dâhilinde karşılanabilmesi amaçlanmıştır. Düzenleme ile Güvence Hesabı'nın gelirleri de düzenlenmiştir¹⁵.

O halde daha önce var olan ve sadece Zorunlu Trafik Sigortası'nı kapsayan Garanti Fonu yerine, tüm zorunlu sigortaları kapsayacak şekilde Güvence Hesabı sistemi kabul edilerek Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Mülga Taşıma Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Zorunlu Koltuk Sigortası, Motorlu Taşıtlar Bürosu'nca yapılan Uluslararası Yeşil Kart Zorunlu Sigortası ödemelerinin yanında; Tüp Gaz Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ve son olarak Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası'nın sisteme katılması güvence sistemini kuvvetli hale getirmiştir. Ancak 14.04.2016 Tarih ve 6704 Sayılı Torba Kanun'la 4925 Sayılı Kanun'un 18. maddesi ilga edilerek Zorunlu Taşıma Sigortası yürürlükten kalkmış, taşıma yapan araçlara iki kat teminatlı Zorunlu Trafik Sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Bu sigortalar sınırlı sayıda olmayıp sisteme yeni zorunlu sigortalar katılabilir.

Kanaatimize göre asıl önemli olan ve sisteme açılım getiren düzenleme Bakanlar Kurulu'na kamu yararı için gerektiğinde yeni zorunlu mal sigortaları ihdas etme yetkisinin de verilmiş olmasıdır. Bakanlar Kurulu'na Kanun'la verilen bu yetki aynı zamanda bir görevi de ifade etmektedir. Bakanlar Kurulu gelişen durumları da göz önüne alarak gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, sorumluluk sigortalarının yanında mal sigortalarını da zorunlu hale getirerek yeni zorunlu sigortalar ihdas etmeli, üçüncü kişilerin ve mağdurların güvence sistemiyle korunmasını sağlamanın yanında ekonomik kayıpları da güvence altına almalıdır. Zira Güvence Hesabı'nın daha kapsayıcı olması can ve mal kayıplarına karşı ülke ekonomisine de büyük katkı sağlayacaktır.

Güvence Hesabı'na ilişkin yargısal uygulamalar en çok kendisini Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası'nda göstermiştir. Zira Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk

¹⁵ 5684 S. SK. 14. m. Gerekçesi.

(Trafik) Sigortası ÷lkemizde en yaygın zorunlu sigorta olması nedeniyle önceden var olan Garanti Fonu'nun en yaygın konusu olduğundan, uzun yıllar yargısal kararlara konu olmuştur. Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'na uygulanacak hükümler neredeyse yerleşik hale gelmiştir. Buna rağmen Yargıtay'ın verdiği bazı kararlar hala tartışmaya açıktır. Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası ile Zorunlu Ferdi Koltuk Sigortası hakkında da yeteri kadar Yargıtay kararı bulunmaktadır. Ancak diğer zorunlu sigortalara ilişkin uygulamaların yeni olması nedeniyle yeteri kadar yargı kararının varlığından bahsedemeyiz. Çalışmamızın temel amacı zorunlu sigortalara ilişkin Güvence Hesabı'nın sorumluluğunun sınırlarını açıklamanın yanında uygulamada ortaya çıkan sorunları belirleyerek çözüm önerisi sunmaktır.



III.KONU SINIRLANDIRMASI VE İNCELEME PLANI

Çalışmamızın birinci bölümünde; Garanti Fonu Zorunlu Sigorta ve Güvence Düzenlemesi başlığı altında, önceki Garanti Fonu düzenlemesini, Sigortacılık Kanunu'nun 14. maddesiyle getirilen Güvence Hesabı'na ilişkin yeni düzenlemeyi, eski düzenlemeyle yeni düzenlemenin karşılaştırılmasını, Sigortacılık Kanunu'nun 13. maddesiyle getirilen zorunlu sigortalara ilişkin yeni düzenlemeyi, buna bağlı olarak zorunlu sigorta kavramını, zorunlu hale getirilmesinde kamu yararı bulunan can ve mal sigortalarını, yeni Güvence Hesabı Yönetmeliği'ni ve Sigorta Genel Şartları'nı; ikinci bölümde, Güvence Hesabı'na Başvuru Şartları ve Sorumluluk Halleri başlığı altında, Güvence Hesabı'na hangi hallerde başvurulabileceğini, Güvence Hesabı'nın sorumluluğunun sigorta türüne göre kapsam ve sınırlarını, Güvence Hesabı kapsamında bulunan zorunlu sigortalara ilişkin kavram, amaç, kapsam ve işleyişi, zorunlu sigortalarda sigortacının yükümlülükleri ile buna bağlı olarak geçerli sigorta bulunmaması halinde Güvence Hesabı'nın zarar görenlere karşı yükümlülüklerini, zorunlu sigortadan ve dolayısıyla Güvence Hesabı'ndan yararlanacak olan zarar görenlerin kimler olduğunu, zorunlu sigortaların ve Güvence Hesabı'nın sorumluluğunun sınırlarını; üçüncü bölümde, Hesaba Başvuru Sonuçlanması Ödeme Usulleri Dava Rücu Zamanaşımı Görev Yetki İşleyiş Finansman ve Geçici Hükümler Başlığı altında, hesaba başvurabilecek kişileri, başvuru yapılacak makamı, başvuru şeklini ve gerekli belgeleri, başvurunun süresini, sonuçlanmasını, hesabın sorumlu olduğu zarar türlerini, zararın hesaplanmasında dikkat edilecek kriter ve ilkeleri, zarar gören hak sahiplerine ödeme yapılması usullerini, zararın paylaştırılmasında uygulanacak ilkeleri, hesaba ve sorumlulara karşı dava hakkını, başvuru şartını, ödeme yapıldıktan sonra zorunlu sigortaların ve Güvence Hesabı'nın zarara sebebiyet verenlere karşı rücu hakkını, rücu hallerini, rücu edilebilecek sorumluları, açılacak davalarda zamanaşımını, açılacak davalar ile rücu davalarında görevli ve yetkili mahkeme ve alternatif uyuşmazlık çözümü yollarını, hesabın gelirlerinin nelerden oluştuğunu ve yönetiminin nasıl denetlendiğini işledik.

BİRİNCİ BÖLÜM

§ 1. GARANTİ FONU ZORUNLU SİGORTA VE GÜVENCE HESABI DÜZENLEMESİ

Güvence Hesabı düzenlemesi kabul edilene kadar Garanti Fonu'na¹⁶ ilişkin düzenlemeler yürürlükteydi. Kanun'la hesap düzenlemesi fon düzenlemesinin yerini aldığından her iki düzenlemeyi de incelemek konuya açıklık getirecektir. Ayrıca her ne kadar yeni düzenleme önceki düzenlemeyi ortadan kaldırmış gibi görünse de eski düzenlemeye ilişkin bazı maddelerin yürürlüğünün sürdüğü tartışmaya açıktır.

I. GARANTİ FONU DÜZENLEMESİ

A. Mülga 6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu

Motorlu araç işleteninin sorumluluğu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası ilk olarak yürürlükten kalkmış olan 6085 S. KTK ile özel olarak düzenlenmiştir. Kanun'un 51. maddesi ile motorlu taşıt sahipleri motorlu araçların işletilmesi sırasında üçüncü kişilerin uğradıkları zararları teminat altına almak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmakla yükümlü tutulmuşlardı. Bu düzenlemede Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yapma zorunluluğu sadece gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişisi olan motorlu taşıt sahipleri için öngörülmüş olup motorlu taşıt sahibi olan genel ve katma bütçeli idareler için mali sorumluluk sigortası yaptırmaya yükümlülüğü getirilmemişti¹⁷. Bu düzenlemedeki hükümle sadece motorlu araç sahibine bu zorunluluğun getirilmesi doktrinde eleştirilmiş, motorlu araç sahibi kavramının aracı fiilen tasarrufu altında bulunduran kişi yani işleten şeklinde geniş yorumlanması gerektiği haklı olarak ileri sürülmüştü¹⁸.

¹⁶ “Garanti Fonu” ibaresi 21/2/2001 T. ve 4629 S. Kanunun 6. maddesiyle “Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı” olarak değiştirilmiş ve metne işlenmiştir.

¹⁷ Nomer, Esra Yıldız, Trafik Sigortasında Garanti Fonu, Beta Yayınları, 1. Bası, İstanbul, 2000, s.7.

¹⁸ Tandoğan Haluk, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara, 1981, s. 225 vd..

6085 S. KTK. m. 56. f. 2. ile genel ve katma bütçeli idareler ile özel idareler, belediye ve 3659 Sayılı Kanun'a tabi teşekkül ve müesseselere ait araçların sebep oldukları trafik kazalarının yol açtığı zararların bu idareler tarafından teşkil edilecek fon tarafından karşılanması hüküm altına alınmıştır. Ancak bu madde ile bu fona katılmak veya mali sorumluluk sigortası yaptırmak konusunda seçimlik hakka sahip olduklarından bazı idareler fon tesis etmiş, bazı idareler ise fon tesis etmeyerek mali sorumluluk sigortası yaptırmayı tercih etmişlerdir. Bu düzenleme o dönemde çeşitli yazarlar tarafından eleştirilmiştir¹⁹. Zira tek bir güvence sisteminin kabul edilmesinin daha pratik olacağı ve sorunları ortadan kaldıracağı açık iken böyle farklı fonların kurulmasının kabulü yanlış olmuştur.

Görüldüğü üzere Mülga 6085 S. KTK düzenlemesinde güvence sistemi ancak ZMSS ile sınırlı idi. ZMSS ise sadece gerçek ve özel tüzel kişilere zorunlu kılınmış olup devlet araçlarına bu zorunluluk yerine fon zorunluluğu getirilerek karışık bir sistem tesis edilmişti. Bu düzenlemede güvence sisteminin çok zayıf olduğu, Güvence Hesabı'nın henüz kabul edilmediği, ZMSS düzenlemesinin dahi yeterli olmadığı açıktır. Zira kamu araçlarının ZMSS yaptırma zorunluluğu bile kabul edilmemişken tam olarak güvence sisteminin varlığından bahsetmek mümkün olamaz. Çünkü güvence sistemi zorunlu sigortanın varlığına bağlıdır.

B. 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu

Motorlu araç işleteninin sorumluluğunu karşılamak için ihdas edilen Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nın bulunmadığı hallerde zararın karşılanmasını sağlamak amacıyla 13.10.1983 tarihinde 2918 S. KTK.'nın 108. maddesiyle Garanti Fonu hukukumuzda ilk defa girmiştir. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı adı altında getirilen düzenlemeye göre; ZMSS.'ye tabi motorlu araçların sebep olacakları zararların, Kanun'da sayılan durumlarda işletenin sorumluluğuna ilişkin kurallar uyarınca geçerli teminat tutarları dâhilinde karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde bir KTGSH oluşturulur. Buna göre ZMSS.'nin bulunmadığı ya da zararı karşılamadığı hallerde KTGSH.'ye başvurularak zararın karşılanması istenebilir.

Düzenlemeye göre; kazaya sebep olan aracın işleteninin sonradan bulunması halinde KTGSH.'nin işletene ve sigortacısına rücu edebileceği, diğer durumlarda da KTGSH.'nin sorumlulara başvurma ve sigortacının iflas masasına katılma haklarının saklı olacağı; KTGSH.'nin gelirlerinin; ZMSS için tahsil edilen toplam primlerin yüzde biri oranında

¹⁹ Adal, Erhan, Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk, İstanbul, 1963, s.34-35; Vural, Güven, Trafik Sigortası, Ankara, 1981, s. 21.

sigorta şirketlerince ödenecek katılma payları ile sigorta yaptıranlardan safi primlerin yüzde ikisi oranında tahsil edilecek katılma paylarından oluşacağı; Bakanlar Kurulu'nun bu oranları binde beşe kadar indirmeye veya tekrar kanuni sınırlarına kadar yükseltmeye yetkili olacağı; sigorta aracılarının, sigorta yaptıranlardan tahsil ettikleri katılma paylarını tahsilatı takip eden ayın on beşine kadar ilgili sigorta şirketlerine intikal ettireceği; sigorta şirketlerinin kendileri tarafından ödenmesi gereken bir takvim yılına ilişkin katılma paylarını takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar, sigorta yaptıranlardan tahsil edilen katılma paylarını ise ertesi ayın sonuna kadar fon hesabına yatıracağı; KTGSŞ.'ye zamanında ve tam olarak yatırılmayan katılma payları ve gecikme zamlarının 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunacağı; ayrıca, söz konusu yükümlülüğü yerine getirmeyen şirketlerin 108.000.000 lira hafif para cezası ile cezalandırılacağı; KTGSŞ.'nin gelir ve giderleri ile işlemlerinin, Hazine Müsteşarlığı'na her yıl denetleneceği; KTGSŞ.'nin kuruluşuna, işleyişine, fon varlıklarının nemalandırılmasına, KTGSŞ.'den yapılacak ödemelere ve diğer hususlara ilişkin esasların, TSRŞB.'nin görüşü alınarak, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenleneceği kabul edilmişti²⁰.

C. Garanti Fonu Yönetmeliği

17.10.1996 tarihinde 4199 Sayılı Kanun'la Fonun Ticaret Bakanlığı yerine TSRŞB bünyesinde olması kabul edilmiştir. Oysaki değişiklikten önce fonun Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulacağı hükme bağlanmıştı. KTK. m.108. son fıkrası uyarınca hazırlanan ilk Garanti Fonu Yönetmeliği 26.06.1985 T. ve 18793 Sayılı RG.'de yayınlanmıştır. 10.08.1990 tarih ve 18793 Sayılı RG.'de yayınlanan ikinci yönetmelikten sonra, KTK. m.108. son fıkrasında değişiklik yapılmış, 03.05.1997 T. ve 22978 Sayılı RG.'de yayımlanan yeni yönetmelik yürürlüğe girdi. Değişik KTK. m.108. son fıkrasında; onun kuruluşu, işleyişi fon varlıklarının nemalandırılması ve fondan yapılacak ödemelere ilişkin esasların bulunacağı yönetmelik Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından TSRŞB.'nin görüşü alınarak hazırlanır denildiğinden 1997 Tarihli Yönetmelik bu esaslara uygun olarak hazırlanmıştı.

03.07.2002 T. ve 24804 S. RG.'de yayınlanarak yürürlüğe giren KTGS Yön. KTK.'ya dayanarak çıkarılan son yönetmelik olmuştur. Zira 03.6.2007 T. 5684 S. SK.'nın 14. maddesi ile oluşturulan hesabın kuruluşuna, işleyişine, tanıtımına, idari masraflarına, fon varlıklarının

²⁰ 13.10.1983 T. 2918 S. KTK. m. 108.

nemalandırılmasına, hesaptan yapılacak ödemelere, gerek ilgililere gerekse TMTB.'ye yapılacak rüculara, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Komisyona yapılacak katkı payları ile, hesap kapsamındaki zorunlu sigortaların denetimi ve takibinden kaynaklanan giderler ile diğer harcamalara ilişkin esasları düzenlemek üzere 26.07.2007 T. ve 26594 S. RG.'de yürürlüğe giren Garanti Hesabı Yönetmeliği'nin kabul edilmesiyle Garanti Fonu Yönetmeliği yürürlükten kalkmıştır.

Ancak 2018 S. KTK.'da yer alan ilgili hükümlerin yürürlüğü tartışması önem arz etmektedir. Zira bazı yazarlara göre; KTGSH, 2018 S. KTK.'nın 107/3 ve 108. maddeleri dışında 8. madde b-4 bendinde de yer almaktadır. Her ne kadar KTK.'nın 108. maddesinin 2.fıkrasını (d) bendinde KTK. 8/b-4 maddesine yollamada bulunulmuş ise de, bu madde bağımsız olarak ve ayrıca yürürlükten kaldırılmadığına göre, maddede geçen KTGSH.'yi yeni Kanun'daki adıyla Güvence Hesabı olarak okumak ve yürürlükte kaldığını kabul etmek gerekecektir ²¹.

II. ZORUNLU SİGORTA VE GÜVENCE HESABI DÜZENLEMESİ

Kanun koyucu SK. 13. maddesiyle yaptığı zorunlu sigortalara ilişkin düzenlemenin hemen ardından SK. 14. maddesinde hesaba ilişkin düzenlemeyi getirerek karışıklığı önlemek istemiştir. Kanun koyucunun yöntemine uygun olarak biz de çalışmamızda öncelikle zorunlu sigorta düzenlemesini ardından hesaba ilişkin düzenlemeyi işlemeyi uygun bulduk. zorunlu sigortalara ilişkin düzenlemeyi açmak için ise zorunlu sigorta kavramını inceledik.

A. Zorunlu Sigorta Düzenlemesi

1. Zorunlu Sigorta Düzenlemesine Genel Bakış

SK.'nın kabulüne kadar çeşitli kanunlarda zorunlu sigortalara ilişkin düzensiz hükümler bulunmaktaydı. SMK, eski ve yeni KTK ve K. Taş. K.'nın mülga 18. maddesinde zorunlu sigortaya ilişkin hükümler mevcuttu. SK düzenlemesi bunları toplarladığı gibi zorunlu sigorta düzenlemesine yeni bir bakış açısı getirmiştir. Buna göre Bakanlar Kurulu gerekli gördüğü hallerde sadece sorumluluk sigortalarını değil, mal sigortalarını da zorunlu hale getirebilir. Bir diğer yenilik ise düzenlemeyle zorunlu sigortaların tamamının hesap kapsamına alınmış olmasıdır.

²¹ Çelik, Çelik Ahmet, Tüm Zorunlu Sigortalar İçin Yeni Bir Düzenleme Güvence Hesabı, LHD., Ekim, 2007, S. 58, s.3153-3168.

a. Kavram

Borçlar hukukunun temel ilkelerinden biri olan irade özgürlüğünün sözleşmeler hukukuna yansması sözleşme serbestisi olarak karşımıza çıkmaktadır²². Sözleşme serbestisinden; sözleşmeler hukuku alanında bir borç ilişkisine girip girmeme, ilişkiye gireceği kişiyi seçme (dilediği kişi ile hukuki ilişkiye girme), girmeye kalkıştığı hukuki ilişkinin biçimini ve içeriğini belirleme ve bu ilişkiye istenilen anda son verebilme konusunda o ilişki taraflarının özgür olduğu anlaşılr²³. Özel hukukun diğer alanlarında olduğu gibi sigorta hukukunda da sözleşme özgürlüğü ilkesi geçerlidir. Bireyler kural olarak dilediği sigortacılarla diledikleri içerikte sigorta sözleşmesi kurabilir²⁴. Sigorta hukukunda sözü edilen serbestlik ilkesinin çeşitli düzenlemelerle sınırlandığını görmekteyiz²⁵. Nitekim sözleşme serbestisinin sınırları dışında kanun koyucu çeşitli konularda sigortacı sigortalı ve sigorta ettirenin iradesini zorlayarak zorunlu sigortaları ihdas etmiş bulunmaktadır.

Sigorta ettiren kanun koyucunun iradesi gereği, yani kanuni mecburiyet dolayısıyla bir sigorta akdi kurmuş ise, burada zorunlu sigorta söz konusu olur²⁶. Bir özel sigorta türünün yaptırılması kanun veya KHK ile zorunlu hale getirilebileceği gibi, bu yönde alınacak bir Bakanlar Kurulu kararı ile de zorunlu hale getirilebilir²⁷. Buna göre zorunlu sorumluluk sigortalarında sigorta ettiren sözleşme yapmak mecburiyetindedir. Zira zorunlu sorumluluk sigortalarında üçüncü şahsın menfaatinin korunması esas alınmıştır.

Zorunlu sorumluluk sigortası kurumu, sorumlu kişinin ödeme yeteneği olmaması tehlikesine çare olarak ortaya çıkmıştır²⁸. Zorunlu sigortaların amaçlarını kısaca milli servetin

²² Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş 6. Baskı, Konya, 2010, s.6.

²³ Kayıhan, Şaban/ Bağcı Ömer, s.129.

²⁴ Bozkurt, Tamer, Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 8. Baskı, XII levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 82.

²⁵ Kayıhan Şaban/Bağcı Ömer, s.129.

²⁶ Omağ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış, Zorunlu Sigortalar Paneli Tebliği, 19.11.1993, İstanbul, 1994, s.7-38, s. 10.

²⁷ Kender, Rayegan, Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku, C. I. İstanbul,1999, s.134.

²⁸ Ünan, Samim, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, Zorunlu Sigortalar Paneli, İstanbul, 1993, s.42-65, s. 42.

muhafazası, sosyal fayda ve emniyetin tesisi, belli bir rizikoya maruz kalanların korunması olarak sıralayabiliriz²⁹. Bu açıdan zorunlu sorumluluk sigortaları kendisine özel sigortalar ile sosyal sigortalar arasında bir yer bulmuştur. Zorunlu sorumluluk sigortasını yapmamış olmak yaptırım uygulanmasını gerektirir. Sigorta sözleşmesi dolayısıyla söz konusu himayenin aksamaması amacıyla sigortacının üçüncü şahsa karşı ileri sürebileceği defiler daha fazla bir titizlikle sınırlandırılmıştır³⁰. Zorunluluk sigorta ettiren bakımından bulunduğu gibi, sigorta şirketi bakımından da mevcuttur. Kanun'a göre; Türkiye'de genel sorumluluk sigortası branşında ruhsatı bulunan bütün sigorta şirketleri bu sigortaları yapmak zorunda bulunmaktadır³¹. Sigortacılar, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamazlar³².

Görüldüğü üzere, zorunlu sigortanın kabulünde kanun koyucunun temel amacı, ihtiyari sigortalardan farklı olarak kamu menfaatinin korunmasıdır³³. Kanaatimizce de zorunlu sigortaların ihdası ile bir yandan tehlikeli işletme ve faaliyet sahiplerinin bu faaliyetleri esnasında ortaya çıkabilecek zararlara karşı mali sorumluluklarını güvence altına almak, öte yandan zarar görenlerin zararları karşılamak suretiyle her yönden kamu menfaatinin korunması amaçlanmıştır.

b. Zorunlu Sigortaların Kabulünde Amaç ve İşleyiş

Özel hukuk bakımından kanunlarda nadiren sözleşme yapma zorunluluğu getiren hükümlere rastlanır³⁴. Sigorta hukuku alanında ise, iktisadi durumun ve sigorta hakkındaki bilgisi zayıf olan sigorta ettirenleri korumak, bütün sigortalıların müşterek menfaatleri ile aracı sıfatıyla sigortacının meşru kazancını teminat altına almak ve nihayet kamu düzeniyle milli ekonominin zarar görmemesini saptamak amacıyla akit serbestisi ilkesi daha geniş

²⁹ Omağ, Merih Kemal, Mecburi Sigortalar ve Sorunları, s.15.

³⁰ Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara, 2009, s. 133; Omağ, Merih Kemal, Mecburi Sigortalar ve Sorunları, s. 22.

³¹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Güncelleştirilmiş 6. Bası, Ankara, 2007, s. 690.

³² TTK. m.1483.

³³ Metezade, Zihni/Güleli, Nurettin, Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Güner Yayınları, İstanbul, 2011, s. 191.

³⁴ Oğuzman, Kemal/Öz Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul, 1998, s.135.

ölçüde kıymetten düşürülmüş ve sınırlandırılmıştır³⁵. 6098 Sayılı TBK.'nın 17. maddesi ile TMK.'nın 24. maddesi kapsamına girmemek kaydıyla sözleşme serbestisine getirilmiş istisnalar mevcuttur³⁶. Bu istisnalardan biri de SK.'da yer almış ve SMK.'da olduğu gibi, kamu menfaati amacıyla, belirli sigortaların zorunlu hale getirilebileceği düzenlenmiştir³⁷. SK.'ya göre kamu menfaatinin bulunması kaydıyla her türlü sigorta zorunlu hale getirilebilir. Kanun'da SMK.' dan farklı olarak zorunlu hale getirilebilecek sigortalar sorumluluk sigortalarıyla sınırlı tutulmamıştır³⁸.

Sorumluluk sigortasının zorunlu kılınmasının belli bir mantığı vardır. Modern sorumluluk hukukundaki eğilim kişiyi sorumlu yapmaktan çok, gerçekleşen zararı giderme ve denkleştirme yönündedir. Bu düşünce tarzı sebep sorumluluğunun genelleştirilmesi yanında sigorta fikrinin gelişmesini de beraberinde getirmiştir ve en çok başvurulanan sigorta olarak sorumluluk sigortası ortaya çıkmıştır. Önceden özel nitelik taşıyan sorumluluk sigortaları zamanla ve devletin müdahalesiyle zorunlu hale getirilmiştir. Sorumluluk sigortalarında hem ferdi hem de kollektif sorumluluk fikri birlikte yer aldığından sorumluluk sigortaları tehlike sorumluluğunun sert ve ağır sonuçlarını gidermede yardımcı olmuştur³⁹. Böylece özel sorumluluk gerektiren işlerde ilgililere zorunlu sorumluluk sigortası yapma zorunluluğu getirilirken hem sorumluluğu söz konusu olan kişiler hem de zarar görenler bir şekilde korunmuştur. Bu noktada, zorunlu kılınacak sigortaların sorumluluk sigortası niteliğinde olması doğaldır. Buna karşın, SK.'ya göre sorumluluk sigortası dışındaki sigortaların da Bakanlar Kurulu kararı ile kişisel hak ve özgürlükler çerçevesinde ve kamu menfaatinin bulunması kaydıyla zorunlu hale getirilmesi mümkündür⁴⁰. Artık sorumluluk sigortaları dışında mal sigortalarının da kamu menfaatinin bulunması kaydıyla zorunlu hale getirilebileceği açıktır. Kamu menfaati subjektif olduğu kadar dinamiktir. Zaman içindeki

³⁵ Omağ, Merih Kemal, Banka ve Sigorta Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, Eskişehir, 2009, s.107.

³⁶ Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, 6. Bası, İstanbul,1998, s. 279.

³⁷ Kabukçuoğlu, Özer/F. Dilek, Sigortacılık Kanunu Şerhi, s.180, XII Levha Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 180.

³⁸ Kabukçuoğlu, Özer/F. Dilek, s. 180.

³⁹ Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II, 5. Baskı, Ankara, 1999, s. 475.

⁴⁰ Kabukçuoğlu, Özer/F. Dilek, s. 180.

gelişim ve değişimlere göre şekillenir. Bu nedenle de idare kamu menfaati kavramını her zaman dilimi için farklı değerlendirmelidir⁴¹.

Hüküm uyarınca Bakanlar Kurulu tarafından zorunlu hale getirilebilecek sigortaların ihdası yeni ihdas edilecek bir sigorta olabileceği gibi, ihdas edilmiş fakat zorunlu bulunmayan bir sigortanın zorunlu hale getirilmesi şeklinde de yapılabilir. Nitekim Bakanlar Kurulu tarafından maden kazaları gerçeğinden hareketle, MÇZFKS.'nın zorunlu sigorta olarak kabulü bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Kanaatimizce zorunlu sigortaları hesaptan bağımsız düşünmemek gerekir. Zira hesap zorunlu sigortaların amacını tamamlayan bir sistem olup, sigortanın bulunmadığı ya da ödeme yapamadığı durumlarda devreye girerek mağdurları korur. Buna göre hesap kaynağını zorunlu sigortalardan almaktadır.

2. Karayolları Trafik Kanununda Zorunlu Sigorta

Mülga 6085 S. KTK. düzenlemesinde sadece gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişisi araç sahipleri için ZMSS kabul edilmiş, kamu kurumları için bu zorunluluk fon kurma zorunluluğu olarak getirilmişti. 2918 S. KTK hükümlerine göre ise kamu ya da gerçek kişi ayrımı yapmaksızın tüm araç işletenlerine KZMSS yaptırma mükellefiyeti getirilmiştir. KTK m.91.'e göre işletenlerin, aynı kanunun 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Bu zorunlu sigorta, işletenin vereceği zararlara karşı üçüncü kişilerin uğrayacağı zararları teminat altına almaktadır.

Mülga 6085 S. KTK.'dan farklı olarak 2918 S. KTK mali sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğunu sadece araç sahiplerine değil, daha geniş bir kavram olan araç işletenine getirmiştir. KTK.' ya göre işleten, araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracı uzun süreli kiralama, ariyet veya rehin alma suretiyle elinde bulunduran kişidir. Ancak başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufta

⁴¹ Kabukçuoğlu, Özer/F. Dilek, s.181.

bulunduğu ispat edilirse bu kimse de işleten sayılır⁴². Bu tür sorumlulukta sorumluluk şartları sorumlu aleyhine ağırlaştırılmıştır⁴³.

KTK.'nın işletenin sorumluluğu başlığını taşıyan 85. maddesinde kural olarak sebep sorumluluğuna yer verilmiştir⁴⁴. Bu tür sorumluluğa tehlike sorumluluğu da denir⁴⁵. Bu tür sorumlulukta sorumluluk şartları sorumlu aleyhine ağırlaştırılmıştır⁴⁶. Tehlike, bir diğer deyişle ağırlaştırılmış sebep sorumluluğunda sorumluluk için kusur gerekmediği gibi objektif özen veya gözetim ödevinin ihlali de gerekmez⁴⁷. Burada bir işletme, faaliyet veya nesneye özgü tipik tehlikenin gerçekleşmesiyle sorumluluk doğar⁴⁸. Tehlike sorumluluğu, modern çağın özellikle sanayi ve teknoloji devriminin bir ürünüdür. Tehlikeli nesne veya işletme ile gerçekleşen zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması sorumluluk için yeterlidir⁴⁹. Tehlike sorumluluğunun özel kanun hükümleriyle düzenlemeye kavuşmuş belirgin örneklerinden biri motorlu araç işleteninin sorumluluğudur⁵⁰. İşleten kazaya katılan motorlu araçtaki yolcunun veya sürücünün uğradıkları zararlardan sorumlu olduğu gibi, bazı istisnalar dışında başka bir işletenin uğradığı zararlardan da sorumludur. İşletenin sorumluluk şartlarının gerçekleşmesi halinde, zarar gören herkes zararın tazminini isteyebilir⁵¹. İşleten

⁴² Bkz. Tandoğan, Haluk, İsviçre Hukukunda Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğunun Niteliği Şartları, BSD, Trafik Sigortası V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara, 1975, s. 200; Bolatoğlu, Bolat, Karayolu Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu, Ankara, 1988, s.59.

⁴³ Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2012, s.667.

⁴⁴ Akbulut, İbrahim, Karayolları Trafik Kanununa Göre İşletenin Sorumluluğu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s.17.

⁴⁵ Karahasan, Mustafa Reşit, Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 1995, s.469.

⁴⁶ Eren, Fikret, s.667.

⁴⁷ Öztan, Bilge, İmalatçının Sorumluluğu, Ankara, 1982, s.285.

⁴⁸ Yılmaz, Hamdi, Karayolu Trafik Kanununda İşletme Kavramı, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.5, Temmuz, 2005, s.211.

⁴⁹ Ayan, Mehmet, s.250.

⁵⁰ Akbulut, İbrahim, s.18.

⁵¹ Bolatoğlu, Bolat, s.43.

kavramı gerçek işleyen ve farazi işleyen olmak üzere ikiye ayrılır⁵². Farazi işleyen durumundaki araç sahibi ile aracı bir şekilde işleyen sıfatıyla elinde bulunduranlar KZMSS yaptırmak suretiyle bu sorumluluklarını teminat limitlerine kadar güvence altına almış olurlar.

3. Mülga Sigorta Murakabe Kanununda Zorunlu Sigorta

Mülga SMK.'ya dayanarak Bakanlar Kurulu, 1991 yılında tabii veya sentetik, katı veya sıvı veya gaz şeklinde her türlü yanıcı, parlayıcı ve patlayıcı maddeleri üretmek, depolamak, nakletmek ve satmak için gerekli kanun, tüzük ve yönetmelikler uyarınca özel bir izin almak zorunda bulunan kişileri, bu tür mesleki faaliyetlerini icra ederken üçüncü kişilere vereceği zararlara karşı sigorta yaptırmakla zorunlu tutmuştur. Bu sigorta Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası adını taşımaktadır.

Mülga SMK.'ya dayanılarak ihdas edilen başka bir sorumluluk sigortası da Okul Servis Araçları Ferdi Kaza Sigortası'dır. Bu zorunlu sigorta ise, okul servis araçlarının taşıdığı öğrencileri, taşımada görevli sürücülerini, bunların yardımcıları ve öğretmenlerini sigorta himayesine almaktadır.

Mülga SMK m.29.'a dayanarak Bakanlar Kurulu 1989 yılında Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'nı ihdas etmiştir. Bu sigorta ile, uluslararası ve şehirlerarası yolcu taşıyan ve sigorta poliçesine kayıtlı olan otobüsün yolcuları, sürücülerini ve yardımcıları, taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar mola ve duraklamalar dahil seyahat süresi içinde maruz kalacakları her türlü kazalara karşı teminat altına alınmaktadır.

İstanbul Davutpaşa'da meydana gelen patlamada ölenler için de Güvence Hesabı Mülga SMK m. 29' da yer alan düzenlemeye göre tazminat ödemiştir⁵³.

Mülga SMK m. 29'a dayanarak Bakanlar Kurulu 22.1.2004 tarihinde verdiği Karar ile Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'nı ihdas etmiştir. Bakanlar Kurulu Kararı'na göre 4925 S. K.Taş.K. çerçevesinde uluslararası ve şehirlerarası yolcu taşıması yapan taşımacılar ZKFKS yaptırmak zorundadırlar.

⁵² Havutçu, Ayşe/ Gökyayla K. Emre, Uygulamada 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Seçkin Yayınları, 1. Bası, Ankara,1999. s. 41.

⁵³ Bkz. <http://www.sigorta.web.tr/guvence-hesabi-ile-istanbul-buyuksehir-belediyesi-davutpasa'daki-patlama-yuzunden-davalik-oldu>.

4. Karayolu Taşıma Kanununun Mülga Hükümlerinde Zorunlu Sigorta

26.04.2016 T. ve 29695 Sayılı RG.'de yayınlanarak yürürlüğe giren 14.04.2016 tarih ve 6704 Sayılı Torba Kanun ile yapılan değişikliğe kadar; K. Taş. K.'nın 17. maddesine göre, şehirlerarası ve uluslararası yolcu taşımacıları; duraklamalar dahil olmak üzere yolcunun kalkış noktasından, varış noktasına kadar geçecek süre içinde meydana gelecek bir kaza nedeniyle yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyasının zarara uğramasından dolayı sorumlu idi. Kanun'un 18. maddesine göre ise, taşımacıların bu sorumlulukları için Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası yaptırmaları zorunlu idi. Sigorta yaptırılması zorunlu kılınan taşımaların, şehirlerarası taşımacılık ve uluslararası taşımacılık olduğu açıktır.

Kanun'un 2. maddesinde ise il sınırları içerisindeki taşımalar ile yüz kilometreye kadar olan şehirlerarası taşımaların düzenlenmesi il ve ilçe trafik komisyonları ile işbirliği yapılmak suretiyle ilgili valiliklere, belediye sınırları içerisindeki şehir içi taşımalar belediyelere bu Kanun'a göre düzenlenecek yönetmelik esasları dâhilinde bırakılabilir denilerek 100 km'ye kadar olan taşımalarda valilik ve belediyelere düzenleme yapma yetki ve görevi verilmişti. Bu düzenleme uygulamada bazı aksaklıkların yaşanmasına neden olmuş ve haklı olarak eleştirilmiştir⁵⁴. Ancak Torba Kanun'un 17. maddesiyle Taşıma Kanunu'ndaki ilgili hükümlerin bir kısmında değişiklik yapılmış; bir kısmı da yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece getirilen düzenlemeyle Taşıma Sigortası yürürlükten kaldırılmıştır. Kanun'un yürürlük tarihinden sonra 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu kapsamında şehirlerarası ve uluslararası taşımacılık yapan araçlar için düzenlenen Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçelerinin teminat limitleri yönetmeliğin ekinde yer alan teminat limitlerinin iki katı olacak şekilde uygulanır⁵⁵. Buna göre artık taşımacılar ayrı bir taşıma sigortası yaptırmak yerine KZMSS poliçelerini iki katına çıkaracaklardır.

K.Taş.K.'da KZFKS de kabul edilmiştir. Şöyle ki;

Öncesinde mevcut Yönetmeliğe göre, otobüsle şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapmak üzere taşımacı yetki belgesi almış olan gerçek ve tüzel kişiler ile kamu kuruluşları taşıyacakları yolcular ve taşımada görevlendirecekleri sürücüler ile yardımcılar için Zorunlu Otobüs Koltuk Ferdi Kaza Sigortası yaptırmak zorundaydılar⁵⁶. Ayrıca Yönetmelik'te

⁵⁴ Bkz. Memiş, Tekin, s. 4.

⁵⁵ KMZSS Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik, m. 28/A, f.1.

⁵⁶ K. Taş. Yön. m.33.

sigortası bulunmayan otobüs işletmecisi, şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapamaz ve işletenin kiralık taşıtları dahil trafiğe çıkış izni verilmez denilmektedir⁵⁷. 4925 S. K.Taş.K. 'nın kabulüyle hazırlanan yeni yönetmelikle ZOKFKS, Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası adını almıştır⁵⁸.

Yönetmelikte; “Yönetmelik kapsamındaki yolcu taşımalarında, Kanun’un 18. maddesinde tanımlanan ZKTMSS ile KTZKFKS yaptırılması zorunlu olan sigortalardır”⁵⁹ denilerek yaptırılması zorunlu olan sigortalar açıklanmıştır. Ayrıca yolcu taşımalarında, yetki belgesi sahipleri, yolcuya gelebilecek bedeni zararlar için bu Yönetmeliğin 42. maddesinin 5. fıkrasından doğan sorumluluklarını sigorta ettirmek zorundadırlar⁶⁰ denilerek sayılan sigortaları yaptırmanın zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Sonrasında ise “yolcu taşımacıları, duraklamalar dahil olmak üzere taşıtın kalkış noktasından varış noktasına kadar olan seyahati süresince meydana gelebilecek bir kaza nedeniyle yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyasının zarara uğramasından dolayı sorumludurlar”⁶¹ denilmek suretiyle taşımacıya ait mali sorumluluk ile buna istinaden yapılacak sigortanın kapsamı belirlenmişti.

Yönetmelikte sigortasız taşıma yapılmasının denetimini sağlamak amacını taşıyan bir takım hükümlere de yer verilmiştir⁶². Buna göre;

1. Taşıt belgelerinde kayıtlı öz mal ve sözleşmeli tüm taşıtları için ZKTMSS ve KTZKFKS yaptırmayan yetki belgesi sahipleri yolcu taşımacılığı yapamaz.

2. Birinci fıkrada belirtilen sigortaları olmayan taşıtların terminallerden çıkışlarına ve trafiğe katılmalarına yetkili görevliler tarafından izin verilmez.

3. Denetimler sırasında birinci fıkrada belirtilen sigortaların yapılmadığı ortaya çıkarsa, taşımanın başlamış olması halinde, taşımanın devamına ilgili denetim elemanlarınca

⁵⁷ KŞYTH. Yön. m.35.

⁵⁸ K. Taş. Yön. m.34.

⁵⁹ K.Taş. Yön. m.48.

⁶⁰ K.Taş. Yön. m.48.

⁶¹ K.Taş. Yön. m.42, f. 5.

⁶² K. Taş. Yön. m.49.

en yakın yerleşim noktasına kadar izin verilir, bu yerleşim noktasında gerekli sigortanın yaptırılması halinde taşımaya devam edilir.

Ayrıca, yetki belgesi sahipleri, taşıt belgelerinde kayıtlı taşıtlarına ait ZKTMSS ile KYTZKFKZ poliçelerini, geçerlilik süreleri sona ermeden önce yaptırarak, yeni düzenlenen poliçelerin aslını süresi sona eren poliçelerin bitim tarihinden itibaren on beş gün içinde Bakanlığa vermek zorundadırlar⁶³.

Görüldüğü üzere zorunlu sigortalara ilişkin eski düzenlemeyle süreç içerisinde trafik sigortalara ilişkin olarak KZMSS KTZMSS ve ZFKS zorunlu sigorta olarak kabul edilmiş; yapılan değişiklikle bunlardan KTZMSS yürürlükten kaldırılmıştır. Bunların yanında yurt dışına çıkarken yaptırma zorunluluğu bulunan ve kısaca Yeşil Kart olarak isimlendirilen Uluslararası Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigorta Sertifikası'nı da trafik alanındaki sigortalar arasında sayabiliriz. Bu süreçte TMZMSS ile Tüp Gaz ZMSS de kabul edilerek sisteme dahil edilmiştir. Süreçte kabul edilen zorunlu sigortaların tamamının bir şekilde trafikle ilgili olduğu ve işletenin sorumluluğunu teminat altına alan sigortalar olduğu açıktır. Kanun Koyucu TMZMSS ve Tüp Gaz ZMSS ile ilk kez sigorta kapsamını genişleterek işletenlerin trafik dışında da tehlikeli maddelerden kaynaklı mali sorumluluklarını sigorta kapsamına almıştır. Gelişen durumlar karşısında yapılan bu yenilik mali sorumluluk sigortalarının zorunlu sigorta kapsamına alınmasının gerekliliğini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

5. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununda Zorunlu Sigorta

SK.'da yer alan zorunlu sigortalara ilişkin düzenlemeler mali sorumluluk sigortalara olduğu gibi zorunlu sigorta uygulamasına da yeni bir bakış açısı getirmiş olması anlamında önemlidir. Zira SK.'nın 13. maddesine göre, Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir. Sigorta sektörü ihtiyaçlara göre devamlı değişiklik gerektiren bir endüstri dalı olması nedeniyle kanunlar sık sık değiştirilemediğinden Bakanlar Kurulu kararlarının sigorta hukukunun kaynağı olmakta önemli rolü bulunmaktadır⁶⁴. Bu sigortalar mali sorumluluk sigortaları olabileceği gibi mal sigortaları da

⁶³ K. Taş. Yön. m.50.

⁶⁴ Özbolat, Murat, Temel Sigortacılık, Seçkin Yayınları, 3.Baskı, Ankara, 2009, s. 69.

olabilir. Kanun koyucunun bu yeni düzenlemeyi ilk defa çıkarılan SK⁶⁵ ile yapması da isabetli olmuştur. Zira SK.'nın kabulüne kadar sigorta ve sigortacılığa ilişkin düzenlemeler çeşitli kanunlara serpiştirilmiş haldeyken SK ile bu dağınıklık giderilmiştir. Zorunlu sigortaları düzenleyen SK. 13. maddesinin hemen ardından 14. madde ile Güvence Hesabı'nın düzenlenmiş olması da yerinde olmuştur.

Kanun'da yer alan zorunlu sigortalar başlığını taşıyan düzenlemeye göre; Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilecek, sigorta şirketleri ise, 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamayacaktır⁶⁶.

Öncesinde yürürlükte bulunan SMK.'da yer alan düzenleme, yurt dışında yaptırılacak sigortalar ve zorunlu sigortalar başlığını taşıyordu. Bu düzenlemede de Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sorumluluk sigortaları ihdas edebiliyor, zorunlu sigortaların tarife ve talimatlarını Bakanlık tespit ediyor, zorunlu sigortalara ilişkin uygulama esasları ise, Bakanlar Kurulu kararlarında belirtiliyor, sigorta şirketleri, faaliyet gösterdikleri branşlarla ilgili zorunlu sigortaları yapmakla yükümlü olup, mesleki nitelikte olsun veya olmasın bir faaliyetin icrası ya da bir şeyin kullanılması için izin veya ruhsat vermeye, bunları denetlemeye yetkili merciler, bu işlerle ilgili zorunlu sigortaların yaptırılıp yaptırılmadığını araştırmak ve denetlemekle yükümlü olup, zorunlu sigortaları yaptırmayanların bu izin ve ruhsatlarını iptale de yetkili olmaktadır⁶⁷.

Yeni düzenlemeyle öncekinden farklı olarak kamu düzeninin ve menfaatinin gerekli gördüğü hallerde mali mesuliyet sigortalarının yanında mal sigortalarının da ihdası Bakanlar Kurulu kararına bırakılmıştır. Böylece artık zorunlu sigorta ihdasında kanun koyucunun iradesine gerek olmadan ihtiyaç duyulan her türde sigorta Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu hale getirilebilecektir.

⁶⁵ RG. 03.06.2007, S. 26552,(14.06.2007 T. 5684 S. SK.)

⁶⁶ SK. m.13, f.1,2.

⁶⁷ Bkz.7397 S. SMK m. 29, f. IV,VII.

6. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Zorunlu Sigorta

Zorunlu sorumluluk sigortaları, sözleşme yapma zorunluluğu başlığı altında TTK.'nın 1483. maddesinin 1. fıkrasında; “sigortacılar, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamazlar” hükmü ile düzenlenmiştir. Burada SK. 13/1’ de yer alan hükme benzer bir düzenleme yapılmıştır.

Zarar görenle ilişkide ifa yükümlülüğü başlığı altında 1484. maddenin 1. fıkrasında; “sigortacı sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder” hükmü getirilerek zorunlu sigortaların üçüncü kişi yararına sigortalar olduğu, zarar görenlerin doğrudan doğruya sigortacıdan zararı talep ve dava haklarının bulunduğu, sigortacının sigorta ettirene karşı olan edim yükümlülüğünden kısmen veya tamamen kurtulmuş olmasının zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağı düzenlenmiştir.

1484. maddenin 2. fıkrasında; “sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur” denilerek sigorta sözleşmesinin sona ermesinin zarar görenin talep ve dava hakkı üzerinde etkisi düzenlenmiştir.

1484. maddenin 3. fıkrasında ise; “zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer” denilerek bu durumda sigortacının sorumluluğunun sona ereceği hükme bağlanmıştır.

Sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler başlığını taşıyan 1485. maddede ise; sorumluluk sigortalarına genel hükümlerle birlikte, 1454. ve 1458. maddeler ile 1466. maddenin birinci fıkrası ve 1471. maddenin de uygulanacağı hükme bağlanarak sorumluluk sigortalarına uygulanacak hükümler belirtilmiştir. 1454. maddede başkası lehine sigorta, 1458.maddede geçmişe etkili sigorta, 1466. maddenin 1. fıkrasında müşterek sigorta, 1471. maddede ise sigorta ettirenin zarar gören mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapmama yükümlülüğü hükümleri yer almaktadır. TTK düzenlemesinde zorunlu sigortaların uygulama ve işleyişine ilişkin genel hükümlerin yer alması muhtemel karışıklığı gidermesi açısından önem arz etmektedir.

7. Zorunlu Hale Gelmesinde Kamu Yararı Bulunan Sigortalar

Sorumluluk sigortası kişilerin hayatta karşılaşacakları zarar ve masrafa yol açan olayların ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak için önceden tedbir almak istemeleri fikrinden doğmuştur⁶⁸. Ancak zaman içerisinde isteğe bağlı sorumluluk sigortalarının bir kısmı kanun koyucu tarafından zorunlu hale getirilmiştir.

Zorunlu sigortaların kabulünde kamu düzeninin korunması amacı yatmakla birlikte özel sorumluluk gerektiren işlerde ilgililere zorunlu sorumluluk sigortası yapma zorunluluğu getirilirken hem sorumluluğu söz konusu olan kişiler hem de zarar görenler bir şekilde korunmuştur⁶⁹. Kanun koyucunun kabul ettiği mevcut zorunlu sigortalar genelde karayolu taşımacılığına ilişkin mali sorumluluk sigortalarından oluşmakta olup bunun tek istisnası MÇFKS.'dir.

Oysa ülkemizde artık karayolu taşımacılığının yanında, denizyolu taşımacılığı, demiryolu taşımacılığı ve hava yolu taşımacılığı da yaygın olarak yapılmaktadır. Hızlı trenler geliştirilmiş, metro sistemleri yaygınlaşmıştır. Üç tarafı denizlerle kaplı olan ülkemizde denizyolu taşımacılığı da önem kazanmıştır. Hemen her vilayetimize havalimanları yapılmış, hava yoluyla taşınan yolcu sayısı diğer sektörlerle yarışır hale gelmiştir. Sanayinin hızla gelişmesiyle istihdam artmış, tehlikeli iş alanları çoğalmıştır. İnşaat, enerji, tersane, maden ve turizm sektörünün gelişmesiyle, tehlikeli iş alanlarının sayısı çoğalmıştır. Özel sağlık merkezlerinin kurulması, Avrupa'dan sağlık turizmi için gelenlerin sayısının artmasıyla birlikte hastane hataları (malpraktis) gündeme gelmiştir. Gelişmelere paralel olarak sigorta sektörünün büyümesinin yanında mali sorumluluk sigortalarının çeşitliliği de artmıştır. Özel hastane ve hekim, avukatlık, mühendislik, müteahhitlik, inşaat, hava, deniz ve demir yolu yük ve yolcu taşıma, gemi inşa ve liman işletmeleri mali sorumluluk sigortası bunlardan bazılarıdır. Bunun yanında zorunlu deprem sigortasına bağlı yapılan konut ve işyeri sigortalarında da mali sorumluluk sigortası teminatları verilmektedir. Teminat çeşitleri o kadar çoğalmıştır ki ihtiyari mali sorumluluk sigortasının popüler hale gelmesiyle artık kasko sigortalarında ek mali sorumluluk teminatları, KZMSS.'nin yanında ise manevi tazminat

⁶⁸ Ünan, Samim, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, Beta Yayınları, İstanbul,1988, s.8.

⁶⁹ Kabukçuoğlu Özer/F. Dilek, s.180.

teminatları dahi verilmektedir⁷⁰. Kanun koyucunun sigortacılığı ilk defa meslek olarak tanımlayıp düzenlediği SK hükümlerinde, bu gelişmeler karşısında yeni zorunlu sigortaların kabulünün kamu menfaati açısından zaruri olduğu mesajı verilmiştir. Saydığımız alanlara ilişkin yeni zorunlu sigortaların kabulüyle hesabın kapsamı da büyüyecektir. İşte tam bu sebeple kanun koyucu mal sigortalarının da zorunlu hale gelmesinin önünü açmıştır. Yeni düzenlemeye göre sorumluluk sigortalarının dışında mal sigortaları da zorunlu hale getirilebilir.

Kanaatimize göre mali mesuliyet sigortalarının hayatın her alanına yayıldığı göz önüne alınarak, bu sigortaların hangi sektörde olduğuna bakılmaksızın tüm sektörler için zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında son yıllarda yapılan büyük ekonomik yatırımlara ilişkin risklerin güvence altına alınması için yapılan mal sigortaları da önemli hale gelmiş bulunmaktadır. TTK.'da 'bir malı muayyen rizikolara karşı temin etmekte para ile ölçülebilecek bir menfaati olan malik, malikin adi veya rehinli alacaklısı, malın muhafazasından dolayı malikine karşı mesul olan acente, kiracı, komisyoncu, ve diğer kimseler, malın menfaatinde hakikaten menfaati olan kimseler yahut bunların kanuni temsilcileri bu menfaati sigorta ettirebilirler'⁷¹ denilmek suretiyle mal sigortalarının isteğe bağlı sigortalardan olduğu açıklanmıştır. Mal sigortası, kişilerin mal varlığını tehdit eden rizikolara karşı yapılan sigortalardır⁷². Zorunlu sigortalardan bazılarında araç bedeli ve yolcunun eşyasını karşılayan teminatlar mali sorumluluk içerisinde yer almış ise de, trafik kazalarında mali sorumluluk sigortası, kar kaybı sigortası ve hukuki sorumluluk sigortası gibi hallerde ortada sigorta edilen bir mal yoktur. Bu gibi durumlarda, sigortanın konusu kişilerin mal varlığını tehlikeye sokan rizikolardır. Dolayısıyla kanunda mal sigortası denilmekle birlikte söz konusu sigortaların tümünü kapsayan bir terim olarak mal varlığı sigortaları veya tazminat sigortaları terimlerinin kullanılması uygun olacaktır⁷³. Bu sigortalar da yetersiz sayıda olup ekonomik ihtiyaçlar dikkate alınarak gerekli alanlarda mal sigortalarının zorunlu hale getirilmesi de önem arz etmektedir.

⁷⁰ Bkz. Cebe, Mehmet Sinan, Açıklamalı ve İçtihatlı Mal Sigortaları Hukuku, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.481 vd..

⁷¹ TTK. m. 1269.

⁷² Çeker, Mustafa, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 2. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2004, s.69.

⁷³ Çeker, Mustafa, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, s. 69.

B. Güvence Hesabı Düzenlemesi

1. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununda Güvence Hesabı

KTK.'da zorunlu sigortaların boşluklarının doldurulabilmesi için KTGSŞ ihdas edilmişti. Hesap kısaca Garanti Fonu olarak anılmaktaydı. KTK.'da yer alan bu hüküm, SK.'nın kabulüyle yürürlükten kaldırılarak Garanti Fonu düzenlemesi Güvence Hesabı adı altında yeniden ele alınmıştır. Zorunlu sigortalara ilişkin ihdas edilen bu yeni hesabın kapsamının öncekinde olduğu gibi sadece karayolu taşımacılığı ile ilgisi olan zorunlu sigortalarla sınırlı tutulmadığı açıktır. Gerçekten ilgili hüküm incelendiğinde bütün zorunlu sigortalar için Güvence Hesabı ihdas edilmiştir⁷⁴.

Güvence Hesabı başlığını taşıyan SK 14. maddesi ile hesaba ilişkin yeni düzenleme getirilmiştir. Düzenlemeye göre ; bu Kanun'un 13. maddesi, 13.10.1983 tarihli ve 2918 S. KTK ve 10.7.2003 T. ve 4925 S. K. Taş. K. ile ihdas edilen zorunlu sorumluluk sigortaları ile bu Kanun'la mülga 21.12.1959 T. ve 7397 S. SMK çerçevesinde ihdas edilmiş olan zorunlu sigortalara ilişkin olarak aşağıdaki koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde Güvence Hesabı oluşturulur⁷⁵.

Düzenlemeye göre hesaba başvurulacak haller sayılmış, Bakanlar Kurulu'nun, gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkili bulunduğu hüküm altına alınmıştır⁷⁶.

Görüldüğü üzere düzenlemeyle, KTGSŞ.'nin yerini daha kapsamlı bir hesap olan Güvence Hesabı almış bulunmaktadır. Fondan yararlanma, sadece 2918 S. KTK.' da yer alan KZMSS ile sınırlı iken hesap ile tüm zorunlu sigortalar güvence kapsamı altına alınmıştır.

Düzenlemede Garanti Fonu ifadesi yerine Güvence Hesabı ifadesinin kullanılması dil konusunda da bir değişim yaratmıştır. Çelik'e göre ; "Zorunlu Sigortalarda Güvence

⁷⁴ Memiş, Tekin, s. 129.

⁷⁵ 13.6.2012 T. ve 6327 S. Kanunun 50. maddesiyle, "Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği" ibaresi "Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği" şeklinde değiştirilmiş ve "ve yeşil kart sigortaları" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

⁷⁶ SK. m.14. f.2.

Hesabı’’⁷⁷ denilmesi hem daha doğru olur ve hem de işlevine açıklık getirilmiş olurdu. Yeni Kanun’da pek yerinde olarak güvence sözcüğü benimsendiğine göre, yönetmeliklerde ve genel şartlarda aynı anlama gelen teminat sözcüğü kaldırılıp yerini güvence sözcüğü almalı; temin olunur, temin eder sözleri yerine ise sağlar, sağlanır denilmelidir⁷⁸.

SK.’nın 14.maddesine göre artık tüm zorunlu sigortalar güvence kapsamında olduğuna göre, gerekli şartların oluşması halinde tüm zorunlu sigorta türleri için hesaba başvurulabilecektir.

2. Güvence Hesabı Yönetmeliği

Kanun’a istinaden düzenlenen Güvence Hesabı Yönetmeliği’nin amacı, hesabın kuruluşuna, işleyişine, tanıtımına, idari masraflarına, fon varlıklarının nemalandırılmasına, hesaptan yapılacak ödemelere, gerek ilgililere gerekse TMTB.’ye yapılacak rüculara, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Komisyon’a yapılacak katkı payları ile, hesap kapsamındaki zorunlu sigortaların denetimi ve takibinden kaynaklanan giderler ile diğer harcamalara ilişkin esasları düzenlemektir⁷⁹.Yönetmeliğin dokuzuncu maddesi ile hesaba zorunlu sigortalara ilişkin olarak hangi hallerde ve hangi zararlar için başvurulabileceği düzenlenmiştir.

3. Sigorta Genel Şartları

Sigorta Genel Şartları, Türk Borçlar Hukuku’nda kabul edilen genel işlem şartlarıyla benzerlik göstermektedir. Benzer akdi ilişkileri kuran sözleşmelerin tabi olacağı esasları tayin etmek üzere akitlerden biri tarafından hazırlanan yeknesak kurallar şeklinde tarif edilebilecek olan genel işlem şartları, sigorta sözleşmeleri bakımından sigorta poliçesi genel şartları adı altında karşımıza çıkmaktadır⁸⁰. Daha açık ifadeyle genel işlem şartları; bir sözleşmenin hükümleri olarak önceden tek taraflı hazırlanan, ileride çok sayıda benzer sözleşmede

⁷⁷ ‘‘Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı’’ isminin isabetli olduğu kanaatiyle tez konumuza bu ismi verdik..

⁷⁸ Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

⁷⁹ RG. 26.07.2007, S. 26594.(GH. Yönetmeliği)

⁸⁰ Can, Mertol, Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2006, s. 1; Atabek, Reşat, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950, s.12; Kubilay, Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir, 2003, s.36.

kullanım amacı taşıyan, sözleşmenin bir tarafının diğer tarafına sözleşmenin kuruluşu sırasında sunulan sözleşme şartlarıdır⁸¹. Genel işlem şartlarının yorumlanması TTK, TBK ve TMK’ da yer alan emredici hükümlerin değerlendirilmesiyle olabilir. Temel kanunlardaki emredici hükümlere uymayan hiçbir sözleşme hukuken geçerlilik kazanmaz. Özel sigortaların belli esaslar ve denetim altında yapılmasını gerekli gören kanun koyucu sigorta şirketlerince hazırlanan genel şartların, zahmetsizce okunacak bir tarzda basılması dışında, Hazine Müsteşarlığı’nca da tasdik edilmiş olmasını arayarak, onların tamamen kendi inisiyatiflerine göre hareket etmelerini de engellemiştir⁸².

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 6. Kitabı’nda özel sigorta hukuku yeniden düzenlenerek sigorta sözleşmesine ilişkin bir takım koruyucu hükümler getirilmiştir⁸³. Koruyucu hükümlerin amacı daha çok sözleşme güvenliği ve kamu düzeninin korunması olup sözleşme kurulurken zayıf durumda olup sigortadan anlamayan sigortalıyı güçlü bilgiye sahip sigortacı karşısında korumaktır. Bu nedenle sigorta hukuku alanında düzenlenen sözleşmelerin geçerli olabilmesi için koruyucu hükümlere aykırı olmaması gerekir.

Sigorta genel şartları özel sigorta hukukunun önemli kaynaklarından biridir. Mülga SMK hükümlerine göre; Bunlar Devlet Bakanlığı, onun namına hareket eden Sigorta Murakabe Kurulu tarafından tanzim veya tasdik edilen mukavele şartlarıdır⁸⁴. Bunlar kanunun emredici hükümlerinden sonra, fakat yorumlayıcı hükümlerinden önce gelir ve bütün sigorta şirketleri tarafından uyulması, uygulanması gereken mukavele şartlarıdır. Bunların emredici hükümlere aykırı olup olmadığı her zaman dava sırasında mahkemece incelenebilir. Kanun’un emredici hükümlerine aykırı görülürse, genel şartlara göre değil, emredici hükme göre karar verilir. Bunların aksine sigorta sözleşmesi yapılamaz. Poliçeye bunları değiştiren özel şartlar konulamaz. Sigorta poliçesinin arkasına zahmetsizce okunacak bir şekilde basılmalıdır⁸⁵. SK.’ya göre Sigorta Genel Şartlarını Hazine Müsteşarlığı onaylayıp yayınlır.

⁸¹ Bkz. Yelmen, Adem, Türk Borçlar Kanununa Göre Genel İşlem Şartları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 47 vd..

⁸² Can, Mertol, Mesleki Sorumluluk Sigortası , s.1.

⁸³ Bkz. Tepedelen, Zekeriya, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Sigorta Sözleşmesine İlişkin Koruyucu Hükümler, Makale, İnternet www.tepedelenhukukhizmetleri.com, s.1 vd..

⁸⁴ Mülga SMK. m.28.

⁸⁵ Arseven, Haydar, Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1991, s. 32-33.

Sigorta Genel Şartları'nın pratik faydası sigorta ettireni kanunun emredici hükümlerinin aksine poliçe yapılmasını engelleyerek korumaktır. Bunun yanında poliçe hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlama amacı da vardır. Ne var ki böyle önemli bir işleve sahip bu düzenlemenin emredici hükümlere aykırı olarak düzenlendiği de vakidir. Böyle durumda olan düzenlemelerin iptali için Danıştay'a dava açılmalıdır.



İKİNCİ BÖLÜM

§ 2. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ŞARTLARI VE SORUMLULUK HALLERİ

I. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU ŞARTLARI

A. Başvuru Şartları

Hesabın amacı sigortanın yokluğu, teminat tutarlarının yasal limite göre yetersiz kalması ya da poliçeyi yapan şirketin iflası vb. durumlarda sigorta korumasından yararlanamayan zarar görenlerin uğradıkları zararın tazmin edilmesidir. Öyleyse hesaptan tazmin edilecek zararın öncelikle Kanun'da kabul edilen zorunlu sigorta kapsamında olması gerekir. Zorunlu sigortaların neler olduğu SK, KTK, SMK ve K.Taş. K.'da belirtilmiştir.

Hesabın sorumluluğuna ilişkin temel hüküm 5684 S. SK.'da yer alır. Hükümde; aşağıdaki koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Güvence Hesabı oluşturulur⁸⁶ denilerek hesabın her hal ve şartta ödeme yapmasının mümkün olmadığı, hesabın ödeme yapmasının bir takım şartlara bağlandığı, bu şartlar yerine getirilmemiş ise, hesaba ödeme için başvuru yapılamayacağı ifade edilmiştir⁸⁷. Hesaba başvurulabilecek haller ise 5684 S. SK.'nın 14. maddesinin 2. fıkrası ile GH. Yön.'nin 9. maddesinin 1. fıkrasında açıklanmıştır.

B. Güvence Hesabına Başvurulabilecek Haller

1. Sigortalının Tespit Edilememesi

Kazaya neden olan sigortalının tespit edilememesi halinde zarar görenler bedensel zararları için hesaba başvurulabilecektir. Zira kazaya neden olan sigortalı belli olmadığında sorumlusu belli olmayan bir kaza oluşur. Sorumlu belli olmadığından zorunlu sigortaları yapan sigortacılar da belli olmayacaktır. Dolayısıyla zorunlu mali sorumluluk sigortacısı bilinemez. Bu hal gerçekleştiğinde ölüm ve yaralanma nedeniyle zarara uğrayan kişilerin zararını karşılama konusunda hesabın sorumluluğu doğar⁸⁸. Ortaya çıkan bedensel zararlar

⁸⁶ SK. m. 14, f. 1.

⁸⁷ Bkz. Memiş, Tekin, s. 129.

⁸⁸ Bkz. Y.17.HD. T.15.04.2014, E.2013/6725, K.2014/5835 ; Y.10. HD. T.10.06.2013, E.2012/20645, K.2013/12917.

hesaptan talep edilir. Talep ile alınamayan zararlar veya eksik ödemeler dava açılarak da istenebilir. Ancak hesap eşyaya ilişkin zararlardan sorumlu tutulamaz⁸⁹. Sigortalının tespit edilememesi hali genellikle zorunlu trafik sigortalarına ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır.

Uygulamada birden fazla motorlu aracın karıştığı trafik kazalarında motorlu araçlardan sadece birisinin tespit edilememesi halinde dahi zarar görenin zararına karşı müştereken ve müteselsilen sorumluluk ilkesi gereğince hesabın da sorumluluğu doğar⁹⁰. Nitekim Yargıtay da bu görüştedir⁹¹.

Ancak gerekli ödemeler zarar görenlere yapıldıktan sonra sigortalının tespit edilmesi halinde hesap, yaptığı ödemeler için tespit edilen sorumlunun zorunlu sigortasını yapan sigortacısı ile işletene veya aracı kullanan kişi ile diğer sorumlulara karşı rücu hakkına sahiptir⁹².

2. Zorunlu Sigortanın Bulunmaması

Zorunlu trafik sigortaları ile gerekli diğer zorunlu sigortaları rizikonun gerçekleştiği tarihte yaptırmayan sorumluların neden olduğu kazada zarar görenler, uğramış oldukları bedensel zararların tazminini hesaptan talep edebilirler. Yargıtay'ın bu konuda yerleşik kararları mevcuttur⁹³. Yapılan araştırmada aracın sigortasının varlığı tespit edilirse hesabın sorumluluğuna hükmedilemez⁹⁴.

Birden çok motorlu aracın karıştığı trafik kazasında, motorlu araçlardan sadece birisinin zorunlu sorumluluk sigortasının bulunmaması halinde dahi zarara uğrayan kişi doğrudan doğruya hesaba başvurabilecektir. Aracına ait zorunlu sigorta poliçelerini yaptırmamış olduğu halde kazaya neden olan işletenin ve diğer zarar sorumlularının zarar görene karşı sorumluluğu hesap ile birlikte devam edecektir. Zarar görenin öncelikle işleteni

⁸⁹ 5684 S. SK m.14, f.2/b; GH. Yön. m. 9, f. 1/b.

⁹⁰ Yılmaz, Hamdi, Karayolları Trafik Kanununda Zararın Paylaştırılması, Ankara, 1995, s.2264.

⁹¹ Bkz. Y.17.HD. T. 20.10.2014, E. 2014/6431, K. 2014/13826.

⁹² Bkz. Y.17.HD. T.14.10.2015, E. 2015/9362, K. 2015/10626.

⁹³ Bkz. Y.17.HD. T.23.01.2014, E. 2013/2597, K. 2014/764; T.30.04.2014, E. 2014/5164, K. 2014/6650.

⁹⁴ Bkz. Y.17.HD. T.09.06.2014, E. 2012/16761, K. 2014/9230.

ve diğer zarar sorumlularını takip etmesi gerekmez. Sigorta poliçesinde sigortacının sorumluluğunda olduğu gibi burada da hesabın sorumluluğu olduğundan zarar gören doğrudan doğruya hesaba başvurarak zararının karşılanmasını isteyebilir⁹⁵.

Sigortanın bulunmaması üç değişik halde gerçekleşebilir. İlk hal, zorunlu mali sorumluluk sigortasının hiç yaptırılmamış olmasıdır. İkinci hal, süresi dolmuş olan ZMSS sözleşmesinin yeniletilmemiş olmasıdır. Sigortanın bulunmadığı üçüncü hal ise sözleşme süresi içinde işletenin değişmesi gibi bir nedenle feshedilen sigorta sözleşmesinin yerine yenisinin yaptırılmamasıdır. İşte bu hallerde sigorta korumasından yararlanamayan zarar görenler zararları hesaptan karşılanmak suretiyle korunurlar⁹⁶.

Doktrinde sigortasız olarak trafiğe çıkarılan araçlar ile sonradan bu duruma düşen araçların sebep oldukları zararların mutlak bir şekilde hesaptan tazmin edilmesi eleştirilmiştir⁹⁷. Bir görüşe göre sigortasız araçları trafikten men etme görevi devlete aittir⁹⁸. Bu görevin yerine getirilmemesinin sonuçlarının sigorta ettirenlerden tahsil edilen katkı paylarından oluşturulan hesaba yükletilmesi isabetli değildir⁹⁹. Doktrinde ileri sürülen bir diğer görüş uyarınca zarar görenlerin zararlarının bir an önce telafi edilmesi açısından bu düzenleme tarzı yerindedir¹⁰⁰. Kanaatimize göre de hesabın ihdasının temel amacı zarar görenlerin bir an önce mağduriyetinin giderilmesi olup kamu düzeni ve menfaatini ön plana alan düzenleme isabetli olmuştur. Ayrıca şartları oluşmuşsa zarara sebebiyet verenlere karşı hesabın rücu imkanı bulunmaktadır.

⁹⁵ Arkan, Sabih, Yeni Karayolları Trafik Kanununun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme, SHD. 1983, C.1. S. 3-4. S. s.287; Nomer, Esra Yıldız, s.17.

⁹⁶ Nomer, Esra Yıldız, s.16.

⁹⁷ Arkan, Sabih, Sigorta ve Garanti Fonu, s.287.

⁹⁸ KTK m.91, f.V.

⁹⁹ Nomer, Esra Yıldız, s.16.

¹⁰⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Genişletilmiş 2. Bası, Ankara, 1998, s. 626.

Başta sigortalı olup da sonradan sigorta poliçesi feshedilen veya zorunlu sorumluluk sigortası poliçe süresi sona erip de yenilenmeyen araçlar hakkında da bu hükmün uygulanması gerekir¹⁰¹. Nitekim Yargıtay'ın konuya ilişkin kararında;

“Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. GH. Yön.'nin 9/b maddesi gereği; rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararların tazmini için hesaba müracaat edilebilir”¹⁰². Denilmek suretiyle geçerli olan teminatlar dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararların tazmini için hesaba müracaat edilebileceği hükme bağlanmıştır.

3. Zorunlu Sigorta Teminat Limitleri ile Sigorta Poliçesinde Belirtilen Limit Arasında Fark Olması

5684 S. SK m. 14 f/2 de bir düzenleme yer almamasına rağmen, GH. Yön. m.9 f.1/c uyarınca sigorta süresi zarfında ilgili Bakanlıkça Tarifede değişikliğe gidilerek zorunlu sorumluluk sigorta limitinin yükseltilmesi halinde, sigortalının yükseltilen limit için zeyilname (ek poliçe) yaptırmamış ve ek prim ödememiş olması durumunda, trafik kazası mağdurunun uğramış olduğu bedensel zararlar ile diğer zorunlu sigortalara ilişkin kaza mağdurlarının zararları hesaptan talep edilir.Burada hesabın yükümlülüğü tüm sigorta limiti miktarı üzerinden değil, zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark miktarı kadardır¹⁰³. Yargıtay'ın ilgili kararında;

“Taraflar arasındaki uyuşmazlıklardan biri de sigortalının daha sonra trafik sigortası sorumluluk limitinin artması nedeniyle zeyilname düzenlettirilip ek prim dahi ödenmemesi karşısında, davalının artan bu limit dahilinde tazminattan sorumlu tutulup tutulmayacağı hususundadır. Zeyilname düzenlenmese dahi zorunlu trafik sigortacısının artan limitler dahilinde sorumlu tutulması gerektiği dairemizce istikrarlı bir biçimde benimsenmekteydi. Ancak 3 Mayıs 1997 gün ve 22978 Sayılı RG.'de yayınlanan KTGF. Yön.'nin 8/c maddesi ile Müsteşarlık asgari teminat tutarlarının arttırılmasına rağmen, zeyilname düzenlenmeyip eksik

¹⁰¹ Arkan, Sabih, Sigorta ve Garanti Fonu, s. 287.

¹⁰² Y.17. H.D. T. 25.10.2011, E. 2010/10618, K. 2011/ 9772, Benzer Kararlar İçin Bkz. Y.17. HD. T.25.03.2014, E. 2014/354, K. 2014/4378; T.29.04.2014, E. 2013/4618, K.2014/6562.

¹⁰³ Ateş, Hüseyin, s. 352.

teminatlı kalan motorlu araçların kişilere vereceği zararların fondan karşılanacağı şeklinde düzenleme getirilmiş olup, artık bu şekildeki düzenleme karşısında, cismani zararlara ilişkin olarak zeyilname düzenlenmeyen artan sorumluluk limitleriyle zorunlu trafik sigortacısının sorumlu tutulması mümkün değildir¹⁰⁴. Denilerek hesabın bu halde de sorumlu olduğu açıklanmıştır.

Sigorta limitleri enflasyonun ağır şekilde yaşandığı geçmiş yıllarda ocak ve temmuz ayları olmak üzere limitler yılda iki defa artırılarak belirlenmekteydi. Yıl içerisinde limit artışı yapmak sigortalının sorumluluğuna verilmişti. Limit artışı ek prim yatırarak poliçeye zeyilname düzenlemek şeklinde oluyordu. Aksi halde eksik sigorta limiti nedeniyle zarar görenler poliçe miktarının tamamını sigortadan alamadığından eksik kısım için fona müracaat gerekmekteydi. Ancak yapılan düzenlemeyle artık bu ihtimal ortadan kalkmış görünmektedir. Zira bu husus 01.01.2005 tarihinde yürürlüğe konulan yeni tarife ve talimatla kesinlik kazanmıştır. Getirilen düzenlemeyle yıl içerisinde yapılan limit artışları ek prim ödemeye gerek kalmaksızın poliçeye yansıtıldığından eksik limit ihtimali ortadan kalkmıştır.

Talimata göre; yeni teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır. sigorta şirketleri, düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne, sözleşme süresi içinde Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından teminat tutarları artırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim alınmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur ibaresini yazmak zorundadır.

Buna rağmen, KTK.'da yer alan, zarar gören üçüncü kişilere yeni limitler üzerinden ödeme yapmakla yükümlü olan sigortacı, ek sözleşmesini (zeyilnamesini) vaktinde yaptırmayan araç sahibinden veya işletenden fazla ödediği miktarı (rücuen) geri isteme hakkına sahiptir¹⁰⁵ hükmü kaldırılmayarak aynen muhafaza edilmiştir.

4. Sigorta Şirketinin Mali Bünye Zafiyeti Nedeniyle Sürekli Olarak Bütün Branşlarda Ruhsatlarının İptal Edilmesi ya da İflası

Bazı hallerde zorunlu sigorta poliçesini yapan şirket iflas etmiş olabilir. Zorunlu sorumluluk sigortacısının mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda

¹⁰⁴ Y.11.HD. T.11.10.2001, E.2001/6894, K. 2001/7611.

¹⁰⁵ KTK. m.95, f.2.

ruhsatlarının iptal edilmesi veya iflası halinde, trafik kazasında zarar görenler, diğer hallerden farklı olarak burada, hem bedeni hem de eşyaya (araç ve diğer eşya hasarlarına) ilişkin zararlarının karşılanması hesaptan isteyebilir¹⁰⁶.

Sigortacının iflası halinde sigorta sözleşmesi sona erer¹⁰⁷. Sigorta şirketinin iflasına karar verilince, mağdurlar İcra ve İflas Kanunu'nun tanıdığı haklar dahilinde ve bu Kanun hükümlerine göre teşekkül eden iflas masasına alacaklarını yazdırabileceklerdir. İcra ve iflas Kanunu'na göre, bir şirketin iflas etmesiyle oluşan iflas masası iflas eden sigorta şirketinin yerine sigorta sözleşmesinden doğan haklara ve yükümlülüklerle sahip olduğu için iflas masasına yazdırılan alacaklar için de masa talepleri inceleyerek değerlendirecek ve kabul edeceği alacakları sıra cetveline, daha sonra pay cetveline yazacaktır. Ancak uygulamada tüm bu resmi prosedürler zarar gören mağdurların haklarına kavuşmasını geciktirdiğinden hesaba başvurabilme imkanı getirilmiştir. Hesaba başvuru için iflas masasına başvurmuş olmak gerekmez. İflas masasına başvuran veya başvurmeyen mağdurlar zamanaşımı süresi içerisinde hesaba başvurulabilir. İflas masasının açılması veya kapanmasından sonra da başvuru yapılabilecektir¹⁰⁸.

Başvurunun doğrudan hesaba yapılması halinde, hesap iflas eden şirketin Müsteşarlık nezdindeki teminatlarını da beklemeksizin gereken incelemeyi yapacak, başvuruyu kabul ederse tazminatı ödeyecek veya başvuruyu şartları oluşmadığından reddedebilecektir. Hesaptan yapılacak ödemeler her halükarda zorunlu sigortanın teminatlarına kadar yapılabilecektir. Ayrıca bu durumda hesabın yapacağı ödemeleri elinde bekletip talebe göre garameten paylaşırma ilkesi uyarınca kaynakları dikkate alarak oransal dağıtıma gitme hakkı vardır¹⁰⁹. Nitekim Yargıtay da bu görüştedir¹¹⁰.

¹⁰⁶ 5684 S. SK, m. 14. f.2/c ve G.H. Yön. m.9, f.1/ç; TTK,m.1485.

¹⁰⁷ Atabek, Reşat, Sigortacının Aczi, Batider, C.XIV, 1987, S.2, s. 41 vd..

¹⁰⁸ Metezade, Zihni, Sigorta Şirketinin İflasında Garanti Fonu, Sigorta Hukuku Türk Derneği Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, İstanbul, 2008, s.158-164, s.160.

¹⁰⁹ Metezade, Zihni, Sigorta Şirketinin İflasında Garanti Fonu, s.161

¹¹⁰ Bkz. Y.17.HD. T.23.06.2014, E. 2013/526, K. 2014/9811; T.04.10.2010, E. 2010/6927, K. 2010/7724.

Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası dışındaki Kanun'la ve Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilen diğer zorunlu sigortaların sigortacısının mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi yada iflası halinde de ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için hesaba başvuru yapılabilecektir. Zorunlu sorumluluk sigortacısının kazadan önce veya sonra (zamanaşımı süresi içinde) iflas etmiş olması arasında bir fark yoktur¹¹¹.

Zorunlu sorumluluk sigortacısının konkordato ilan etmesi halinde, sigorta güvencesinden yararlanamayan zarar görenler, hesaptan istifade edebilmelidir. Zira konkordato süreci zarar görenler için takibi güç bir süreç olup bu sürecin bekletilmesi ikinci bir mağduriyeti ortaya çıkarabilir¹¹².

Birden fazla motorlu aracın katıldığı trafik kazalarında kazaya katılan araçlardan birinin sigortacısının iflas etmiş olması halinde dahi zarar gören hesaba başvurabilir. Ayrıca zarar gören evvela işleteni veya sigortacıyı takip etmeksizin doğrudan doğruya hesaba başvurabilir¹¹³. Sigortacının iflası halinde hesaptan istenebilecek tazminat zorunlu sigorta poliçesi limitiyle sınırlıdır¹¹⁴.

5. Çalınmış veya Gasp Edilmiş Bir Aracın Karıştığı Kazada İşletenin Sorumlu Tutulamaması

Çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, KTK uyarınca işletenin sorumluluktan kurtulduğu durumlarda, zorunlu sorumluluk sigortacısı da zarardan sorumlu tutulamaz¹¹⁵. Burada artık zarardan hırsız veya gasp eden sorumludur. İşletenin ve sorumluluk sigortacısının sorumluluktan kurtulması sonucunda sigorta güvencesinden böylelikle yoksun kalan zarar görenler ekonomik yönden zayıf olan hırsız veya gaspçıyla baş başa kalır¹¹⁶.

¹¹¹ Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s.3153-3168.

¹¹² Nomer, Esra Yıldız, s.23.

¹¹³ Arkan, Sabih, Sigorta ve Garanti Fonu,s.287.

¹¹⁴ Bkz. Y.17.HD. T.21.03.2011, E. 2010/5020, K. 2011/2488.

¹¹⁵ KTK. m.107, f.1.

¹¹⁶ Bkz. Nomer, Esra Yıldız, s.25.

Ancak bedeni zararlarının tazmini için hesaba başvurulabilirler¹¹⁷. Böylece hükümle zarar görene, evvela hırsız veya gasıbı takip etmeksizin doğrudan doğruya hesaba müracaat ederek zararın tazminini isteyebilme imkanı tanınmıştır.

Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslere bırakılan araçların çalınması veya gasp edilmesi halinde de hesaba başvurulabilir. Zira burada teşebbüs sahibi diğer sorumlularla birlikte işleten gibi sorumludur¹¹⁸. Teşebbüs sahibinin yaptırmış olduğu özel sorumluluk sigortası varsa bu sigortayı kesen sigortacı da sorumlu olur. Ancak kanun koyucu doğrudan doğruya hesaba başvuru yolunu açarak zarar görenlerin mağduriyetini engellemek istemiştir.

6. Yeşil Kart Sigortası ile İlgili Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca Yapılacak Ödemeler İçin Büro Tarafından Başvuru

Yeşil Kart Sigortası (Green Card) kapsamında Türkiye sınırları içinde meydana gelen zararlardan dolayı TMTB tarafından tekemmül ettirilen hasar dosyalarının tazminat ödemeleri için Büro tarafından hesaba başvurulabilecektir¹¹⁹. Ayrıca usulüne uygun başvuru yaptığı halde zararı karşılanmayan zarar görenler TMTB.'ye dava açabilirler. Burada husumet TMTB.'ye yapılsa da ödeme hesap tarafından karşılanmaktadır¹²⁰.

7. Bakanlar Kurulunun Gerekli Gördüğü Hallerde Eşyaya Gelecek Zararların Kısmen veya Tamamen Hesaptan Karşılanmasına Karar Vermeye Yetkili Olması

Bakanlar Kurulu gerekli gördüğü konularda hesabın sorumluluk alanını genişletebilecektir. Buna göre, gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen

¹¹⁷ 5684 S. SK, m.14, f.2/ç ve GH. Yön. m.9, f.1/d.

¹¹⁸ KTK. m.104, f.3.

¹¹⁹ 5684 S. SK. m.14. f.2/d ve GH. Yön. m.9, f.2.

¹²⁰ Bkz. Y.10.HD. T.14.11.2005, E. 2005/8093, K. 2005/11495.

veya tamamen hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir¹²¹. Bunun yanında Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar da ihdas edebilir¹²².

Her iki hükmü birlikte değerlendirmek gerekirse; Bakanlar Kurulu kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilecek ve bu zorunlu sigortalara bağlı olarak da hesabın sorumluluk alanını düzenleyip genişletebilecektir.

Hesabın sorumlu olduğu teminatlar genellikle cana gelen zararlardan oluşur. Hesap ölüm ve cismani zararlarla tedavi masraflarından sorumludur. Bunun istisnası mali zafiyet nedeniyle ruhsat iptali ve sigorta şirketinin iflası ile Yeşil Kart Sigortası'nda taşıta ve mala gelen zararların ödenmesidir. Hal böyle iken SK. 13. maddesinde Bakanlar Kurulu'nun yeni zorunlu sigortalar ihdas edebileceği, 14. maddesinde ise Bakanlar Kurulu'nun gerekli görülen hallerde eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen hesaptan karşılanmasına karar verebilecek olması hesabın sorumluluk alanı ve kapsamının genişletilmesi gerektiği konusunda kanun koyucunun iradesinin varlığını ortaya koymaktadır.

Hesabın tüm zorunlu sigortaları kapsadığı kanunda yer alsa da bu zorunlu sigortaların genellikle şimdiye kadar karayolu yolcu ve tehlikeli madde taşımacılığından kaynaklanan riskleri karşılayan ve zarar gören 3. kişilerin zararlarını karşılama amacındaki mali sorumluluk sigortaları olduğu açıktır. Bu sigortalar sınırlı sayıdadır.

Buna göre, önceden var olan fona başvurma koşulları ile yeni hesaba başvurma koşulları arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. O halde, önceki fona ilişkin yargısal içtihatlar ile öğretideki görüşler hesap için de geçerli olacaktır¹²³.

II. GÜVENCE HESABININ SORUMLULUĞU

A. Güvence Hesabının Sorumluluğu

Genel anlamda hesabın sorumluluğu, zarar görenlerin zararlarını zorunlu sigortalardan karşılayamaması hallerinde ortaya çıkmaktadır. Kanunla veya kanuna dayalı olarak Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu hale getirilen zorunlu sorumluluk sigortalarının yaptırılmaması yada

¹²¹ 5684 S. SK. m.14, f.2/b.

¹²² 5684 S. SK. m.13, f.1/a.

¹²³ Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

yaptırılmasına rağmen zararın bu sigortalardan bir şekilde karşılanamaması hallerinde hesap devreye girecek ve zararı karşılamakla sorumlu olacaktır. Öncesinde mevcut fonun sorumluluğu Kanun'la hesaba geçmiştir¹²⁴.

Hesabın sorumluluğu, netice itibariyle işletenin sorumluluğuna dayanmaktadır. Kanun'da işletenin sorumluluğu tehlike esasına dayanan bir kusursuz sorumluluk olarak düzenlenmiştir¹²⁵. Zorunlu araç sigortalarında işleten trafikte seyreden taşıtın işletilmesinden sorumlu olan kişidir. İşleten tehlikeli bir faaliyet arz eden iş yaptığından aracın işletilmesi sırasında üçüncü kişilere verilebilecek zararlardan tehlike sorumluluğu gereğince sorumludur. Zorunlu araç sigortalarında olduğu gibi, diğer zorunlu sigortalarda da yine ortada tehlike arz eden bir işletme ve bu tehlikeli faaliyetten sorumlu bir işleten bulunmaktadır. Tehlikeli faaliyet nedeniyle üçüncü kişilere gelebilecek zararlardan işleten sorumludur. Kanun koyucunun hem işletenin sorumluluğunu azaltmak hem de üçüncü kişilerin zararlarını daha kolay karşılamalarını güvence altına alabilmek maksadıyla bu tehlikeli faaliyetlere karşı zorunlu sigortaları ihdas etmiş olduğu açıktır. Kanun, zorunlu sorumluluk sigortalarını yaptırmakla sorumlu olanların bu zorunluluğa uymayarak sigorta yaptırmaması yada sigorta yaptırmış olsa da zararın bu sigortalardan çeşitli nedenlerle karşılanamaması halinde zarardan hesabı sorumlu tutmuştur. Hesap zarar görenlere karşı işleten ve zorunlu sigortanın sigortacısı gibi müteselsilen sorumludur¹²⁶. Buna göre hesap Kanun ve Yönetmelikte sayılan hallerde zarar gören üçüncü kişilerin zararlarını işleten gibi karşılamakla sorumludur.

Garanti Fonu düzenlemesinde fonun sorumluluğu sadece KZMSS ile sınırlı bulunurken, Güvence Hesabı düzenlemesinde bu sınır genişletilmiştir. ZKTMSS, KYTZFKS ve Yeşil kart Sigortasıyla İlgili Motorlu Taşıt Bürosu Ödemeleri'nin yanında, TGZFKSS, TMZSS ,MÇZFKS ve diğer zorunlu sigortalar için nedeniyle de hesabın sorumlu olduğu açıktır.

Böylece Kanun'a göre zorunlu sigortaların tamamından artık hesap sorumludur. Kanun'da aranan koşulların oluşması halinde, saydığımız zorunlu sigorta türleri için hesaba başvuru yapılabilecektir. Sayılan zorunlu sigorta türlerinin güvence altına aldığı teminatlara ilişkin zararlar, şartları oluşması halinde hesap tarafından ödenecektir. İşletene ve sigortacıya

¹²⁴ Y.10.HD. T.14.06.2010, E.2010/7994, K.2010/8597.

¹²⁵ Havutçu, Ayşe/ Gökyayla, K. Emre, S. 41.

¹²⁶ Bkz. Y.17.HD. T.24.03.2015, E. 2013/19885, K. 2015/4791.

karşı ileri sürülebilecek her türlü talep ve dava hesaba karşı da ileri sürülerek hak sahiplerinin zararlarının karşılanması istenebilecektir. Hesap artık zarardan işletenin zorunlu sigortacısı gibi sorumlu kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında hesap zorunlu sigortanın ödemekle mükellef tutulduğu zararları üstlendiğinden sigortanın yerine geçmiş ve işletenin ve sigortanın mesuliyetinde olması gereken zararlardan dolayı ortada geçerli bir poliçe varmış gibi sorumlu bulunmaktadır. Bu sorumluluğun sınırları elbette vardır. Hesap zararı ödemekle halefiyet ilkesi gereğince sigortacı ve işletenin yerine geçeceğinden, işleten ve sigortacının zarar görenlere karşı ileri sürebileceği her türlü haklı def'i ve talepleri işleten gibi ileri sürebilecektir. Önceki Garanti Fonu düzenlemesinin aksine yeni düzenlemede hesabın sorumluluğu tüm zorunlu sigorta türlerini kapsadığından bu sigorta türlerinin birbirinden farklı olduğunu da dikkate alarak her bir zorunlu sigorta türünü ayrı ele almak suretiyle hesabın sorumluluğunu tespit etmekte fayda görmekteyiz.

B. Sigorta Türüne Göre Güvence Hesabının Sorumluluğu

1. Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (KZMSS)

aa. Kavram

Motorlu bir aracın karayollarında işletilmesi sırasında meydana gelebilecek kazalarda, işletenin üçüncü kişilere karşı olan mali sorumluluğunu belli sınırlar içinde karşılamayı amaçlayan ve kanun koyucu tarafından yapılması zorunlu tutulan sorumluluk sigortası türüne Karayolu Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, ya da Zorunlu Trafik Sigortası denilmektedir. KZMSS. KTK. m. 91'de belirtildiği üzere işletenin üçüncü kişilere verdiği zararları karşılamak amacıyla oluşturulmuş bir zarar sigortası türüdür¹²⁷. Bu sigorta vasıtanın üçüncü şahıslara vereceği maddi ve bedeni zararları temin eder. Birçok ülkede yapılması kanunen zorunlu olan bu sigortanın bedeni zararlar kısmının limitsiz olduğu vakidir¹²⁸. Kanun'a göre, bu Kanun'un 85. maddesinin 1.fikrasına göre olan sorumlulukların karşılanmasını sağlamak

¹²⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.1, İnternet, www.tazminathukuku.com.

¹²⁸ Nomer, Cahit, s.88.

üzere işletenlerin, mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur¹²⁹. Sigortacı maddi ve bedeni zararları limitler dahilinde karşılar.

Sorumluluk sigortasında ana ilke olarak sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlardan ötürü bu zararın giderilmesi için sigorta ettirenin mamelekindeki azalmayı diğer bir deyişle pasifindeki artışı önlemeye yönelik amaç bulunmaktadır. Ne var ki bu tür sigorta ile sadece sigorta ettirenin korunması değil, sigorta ettirenin eyleminden kaynaklanan üçüncü kişilerin zararlarının giderilmesi de amaçlanmaktadır¹³⁰. Ancak zorunlu mali sorumluluk sigortalarında kamu düzeni açısından üçüncü kişilerin zararlarının giderilmesi ön plana çıkmıştır. Böylece sorumluluk sigortalarında hukuken menfaat sigorta ettirenin menfaati olmakla birlikte, üçüncü kişilerin sigorta ettirene karşı sahip olduğu tazminat talepleri de güvence altına alındığından birçok sorumluluk sigortasında üçüncü kişiye doğrudan dava hakkı tanınmıştır. TTK ise bunu tüm sorumluluk sigortalarında kural haline getirmiştir(TTK m.1478)¹³¹.

Sorumluluk sigortaları sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna yol açan olaylardan kaynaklanan zararlarını güvence altına alan zarar sigortası türünü oluşturur¹³². Bu sigorta, sigorta ettirenin üçüncü kişilere olan sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; ancak bu kişinin malvarlığında oluşabilecek azalmayı en aza indirmeyi amaçlar. Sorumluluk sigortası zarar verenin aczine karşı bir garanti sağladığından üçüncü kişiler için de yarar sağlar¹³³.

Önceleri ahlaki açıdan bakıldığında, sağlanan sigorta himayesi ile bireyleri hayatlarında daha az dikkatli davranmaya yönelttiği konusunda sorumluluk sigortaları eleştirilmiştir¹³⁴. Buna karşın zarar gören şahısların zararlarını tazmin etmesi ve böylece toplumsal hayatın yürütülmesine sağladığı katkı sayesinde kanun koyucular tarafından kabul

¹²⁹ KTK, m.85, f.1.

¹³⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 2. Bası, s.764.

¹³¹ Bozkurt, Tamer, s.198,199.

¹³² Kender, Rayegan, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Mesuliyet Sigortaları Semineri, İstanbul, 1977, s. 1 vd.

¹³³ Çeker, Mustafa, Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku,10. Baskı, s.136.

¹³⁴ Can, Mertol, Sigorta Hukuku, s.20.

görmüştür. Ancak kişilerin hayatlarında daha dikkatli davranması için de kast unsuru sorumluluk sigortalarının koruma himayesinin dışında tutulmuştur¹³⁵.

Sorumluluk sigortaları TTK.'nın zarar sigortaları kısmında düzenlenmiş bulunduğundan zarar-mal sigortalarına ilişkin düzenlemelerin ilke olarak sorumluluk sigortalarında da uygulanabileceği düşünülebilirse de sorumluluk sigortaları mal varlığının pasif kısmının sigorta güvencesi altına alınması amacı ile yapılan düzenlemeler olduğundan mal sigortalarına ilişkin tüm hükümlerin bu tür sigortalarda aynen uygulanması olanaksızdır¹³⁶. Sorumluluk sigortası, zarar sigortası-meblağ sigortası ayırımında zarar sigortası kapsamında yer almasının doğal sonucu olarak da rizikonun gerçekleşmesi halinde bu rizikodan zarar gören üçüncü kişilerin gördükleri gerçek zararlar sigorta limiti dahilinde karşılanır¹³⁷.

Hayat ve ferdi kaza sigortaları dışında kalan bütün mal ve sorumluluk sigortaları tazminat sözleşmeleridir. Sözleşmenin konusu sigortalıyı mümkün olduğu kadar, hasardan önceki mali seviyeye getirmektir. Sözleşmedeki sigorta tutarı sigortalının azami sorumluluğunu ifade eder ve yeterli bir miktar ise, muhtemelen sigortalının zararını tatminkar şekilde karşılama imkanını sağlar¹³⁸.

Mali sorumluluk sigortası, bir gider sigortası çeşididir. Mali sorumluluk sigortasında sigortalının sorumlu olacağı bir fiil nedeniyle pasifte meydana gelecek bir artış rizikosu güvence altına alınır. Bir diğer deyişle gerçek yada tüzel kişi olan sigortalının, üçüncü kişilerin yaralanmasına, ölmesine yada sağlığını kaybetmesine yol açması dolayısıyla ödemek zorunda kalacağı, önceden bilinmesi olanaklı olmayan masrafları yada bir anlamda bu masrafları karşılamada kullanılacak olan serveti güvence altına alır. Yani mali sorumluluk üçüncü kişilerin zarar görmesinden doğar¹³⁹.

¹³⁵ Dinç, İnan Deniz, Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı, İstanbul, 2007, s.469; Şenocak, Kemal, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000, s.15.

¹³⁶ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 2. Bası, s. 764.

¹³⁷ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, 2.Bası, s. 764.

¹³⁸ Nomer, Cahit, Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans, 1.Baskı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul,1977, s.53.

¹³⁹ Güvel, Enver Alper/Güvel, Afıtap, Sigortacılık,Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları,Adana, 2015, s. 130.

Sigorta himayesinden istifade eden kişiye risk gerçekleştiğinde sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelinin değil de; sigorta bedelinin sınırları içerisinde kalmak şartıyla sadece onun somut olarak uğramış olduğu zararı karşılayan paranın ödendiği sigorta türleri, sigorta doktrinde genellikle zarar sigortası olarak isimlendirilir. Bununla birlikte, sigorta himayesinden istifade eden kişiye sigortacının yaptığı ödemenin sigorta tazminatı olarak isimlendirilmesi bazı müelliflerin zarar sigortası terimi yerine veya onunla birlikte tazminat sigortası terimini de kullanmayı tercih etmelerine neden olmuştur¹⁴⁰.

Tazminat sigortası ve meblağ sigortası şeklindeki tasnif içinde, tazminat sigortası; sigortanın en eski uygulama şekli olan, bir zararın giderilmesi esasına dayanır. O halde tazminat sigortasının ayırıcı unsuru, bir zararın varlığıdır. Buna göre eğer sigorta sözleşmesi ile zararın giderilmesi amaçlanıyorsa ortada tazminat sigortası vardır¹⁴¹.

Bize göre Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası; işletenlerin kanundan doğan tehlike sorumluluğunu teminat altına almak için yaptırmak zorunda oldukları; aracın işletilmesi sırasında ortaya çıkan üçüncü kişilere ait maddi ve bedeni zararları teminat limitleri dahilinde karşılayan bir zarar-tazminat sigortasıdır.

bb. Amaç

Bir kimsenin sorumlu olabilmesi için meydana gelen zararın kendi kusurlu hareketinin sonucu olması gerekir. Bu yönden kusura dayanan sorumluluk ilkesi uzun zaman hakim olmuştur. Çünkü tazminat borcunu kusura dayandırmak hem adalete uygundur ve hem de şahısları, hareketlerinde tedbirli olmaya davet eder. Ancak kusur ilkesi tek başına uygulandığında çoğu zaman yetersiz kalmış, bu sebeple kusur ilkesi yanında kusura dayanmayan sorumluluk ilkesine de zamanla yer verilmiştir. Kusura dayanmayan sorumluluk ilkesine göre, bir kimse kusurlu olmasa dahi kendi fiilleriyle sebebiyet verdiği zararı tazmin etmelidir. Kusursuz sorumluluğun kabulü ile sorumluluk sigortaları gelişmiştir¹⁴².

KZMSS.'nin amacı, motorlu aracın işletilmesi sırasında meydana gelebilecek kazalar neticesinde oluşan zararların işletenin yerine geçerek limitler dahilinde zarar görenlere

¹⁴⁰ Can, Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009, s. 33.

¹⁴¹ Sayhan, İsmet, Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001, s.60-61.

¹⁴² Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, 1981,s.178.

ödenmesini güvence altına almaktır. Zorunlu Mali sorumluluk Sigortası'nda, zarar gören üçüncü kişilerin yararı da olduğundan, bu sigortaların sosyal bir yönü de bulunmaktadır¹⁴³.

Öte yandan asıl amaç sigorta ettiren işletenin sorumluluğunu limitler dahilinde karşılamaktır. Kanun'a göre; bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüs unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüs sahibi doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar¹⁴⁴. Yargıtay'a göre işleten, araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görünen veya aracın uzun süreli kiralama ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Trafik kayıtları kural olarak işletenliğe karine teşkil etmektedir¹⁴⁵. Kanun'a göre, KZMSS.'yi yapan sigortacının poliçede belirlenen limite kadar, işletenin sorumluluğunu üstlendiği sonucuna varılabilir¹⁴⁶. İşleten, araç sürücüsünün veya aracın kullanılmasına katılan yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumlu olduğundan, sigortacının sorumluluğunun da gerek zamanaşımı ve gerekse zararın niteliği yönünden işletenle eşdeğer olması gerekir¹⁴⁷. Bize göre de; işletenin sorumluluğunu üstlenen sigortacının sorumluluğu zamanaşımı ve zararın niteliği açısından eşdeğerdir.

Kanun'a göre sigortası bulunmayan araçların trafiğe çıkması yasaktır. Zorunlu sigortası bulunmayan aracın sigorta yapılana kadar trafikten men edilmesi gerekir¹⁴⁸. Bu nedenle, araç için adına yetkili idarece tescil belgesi verilmiş veya sahiplik veya satış belgesi düzenlenmiş olan araç sahibi, motorlu aracın sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracı uzun süreli kiralama, ariyet veya rehin gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan, aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait

¹⁴³ Bozkurt, Tamer, s.198.

¹⁴⁴ KTK m. 85, f.1.

¹⁴⁵ Y.17.HD. T.22.01.2015, E. 2013/14197, K. 2015/841.

¹⁴⁶ KTK. m.91, f.1; KTK. m.85, f.1.

¹⁴⁷ KTK. m.85.

¹⁴⁸ KTK. m.24, f.1, 91, f.5.

olmak üzere işleten ve araç üzerindeki fiili tasarrufu bulunan, aracın kullanılmasından ekonomik çıkar ve yarar sağlayan işleten; motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi olan gerçek veya tüzel kişiler KZMSS yaptırmak zorundadırlar¹⁴⁹.

Kanun'a göre, motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım-satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı işleten gibi sorumludur¹⁵⁰. Bu yüzden teşebbüs sahipleri kendilerine emanet bırakılan motorlu araçlar için esasları Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlıkça tespit edilecek bir Mali Sorumluluk Sigortası yaptırarak denetimlerde bu sigortanın yapıldığını belgelemek zorundadırlar¹⁵¹. Ayrıca Kanun'a göre yarış düzenleyicileri, yarışa katılanların ve yardımcı kişilerin yarış sırasında üçüncü kişilere verebilecekleri zararları karşılamak üzere bir sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadırlar. Bu tür sigortalarda sigorta tutarları, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'ndaki tutarlardan az olamaz¹⁵². Römorkun veya yarı römorkun veya çekilen aracın sebep olduğu zararlardan dolayı, çekicinin işleteni, motorlu aracı işletenin sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre sorumludur. Çekilen araçla ilgili sorumluluk genel hükümlere tabidir. Çekicinin sorumluluk sigortası, çekiciyi işletenin, römorkun sebep olduğu zararlardan dolayı sorumluluğunu kapsar. İnsan taşımada kullanılan römorklar için ek bir sorumluluk sigortası yaptırılarak tüm katarın en az zorunlu mali sorumluluk sigortası tutarlarının kapsamına girmesi sağlanmadıkça trafiğe çıkarılamaz¹⁵³.

Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı da Kanun'un işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır. Bu kuruluşlar 85. maddenin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının

¹⁴⁹ KTK. m.3, 85, 91.

¹⁵⁰ KTK. m.104.

¹⁵¹ KTK. m.104.

¹⁵² KTK. m.105, f.3.

¹⁵³ KTK. m.102.

karşılanmasını sağlamak üzere ¹⁰¹. maddedeki şartları taşıyan sigorta şirketlerine KZMSS yaptırmakla yükümlüdürler¹⁵⁴.

Görüldüğü üzere KZMSS ile ilgili tüm düzenlemelerin amacı karayolunda işletilme halinde olan gerçek ve tüzel kişilere ait motorlu araçların kusursuz sorumluluğa dayalı olarak üçüncü kişilere vereceği zararları karşılayarak zarar görenleri ve işleteni güvence altına almaktır.

cc. Kapsam

Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nın kapsamı, KTK m.92'de düzenlenmiştir. Hükme göre kapsama manevi zararlar girmez. Manevi zararlar genel hükümlere göre tazmin edilir¹⁵⁵.

Kanun'a göre, KZMSS kapsamına giren araçlar motorlu taşıt araçlarıdır¹⁵⁶. Motorsuz araçlar KZMSS korumasında değildir. Taşıt, karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan araçlardır¹⁵⁷. Bunlardan makine gücü ile çalışanlara motorlu araç, insan ve hayvan gücü ile çalışanlara motorsuz araç adı verilir. Motorlu araçlar; otomobil, minibüs, otobüs, trolleybüs, kamyon, kamyonet, çekici, arazi taşıtı, itfaiye, cankurtaran ve cenaze araçları, motosiklet, triportör, radyo, televizyon, sinema, kütüphane ve araştırma araçları, kurtarıcı, personel servisi ve okul servisi araçları, toplu taşıma araçları ile kamu hizmeti yapan araçlardır. Motorlu taşıtlar KZMSS yaptırmadan trafiğe çıkamaz¹⁵⁸.

Motorlu araçla çekilen, insan ve yük taşımada kullanılan motorsuz araçlara römork, bir kısmı motorlu araç veya araç üzerine oturan, taşıdığı yükün ve kendi ağırlığının bir kısmı motorlu araç tarafından taşınanlara yarı römork denilir. Azami yüklü ağırlığı 750 kilogramı geçmeyen hafif römork türünden araçlar zorunlu sorumluluk sigortası kapsamına girmez. Ancak, Kanun'a göre bu araçların verdiği zararlardan dolayı, çekicinin işleteni sorumlu

¹⁵⁴ KTK. m.106.

¹⁵⁵ Bozkurt, Tamer, s.197.

¹⁵⁶ KTK. m.91, 85, f.1.

¹⁵⁷ KTK. m.3.

¹⁵⁸ KTK. m.24, 25.

olduğundan çekicinin sorumluluk sigortası¹⁵⁹, çekiciyi işletenin, römorkun neden olduğu zararlardan dolayı sorumluluğunu da kapsar¹⁶⁰. Kanun'da, insan taşımada kullanılan römorklar için ek sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre, insan taşımada kullanılan römorklar, römork için ek bir sorumluluk sigortası yaptırılarak tüm katarın en az zorunlu mali sorumluluk sigortası tutarlarının kapsamına girmesi sağlanmadıkça trafiğe çıkarılamaz¹⁶¹. Kanun'da yapılan değişiklikle iş makineleri de motorlu araçlar kapsamına alınarak iş makinesi yol inşaat makineleri ile benzeri tarım, sanayi, bayındırlık, milli savunma ile çeşitli kuruluşların iş ve hizmetlerinde kullanılan; iş amacına göre üzerine çeşitli ekipmanlar monte edilmiş, karayolunda insan, hayvan, yük taşınmasında kullanılmayan motorlu araçlar şeklinde tanımlanmıştır¹⁶². Lastik tekerlekli traktörler, belli şartlarda römork ve yarı römork çekebilen, ancak ticari amaçla taşımada kullanılmayan tarım araçları şeklinde tanımlanmıştır¹⁶³. Buna göre artık iş makineleri ve traktörler karayolu araçları sayılmakta olup, bu araçlar için KZMSS yaptırılması zorunludur. Motorsuz taşıtlar ile bisiklet ve motorlu bisiklet sürücülerinin hukuki sorumlulukları genel hükümlere tabi olduğundan, bunlar için sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğu bulunmamaktadır¹⁶⁴.

KZMSS, işletenin kusursuz sorumluluğundan kaynaklanan zararları karşıladığından ve işletilme halinde olan aracın hukuki sorumluluğu tehlike sorumluluğu olduğundan kusur sorumluluğuna girmeyecektir. Bu sebeple Kanun'a göre, işletilme halinde olmayan bir motorlu aracın neden olduğu trafik kazasından dolayı işletenin sorumlu tutulabilmesi için, zarar görenin, kazanın oluşumunda işleten veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere ilişkin bir kusurun varlığını veya araçtaki bozukluğun kazaya neden olduğunu kanıtlaması gerekir¹⁶⁵. Diğer bir deyişle işletilme halinde olan araçla ilgili işletenin ve yardımcılarının

¹⁵⁹ Bkz. Y.17.HD. T. 08.04.2014, E.2013/4257, K.2014/5383.

¹⁶⁰ KTK. m.102.

¹⁶¹ KTK. m.102.

¹⁶² KTK. m.3.(17.10.1996 T. 4199 S. Kanun ile Değişik)

¹⁶³ KTK. m.3.

¹⁶⁴ KTK. m.103.

¹⁶⁵ KTK. m.85, f.3.

kusuru aranmazken işletilme halinde olmayan araçla ilgili kusur şarttır. Karayolunda motorlu araçla bir kazaya yol açan kişinin kanunda düzenlenen tehlike esasına göre sorumlu tutulabilmesi için aracın işletilme halinde olması gerekir¹⁶⁶. İşletilme halinde olmayan araçların neden olduğu kazalardan doğan sorumluluk ayrıca düzenlenmiş olup bu sorumluluk tehlike esasına dayanmaz¹⁶⁷. Düzenlemeye göre işletilme halinde olmayan motorlu taşıtların verebileceği zararlardan dolayı işletenin sorumluluğu, tehlike sorumluluğu değil kusur sorumluluğudur¹⁶⁸. İşletenin bu tür sorumluluğu KZMSS kapsamına girmez. Bu tür sorumluluktan kaynaklanan zararlar ise ancak zorunlu trafik poliçesine veya kasko poliçesine eklenecek isteğe bağlı sorumluluk sigortası teminatını içeren ek teminat ile güvence altına alınabilir. Buna göre, işletilme halinde olmadığı için KZMSS kapsamına girmeyen motorlu taşıtların verebileceği zararlar için hesabın sorumluluğu da doğmayacaktır. Zira hesap, KZMSS kapsamına giren işletilme halinde olan araçlara ait işletenin tehlike sorumluluğu alanına giren zararları ödemekle yükümlü olup işletenin kusur sorumluluğuna ilişkin zararlardan sorumlu tutulmamaktadır¹⁶⁹. İşleten ile sigortacının sorumluluğu, hukuki niteliği itibarıyla tehlike sorumluluğuna ilişkindir¹⁷⁰. Ancak işletenin sorumluluğu dikkat ve özen sorumluluğunu da kapsamaktadır¹⁷¹. Her ne kadar işletenin sorumluluğu tehlike sorumluluğu olsa bile bir trafik kazasına failin hareketi yanında bir üçüncü kişinin de hareketi müessir olmuş olabilir. Failin taksirli hareketine eklenen 3. kişinin hareketi kusurlu ise herkes kendine özgü hareketinden sorumlu olur. Burada her kişinin yaptığı kusurlu hareket ile meydana gelen zararlandırıcı sonuç arasında nedensellik bağı kurulmaktadır¹⁷². Bu durumda dahi işletenin kusursuz sorumluluğu ortadan kalkmaz.

¹⁶⁶ KTK. m.85, f.1.

¹⁶⁷ KTK. m.85, f.3.

¹⁶⁸ KTK. m.91.

¹⁶⁹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.4.

¹⁷⁰ Bkz. YHGK. T.27.06.2012, E.2012/17-215, K.2012/413.

¹⁷¹ Bkz. YHGK. T. 22.06.2011, E.2011/17-398, K.2011/434.

¹⁷² Günay, Erhan, Uygulamada Trafik Kazalarında Kusur, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2007, s.33-34.

KZMSS karayollarında meydana gelen kazalara ilişkin zararları karşılamaktadır. Kanun'a göre KZMSS.'nin uygulama alanı karayollarıdır¹⁷³. Ancak Kanun'a göre, kamuya açık park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonları, taşıt trafiği için yararlanılan yerler ile erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımlarında da bu kanun hükümleri uygulanır¹⁷⁴.

Kanun'da karayolu, trafik için kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlar biçiminde tanımlanmış, karayolu ile demiryolunun aynı seviyede kesiştiği bariyerli veya bariyersiz geçitler olarak tanımlanan demiryolu hemzemin geçitleri karayolundan sayılmıştır¹⁷⁵. O halde karayolu dışında yada Kanun'a göre karayolu sayılan yerlerin dışında meydana gelen kazalara ilişkin zararlar bu KZMSS kapsamı dışındadır. KZMSS kapsamı dışında kalan haller kanunda sayılmıştır.

aaa. Kapsam Dışında Kalan Haller

İşletenin kendisinin uğradığı bedensel ve eşya zararları KZMSS kapsamı dışındadır. Zira Kanun'da işletenin, KTK uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği istemler KZMSS kapsamı dışında tutulmuştur¹⁷⁶. Kural olarak KZMSS kapsamı dışında kalan işletenin kendisinin uğradığı bedensel ve eşya zararları için hesap da sorumlu olmayacaktır. Bu zararlar için hesaba başvurulamaz. Zira KZMSS işletenin üçüncü kişilere karşı mali sorumluluğunu karşılamak amaç ve mantığıyla hareket edilerek kabul edilmiştir. Bu nedenle işleten kendisinin uğradığı bedensel ve eşya zararlarını ne KZMSS.'den nede hesaptan isteyebilecektir.

İşletenin yakınlarının mallarına gelen zararlar KZMSS kapsamı dışında ise de, işletenin eşinin, alt soy ve üst soyunun, evlâtlığının ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin can

¹⁷³ KTK. m.2.

¹⁷⁴ KTK m.2.

¹⁷⁵ KTK. m.3.

¹⁷⁶ Bkz. KTK. m.92, f.a.

zararları KZMSS güvencesi altındadır¹⁷⁷. KZMSS güvencesi altında bulunan hallerde şartları mevcutsa hesabın sorumluluğunun da doğacağı açıktır.

İşletenin sorumlu tutulmadığı kişisel eşya zararları da KZMSS kapsamı dışındadır¹⁷⁸. Bu halde hesap da sorumlu tutulamayacaktır.

Motorlu araç yarışı düzenleyenlerin KZMSS dışında ayrıca yarışa ilişkin sorumluluk sigortası yaptırmaları gerekir¹⁷⁹. Bu sebeple yarış sırasında oluşan zararlardan dolayı genel nitelikteki KZMSS.'yi yapan sigortacıya başvurulamaz¹⁸⁰. Sigortacıya başvurulamayan bu halde hesaba da başvurulamayacaktır.

Motorlu araçla taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar da KZMSS kapsamı dışındadır¹⁸¹. Kapsam dışı olan bu halde hesap da sorumlu olmayacaktır.

Manevi zararlar da henüz KZMSS içinde yer almamıştır¹⁸². Manevi zararlar KZMSS kapsamına alınmadığından sigortacı ve hesap bu zararlar sorumlu tutulamaz. Manevi zararlara ilişkin olarak son yıllarda sorumlular, İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası kapsamında manevi tazminat teminatları içeren poliçeler yaptırmaktadır.

bbb. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

Araç sahibi ve işletenlerin kanuna göre bir takım yükümlülükleri bulunmakta olup, bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ise bazı hukuki sonuçlar doğuracaktır. Araç sahibi ve işletenler sorumluluk sigortası sözleşmesi yapmak ve primlerini peşin ödemek zorundadır¹⁸³. Türk Ticaret Kanunu'na göre aksine sözleşme olmaması durumunda sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlar. Belirtilen hüküm uyarınca sigortacının sigorta

¹⁷⁷ Bkz. KTK. m.92, f.b.

¹⁷⁸ Bkz. KTK. m.92, f.c.

¹⁷⁹ Bkz. KTK. m.105, f.3.

¹⁸⁰ Bkz. KTK. m.92, f.d.

¹⁸¹ Bkz. KTK. m.92, f.e.

¹⁸² Bkz. KTK. m.92.

¹⁸³ Bkz. KTK. m.91, f.2.

sözleşmesinde öngörölmüş tazminat sorumluluğu ilk primin ödenmemesi halinde başlamayacaktır¹⁸⁴. Bu kuralın temel amacı sigortacının rizikoyu taşıma yükümlölüğünün karşısında, en azından sigorta ettirenin sözleşmede mevcut olan edim borcunun tamamen yada kısmen ifasını sağlamaktır¹⁸⁵. Sigorta ilk veya tek priminin ödenmemesinin en önemli sonucu sigortacının sorumluluğunun başlamaması olacaktır. Bu kural genel hükümler arasında yer aldığından zorunlu sorumluluk sigortaları dahil tüm sigorta türleri için uygulanacaktır. Bu durumda TTK m. 1484 anlamında ilk primin ödenmemesinde sigortacının ifa yükümlölüğünün devam edip etmeyeceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu konuda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. İlk görüşe göre; zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacının ifa yükümlölüğünü düzenleyen hükümde sigortacının sigorta ettirene karşı kısmen yada tamamen kurtulmuş olması şartı aranmıştır. Ancak bir borçtan kurtulmak için önce o borcun doğması gerekir. İlk prim ödenmemiş olması halinde ise sigortacının sorumluluğu hiç başlamamıştır. Bu açıdan bakıldığında zorunlu sorumluluk sigortalarında ilk primin ödenmemesi halinde sigortacının ifa yükümlölüğü olmayacaktır¹⁸⁶. İkinci görüşe göre; kanun koyucunun amacı zorunlu sorumluluk sigortasında zarar gören üçüncü kişinin her durumda korunmasını sağlamaktır. Buna göre ilk prim ödenmemesi sonucu sorumluluğun başlamaması, sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki iç ilişkide söz konusu olur. Zarar gören üçüncü kişiye karşı ise sigortacının sorumluluğunun başlamadığı savunmasında bulunulamaz. Bu ilkeyi KTK açıkça belirtmiştir. O halde sigortacı sigorta ettirene karşı kanun gereği sorumlu olmasa dahi, bu hal zarar görenin istemini olumsuz etkilemeyecektir¹⁸⁷. Uygulamaya göre de sigortacı sigorta priminin ödenmemiş olması halini zarar gören üçüncü kişilere karşı ileri süremez.

Poliçede yer alan güvence süresi sona ermiş ya da yeni limitler RG.'de yayınlanıp yürürlüğe konmuşsa, araç sahibi ve işleten yeni veya ek sözleşmelerini yaptırmakla yükümlüdürler¹⁸⁸. Aksi halde, güvence süresinin geçirilmesi veya ek primlerin ödenmemesi

¹⁸⁴ Kayıhan, Şaban, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s.252

¹⁸⁵ Aral Eldeleklioğlu, İrem, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, S.22, s.203-222, s.211.

¹⁸⁶ Yeşilova Aras, Ecehan, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Ankara, 2013, s.24.

¹⁸⁷ Ünán, Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku, C.1, İstanbul, 2015, s.255.

¹⁸⁸ Bkz. KTK. m.24.

durumunda, zarar gören üçüncü kişilere tazminat ödeyen sigortacı veya hesap, yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletene karşı dönme (rücu) hakkını kullanabilecektir.

Aracını sigorta ettiren araç sahibi işleten, aracın bir kazaya karıştığını ya da üçüncü kişilere zarar verdiğini yani rizikonun gerçekleştiğini sigortacısına 5 gün içinde ihbar etmekle yükümlüdür. Zarara ilişkin dava açılmışsa dava dilekçesi ile belge örneklerini sigortacıya ulaştırmak zorundadır. Aksi halde bu hususları yerine getirmemesi neticesinde zarar ağırlaşır, zararın ağırlaşan kısmına katlanmak zorundadır.

KZMSSGŞ.'ye göre, sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi halinde aşağıdaki hususları yerine getirmekle yükümlüdür¹⁸⁹:

- a. Sorumluluğunu gerektiren bir olayı öğrendiği andan başlayarak beş gün içinde sigortacıya duyurmakla, kendisine yöneltilen istemi ise derhal sigortacıya bildirmekle,
- b. Sigortalı değilmişçesine gerekli kurtarma ve koruma önlemlerini almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilecek talimata uymakla,
- c. Sigortacının isteği üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermekle,
- d. Zarardan dolayı dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayla geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve zarar ziyan talebine ve cezai kovuşturmayla ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermekle,
- e. Sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür.

Sigorta ettiren sigortacının yazılı izni olmadan zarar görenlere ödeme yapamaz. Yaptığı ödeme yersiz bir ödemeyse sonuçlarına katlanır¹⁹⁰.

Sigortalı araç işletenlerinin değişmesi halinde, devreden kişi 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorundadır. Sigortacı durumun kendisine bildirilmesinden 15 gün içinde

¹⁸⁹ KZMSSGŞ. m. B.1.

¹⁹⁰ Bkz. YHGK. T.12.06.2013, E.2012/17-1828, K.2013/819.

sigorta sözleşmesini feshedebilir. Sigorta, fesih tarihinden 15 gün sonrasına kadar geçerlidir¹⁹¹. Yargıtay kararlarında ve öğretide bu madde haklı olarak eleştirilmekte ve hüküm nedeniyle uygulamada ortaya çıkan bir takım mağduriyetlerin olduğu dile getirilmektedir. Kanaatimize göre de, sigorta poliçesi motorlu aracın ayrılmaz bir parçası sayılmalı ve araçtaki işleten değişiklikleri fesih nedeni sayılmamalıdır. Zira Kanun'da, sigorta sözleşmesi süresi içerisinde sigortalı malın sahibinin herhangi bir nedenle değişmesi durumunda sözleşmede aksine hüküm olmadıkça o sigortadan doğan hak ve borçların yeni sahibine geçeceği hüküm altına alınmasına¹⁹² karşın, Kanun'da¹⁹³ değişik bir düzenlemeye gidilmesi uygun değildir. Bu nedenle uygulamada bu madde haklı olarak anlamsız ve gereksiz bulunmakta, işletenlerin değişmesinin sigortacının sorumluluğu yönünden zarar gören üçüncü kişilerin haklarını etkilemeyeceği savunulmaktadır¹⁹⁴. Nitekim Yargıtay kararında da;

“2918 Sayılı KTK. m. 24. hükmüne göre ZMSS (Trafik Sigortası) bulunmayan bir taşıtın trafik belgesi alması ve dolayısıyla trafiğe çıkması mümkün bulunmadığından, kazaya karışan otobüsün davalı şirkete daha önce sigortalı olup olmadığı trafik sicil bürosundan sorularak, böyle bir sigorta akdi mevcut ise, sigorta süresinin bittiği veya akdin yenilenmediği hususlarının üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceği göz önünde bulundurularak davalı sigortacının sorumluluğu cihetine gidilmek gerekir”¹⁹⁵. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

KZMSSGŞ.'ye göre; sigorta ettiren sözleşmeden sonra rizikoyu ağırlaştırıcı mahiyette meydana gelecek değişiklikleri durumu öğrenir öğrenmez en geç 8 gün içinde sigortacıya ihbarla yükümlüdür. Sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren 8 gün içinde prim farkının ödenmesi hususunu sigorta ettirene ihtar eder. Sigorta ettiren, ihtarın tebliğ tarihini takip eden 8 gün içinde talep olunan prim farkını ödemez veya ödemeyeceğini bildirirse sözleşme feshedilmiş olur. Sözleşmenin feshi halinde, feshin hüküm ifade edeceği tarihe kadar geçen sürenin primi kısa süre esaslı üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir. Prim farkının

¹⁹¹ KTK. m.94; KZMSSGŞ. m. B.4.

¹⁹² Bkz. TTK. m.1303.

¹⁹³ KTK. m.94.

¹⁹⁴ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

¹⁹⁵ Y. 11.H.D. T.27.12.1990, E.1989/5136, K. 1990/8436.

süresinde istenilmemesi halinde fesih hakkı düşer. Söz konusu değişikliklere ilişkin ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesinden önce meydana gelen olaylardan dolayı ödenmiş veya ödenecek tazminatlar için değişikliğin bildirilmemesinin kasıtlı olup olmamasına göre, SGK C.2 maddesinin sigortacının rücu hakkına ilişkin (a) ve (b) fıkraları hükümleri uygulanır. Sigorta süresi içinde meydana gelen değişiklikler rizikoyu hafifletici nitelikte olduğu ve bunun daha az prim alınması gerektirdiği anlaşılır ise, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre hesaplanacak prim farkı sigorta ettirene geri verilir’’¹⁹⁶.

ccc. Sigortacının Yükümlülükleri

KZMSS.’de sigortacının da bir takım yükümlülükleri bulunmaktadır. Sigortacının yükümlülüklerini yerine getirmemesi bazı hukuki sonuçlara yol açar.

İlk olarak kaza sigortası branşında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri KZMSS poliçesi yapmakla yükümlüdürler. Kanun’da zorunlu sigorta poliçelerinin bu branşta çalışan sigorta şirketlerince kesilmesinin de zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştır¹⁹⁷. Buna göre sigorta şirketleri zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamaz¹⁹⁸.

İkinci olarak sigortacı, motorlu araçların neden olduğu kazalarda zarar görenlerin tedavi giderlerini¹⁹⁹, ölüm ve bedensel zararlarla araç hasarlarına ilişkin tazminat tutarlarını²⁰⁰, Kanun’da öngörülen limitler dahilinde²⁰¹ ödemekle yükümlüdür.

Üçüncü olarak tazminat ödeme yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarın azaltılması sonucunu doğuran sözleşmeler zarar görenlere karşı ileri sürülemez²⁰². Ayrıca

¹⁹⁶ KZMSSGŞ. m. C.3.

¹⁹⁷ Bkz. KTK. m.101; SK. m.13; TTK m. 1483.

¹⁹⁸ Şeker Ögüz, Zehra/Kuyucu, Aslıhan Sevinç, Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 109.

¹⁹⁹ KTK. m.98.

²⁰⁰ KTK. m.99.

²⁰¹ KTK. m.93.

²⁰² KTK. m.95.

hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersiz olup, sigortacı kanuna uygun poliçe düzenlemekle yükümlüdür²⁰³.

Son olarak işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde doğal olarak sigortacı da sorumlu tutulamayacağı genel kuraldır. KZMSS.'de işletenin sorumlu tutulmadığı haller kanunla düzenlenmiştir. İşletenin sorumlu tutulmadığı hallerde trafik sigortasının sigortacısı da sorumlu tutulamayacaktır. Trafik Sigortası'nın sorumlu olmadığı hallerde hesabın da sorumlu olmayacağı genel kuraldır. Kanun'da işletenin, sigortacının ve hesabın sorumlu olmadığı haller belirlenmiştir²⁰⁴.

dd. İşletenin Sigortacının ve Güvence Hesabının Sorumlu Olmadığı Haller²⁰⁵

aaa. Mücbir Sebep

Önceden öngörülmesi olanaksız, karşı konulamayacak türden olağanüstü olaylar mücbir sebep teşkil eder. Deprem, sel fırtına gibi doğa olaylarıyla önceden öngörülemez terör ve toplumsal olaylar mücbir sebep teşkil edecektir. Sözleşmede aksine hüküm bulunmuyorsa mücbir sebebin varlığı halinde işleten ve sigortacı zarardan sorumlu olmaz. Ancak teknik arıza, rot çıkması, lastik patlaması, aracın işletilmesine bağlı yol koşulları, trafikten kaynaklanan beklenmeyen olaylar mücbir sebep sayılmaz.

bbb. Zarar Görenin Ağır (Tam) Kusuru

İşletenin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusursuz, buna karşılık zarar görenin ağır (tam) kusurlu olduğu durumlarda, işletenin sorumluluğu ile zarar arasında nedensellik bağı kesilecektir. Bu durumda nedensellik ilişkisi kesilmesi sebebiyle işleten de sigortacı da zarar nedeniyle sorumlu olmayacaktır.

ccc. Üçüncü Kişinin Ağır (Tam) Kusuru

İşleten ile eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler ile zarar görenler dışında, üçüncü bir kişinin ağır (tam) kusurundan kaynaklanan zararlarda da nedensellik bağı kesilecektir. Yine

²⁰³ KTK. m.111, f.1.

²⁰⁴ KTK. m.86.

²⁰⁵ KTK. m.86.

nedensellik ilişkisinin kesilmesi sebebiyle işleyen de sigortacı da zarardan sorumlu olmayacaktır.

ddd. İşletenin Kusuru Olmaksızın Aracın Çalınması veya Gasp Edilmesi

İşletenin kusuru olmaksızın, aracın çalınması veya gasp edilmesi durumunda, işleyen, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru bulunmadığını kanıtlayabilirse sorumluluktan kurtulur ve sigortacı da bundan yararlanır²⁰⁶. Çalınmış ve gasp edilmiş motorlu araç bir olaya sebep olmuş ise, işleyen de sorumlu değilse, kişiye gelen zararlar, Güvence Hesabı tarafından karşılanacaktır²⁰⁷.

eee. Sorumluluktan Kurtulma Sonucunu Doğuran Sözleşmelerin Geçersizliği

Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez²⁰⁸. KTK.'da öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir²⁰⁹.

Son olarak. “zarar ödemesi yapılırken sigortacı tarafından imzalatılan ibranameler ödenen miktarla sınırlı olmak üzere makbuz hükmünde sayılır. Bu ibranamelerde yer alan sigortacıdan ve işleyen ile diğer sorumlulardan bir istekte bulunulamayacağına ve tazminatın geri kalan kısmının dava edilemeyeceğine ilişkin ibareler geçersiz kabul edilir. Güvence Hesabı'nın mağdurlara zarar ödemesi yapılırken imzalatmış olduğu ibranameler de aynı mahiyette olup makbuz hükmünde sayılır²¹⁰.

²⁰⁶ KTK. m.107.

²⁰⁷ SK. m.14.

²⁰⁸ KTK. m.95, f.1; KZMSSGŞ m. B.4.

²⁰⁹ KTK. m.111, f.1.

²¹⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.25.

ff. Zarar Görenler

aaa. Zarar Gören Üçüncü Kişiler

Motorlu araçların zarar verdiği üçüncü kişiler ölüm, yaralanma, tedavi ve maddi hasar nedeniyle sigortacıdan poliçedeki limitler dahilinde maddi tazminat talep edebilecektir.

bbb. Üçüncü Kişi Sayılan Sürücü ve Yardımcıları

İşletenin eylemlerinden sorumlu olduğu araç sürücüsü ve yardımcılarının ölümleri ya da bedensel zarara uğramaları durumunda kullandıkları ve hizmet verdikleri aracın KZMSS.'sinden yararlanabilecekleri, Yargıtay kararlarıyla kabul edildiği gibi bu konuda Başbakanlık Sigorta Murakabe Kurulu da uygun görüş bildirmiştir²¹¹.

Üçüncü kişilerin kimler olduğu tartışılmıştır. Zira Yargıtay kararlarına göre, işletenin eylemlerinden sorumlu olduğu araç sürücüsü ve yardımcılarının ölümleri ya da bedensel zarara uğramaları durumunda kullandıkları ve hizmet verdikleri aracın trafik sigortasından yararlanacakları kabul edilerek bu kişiler de trafik sigortasından yararlanabilecek üçüncü kişi kabul edilmiştir. Ayrıca bu hususta Başbakanlık Sigorta Murakabe Kurulu da uygun görüş bildirmiştir. Buna göre KTK.'da ve Sigorta Genel Şartları'nda açık hüküm bulunmasa da, işletenin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olması nedeniyle, Kanun'a göre²¹² sürücüler ve yardımcılar da üçüncü kişi durumunda olduğundan uğradıkları zararların kusura göre belirlenen tutarını sigortacıdan isteyebileceklerdir²¹³.

KZMSS sigortacısı, Kanun'a göre²¹⁴, işletenin aynı Kanun'da²¹⁵ öngörülen hukuki sorumluluğunu üzerine almış bulunmaktadır. Anılan maddeye göre ise, bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına sebep olursa, işletenin bu zarardan sorumlu olacağı hükme bağlanmıştır. Sigortacının bu kapsamdaki sorumluluğunu sınırlayan

²¹¹ Sigorta Murakabe Kurulu'nun 27.06.1994 gün 1983 sayılı mütalâası.

²¹² KTK. m.85,86; BK. m.45, f.3.

²¹³ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.8.

²¹⁴ KTK. m.91.

²¹⁵ KTK. m.85, f.1.

kanun hükmünde²¹⁶ ise araç sürücüsünün bu kapsamın dışında kaldığına ilişkin hüküm bulunmadığı gibi, Sigorta Poliçesi Genel Şartları'nda da bu yolda bir sınırlama getirilmemiştir. O halde sürücünün ölümü veya yaralanması nedeniyle sigortacının sorumluluğu ilke olarak benimsenmelidir²¹⁷.

Sürücünün belli bir oranda kusurlu olması, kusurun tamamının kendisinde olmaması Kanun gereğince işleten ve dolayısı ile onun sigortacısının sorumluluğunu ortadan kaldıramaz²¹⁸. Öğretide de sürücü ve yardımcılarının işletene karşı tazminat isteminde bulunabilecekleri, dolayısı ile onun sigortacısının da sorumlu olması gerektiği kabul edilmektedir''²¹⁹. Başbakanlık Sigorta Murakabe Kurulu'nun 27.06.1994 gün 1983 sayılı yazılı mütalaasında da aynı yönde görüş bildirilmiştir²²⁰.

Sürücü ve yardımcıları hizmet verdikleri aracın sigortasından yararlanmalarının yanı sıra, kusuru olan karşı aracın sigortasından da yararlanabilecekler; tazminatın belirlenen tutarını her iki aracın sigortacısı kusura göre paylaşacaklardır. Yargıtay kararına göre de;

“Kazayı yapan aracı kullanan ve aracın maliki olmayan sürücü, üçüncü kişi konumundadır. Bu nedenle zorunlu trafik sigortasından yararlanabilir”²²¹.

Sürücü ve yardımcıları görevli oldukları aracın trafik sigortasından yararlanabilirler. Yargıtay kararına göre;

“Zorunlu Trafik Sigortası'nda sigortacı, işletenin hukuki sorumluluğunu üzerine almıştır. Sürücü veya yardımcıları, zorunlu mali sorumluluk dışında kalmadıklarından, bunlar da, işletenden tazminat isteğinde bulunabilirler. Bu nedenle kazada araç sürücüsü ölmüş ise,

²¹⁶ KTK. m.92.

²¹⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.8.

²¹⁸ KTK. m.86.

²¹⁹ Aşçıoğlu, Çetin, Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, 1989, s.86; Arkan, Sabih, Sigorta ve Garanti Fonu, s. 268,

²²⁰ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.8.

²²¹ Y.11.HD. T. 28.11.2002, E. 2002/6240, K. 2002/11024.

sigorta şirketinden tazminat bedeli istenebileceği gibi, ölen sürücünün belli oranda kusurlu olması, sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırmaz’’²²².

Sigortalı araç sürücüsü, kullandığı aracın zorunlu trafik sigortasından tazminat alabilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, sürücünün kendi kusurundan yararlanmaması gerektiğidir. Bir başka deyişle, sürücünün kazadaki kusur oranı belirlenerek kendi kuruşu dışında kalan kusur oranına göre poliçe teminatından yararlanması mümkündür²²³.

Sürücünün yakınları, üçüncü kişi durumunda olduklarından, sürücü yüzde yüz kusurlu olsa bile, zarar gören yakınlar trafik sigortasından tazminat alabilirler²²⁴.

ccc. İşletenin Eşi Çocukları ve Yakınları

Sigorta ettirenin kendisi, kendi aracının Zorunlu Trafik Sigortası’ndan yararlanamaz ise de, yakınları olan eşi, çocukları, annesi, babası, evlâtlığı ve birlikte yaşadığı kardeşleri trafik kazasında yaralanmış iseler kendileri, ölmüşlerse destekten yoksun kalan işleten dışındaki hak sahipleri sigortacıdan tazminat isteyebilirler. Kanun’da işletenin eşinin, usul ve fûrunun, evlat edinme ilişkisi ile bağlı olduğu kişilerin ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri istekler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsamı dışında bırakılmış ise de, can zararları için böyle bir sınırlama konulmamıştır²²⁵. Ayrıca can zararları yönünden, işletenin yakınları olan eşi, çocukları, annesi, babası, evlâtlığı ve birlikte yaşadığı kardeşleri Yargıtay kararlarında üçüncü kişi olarak nitelendirilmiştir²²⁶.

Yargıtay son kararlarıyla bu konuyu tamamen açığa kavuşturarak; kazanın oluşunda, işleten veya aracın sürücüsü yüzde yüz tam kusurlu bulunsalar bile, onların yakınlarının

²²² Bkz. Y.11.HD. T. 17.4.1995, E. 2056 K. 3648; Y.17.HD. T. 06.02.2014, E. 2013/14150, K. 2014/1269.

²²³ Bkz. Y.11.HD. T. 09.06.2003, E. 2003/269 K. 2003/6111.

²²⁴ Bkz. Y.11.HD. T.16.10.2006, E. 2005/9766 K. 2006/10349; YHGK. T. 16.01.2013, E. 2012/17-1491, K. 2013/74.

²²⁵ KTK. m.92.

²²⁶ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.9.

bedensel zararlar bakımından üçüncü kişi durumunda olmaları sebebiyle, KZMSS.'den yararlanma haklarının bulunduğunu kabul etmiştir²²⁷.

Yargıtay'a göre, işletenin, eşinin, usul ve fûrunun mallarına gelen zararlar KZMSS kapsamı dışında olsa bile, mal zararları dışındaki can zararları, sigorta kapsamı içerisinde bulunmaktadır²²⁸. Buna göre, işletenin ve sürücünün yakınları bedensel zararlar bakımından üçüncü kişi durumundadırlar²²⁹.

Yargıtay'a göre; babanın kusurundan dolayı çocukların tazminatından indirim yapılamaz. Çocuklar, yaşları gereği ergin (reşit) olmayıp, babalarının velâyeti altında iseler de, baba ile çocukların mal varlıklarının birbirinden ayrı olduğu göz önüne alınarak, babanın kusurundan dolayı çocukların tazminatından indirim yapılamaz²³⁰.

Kendi kusuruyla trafik kazası yaparak ölen sürücünün desteğinden yoksun kalan yakınları eşi, çocukları, annesi, babası ve birlikte yaşadığı kardeşleri, üçüncü kişi durumunda olduklarından, KZMSS' den tam kusur oranına göre maddi tazminat isteyebilirler²³¹.

İşletenin ve sürücünün yakınları eşi, çocukları, annesi, babası, birlikte yaşadığı kardeşleri üçüncü kişi durumunda olup, kazanın oluşunda sürücü kusurlu olsa bile, sigortacı, poliçe limitini aşmamak üzere, kusur oranlarına bakılmaksızın, hesaplanan tazminatı ödemek zorundadır²³².

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, vermiş olduğu kararlar ile, kendi kusuruyla ölen sürücü kazalarında, ölen sürücünün desteğinden yoksun kalanları üçüncü şahıs konumunda kabul etmek suretiyle, bu kişiler için destekten yoksun kalma tazminatı ödenebileceğini kabul etmiştir. HGK kararlarında; Kanun'dan²³³ hareketle işletenin; eşinin, usul ve fûrunun,

²²⁷ Bkz. Y.11.HD. T. 15.01.2007, E.2005/13243, K.2007/265; T. 11.07.2005, E.2004/10789, K.2005/7481.

²²⁸ Bkz. Y.11.HD. T. 16.2.1990, E. 1990/825, K. 1990/963.

²²⁹ Bkz. Y.11.HD. T. 25.04.2006, E. 2005/4340, K. 2006/4645.

²³⁰ Y.11.HD. T.17.06.1988, E. 1998/4590, K. 1998/4049.

²³¹ Y.11.HD.15.01.2007, E. 2005/13243, K.2007/265.

²³² Bkz. Y. 11.HD. T. 11.07.2005, E. 2004/10789, K. 2005/7481; T. 31.05.2012, E. 2011/6881, K. 2012/7126.

²³³ KTK. m.92.

kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri taleplerin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsamı dışında kaldığı, ancak anılan kişilerin malları dışında kalan ölüm ve yaralanma gibi bedeni zararların ise sigortacının sorumluluğu kapsamında bırakıldığını ve aynı zamanda sürücünün desteğinden yoksun kalanların üçüncü kişi olarak kabul edileceği²³⁴ ifade edilerek bu kişilerin KZMSS kapsamında tazminat talep edebilecekleri hüküm altına alınmıştır.

Uygulamada ve teoride bu kararlar çok tartışılmış, durumun sigortacıların aleyhine sonuçlar doğurduğu, tazminatların artmasının zorunlu sigorta fiyatlarının artmasına neden olduğu yönünde kamuoyunda eleştirilere yol açmıştır²³⁵. Bu eleştirilerin yapıyor olması hukuki gerçeği ortadan kaldırmamalıdır.

Nitekim 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe konulan KZMSSGŞ. A.6. Sigorta Dışı Kalan Haller başlığını taşıyan düzenlemeye göre Yargıtay kararlarının hilafına olarak işletenin ve kendi kusuruyla vefat eden sürücünün yakınlarının tazminat almasını engelleyen bir düzenlemeye gidilerek YHGK kararı hilafına hükümler getirilmiş ise de Sigorta Genel Şartları'nın kanunlar hiyerarşisine göre bağlayıcı mevzuat hükmünde olmadığı açıktır. Uygulamaya aykırı ve tek taraflı olarak sigorta şirketlerini koruma amacı taşıyan bu düzenlemeye karşı iptal davaları açılmış, uygulamada yargı kararlarında bu kişiler üçüncü kişi sayılarak zararların sigortacı tarafından ödenmesi gerektiği yönünde kararlar çıkmaya devam etmiştir²³⁶.

Ancak 26.04.2016 T. ve 29695 Sayılı RG.'de yayınlanarak yürürlüğe giren 14.04.2016 Tarih ve 6704 Sayılı Torba Kanun'un 3-6 maddeleriyle, önceden SGŞ ile yapılmak istenen düzenleme bu defa kanun olarak yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeye göre, kendi kusuruyla kazada vefat eden işleten ile sürücü yakınları sigorta teminatından faydalananarak tazminat alamazlar. Kanaatimize göre bu düzenleme de adalete uygun bir düzenleme olmaktan uzak, tek taraflı olarak sigorta şirketlerini korumaya yönelik bir düzenlemedir. Yapılan düzenleme birçok açıdan sakıncalar içermekte olup İnsan Hakları Sözleşmesi, Anayasa, TMK ve TTK hükümleriyle çatışmaktadır. Ayrıca bu konuda şimdiye kadar oluşmuş birçok içtihat ve hukuk

²³⁴ Bkz. YHGK. T.15.06.2011, E. 2011/17-142 K. 2011/411; T. 22.02.2012 E. 2011/17-787 K. 2012/92 K.

²³⁵ İnternet, haber, Zorunlu Trafik Sigortası Fiyatları Neden Artıyor? 05.02.2016, <https://www.koalay.com/blog>.

²³⁶ Bkz. Y.17. HD. T.10.12.2015 E. 2015/11439, K.2015/13743.

uygulamaları düzenlemeyle adeta rafa kaldırılmak istenmektedir. Kanun hükümlerinin iptal istemiyle bir şekilde Anayasa Mahkemesi'ne taşınacağı kanaatindeyiz²³⁷.

ddd. Hatır İçin Taşınanlar

Hatır taşımaları daha önce sigorta güvencesi dışında tutulmuşken, Yargıtay kararları ile hatır için taşınanların bedensel zarara uğramaları durumunda kendilerinin, kaza sonucu ölmeleri halinde ise yakınlarının ZMSS.'den yararlanabilecekleri görüşü kabul edilmiş, buna gerekçe olarak Kanun'da mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında kalanlar arasında hatır için taşınanların bulunmaması²³⁸ ve SGK.'de sayılan Teminat Dışı Haller²³⁹ arasında hatır taşımasının yer almamış olması gösterilmiştir²⁴⁰. Buna göre hatır taşımaları ZMSS kapsamı içerisinde olup Yargıtay'ın da bu yönde birçok kararı mevcuttur;

“Trafik kazası sonunda işleten ancak kusurlu olduğu, kusuru kanıtlandığı takdirde hatır için taşıdığı kişinin uğradığı zarardan sorumlu olacaktır. Aynı zamanda, Karayolları Trafik Kanunu'nun hatır taşıması sonucu doğan zararlar ile ilgili mali sorumluluk sigortasından, sigortacının sorumlu tutulamayacağı yolunda bir sonucu amaçladığı da düşünülemez²⁴¹.

“Taraflar arasında düzenlenen sigorta poliçesine ekli genel şartlarda hatır taşıması kaynaklı zararlar, sigorta teminatı dışındaki haller arasında gösterilmemiştir. Zorunlu Trafik Sigortası'nın, hatır taşımasının da dahil bulunduğu aracın işletilmesine bağlı tehlike sorumluluk hallerini sigorta teminatı kapsamına aldığı, tehlike sorumluluğunun bu aracın işletilmesine bağlı olarak taşımanın türüne bakılmaksızın üçüncü kişilere verilen zararları, somut olayda ise işletenin, sigortalı araçta bulunan kişiye olan sorumluluğunu sigorta kuvertürü altına aldığı kabulü gerekir”²⁴².

²³⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Karayolları Trafik Kanununda ve Karayolu Taşıma Kanununda 6704 Sayılı Torba Yasa ile Hukuka Aykırı Değişiklikler, www.tazminathukuku.com.

²³⁸ KTK. m.92.

²³⁹ ZMSSSG. m. A.3.

²⁴⁰ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.10.

²⁴¹ Bkz. Y.4.HD. T. 18.11.1998, E.1998/6706, K.1998/9041.

²⁴² Y.11.HD. T.24.12.1996, E.1996/8642, K.1996/9101.

“Hatır taşımasının teminat dışı olmadığı, KTK. 85/1. ve 87. maddeleri uyarınca davalının sorumlu olduğu, Trafik Sigortası Genel Şartları’nın 01.03.1992 tarihinde değiştirilmesinden sonra 02.09.1993 tarihinde meydana gelen kazada hatır taşımasının teminat dışı olmasını gerektirmeyeceği gerekçesiyle verilen kararda... isabetsizlik bulunmamasına ve yeni Sigorta Genel Şartları’na göre hatır taşımasının teminat içine alınmasına ve bu şartın yasalara aykırı olmamasına göre davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanmasına karar verilmesi gerekmiştir”²⁴³.

“Sigorta Genel Şartları arasında hatır taşımasının sigorta teminatı dışında kaldığı açıkça belirtilmemişse, bu tür taşımalarından doğan zararların da sigorta kapsamı içinde kaldığının kabulü gerekir. Trafik Sigortası eski Genel Şartları’nın 3/g maddesinde yer alan hatır taşımasının sigorta teminatı dışında kaldığına ilişkin hüküm, yeni Sigorta Genel Şartları’nda yer almaması nedeniyle, bu tür taşımalarından doğan zararların dahi Trafik Sigortası güvencesi içinde kaldığının kabulü gerekmesine göre, davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanması gerekmiştir”²⁴⁴.

“1992 tarihinden sonra yürürlüğe konulan Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartları’nda, hatır taşıması kaynaklı zararlar, sigorta teminatı dışındaki haller arasında gösterilmemekle, Zorunlu Trafik Sigortası’nın, hatır taşımasının da dahil bulunduğu aracın işletilmesine bağlı tehlike sorumluluk hallerini sigorta teminatı kapsamına aldığı kabulü gerekir”²⁴⁵. Yargıtay’ın sonrasında verdiği kararlar²⁴⁶ ile hatır taşımalarının KZMSS kapsamı içerisinde sayılması gerektiği kesinlik kazanmış bulunmaktadır. Hatır taşımalarının karşılıksız sayılamayacağı, kişiler arasındaki her ilişkide şöyle veya böyle mutlaka bir çıkar payı bulunduğu açıktır²⁴⁷.

²⁴³ Y.11.HD. T.30.05.1996, E.1996/1511, K.1996/3935.

²⁴⁴ Y.11.HD. T.07.11.2002, E.2002/6717, K.2002/10115.

²⁴⁵ Y.11.HD. T.21.11.2002, E.2002/5987, K.2002/10712.

²⁴⁶ Y.17.HD. T.21.02.2013, E.2013/795, K.2013/2119; T.11.09.2014, E.2013/2777, K.2014/11615; Y.11.HD. T.23.09.2013, E.2013/11820, K.2013/16321.

²⁴⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.12.

gg. Sigortaya Başvuru

Kanun'a göre, zarar görenler, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nda öngörülen sınırlar içinde doğrudan doğruya sigortacıya karşı talepte bulunabileceği gibi, dava da açabilir²⁴⁸. TTK hükmüne göre zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içerisinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir. KTK.'da yer alan düzenlemeden sonra TTK.'da da konunun genel hüküm olarak düzenlenmesi son derece isabetli olmuştur²⁴⁹.

Sorumluluk sigortalarının hukuki niteliği konusunda en çok tartışılan ve taraf bulan görüş, üçüncü kişi yararına sözleşme görüşüdür²⁵⁰. Bu görüş sorumluluk sigortalarında zarar görene doğrudan sigortaya başvurma ve dava hakkı noktasında ortaya çıkmıştır. Türk Borçlar Hukuku'na göre üçüncü kişi yararına yapılan sözleşmelerde sözleşmesinin tarafı olmayan kişiye edimin ifasını dava yoluyla alabilme yetkisi verilebilmektedir²⁵¹. Sorumluluk sigortalarında doğrudan dava yoluyla zarar gören üçüncü kişiye, sigortacının borcu olan tazminat borcunu talep edebilme olanağı getirilmiştir. Doktrinde sözleşmeye taraf olmayan zarar görenin talep hakkı sorumluluk sigortası sözleşmesinin üçüncü kişi yararına sözleşme olarak nitelendirilmesine neden olmuştur²⁵². Kanaatimizce de sorumluluk sigortaları üçüncü kişi yararına yapılan sözleşme niteliğindedir.

Başvuruda kaza ve zarara ilişkin tespit tutanağının veya bilirkişi raporunun sigortacıya verildiği günden²⁵³, tedavi giderleri için sigortacıya başvuru tarihinden başlayarak²⁵⁴ sekiz gün içinde ödeme yapma zorunluluğu getirilmiştir.

²⁴⁸ KTK. m.97; TTK. m.1478.

²⁴⁹ Şeker Ögüz, Zehra/Kuyucu, Aslıhan Sevinç, s. 106.

²⁵⁰ Atabek, Reşat, Zarar Görenin Doğrudan Doğruya Sigortacıya Müracaat Hakkı, BATİDER, C.6, S.1. 1971, s. 126-127.

²⁵¹ Akyol, Şener, Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s.172.

²⁵² Acar, Serdar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s.21; Akyol, Şener, Üçüncü Şahsın İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi, Vadat Kitapçılık, 2. Bası, İstanbul, 2007, s.22.

²⁵³ KTK. m.99.

²⁵⁴ KTK. m.98, f.1.

KZMSSGŞ.'de, zarar görenin veya hak sahiplerinin kaza ve zarara ilişkin tespit tutanağını veya bilirkişi raporunu ve gerekli belgeleri sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettikleri tarihten başlayarak sekiz iş günü içinde sigorta teminatı ödenir²⁵⁵ denilerek belgeler hakkında ayrıntıya yer verilmemiştir. Yargıtay kararına göre de, sigortaya usulüne uygun başvuru yapılması gerektiği kabul edilerek, başvurunun faiz başlangıcı konusunda önemli olduğu hüküm altına alınmıştır²⁵⁶.

b.Karayolu Zorunlu Mali sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru

aa. Zarar Görenlerin Güvence Hesabına Başvurabileceği Haller

Daha önce yürürlükte bulunan Karayolu Garanti Sigortası Hesabı düzenlemesinde olduğu gibi yeni Güvence Hesabı düzenlemesinde de zarar görenlerin hesaba başvurabileceği haller aynıdır²⁵⁷. Kanun'a göre;

- a.Kazaya neden olan motorlu aracın kimliği belirsiz ise,
- b.Kaza sırasında geçerli zorunlu mali mesuliyet sigortası poliçesi yoksa veya eksikse,
- c.Poliçeyi düzenleyen sigorta şirketi iflâs etmişse veya ruhsatı iptal edilmişse,
- d.Çalınan veya gasp edilen araçlardan dolayı işleten sorumlu tutulamıyorsa,

Bu hallerden biri gerçekleşmişse artık KZMSS.'ye başvuru imkanı kalmadığından zararın ödenmesi için hesaba başvurularak olay tarihindeki güvence limitleri dahilinde tazminat istenebilecektir. Bu konudaki Yargıtay kararlarına göre de, sigortasız aracın kusuru oranında ve limitle sınırlı olarak hesabın sorumlu olduğu açıktır²⁵⁸.

²⁵⁵ KZMSSGŞ. m. B.2, f. 3.

²⁵⁶ Y.17.HD. T.17.04.2014, E 2013/6233, K.2014/6065.

²⁵⁷ Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

²⁵⁸ Y.10.HD. T.12.07.2010, E 2010/4284, K.2010/11021.

bb. Güvence Hesabına Başvurabilecek Kişiler

Motorlu araçların neden olduğu kazalardan zarar gören kişiler, sayılan başvuru koşulları oluştuğunda hesaba başvurabileceklerdir. Buna göre;

- a.Üçüncü kişiler,
- b.Can zararlarında sürücü ve yardımcıları,
- c.Can zararlarında işletenin eşi, çocukları ve yakınları,
- d.Hatır için taşınanlar Hesaba başvurabilir.

cc. Güvence Türleri

- a.Ölümlerde destek tazminatı ve cenaze giderleri,
- b.Yaralanmalarda geçici veya sürekli iş göremezlik zararları,
- c.Tedavi giderleri,
- d.Sigortacının iflâsı veya ruhsatının iptali durumunda ayrıca maddi zararlarıdır.

dd. Güvence Tutarları-Poliçe Limiti

Zarar gören kişilere sigortacının ödeyeceği tazminatın tutarı yani poliçe limitleri, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlıkça saptanır ve RG.'de yayınlanır. Bakanlık yeni bir karar alıncaya kadar, sigortacı, poliçelerde yazılı limitle sınırlı olarak ödeme yapar²⁵⁹.

Hesap, kaza tarihinde geçerli olan KZMSS poliçe limitleri doğrultusunda ödeme yapacaktır. Hesap kural olarak can zararları teminatını karşılamaktadır. Bu zararlar ölüm ve sakatlık teminatından ödenir. Ancak istisna olarak sigortacının iflâsı veya ruhsatının iptali halinde poliçede yazan maddi zararlar da olay tarihindeki poliçe limitine kadar hesap tarafından karşılanacaktır. Kapsam dışı haller ile poliçe limitinin üzerinde olan talepler hesaptan istenemez. KZMSS poliçesi kapsamında olan zararlar poliçe limitleri ile sınırlı olarak istenebilecektir ²⁶⁰.

²⁵⁹ KTK. m.93, f.1.

²⁶⁰ Bkz. Y.10.HD. T.14.10.2010, E. 2009/5281, K. 2010/13730.

KZMSS.'de olduğu gibi hesapta da zarar görenin kusuru yoksa ve sorumlular birden fazla ise, Kanun'a göre ortaklaşa ve zincirleme sorumluluk yönünden işleten ile sigortacı arasında bir ayırım yapılmamış olduğundan²⁶¹, sigortacı, sigorta ettirenin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerinin kusur oranlarına göre değil, hesaplanan tazminatın tamamını ödemek zorundadır. Bu konuda, ortaklaşa ve zincirleme sorumluluk kuralının sigortacıya uygulanmayacağı gibi yanlış bir kanı vardır. Oysa sigortacının kusura göre sorumlu tutulması, Kanun'a²⁶² aykırıdır''²⁶³. Zira Kanun'a göre, sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez²⁶⁴.

2. Mülga Zorunlu Karayolu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Mülga Zorunlu Karayolu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası

aa. Kavram

Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Kanun'la ihdas edilmişti²⁶⁵. ZKTMSS, taşıtın kalkış noktasından varış noktasına kadar geçecek süre içinde, mola ve duraklamalar dahil, meydana gelecek bir kaza sonucu yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyanın zarara uğramasından dolayı uğrayacağı zararları poliçedeki miktarla sınırlı olarak güvence altına almaktaydı²⁶⁶.

Kanun koyucu bu sigorta ile taşımacıların, yolcular için yaptırmak zorunda oldukları sigorta türlerinden ikincisini kabul etmişti. Zorunlu Ferdi Koltuk Sigortası can zararlarını karşılamakta iken, ZKTMSS mal zararlarını ve kazanç kayıplarını karşılamaktaydı. Bu nedenle KZFKS bir kaza sigortası iken ZKTMSS ise bir zarar sigortasıdır. KZFKS ile

²⁶¹ BK. m.50,51, 141, 142; KTK. m.88.

²⁶² KTK. m.85,86,95.

²⁶³ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.13.

²⁶⁴ KTK. m.95.

²⁶⁵ 4925 S. K.Taş. K. m. 17.

²⁶⁶ 4925 S. K.Taş. K. m. 17.

doğrudan yolcular sigortalanmakta iken, ZKTMSS ile taşımacılar kendi sorumluluklarını sigorta ettirmekte ve sigortacı, taşımacıların yolculara karşı mal sorumluluğunu poliçedeki limitle sınırlı olarak güvence altına almaktaydı²⁶⁷.

ZKTMSS, bir zorunlu sorumluluk sigortası türü olup, bununla sigortacı, sigorta ettiren taşımacının yolculara karşı sorumluluğunu poliçedeki miktarla sınırlı olarak üzere güvence altına almaktadır. Bir sorumluluk sigortası olduğu için taşımacının ve eylemlerinden sorumlu olduğu sürücü ve yardımcılarının kazada bir kusuru yoksa tazminat ödenmez. TTK.'ya ve 6925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 7. maddesinde öngördüğü taşımacının sorumluluğu ve tazminat ödeme yükümlülüğü zarara uğrayan yolcunun kusura katılımı (müterafik kusuru) yoksa, kusurun derecesine bağlı değildir. Kazanın oluşumunda üçüncü kişilerin de kusuru olsa bile taşımacı, yolcusuna karşı zararın tamamından sorumludur²⁶⁸. Yolcunun taşımacıya karşı açtığı davada, başka sorumlular varsa, örneğin otobüsle bir aracın çarpışmasında karşı araç sürücüsü de belli bir oranda kusurlu ise zarar verenler arasındaki kusur oranlarının ayrıntıları ile belirlenmesi gerekmez²⁶⁹. Zarar verenlerin tümü ortaklaşa ve zincirleme sorumlu olup, kusur oranlarına bakılmaz. Diğer bir deyişle taşımacının tam sorumluluğu kusurun derecesine bağlı değildir. Taşımacı yolcusuna karşı zararın tamamını ödedikten sonra, dilerse öteki sorumlulara karşı rücu hakkını kullanabilir ve o zaman tarafların sorumluluk derecelerinin (kusur oranlarının) belirlenmesi söz konusu olabilir²⁷⁰. Kanun'a göre taşımacı, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya hak sahibinin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur²⁷¹. 14.04.2016 Sayılı Torba Kanun'la Mülga Taşıma Kanunu'nun 18. maddesinde yer alan hükümler kaldırılarak KZTMSS zorunlu olmaktan çıkarılmıştır. Ancak uzamış zamanaşımı hükümleri dikkate alındığında bu sigorta türünden doğan davalara ilişkin yargılamalar

²⁶⁷ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası, s.1, İnternet, www.tazminathukuku.com.

²⁶⁸ Y. 11. HD. T.23.10.1995, E.1995/6939, K.1995/7845.

²⁶⁹ Y.11. HD. T.24.02.1989, E.1989/1275, K.1989/1106.

²⁷⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Karayoluyla Yolcu Taşımada Taşımacının ve Sigortacının Sorumluluğu, Legal Yayın Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2008, s. 111.

²⁷¹ 4925 S. K.Taş. K. m.18, f.2; TTK. m.806 f.2; KTK. m.86, f.1.

Kanun'un yürürlük tarihinden itibaren en azından 10 yıl süreyle devam edebilecektir. Bu sebeple bu tür sigortayı da işlemeyi uygun bulduk.

bb. Amaç

Bu tür sigortayı ihdas etmekte Kanun koyucunun amacı, ülkemizde yaygın olarak yapılan karayoluyla yolcu taşımacılığı esnasında oluşan işlemlerin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurundan kaynaklı rizikoları işleyen ve zarar görenlerin faydasına olacak şekilde güvence altına almak istemesiydi. Kanun'a göre, şehirlerarası ve uluslararası yolcu taşımacıları; duraklamalar dahil olmak üzere yolcunun kalkış noktasından, varış noktasına kadar geçecek süre içinde meydana gelecek bir kaza nedeniyle yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyasının zarara uğramasından dolayı sorumluydu²⁷². ZKTMSS.'nin amacı taşımacının bu sorumluluğunu güvence altına almaktır. ZKTMSS ile taşımacılar kendi sorumluluklarını sigorta ettirmekte ve sigortacı, taşımacıların yolculara karşı mal sorumluluğunu poliçedeki limitle sınırlı olarak güvence altına almaktaydı.

ZKTMSS.'ye ilişkin Sigorta Genel Şartları Hazine Müsteşarlığı'nca onaylanmaktaydı. Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatları Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık tarafından tespit edilir ve Resmî Gazete'de yayımlanırdı. Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık tarifeyi serbest bırakmaya yetkiliydi. ZKTMSS.'nin Türkiye'de karayolu motorlu araçlar zorunlu malî sorumluluk sigortası branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketleri tarafından yapılması da zorunluydu.

cc. Kapsam

Kanun'a göre taşımacılar, yolcuya gelebilecek bedenî zararlar için yine bu kanun hükümlerinden²⁷³ doğan sorumluluklarını sigorta ettirmek zorundaydı²⁷⁴. O halde sigortanın kapsamı burada sayılan sorumluluklardı. Kanun'da Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık gerekli gördüğü takdirde, tespit edeceği yabancı ülkelerde ortaya çıkabilecek zararları teminat kapsamı dışında tutabilir denilerek hükme istisna getirilmişti.

²⁷² 4925 S. K. Taş. K. m.17.

²⁷³ K. Taş. K. m.17.

²⁷⁴ K. Taş. K. m.18.

Sigortayı yaptırmakla yükümlü olan taşımacı; kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusurunun bulunmadığını ve araçtaki bir bozukluğun kazayı etkilemiş olmadığını, kazanın bir mücbir sebepten veya hak sahibinin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulacaktır. Sorumluluktan kurtulamayan taşımacı, kazanın oluşunda zarar görenin kusurunun bulunduğunu ispat ederse, durum ve şartlara göre tazminattan indirim yapılacaktır²⁷⁵.

dd. Sigortacının Yükümlülükleri

ZKTMSS.'de sigortacının bir takım yükümlülükleri bulunmaktaydı. Sigortacının yükümlülüklerini yerine getirmemesi bazı hukuki sonuçlara yol açar.

İlk olarak, kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri ZKTMSS poliçelerini yapmakla yükümlüydüler. Kanun'da zorunlu sigorta poliçelerinin bu branşta çalışan sigorta şirketlerince kesilmesinin zorunlu olduğu hüküm altına alınmıştı²⁷⁶. Ancak Torba Kanun'la bu sigorta zorunlu olmaktan çıkarıldığına göre bu yükümlülük de ortadan kalkmış oldu.

İkinci olarak sigortacı, taşıma esnasında motorlu araçların neden olduğu kazalarda Kanun'a göre zarar görenlerin tedavi giderlerini, ölüm ve bedensel zararlarını kanunda öngörülen limitler dahilinde ödemekle yükümlüdür. Geçmişte kesilen poliçeler için bu yükümlülük sürmektedir.

Son olarak, diğer sigortalarda olduğu gibi tazminat ödeme yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarın azaltılması sonucunu doğuran sözleşmeler zarar görenlere karşı ileri sürülemez. Hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersiz olup, sigortacı kanuna uygun poliçe düzenlemekle yükümlüdür.

Uygulama sırasına gelince, meydana gelen zarar öncelikle bu sigortadan karşılanır. Sigorta sözleşmesinin hiç yapılmamış olması, yapılmış fakat geçersiz hale gelmiş olması, süresinin bitmiş olması veya meydana gelen zararın bu sigorta teminatlarının üzerinde bulunması halinde teminatların üzerinde kalan kısım için; sırasıyla KTK.'ya göre yapılması zorunlu olan mali sorumluluk sigortasına ve varsa ihtiyari mali sorumluluk sigortasına

²⁷⁵ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.2.

²⁷⁶ SK. m.13.

başvurulur²⁷⁷. Nitekim taşımacının sorumluluğuna ilişkin olarak öncelikle taşıma sigortasına başvurulacağına ilişkin olarak Yargıtay'ın yerleşik kararları bulunmaktadır²⁷⁸. Kararlarda düzenlemede kabul edilen sigortalar arasındaki sıralı sorumluluk uygulaması açıklanmıştır. KZMSS.'da işletenin sorumlu tutulmadığı haller kanunla düzenlenmiştir. İşletenin sorumlu tutulmadığı hallerde ZKTMSS.'nin sigortacısı da sorumlu tutulamayacaktır. Sigortacının sorumlu olmadığı hallerde hesabın da sorumlu olmayacağı genel kuraldır.

ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları

Mülga Taşıma Sigortası, bir sorumluluk sigortası türü olduğundan bununla sigortacı, sigorta ettiren taşımacının yolculara karşı sorumluluğunu poliçedeki miktarla sınırlı olarak üzerine almaktadır. Taşımacının ve eylemlerinden sorumlu olduğu sürücü ve yardımcılarının bir kusuru yoksa, Mülga Taşıma Sigortası'ndan tazminat ödenmez.

Taşımacı, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya hak sahibinin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur²⁷⁹. Bu hükümlere göre, taşımacının sorumluluktan kurtulabildiği durumlarda, onun yolculara karşı sigortacı da sorumluluktan kurtulmuş olacağından; kazanın oluşunda taşımacının ve eylemlerinden sorumlu tutulduğu sürücü ve yardımcılarının bir kusurları yoksa, kazanın nedeni önlenmesi olanaksız bir doğa olayı yani mücbir sebep ise, kazanın oluşunda üçüncü bir kişi tam kusurlu olup, taşımacının sorumluluğu yönünden nedensellik bağı kesilmişse, kaza, yolcunun kasıtlı davranışı veya kasıt derecesinde ağır kusuru yüzünden meydana gelmişse ve bunlar kanıtlanmışsa taşımacıdan tazminat istenemeyeceği için, Mülga Taşıma Sigortası'ndan da tazminat alınamayacaktır²⁸⁰.

²⁷⁷ ZKTMSSGŞ. m. B.8, 4925 S. K.Taş. K. m. 19.

²⁷⁸ Bkz. Y.17.HD. T.24.03.2015, E. 2014/16518, K. 2015/4757; T.20.06.2011, E.2010/9188, K.2011/6346; T.25.12.2014, 2014/7371, K.2014/19410.

²⁷⁹ Bkz.4925 S. K. Taş. K. m. 18, f.2; TTK. m. 806 f.2; 2918 S. KTK m. 86, f.1.

²⁸⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.2.

Tazminat türü yönünden meblâğ sigortası-zarar sigortası ayrımında bir zarar sigortası olduğundan ölümlerde poliçe tutarının tamamı değil, destekten yoksun kalanların hesaplanacak zararı tutarı kadar tazminat istenebilecektir. Kalıcı sakatlıklarda ise, tazminat istenebilmesi için sakatlık oranının yanında, kazanç kaybından kaynaklanan bir zararın ispatlanması gerekir²⁸¹.

Sigorta ettirilen çıkarlar yönünden mal sigortası-can sigortası ayrımında bir mal sigortası türü olup sorumluluk sigortalarında kural olarak üçüncü kişiler korunmuş iken Mülga Taşıma Sigortası yalnızca taşımacının taşıdığı yolculara karşı maddi sorumluluğunu karşılamak için yapılmaktaydı. Bu sebeple bu sigorta türünden yolcu olmayan üçüncü kişiler yararlanamaz. Yararlanacak olanlar kaza sırasında taşıtta yolcu olarak bulunan kişiler veya onların hak sahipleridir²⁸².

Bu sigorta türü, yalnızca trafik kazalarından kaynaklanan zararları değil, yolculuğun başlangıcından bitişine kadar, araç içinde veya dışında, mola ve duraklamalar dahil her türlü kazalara karşı yolcuların maddi zararlarını karşılar. Koltuk Sigortası'nda sigortalı yolcular ve taşıt personeli iken, Mülga Taşıma Sigortası'nda sigortalı taşımacıdır. Koltuk Sigortası'nda yolcularla birlikte sürücü ve öteki görevlilerin de can zararları güvence altına alınmış iken, Mülga Taşıma Sigortası'ndan sürücü ve personel yararlanamaz. Sadece biletli yolcular yararlanabilir.

Koltuk Sigortası'nda taşımacının, sürücünün ve yardımcı kişilerin bir kusuru bulunmasa dahi güvence tutarı ödenir iken Mülga Taşıma Sigortası'nda taşımacı, sürücü ve yardımcı kişiler kusursuz iseler tazminat ödenmez. Koltuk Sigortası'nda yolcu ölmüşse, mirasçılar poliçe tutarının tamamını almakta ve mirasçı olmayanlar bu sigorta türünden yararlanamazken buna karşın Mülga Taşıma Sigortası'ndan yalnızca destekten yoksun kalanlar yararlanabilir. Ödenecek tazminat, poliçe tutarının tamamı değil, bir takım kural ve ölçülere göre hesaplanacak olan destekten yoksunluk veya bedensel zarar tutarıdır²⁸³.

Koltuk Sigortası'ndan alınan sigorta bedeli, ayrıca taşımacıdan ve sorumluluk sigortalarından dava yoluyla veya doğrudan istenebilecek tazminat tutarlarından indirilmez

²⁸¹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.2.

²⁸² Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.2.

²⁸³ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.20.

iken, Mülga Taşıma Sigortası'ndan alınan tazminat tutarı, açılan bir davada hesaplanacak tazminat (zarar) tutarından indirilir. Üstelik Mülga Taşıma Sigortası'ndan tazminat alınması ile dava açılması arasında yıl farkı varsa, sigorta bedeli güncellenerek indirilir.

Koltuk Sigortası'ndan tazminat alabilmek için, ölümlerde, mirasçılık belgesi yeterli iken, Mülga Taşıma Sigortası'nda ölen yolcunun desteğinden yoksun kalındığının kanıtlanması gerekmektedir. Kalıcı sakatlıklarda da sakatlık raporu yeterli olmayıp, ayrıca işgücü kaybı veya kazanç kaybı kanıtlanmalıdır. Koltuk Sigortası bir can sigortası türü olduğundan, ölüm veya yaralanma nedeniyle sigorta bedelini ödeyen sigortacının, zarardan sorumlu olanlara tedavi giderleri dışında dönme (rücu) hakkı yok iken Mülga Taşıma Sigortası'nda tazminatı ödeyen sigortacı, kaza sorumlularına karşı dönme (rücu) davası açabilecektir²⁸⁴.

Kapsama giren teminat türleri ve üst limitlerin belirlenmesi esasları SGŞ.'de düzenlenmişti²⁸⁵. Teminat türleri açıklanmış, ödenecek teminatların üst sınırı ise sigorta tarifesinin serbest bırakılmış olması hali hariç olmak üzere Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık tarafından saptanarak RG.'de yayımlanan tarife ve talimatla belirleneceği hüküm altına alınmıştır. SGŞ.'de belirlenen teminat türleri şunlardır;

ff. Teminat Türleri

aaa. Ölüm Teminatı

Ölüm teminatı, yolcunun kaza tarihinden itibaren iki sene içinde ölümüne sebebiyet verdiği takdirde, ölenin yardımından mahrum kalanların destekten yoksun kalma tazminatını karşılar.

bbb. Sakatlık Teminatı

Kaza yolcunun derhal veya kaza tarihinden itibaren iki sene zarfında geçici veya daimi surette sakatlanmasına sebebiyet verdiği takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda saptanan sakatlanma tazminatını karşılar.

²⁸⁴ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.2.

²⁸⁵ ZKTMSSGŞ. m. A.3.

ccc. Tedavi Giderleri Teminatı

Kaza nedeniyle yaralanan yolcuların ilk yardım, muayene, kontrol veya bu yaralanmadan ötürü hastanede veya diğer yerlerdeki ayakta veya yatakta tedavi giderleri ile tedavinin gerektirdiği diğer giderleri karşılar.

gg. Sorumluluğu Kaldıran ve Azaltan Haller

Kanun'a göre sigortalı, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve poliçede kayıtlı taşıttaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.

Sigortalı, yolcuların sağlıklı, rahat ve güvenli yolculuk yapmasını sağlayacak tedbirleri almakla yükümlüdür. Yolcular, taşımacı tarafından taşıma hizmetlerini tanzim için konulmuş usul ve esaslara uymak zorundadır. Kazanın oluşumunda zarar görenin kusuru var ise, bu kusur oranında ödenecek tazminattan indirim yapılabilir.

aaa. Kapsam Dışı Haller

- a. Sigortalı tarafından ileri sürülecek tazminat talepleri,
- b. Sürücü, hizmetliler ve sigortalının eylemlerinden sorumlu tutulduğu diğer kişiler ile yolcu bileti olmayan kişilerin talepleri,
- c. Yolcuların beraberinde veya taşıtta veya römorkunda bulunan bagaj ile benzeri eşya ve taşınan diğer eşyanın uğrayacağı zararlara ilişkin talepleri dahil olmak üzere, her türlü maddi zararlara ilişkin talepleri ile manevi tazminat talepleri,
- d. Çalınma veya gasp edilme olayında taşıtın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek taşıta binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürecekleri talepleri, çalan veya gasp eden kişilerin talepleri,
- e. Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma, iş savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler,
- f. Nükleer, biyolojik ve kimyasal rizikoların ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirler,
- g. Grevlere, lokavt edilmiş işçi hareketlerine, halk hareketlerine, kavgalara katılma,
- h. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında, belirtilen terör eylemlerini ve bundan doğan sabotajları önlemek maksadıyla yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar, sabotaj eyleminde bulunanların talepleri,

- i. Cürüm ve cinayet işlemek veya bunlara teşebbüs,
- j. Tehlikede bulunan şahıs ve malları kurtarmak hali hariç, yolcunun kendisini bile bile ağır tehlikeye maruz bırakacak hareketlerde bulunması,
- k. Deprem, yanardağ püskürmesi, kar ağırlığı, sel ve su baskını, yer kayması, fırtına gibi doğal afetler,
- l. Dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri kapsam dışındadır.

bbb. Kapsama Girmeyen Taşıtlar

Kanun'a göre, otomobille şehirlerarası veya uluslararası taşımacılık yetki belgesi kapsamında yapılan taşımalar hariç olmak üzere özel otomobiller ve bunların römorklarıyla yapılan taşımalar, genel ve katma bütçeli dairelerle, il özel idareleri, belediyeler, üniversiteler ve kamu iktisadi teşebbüslerine ait otomobillerle yapılan taşımalar, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ait motorlu taşıt ve onların römorkları ile yapılan taşımalar, lastik tekerlekli traktörler ile çekilen römorklarla yapılan taşımalar bu sigortanın kapsamı dışındadır.

ğğ. Sigortanın Coğrafi Sınırı

Mülga Taşıma Sigortası kural olarak Türkiye sınırları dışında da geçerli idi. Ancak, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık gerekli gördüğü takdirde, tespit edeceği yabancı ülkelerde ortaya çıkabilecek zararları teminat dışında tutabilirdi.

hh. Hak Sahiplerinin Çokluğu Halinde İndirim

Kanun'a göre, hak sahiplerinin tazminat alacakları, sigorta sözleşmesinde öngörülen teminattan fazla ise hak sahiplerinden her birinin sigortacıya karşı yöneltebileceği tazminat talebi, teminat tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirime tâbi tutulur. Başka tazminat taleplerinin bulunduğunu bilmeksizin hak sahiplerinden birine veya birkaçına kendilerine düşecek olandan fazla ödemede bulunan iyi niyetli sigortacı, yaptığı ödeme çerçevesinde diğer hak sahiplerine karşı da borcundan kurtulmuş sayılır²⁸⁶. Hüküm uygulamada zarar görenler yönünden bir takım haksız sonuçlar doğurabilecektir. Oysaki böyle hallerde sigortacı iyi niyetli olsa bile zarar görenlerin korunması esastır. İyi niyetli olarak fazla ödeme yapan sigortacının ödemeyi geri isteme hakkı hukuken zaten mevcutken sigortacıyı zarar görenlere karşı koruyan, zarar görenlerin aleyhine sonuçlar doğuran bu hükmün Kanun'a konulmasının zorunlu sigortalardaki zarar gören üçüncü kişilerin zararını

²⁸⁶ K. Taş. K. m. 17.

karşılama amacıyla yani kanunun temel amacıyla çeliştiği kanaatindeyiz. Zira zorunlu sigortaların ihdasında kanun koyucunun temel amacı üçüncü kişilerin zararlarını sigorta yoluyla garanti altına almaktır.

ü. Tazminatın Azaltılması veya Kaldırılması Sonucunu Doğuran Haller

Kanun'a göre sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller hak sahiplerine karşı ileri sürülemez²⁸⁷. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda taşımacıya rücu edebilir.

ii.Hak Sahiplerinin Doğrudan Doğruya Talep Hakkı

Hak sahipleri, sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde doğrudan doğruya sigortacıya karşı talepte bulunabilirler²⁸⁸. Ancak, kabul edilen Torba Kanun'un 5. maddesiyle getirilen düzenlemeyle dava açmadan önce sigortacıya başvuru zorunlu hale getirilmiştir.

kk. Kazanın İhbarı ve Zararın Ödenmesi

Sorumluluk sigortası tazminatına yol açan olay, sigorta ettiren veya hak sahibi tarafından öğrenildiği tarihten itibaren otuz iş günü, olay yurt dışında meydana gelmişse altmış işgünü içinde sigorta şirketine ihbar edilir²⁸⁹. Sigorta ettiren; kazaya, zarara veya olayla ilgili olarak açılacak davalara ilişkin bilgi ve belgeleri sigorta şirketine vermekle yükümlüdür.

Sigortacılar, hak sahibinin kaza veya zarara ilişkin belgeleri sigortacıya ilettiği tarihten itibaren, sekiz iş günü içinde sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarı hak sahibine ödemek zorundadır. Ödeme veya cevap süresi Torba Kanun'la 15 gün olarak değiştirilmiştir.

II. Sigortanın İspatı

Sigorta şirketleri, şekli ve kapsamı Bakanlığın uygun görüşü ve Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlığın onayı ile belirlenip Türkiye Sigorta ve

²⁸⁷ K.Taş. K. m. 20.

²⁸⁸ K.Taş. K. m. 21.

²⁸⁹ K.Taş. K. m. 22.

Reasürans Şirketleri Birliği'nce bastırılacak sorumluluk sigortası belgesini, poliçe ile birlikte sigorta ettirene vermek zorundaydı²⁹⁰. Poliçede araçların plâka numaraları belirtilir ve her araç için sorumluluk sigortası belgesi düzenlenirdi. Taşımacılar sorumluluk sigortası belgelerini araçlarında bulundurmak zorundaydılar. Sorumluluk sigortası belgesi bulunmayan araçlar sigorta teminatı sağlanıncaya kadar trafikten men edilirdi.

mm. Zarar Görenler

Mülga Taşıma Sigortası'ndan yalnızca, sigortalı taşıtın yolcuları yararlanabilirler. Bu sigortadan üçüncü kişilerin yararlanmaları mümkün değildir. Sürücü, hizmetliler ve sigortalının eylemlerinden sorumlu tutulduğu diğer kişiler ile yolcu bileti olmayan kişilerin talepleri kapsam dışında kalan haller arasında sayıldığından bu sigortadan sürücü ve yardımcıları yararlanamaz²⁹¹.

Mülga Kanun ve Yönetmeliğe göre;

- a.Biletli veya biletsiz ücret ödeyerek taşıta binen kişiler,
- b.Kucakta taşınan çocuklar²⁹²,
- c.Her seferde bilet kesilerek ücretsiz taşınan bir yolcu²⁹³,
- d.Her seferde görevli olmayan en fazla iki personel²⁹⁴, yolcu sayılır.

b. Mülga Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru

aa. Mülga Zorunlu Taşıma Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru Koşulları

Torba Kanun'la ZKTMSS zorunlu olmaktan çıkarılmıştır. Bunun yerine taşıma yapan araçların KZMSS poliçesi limitlerinin iki katına çıkarılması esası getirilmiştir. Buna göre

²⁹⁰ K.Taş. K. m. 23.

²⁹¹ ZKTMSSGŞ. m. A.5, f.b.

²⁹² K.Taş. Yön. m.48, f.h.

²⁹³ K.Taş. Yön. m.48, f.e.

²⁹⁴ K.Taş. Yön. m.48, f.e.

Torba Kanun'un yürürlük tarihinden sonraki dönem için bu sigortanın yokluğu nedeniyle hesaba başvuru mümkün olamayacaktır. Ancak 14.04.2016 tarihinden önceki olaylar için hesaba başvuru imkanı uzamış zamanaşımı süresi içerisinde aşağıdaki şartların varlığı halinde mümkündür.

a.Mülga ZTMSS.'de, kazaya neden olan motorlu aracın kimliğinin belirsizliğinden söz edilemez. Zira bu sigortadan taşınan yolcular yararlanmakta olup hangi araçla taşındıkları zaten bellidir. Bu sigortadan otobüsün dışındaki üçüncü kişilerin yararlanmaları da mümkün olmadığından Mülga Taşıma Sigortası'nda faili meçhul kaza ve zarar hali mümkün görünmemektedir.

b.Kanun değişikliğinden önce taşımayı yapan aracın geçerli ZTMSS poliçesi hiç yapılmamış veya limitleri eksikse, zarar gören yolcu teminat miktarı kapsamında zararının ödenmesi için hesaba başvurabilecektir. Konuya ilişkin çok sayıda Yargıtay kararı mevcut olup poliçenin hiç yapılmaması veya süresinin bitmiş veya geçersiz hale gelmiş olması halinde hesabın sorumlu tutulacağı kabul edilmiştir²⁹⁵. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“Mahkemece yargılama aşamasında otobüsün yolcu taşımacılığı yapmasına rağmen Zorunlu Karayolu Taşımacılığı Mali Sorumluluk Sigortası poliçesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu halde, bu sigorta yerine Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9/1-b maddesine göre rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde zorunlu sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için Güvence Hesabı'na başvurulabilir hükmü gereğince Güvence Hesabı'na rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan Zorunlu Karayolu Taşımacılığı Mali Sorumluluk Sigortası poliçe limitleri dahilinde başvurabileceğinin kabulü gerekir²⁹⁶.

“ Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası'yla Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'nın yaptırılmadığı, 4925 Sayılı Karayolu Taşıma Kanunu'nun 19/3. maddesi uyarınca meydana gelen zararın öncelikle taşımacının sorumluluk sigortasından

²⁹⁵ Y.11. HD. T. 11.11.2010, E.2009/871, K.2010/11621; Y.17. HD. T. 08.09.2014, E. 2014/11029, K.2014/11272; T.26.03.2015, E.2013/14225, K.2015/4920; T.24.03.2015, E. 2014/16518, K.2015/4757; T.25.12.2014, E.2014/7371, K.2014/19410.

²⁹⁶ Y.17.HD. T. 26.03.2015,E.2013/14225, K.2015/4920.

karşılanmasının gerektiği bu sigortanın bulunmaması halinde Güvence Hesabı'nın sorumluluğunun ortaya çıktığı...''²⁹⁷. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

c.Kanun değişikliğinden önce yolcu taşıyan aracın ZTMSS poliçesini yapan sigorta şirketinin mali bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için, zarar gören yolcular hesaba başvurabileceklerdir.

d.Kanun değişikliğinden önce çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, KTK uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için hesaba başvurulabilecektir. Ancak, Kanun'a göre, çalınan veya gasp edilen taşıta çalıntı ve gasp edilmiş olduğunu bilerek binen yolcular Mülga Taşıma Sigortası'ndan yararlanamayacaklarından, hesaba başvurma hakları da yoktur.

bb. Başvuru Belgeleri

aaa. Ölüm Halinde

Mülga ZTMSS.'den yararlanacak olan kişiler, ölen yolcunun desteğinden yoksun kalanlar olduğundan bu tazminat türünün mirasçılıkla bir ilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle sigortacıya başvuru halinde buna uygun belgeler verilecektir. Buna göre;

1. Kaza tutanakları ve olayla ilgili belgeler, sürücülerin ve tanıkların ifadeleri,
2. Kazaya karışan araçların ruhsatnameleri ile sürücü belgelerinin fotokopileri,
3. Savcılık soruşturması, fezleke veya takipsizlik kararı,
4. Ceza davası açılmışsa duruşma tutanağı,
5. Otopsi raporu,
6. Yolcu bileti,
7. Ölenin ve desteğinden yoksun kalanların nüfus kayıtları,
8. Ölenin yaptığı iş, mesleği ve kazancı hakkında bilgi ve belgeler,
9. Vekille yapılan başvurularda gerekli yetkileri içeren vekaletname.

²⁹⁷ Y.11.HD. T. 11.11.2010, E.2009/871, K.2010/11621.

Ancak, ‘‘kazanin oluşunda zarar gören yolcunun bir kusuru bulunmadığı tutanaklardan açıkça anlaşıyorsa, kusur raporuna gerek bulunmadığı gibi, savcılık soruşturmasının sonuçlanması ve ceza davasının açılması beklenmeden müracaat edilmelidir. Ancak, sigortaya başvuru sırasında, soruşturmalar ileri bir aşamaya gelmişse ve ceza davası açılmışsa, bunlara ilişkin belgelerin de eklenmesi faydalı olacaktır’’²⁹⁸.

Ayrıca, yolcunun biletinin kaybolması, aranıp da bulunamaması yada yolcuya taşıta binerken bilet verilmemesi, hak sahiplerinin ZTMSS.’den yararlanamayacakları anlamını taşımaz. Her ne kadar Kanun’da biletten söz edilmekte ise de, taşıma sözleşmesi bir şekilde bağılı olmadığından biletsiz yolcuların zararları da sigorta kapsamında bulunmaktadır. Kanun’un 6. maddesinde yolcu taşımaları biletsiz veya taşıma sözleşmesiz yapılamaz denilerek biletin koşul olmadığı vurgulanmış ve taşıma sözleşmesi için bir şekil şart koşulmamıştır. TTK.’nın 1.maddesinde ise TTK TMK.’nin ayrılmaz bir cüzüdüğü denilerek TBK.’ya yollamada bulunulmuştur. TBK. 11.maddesi 1.fıkrasındaki sözleşmenin geçerliliğı, kanunda tersine kural bulunmadıkça, hiçbir biçime bağılı değildir hükmüne dayanarak, taşıma sözleşmesinin bir biçimi ve koşulu bulunmadığı söylenebilir. Taşıma ilişkisi çok çeşitli biçimlerde kurulmaktadır. Yolculuk sırasında sürücünün ve yardımcı kişilerin elden ücret alarak taşıta aldığı kişiler de yolcu sıfatını kazanmaktadır. Ancak, bilet, taşıma sözleşmesinin biçim koşulu değilse de, hak aramada önemli bir kanıttır²⁹⁹.

Yolcunun biletsiz olması veya biletin kaybolması durumunda, kaza sırasında otobüste yolcu olarak bulunduğu her biçimde kanıtlanabilir. Bu konuda tanık dinletilebilir. Sürücünün ve yardımcılarının bilgisine başvurulabilir. Savcılık iddianamesinde, fezlekede, duruşma tutanaklarında araçta ölenler arasında adı bulunan kişiler yolcu sayılır.

bbb. Bedensel Zarar Halinde

Bedensel zarara uğrayan kişilerin Mülga ZTMSS.’den yararlanabilmeleri için sigortacıya vermek zorunda oldukları belgeler şunlardır:

1. Kaza tutanakları, sürücülerin ve tanıkların ifadeleri,
2. Kazaya karışan araçların ruhsatnameleri ile sürücü belgelerinin fotokopileri,

²⁹⁸ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.12.

²⁹⁹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.4.

3. Savcılık soruşturması, fezleke veya takipsizlik kararı,
4. Ceza davası açılmışsa duruşma tutanağı,
5. Yolcunun bedensel zarara uğradığını gösteren Adli Tabip Raporu,
6. Yolcu bileti,
7. Yaralı yolcu bir hastaneye yatırılmışsa buna ilişkin bilgiler, hasta dosyası,
8. Yaralı yolcu taburcu edilmişse tedavi belgeleri,
9. Nüfus bilgileri,
10. Yolcunun yaptığı iş, meslek ve kazancı hakkında bilgi ve belgeler.

Kazanın oluşunda zarar gören yolcunun bir kusuru bulunmadığı tutanaklardan açıkça anlaşılıyorsa, kusur raporuna gerek bulunmadığı gibi, savcılık soruşturmasının sonuçlanması ve ceza davasının açılması beklenmeden müracaat edilmelidir. Ancak, sigortaya başvuru sırasında, soruşturmalar ileri bir aşamaya gelmişse ve ceza davası açılmışsa, bunlara ilişkin belgelerin de eklenmesi faydalı olacaktır. Yolcunun biletsiz olması veya biletin kaybolması durumunda, kaza sırasında otobüste yolcu olarak bulunduğu her biçimde kanıtlanabilir. Bu konuda tanık dinletilebilir³⁰⁰.

Kazadan sonra ‘sigortaya başvuran zarar gören yolcunun belgeleri tamamsa, sigorta tarafından yetkili sağlık kuruluşuna sevkı yapılarak geçici ve kalıcı iş göremezliğine ilişkin sakatlık raporu alınmalı ve tazminatı ödenmelidir. Zarar gören yolcunun bizzat kendisi de yetkili bir sağlık kuruluşuna başvurarak geçici ve kalıcı iş göremezliğe ilişkin sağlık kurulu raporu alınabilir. Ancak her iki durumda da alınan sağlık kurulu raporunun Trafik Yönetmeliği’ne uygun ve gerçeği yansıtan bir rapor olması önem arz eder. Uygulamada sigorta şirketleri sakatlık raporunu başvurandan istemektedir. Sonrasında verilen sakatlık raporuna itiraz etmekte ve burada verilen sakatlık oranları ihtilaf konusu olmaktadır. Hakem hastaneye yönlendirme yapılmakta ve süreç uzamaktadır. Bu nedenle sakatlık raporunun usulüne uygun olarak yetkili bir hastaneden alınması süreci hızlandıracak ve mağduriyetin daha hızlı giderilmesine katkı yapacaktır. Aksi halde açılan davalarda dosya ve sakatlanan

³⁰⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.12.

kişiler rapor nedeniyle Adli Tıp İhtisas Kurulu'na kadar gitmekte tüm bu işlemler hem zaman hem de para kaybına yol açmaktadır''³⁰¹.

Kazadan sonra, zarar gören yolcu henüz tam iyileşmemişse, bedensel zararın zamanla artması yada azalması yönünde bir beklenti varsa, bu durumda tedavinin tamamlanması ve zarar gören yolcunun sağlık durumunun tamamen açığa çıkması beklenmelidir. Uygulamada rapor için doktora gönderilen hastayı tedavi süresi konusunda doktoru yönlendirmektedir. Hastanın sakatlık raporu verilebilir olup olmadığını doktor tespit ederek beklenmesi gereken bir süreç varsa bunu hastaya bildirmek zorundadır. Buna tedavi sürecinin beklenmesi de diyebiliriz. Tedavi süreçleri hastanın yaşına yaralanma yada hastalığın hangi organda bulunduğuna göre değişebilmektedir³⁰². SGŞ.'de kaza, yolcunun derhal veya kaza tarihinden itibaren iki sene zarfında geçici veya daimi surette sakatlanmasına sebebiyet verdiği takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda saptanan sakatlanma tazminatını karşılar³⁰³ denilmek suretiyle BK. hükümlerine³⁰⁴ eşdeğer bir düzenlemeye yer verilmiştir³⁰⁵.

Burada belirtilen iki yıl içerisinde açığa çıkacak geçici veya kalıcı sakatlık nitelendirmesinin zarar görenin zararının bu iki yıllla sınırlandırıldığı ve sonradan ortaya çıkacak zarar ziyanın sigortadan istenemeyeceği şeklinde yorumlanamayacağı kanaatindeyiz. Eğer zararlı olay arasında illiyet bağı mevcutsa iki yılın ardından ortaya çıkacak geçici ve kalıcı sakatlığa ilişkin talepler genel zamanaşımı ve uzamış zamanaşımı kuralları uygulanarak istenebilir. Ayrıca zararın ve failin birlikte öğrenildiği tarih zamanaşımının başlangıç tarihi kabul edildiğine göre zararın ortaya çıktığı tarih iki yıl sonrasında da olsa tazminat talep edilebilecektir³⁰⁶.

³⁰¹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.13.

³⁰² Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.13.

³⁰³ KTZMSSGŞ. m. A.3, f.2.

³⁰⁴ BK. m.46, f.2.

³⁰⁵ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.13.

³⁰⁶ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.13.

3. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası

aa. Kavram

Gereksinimin karşılanması kıstasına göre, sigorta sözleşmeleri zarar sigortası ve meblağ sigortası olarak ikiye ayrılır. Zarar sigortasında esas olan sigorta ettirenin zararını gidermektir. Meblağ sigortasında ise zararla bağlantı söz konusu değildir. Meblağ sigortasında sigortacı rizikonun gerçekleşmesi üzerine önceden kararlaştırılmış bulunan meblağı sigorta ettirene veya lehbara öder³⁰⁷. Bu ayrıma göre ZKFKS bir meblağ sigortasıdır.

Karayolu Yolcu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, yolculuğun başlangıcından bitişine kadar, otobüsün içinde veya dışında, otobüs hareket halinde iken veya değilken, yolculuk sırasında veya bekleme, duraklama ve mola yerlerinde karşılaşılabilecek her türlü kazalara karşı, sigortalılar yolcular, sürücüler ve yardımcıları yararına taşımacı tarafından yaptırılması zorunlu bir kaza-can sigortasıdır. Kazanın oluşunda taşımacının yada sürücü ve yardımcılarının bir kusurları bulunmasa bile, ölümlerde sigorta poliçesinde yazılı tutarın tamamı, bir zarar ve destekten yoksunluk hesabı yapılmaksızın, ölen kişinin mirasçılarına eksiksiz ve kesintisiz olarak; yaralanmalarda ise beden gücü kayıp oranına göre zarar gören kişilere ödenir³⁰⁸.

bb. Amaç

Kanun koyucu KZKFKS ile, karayolunda yolcu taşımacılığı yapan işletenin işletme nedeniyle yolculara sürücüye ve sürücü yardımcılara kaza nedeniyle gelebilecek can zararlarının karşılanmasını amaçlamıştır. “KZKFKS ile taşımacılar kendi sorumluluklarını sigorta ettirmekte ve sigortacı, taşımacıların yolculara karşı can zararına ilişkin sorumluluğunu poliçedeki limitle sınırlı olarak güvence altına almaktadır. Kazanın oluşunda taşımacının yada sürücü ve yardımcılarının bir kusurları bulunmasa bile, ölümlerde sigorta poliçesinde yazılı tutarın tamamı, bir zarar yani destekten yoksunluk hesabı yapılmaksızın,

³⁰⁷ Ünan, Samim, Riziko, s.13.

³⁰⁸ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.1-2.

ölen kişinin mirasçılara eksiksiz ve kesintisiz olarak; yaralanmalarda ise beden gücü kayıp oranına göre zarar gören kişilerin zararları ödenir’’³⁰⁹.

cc. Kapsam

Yolculuğun başlangıcından bitişine kadar, otobüsün içinde veya dışında, otobüs hareket halinde iken veya değilken, yolculuk sırasında veya bekleme, duraklama ve mola yerlerinde karşılaşılabilecek her türlü kazalara karşı, sigortalılar yolcular, sürücüler ve yardımcılar yararına taşımacı tarafından yaptırılması zorunlu olan bir kaza-can sigortasıdır. Ölüm ve kalıcı sakatlık halinde ödeme yapmakta olup sair zararlar kapsam teminat kapsamı dışındadır.Yargıtay kararlarında;

‘‘Ferdî Koltuk Kaza Sigortası teminatı, sigortalıya ait araçtaki yolcular açısından söz konusu olup karşı tarafa ait araçta bulunan şahsın ölümü teminat kapsamı dışındadır’’³¹⁰.

‘‘Ferdî Kaza Koltuk Sigortası bir can sigortası türü olup, bir meblağ sigortası olması itibarıyla ölüm halinde limit kadar olmak üzere maktu tazminat ödenir’’³¹¹.

‘‘Bu durumda mahkemece ...uzman bir doktor ve sigortacı bilirkişinin de bulunduğu bir bilirkişi kuruldan alınacak rapor ile davacının riziko nedeniyle uğradığı kısıtlılıkların sigorta poliçesi genel şartlarındaki karşılığı varsa tespit ettirilmek ve buna göre hak edebileceği sigorta bedeli belirlenerek sonucuna göre karar verilmek gerekirken ...yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamıştır’’³¹².

‘‘ Geçici iş göremezlikten kaynaklanan zararlar söz konusu sigorta kapsamında bulunmamaktadır. Mahkemece davacının kaza sonucu çalışma ve iş gücüne etken daimi bir maluliyetinin olmadığına kabul edilmesine göre poliçede teminat verilmeyen geçici iş göremezlikten kaynaklı maddi zarardan davalı sigorta şirketinin sorumlu olmadığı

³⁰⁹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdî Kaza Sigortası, s.1-2.

³¹⁰Y.11.HD. T.06.04.2004, E.200/8992, K. 2004/3628.

³¹¹ Y.17.HD. T.14.06.2012, E.2012/6992, K.2012/7819.

³¹² Y.11.HD. T.20.12.2004, E.2004/3306, K. 2004/12513.

gözetilerek hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekir”³¹³.Denilmek suretiyle sigorta kapsamına açıklık getirilmiştir.

Bir zarar sigortası değil bir tutar yani meblâğ sigortası olduğu için, ölümlerde sigorta poliçesinde yazılı tutarın tamamı, bir zarar ve destekten yoksunluk hesabı yapılmaksızın, ölen kişinin mirasçılarına eksiksiz ve kesintisiz olarak ödenir. Yaralanmalarda tazminatın tutarı, beden gücü kayıp oranına göre ödenir.Yargıtay kararlarında;

“Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası tür itibariyle can sigortası türü olup rizikonun gerçekleşmesiyle sigortalı ölmüş ise poliçede ölüm halinde ödenecek sigorta bedeli gösterilmiş bulunduğu ve sigortanın bu bölümü bir meblağ sigortası niteliğinde olduğundan gerçek zarar hesaplamasına girilmeksizin bu miktarın aynen ödenmesi gerekmektedir”³¹⁴.

“Ferdî Kaza Koltuk Sigortası’nın “maktu” bir sigorta türü olduğu, murisin sigortalı araçta yolcu olması ve poliçe teminatının “maktu” olması nedeniyle, destekten yoksunluk tazminatı hesaplanması gerekmediği, teminatın “likit” olduğu ve inkâr tazminatı isteminin yerinde olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından kararın onanması gerekmiştir”³¹⁵. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Doğrudan sigortalılar yani yolcular, sürücüler ve yardımcıları yararına oluşturulan bir kişisel kaza sigortasıdır. Nitekim Yargıtay kararında;

“Davacılar murisinin sevk ve idaresindeki otobüs davalı şirkete sigortalıdır. Kusursuz sorumluluk ilkelerine göre sorumluluk poliçe limiti ile sınırlı olacağından davanın kabulü gerekir”³¹⁶. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Taşımacı, sürücü ve yardımcıları kusursuz olsalar bile, sigortacı ödeme yapmak zorundadır. Nitekim Yargıtay kararında;

³¹³ Y.11.HD. T.21.09.2006, E.2005/8328, K. 2006/9046.

³¹⁴ Y.11.HD. T.19.02.2001, E.2000/10348, K. 2001/1415.

³¹⁵ Y.11.HD. T.11.09.2000, E.2000/5552, K. 2000/6636.

³¹⁶ Y.11.HD. T. 08.03.2005,E.2004/5859, K.2005/2241.

“Zorunlu Koltuk Sigortası ise sigortalı olarak gösterilen yolcu sürücü ve sürücü yardımcıları yararına yapılmış bir ferdi kaza sigortası türüdür. Bu tür sigortası bulunan araç sürücüsünün kazanın meydana gelmesinde tamamen kusursuz olması halinde bile sigortacının sorumlu olacağı kabul edilir”³¹⁷. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Mala gelen zararları değil, cana gelen zararları gidermeye yönelik bir can sigortası olduğu için, malvarlığında eksilme ve kazanç kaybı olup olmadığı, ölümlerde yakınların destekten yoksun kalıp kalmadıkları araştırılmaz. Zarar gören kişiler hangi yaşta olurlarsa olsunlar, çalışıp çalışmadıklarına, kazanç elde edip etmediklerine bakılmaksızın, ölümlerde poliçede yazılı tutarın tamamı ve beden gücü kayıplarında sakatlık derecesinin karşılığı olan miktar ödenir. Nitekim Yargıtay kararında;

“Sunulan kanıtlara ve ilgili ceza dosyası kapsamına dayanılarak, ölenin yaşı itibarıyla biletli yolcu olmasının hayatın olağan akışına göre mümkün olmadığı, Sigorta Genel Şartları’nda ölen küçük yaştaki yolculara özel bir düzenlemenin bulunmadığı... gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir”³¹⁸.

“Davadaki uyuşmazlık Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçeli sigortalı araçta yolculuk yapan küçüğün ölümü halinde bu sigortanın TTK.’nın 1321/2. maddesi hükmü uyarınca geçerli olup olmayacağı noktasında toplanmaktadır. Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası’nda sigorta ettiren otobüsün işleteni veya taşımacı firma olmasına poliçe genel şartlarına, TTK.’nın 1321/2. maddesindeki geçerlilik halinin konuluş amacının küçükler, kısıtlılar ve özellikle ayırım gücünden yoksun olanlar hakkında sigortanın bu tür kişilere bakmakla yükümlü olanlar tarafından yaptırılması halinde küçük ve kısıtlıların ölümünden bu kişilerin yararlandırılmalarını önlemektir. Sigorta ettirenle riziko şahsı arasında bu tür menfaat ilişkisi olmadığına göre TTK.’nın 1321/2 hükmünün uygulanması mümkün değildir”³¹⁹. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Yolcunun ölümü nedeniyle ödenecek sigorta bedeli, bir meblâğ sigortası niteliğinde olduğundan, poliçedeki meblâğın tamamı miras payları oranında mirasçılara eksiksiz ödenir. Mirasçı olmayan destekten yoksun kalanlar Zorunlu Koltuk Sigortası’ndan yararlanamazlar.

³¹⁷ Y.11.HD. T. 27.11.2006,E.2005/11451, K.2006/12304.

³¹⁸Y.11.HD. T. 09.11.2006,E.2005/10203, K.2006/11484.

³¹⁹ Y.11.HD. T.30.10.2003, E.2003/8714, K. 2003/10119.

Bir destek tazminatı olmadığı içindir ki, tazminat hesabına gerek yoktur³²⁰. Konuya ilişkin Yargıtay kararında ;

“Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası türü itibariyle bir can sigortası türü olup, rizikonun gerçekleşmesi ile sigortalı ölmüş ise, poliçede ölüm halinde ödenecek sigorta bedeli gösterilmiş bulunduğundan ve sigortanın bu bölümü bir meblâğ sigortası niteliğinde olduğundan, gerçek zarar hesaplamasına girilmeksizin, bu miktarın aynen ödenmesi gerekmektedir”³²¹. Denilmek suretiyle bu tür sigortanın bir meblağ sigortası olduğuna açıklık getirilmiştir.

Konuya ilişkin bir diğer Yargıtay kararında;

“Davaya konu edilen sigorta türü, bir ferdi kaza sigortası türü olan Ferdi Kaza Koltuk Sigortası’na ilişkin olup, bu tür sigorta bir meblâğ sigortası olması itibariyle, tazminat maktu olarak ödeneceğinden, başvuran kişinin yasal hak sahibi olduğunun ispatına yarar belgelerin tamamlanması üzerine ödemenin yapılması gerekmektedir”³²². Denilmek suretiyle bu tür sigortanın bir meblağ sigortası olup tazminat hesabı yapılmaksızın mirasçılara ödeme yapılacağı açığa kavuşturulmuştur.

Mirasçılar arasında ayrıca destekten yoksun kalanlar varsa, Zorunlu Koltuk Sigortası’ndan paylarına düşen miktarın dışında ve bundan ayrı olarak, destekten yoksun kalma zararları için, öteki sorumluluk sigortalarına başvurabilirler veya taşımacıya karşı dava açabilirler. Zorunlu Koltuk Sigortası’ndan aldıkları sigorta bedeli hiçbir zaman ve hiçbir biçimde destekten yoksun kalma tazminatından indirilmez. Nitekim Yargıtay kararında;

“Otobüs Zorunlu Koltuk Sigortası; ferdi kaza sigortasının bir türü olup ölüm rizikosunun gerçekleşmesi halinde sigorta poliçesinde belirlenmiş bulunan ölüm teminatının maktu bir tazminat olarak hak sahiplerine ödenmesini gerektirir. Sair bir deyişle bu sigorta bir meblağ sigortası olup ölen sigortalının hak sahiplerinin gerçek zararlarını gidermeye yönelik bir tazminat sigortası değildir. Dolayısıyla TTK.’nın 1338. maddesinde açıkça hükme bağlanmamakla birlikte otobüs zorunlu koltuk sigortası sözleşmesi uyarınca ödenen meblağ

³²⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.5.

³²¹ Y.11.HD. T.19.02.2001, E.2000/10348, K.2001/1415.

³²² Y.11.HD. T.19.11.1996, E.1996/7716, K.1996/8115.

dışında hak sahiplerinin gerçek zararları bakımından zarar sorumlularından ve bu anlamda Zorunlu Mali Mesuliyet veya Zorunlu Karayolu Taşımacılık Sigortası'nın sigortacısından tazminat talebinde bulunabilmeleri mümkündür. Bu halde Otobüs Zorunlu Koltuk Sigortası'ndan yapılan ödemenin hak sahiplerinin gerçek zarar miktarından düşülmemesi gerektiği de tabiidir''³²³. Denilmek suretiyle Zorunlu Koltuk Sigortası'ndan yapılan ödemenin destekten yoksun kalma tazminatından indirilemeyeceği açıklanmıştır. Kanaatimize göre de Zorunlu Koltuk Sigortası bir zarar sigortası türü olmayıp bir meblağ sigortası olduğundan buradan yapılan ödeme destekten yoksun kalma tazminatından indirilemez.

Zarar gören veya ölmüşse hak sahipleri, Koltuk Sigortası'ndan aldıkları tazminattan ayrı olarak, üçüncü kişilerden veya onların sorumluluk sigortalarından ayrıca tazminat alabilirler. Bu durumda Koltuk Sigortası'ndan yapılan ödemeler tazminattan indirilmez³²⁴. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“Davalı sigorta şirketinin Otobüs Koltuk Ferdi Kaza Sigortası sözleşmesine dayanarak yaptığı ödemenin bir tazminat ödemesi değil bir meblağ ödemesi olmasına, otobüs koltuk ferdi kaza sigortası sözleşmesi uyarınca ödenen meblağ dışında, hak sahiplerinin gerçek zararları bakımından zarar sorumluları ve Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası'ndan tazminat talep edebilecek olmalarına, davacıların davalarını Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası sözleşmesine dayanarak açmış olmalarına göre davalının tüm temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir’’³²⁵.

“Poliçeye istinaden yapılan ödemenin destekten yoksun kalma tazminat hesabından indirilmemesi gerekir’’³²⁶.

“Anılan sigorta türünün niteliği gereği otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası poliçesinden tahsil edilen meblağın... hesaplanan destekten yoksun kalma zararından

³²³ Y.11.HD. T.17.06.2010, E.2010/6928, K.2010/6993.

³²⁴ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.6.

³²⁵ Y.11.HD. T.14.11.2006, E.2005/10836, K.2006/11735.

³²⁶ Y.17.HD. T.12.06.2014, E.2013/5645, K.2014/9699.

mahsubunun mümkün olmamasına karşın mahkemece tam tersi düşüncelerle... karar verilmesinde isabet görülmemiştir³²⁷. Denilerek konuya açıklık getirilmiştir.

Koltuk Sigortası bir can sigortası türü olduğundan, ölüm veya yaralanma nedeniyle sigorta bedelini ödeyen sigortacının, zarardan sorumlu olanlara dönme rücu hakkı yoktur. Şu kadar ki, ölüm ve yaralanma bir can sigortası olmasına karşılık, yalnızca tedavi giderleri mal tazminat sigortası kapsamında olduğundan, tedavi giderlerini ödeyen sigortacının kazaya karışan üçüncü kişilere dönme rücu hakkı vardır³²⁸.

dd. Sigortacının Sorumluluğu

İlk olarak zorunlu sigorta branşında çalışan sigortacılar kanun hükümlerine göre bu sigorta poliçesini kesmekle mükellef tutulmuşlardır³²⁹.

İkinci olarak rizikonun gerçekleşmesi halinde Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası poliçesinin sigortacısı zararın türüne göre ödeme yapmakla sorumludur. Bu sigorta ölüm teminatı, sakatlık teminatı ve tedavi giderleri teminatlarını karşılar. Bu sigortayla teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren 2 yıl içinde ölümüne yol açtığı takdirde, sigortacı tarafından teminatın tamamı, sigortalının mirasçıları olan hak sahiplerine ödenir.Nitekim Yargıtay Kararında;

“Ferdî kaza sigortaları (koltuk sigortası), can sigortası türlerinden olup meblağ sigortası olması itibarıyla, ölüm halinde sigorta bedelinin tamamının hak sahiplerine miras payları oranında ödenmesi gerekmektedir”³³⁰. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Ölüm teminatının ödenmesi için kaza ile ölüm arasında uygun illiyet bağının bulunması yeterlidir. Nitekim Yargıtay kararında;

“Ölüm olayının, depremden sonra otobüsün yıkılan köprüye çarpması ve arkadan gelen diğer bir otobüsün yine bu otobüse çarpması sonucu oluştuğuna göre, rizikonun

³²⁷ Y.11.HD. T. 06.03.2007, E.2005/12488, K.2007/4027.

³²⁸ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.32.

³²⁹ SK. m. 13.

³³⁰ Y.11.HD. T.20.09.2011, E.2011/9019, K.2011/10614.

doğrudan depremde kaynaklandığı sonucuna varılamaz’’³³¹. Denilmek suretiyle illiyet bağına açıklık getirilmiştir.

Bu sigortayla teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren 2 yıl içinde sakatlığına yol açtığı takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda, sakatlık tazminatı bu sigortanın genel şartlarında belirtilen oranlar dahilinde sigortacı tarafından kendisine ödenir.

İl sınırları içindeki taşımalar kapsam dışındadır. Nitekim Yargıtay kararında;

‘‘Taşımanın il sınırları içerisinde yapıldığı, Hazine Müsteşarlığı’nın 01.07.2010 tarihinde yürürlüğe giren 28.06. 2010 tarih ve 2010/8 sayılı genelgesine göre taşımayı yapan araç için ZKFKS yaptırma zorunluluğu bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş olduğundan... hükmün onanmasına karar verilmiştir’’³³². Denilmek suretiyle kapsam dışı taşımalarda bu tür sigortadan yararlanılamayacağına açıklık getirilmiştir.

ee. Sigortacıya Başvuru İcra ve Dava Hakkı

Zarar görenler, ZKFKS sigortacısına zararın ödenmesi için başvurabilecekleri gibi, doğrudan alacağın icraya konulması yada dava açılması yoluyla da zararı talep edebilir. Yapılan değişiklikle artık sigortaya başvuru dava şartı haline getirilmiştir. Başvuru esnasında kazaya ilişkin gerekli belgeler sunulmalıdır. Başvurunun zararın türüne göre gerekli belgeler eklenerek yapılması önem arz etmektedir. Nitekim Yargıtay kararında;

‘‘Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları’nın 17/B maddesi hükmünce sigorta ettiren veya hak sahipleri kaza sonucunda ve ödenmesi gereken tazminatın tespiti ile ilgili olarak sigortacının isteyeceği gerekli belgeleri sigortacıya tevdi etmekle yükümlüdür. Murislerinin ölümüyle sonuçlanan 10.10 2002 tarihli trafik kazasından sonra davacıların 10.03.2003 tarihindeki ilk başvurularına davalı sigorta tarafından verilen 18.03.2003 tarihli cevabi yazıda ekli evrak içinde bulunmadığı görülen yolcu bileti ve vergi numarasının gönderilmesi istenilmiştir. Mahkemece davacıların bu bilgi ve belgeyi tamamlayıp davacıya gönderdikleri araştırılıp saptanmadan davalının temerrüde düşürüldüğünden söz edilerek ve eksik belgelerin neler olduğunun belirtilmediği yolunda

³³¹ Y.11.HD. T. 26.01.2001, E.2001/301, K.2001/480.

³³² Y.17.HD. T.26.05.2015, E.2013/19766, K.2015/7739.

somut olgulara uygun düşmeyen gerekçelerle yazılı olduğu gibi karar verilmesi doğru görülmemiştir”³³³. Denilmek suretiyle başvurunun sonuçları açıklanmıştır.

Ancak usulüne uygun başvuru yapılmasına rağmen sonuç alınamaması halinde zarar görenler davaya bile gerek kalmaksızın sigortacıya karşı icra takibi başlatabilir. Bunun nedeni bu sigorta türünde bir zarar hesabı yapılmayıp ölüm halinde zararın likit bir alacak haline gelmesidir. Bu nedenle icraya itiraz halinde inkar tazminatına da hükmedilir. Konuya ilişkin Yargıtay Kararlarında;

“Dava Ferdi Kaza Koltuk Sigortası limitinin eksik yapılmış olması nedeniyle Güvence Hesabı aleyhine yapılan icra takibine vaki itirazın iptali istemine ilişkin olup Ferdi Kaza Koltuk Sigortası meblağ sigortası olduğundan ve bu nedenle de alacak bilinebilir hesaplanabilir ve likit olduğundan mahkemece davacının icra inkar tazminatı talebinin kabulüne karar verilmesi gerekirken reddine karar verilmesi doğru olmamış davacılar vekilinin temyiz itirazlarının kabulüyle kararın davacılar yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir”³³⁴.

“Davacılar, murislerinin Ferdi Koltuk Kaza Sigortası poliçesi olan otobüste seyahat ederken, meydana gelen kazada öldüğünü, davalıdan sigorta bedelinin ödenmesi istenmişse de, ödeme yapılmadığından, icra takibi yapıldığını, borca itiraz üzerine bu miktarın %40 icra inkâr tazminatıyla birlikte tahsilini istemiştir. Davalı sigorta şirketi tarafından düzenlenen sigorta poliçesinde ferdi kaza teminatının kişi başına tutarı bellidir. Davacı, likit olan bu miktarı (sigorta şirketine belgeleriyle başvurarak) istediğine göre, davacının başvuru ve davalının temerrüt tarihleri tespit edilerek, likit olan miktar üzerinden icra inkâr tazminatına hükmedilmesi gerekirken, icra inkâr isteminin, anlaşmazlık bir yargılamayı gerektirdiği gerekçesiyle, reddine karar verilmesi ve temerrüt tarihinden itibaren faize hükmedilmemesi doğru olmamıştır”³³⁵.

“Davaya konu edilen sigorta alacağı, bir ferdi kaza sigortası türü olan Zorunlu Ferdi Kaza Koltuk Sigortası’na ilişkin olup, bu tür sigorta bir meblâğ sigortası olması nedeniyle, tazminat maktu olarak ödeneceğinden, başvuran kişinin yasal hak sahibi olduğunun ispatına

³³³ Y.11.HD. T. 01.02.2007, E.2005/10890, K.2007/1201.

³³⁴ Y.11.HD. T. 27.06.2013, E.2013/6429, K.2013/13424.

³³⁵ Y.11.HD. T. 05.12.1994, E. 1994/5475, K.1994/91312.

yarar belgelerin tamamlanması üzerine ödemenin yapılması gerekmektedir. Hal böyleyken, mirasçılıktan doğan hak sahipliğini gösteren belgelerle birlikte yapılan başvuruya rağmen, söz konusu maktu tazminatı ödemeyen davalı sigorta şirketi, sonradan girilen icra takibine ilişkin ödeme emrine karşı da borcu olmadığını ileri sürerek itirazda bulunmakla, bu itirazın haksız olduğu saptandığına göre, İİK.'nın 67/2.maddesi gereğince davacılar yararına %40 icra inkâr tazminatına hükmedilmesi gerekirken, bu istek kaleminin reddi doğru görülmemiştir”³³⁶. Denilmek suretiyle bu tür sigortanın doğrudan icraya konulabilecek bir alacak içerdiği konusuna açıklık getirilmiştir.

b. Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

Yolculuk esnasında kazaya uğrayan yolcular, sürücüler ve sürücü yardımcıları, ZKFKS.'den tazminat alamamışlarsa, 5684 S. SK.'nın 14.maddesi, K.Taş. Yön.'in 63-68.maddeleri ve ZKFKSGŞ.'deki hükümler doğrultusunda hesaba başvurarak poliçe teminat limitleri ile sınırlı kalmak kaydıyla tazminat talep edebileceklerdir. Konuya ilişkin Yargıtay kararlarında;

“Davacılar vekili, müvekkilinin murisinin içinde yolcu olarak bulunduğu otobüsün yapmış olduğu kaza nedeniyle vefat ettiğini, aracın Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası'nın bulunmadığını, bu nedenle davalı fonun tazminattan sorumlu olduğunu ileri sürerek, ...dava tarihinden işleyecek avans faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir. Davalı vekili, kazayı yapan aracın şehirlerarası düzenli yolcu taşımacılığı yapmaması nedeniyle zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yapma zorunluluğunun bulunmadığını savunarak, davanın reddini istemiştir. Mahkemece kazanın şehirlerarası yolcu taşıma sırasında meydana geldiği ve işletenin zorunlu koltuk ferdi kaza sigortası yaptırması gerektiği halde bunun yapılmadığı bu nedenle davalı hesabın sorumlu olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi doğrudur³³⁷.

“ Davalı Güvence Hesabı'nın sorumlu tutulabilmesi için öncelikle araç işleteninin meydana gelen zararı teminat altına alan sigorta poliçesini yaptırmakla yükümlü olması

³³⁶ Y.11.HD. T.19.11.1996, E.1996/ 7716, K.1996/8115.

³³⁷ Y.11.HD. T.09.03.2010, E.2008/11820, K.2010/2587.

gerekmektedir”³³⁸. Denilmek suretiyle hesabın sorumluluğuna karar verilebilmesi için zorunlu sigorta yapma zorunluluğunun varlığı aranmıştır.

Zarar görenlere karşı zorunlu sigortayı yaptırmak zorunda olan işletenin sorumluluğu ile ZMSS sigortacısının sorumluluğu da devam edecektir. Nitekim bu konuda Yargıtay kararlarında;

“ Karayoluyla şehirlerarası yolcu taşımaları hakkında yönetmeliğin 33 ve 35. maddeleri nazara alındığında şehirlerarası yolcu taşımacılığı yapan kişiler taşıdıkları yolcu ile taşıma sözleşmesi yapmakla bir nevi ferdi kaza sigortası türü olan Otobüs Zorunlu Koltuk Sigortası’nı da yolcular lehine yaptıрма yükümlülüğü altına girmiş olmaktadırlar. Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen taşıyıcının kaza halinde yolcularının bundan kaynaklanan zararlarını da sözleşmeye aykırılık nedeniyle gidermeleri zorunludur”³³⁹.

aa. Güvence Hesabına Başvuru İçin Uygulama Başlangıcı

KZKFKS, 5684 S. SK. ile kabul edilmiş olup bu kanun 14.06.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanuna uygun GH. Yön. ise 26.07.2007 tarihinde yayınlanmıştır. O halde, KZKFKS uygulama başlangıcı 26.07.2007 tarihidir. Hal böyle olunca bu tarihten önce koltuk sigortası zorunlu olmadığından bu tarihten önceki ticari taşıma kazaları nedeniyle hesaba da başvuru yapılamayacaktır³⁴⁰. Bu durumda, 26.07.2007 tarihinden önce meydana gelen ticari taşıma kazalarında ölen yada bedensel zarara uğrayan yolcular için ticari aracın kaza tarihinde geçerli KZKFKS.’nın bulunmaması halinde, aynı miktarda tazminatı taşımacıdan talep edebilecektir. 26.07.2007 tarihinden sonra meydana gelen ticari taşıma kazalarında ise ölen yolcunun murisleri ile kazada bedensel zarara uğrayan yolcular taşıtın kaza tarihinde geçerli KZKFKS poliçesi bulunmaması halinde hesaba başvurarak zararlarını talep edebileceklerdir³⁴¹.

³³⁸ Y.11.HD. T.09.05.2013, E.2013/4613, K.2013/9478.

³³⁹ Y.11.HD. T.04.10.1999, E.1999/5295, K.1999/7412.

³⁴⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.4.

³⁴¹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s. 4.

aaa. Şehirlerarası Otobüsle Yolcu Taşımalarında Uygulama Başlangıcı

Güvence Hesabı'na başvuru yönünden uygulama başlangıcının Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin yürürlüğe girdiği 26.07.2007 tarihi olacağı açıktır.

bbb. İl Sınırları İçindeki ve Şehir İçi Taşımalar İle 100 Kilometreye Kadar Taşımalarda Uygulama Başlangıcı

Hesaptan yararlanma başlangıcını yayınlanan genelgelerde öngörülen koşulların valilik ve belediyelerce gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği araştırılarak genelgelerde belirtilen tarihlere göre saptamak gerekir. Ticari taşıt kazasının meydana geldiği ve yolcunun zarar gördüğü ilde henüz uygulama başlatılmamış ve ticari taşıt yetki belgeleri verilmemişse yani gecikme Valilik ve Belediyelerin ihmalinden kaynaklanmışsa bu durumda hizmet kusuru oluşacaktır. Uygulamanın başlatılmadığı ve henüz yetki belgesi alma zorunluluğunun bulunmadığı illerde, taşımacının Zorunlu Koltuk Sigortası yaptırma yükümlülüğü olamayacağından Hesaba başvurma koşulları da oluşmamış olacak, bu nedenle kaza yapan ticari taşıtın Zorunlu Koltuk Sigortası bulunmadığı gerekçesiyle hesabın sorumlu olduğu ileri sürülemeyecektir.

Ancak bu konu tartışılmıştır. Bazı yazarlara göre konunun idari tasarrufa bırakılması uygun olmamıştır. Zira konunun valilik ve belediyelere bırakılması uygulamada karışıklığa neden olduğundan kaza mağdurları için sakıncalı durumlar yaratmıştır. Yargıya intikal eden kararlar incelendiğinde, bazen Güvence Hesabı'nın lehine bazen de aleyhine sonuçlandığı görülmektedir³⁴².

Bu kararlardan 22.09.2011 tarihli 2011/144 Esas ve 2011/408 karar no.lu İstanbul 11.Asliye Ticaret Mahkemesi'nin kararında bu sorun incelenmiştir. Burada davacılar, kaza sırasında hayatını kaybeden davacıların murisleridir. Olay ise, Ferdi Kaza Koltuk Sigortası olmayan bir minibüs içindeki taşıma kaynaklı kazadır. Taşıma, Ordu ilinin Ulubey ilçesi ile Gököy Damarlı beldesi arasında yapılmaktadır. Mahkeme bu olayda, kazanın meydana geldiği 25.07.2007 tarihi itibarıyla il içinde taşıma işi yapan minibüslerin Karayolu Taşıma Yönetmeliği'nin kapsam başlıklı 2. maddesinin değişik 3. fıkrası ile il sınırları içinde yapılan yolcu taşımaları ile 100 km.ye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımalarının düzenlenmesinin

³⁴² Memiş, Tekin, s.133.

ilgili Valiliklere bırakıldığı, Ordu Valiliği tarafından yazılan müzekkereye istinaden verilen cevapta söz konusu aracın ticari vasıflı olduğu, ancak ticari araçların 4925 Sayılı Kanun'un emredici hükümleri gereğince şehirlerarası yolcu taşıma yetki belgesine sahip olması için belirli bir zaman ve ücret tarifesine göre tespit edilmiş bir güzergahta önceden açıklanmış yerleşme arasında düzenli seferler yapanlar için verilen Yolcu Taşımacılığı Belgesine sahip olmadığının anlaşıldığı, bu çerçevede yolcu taşıma ruhsatı olmayan bir araçta Zorunlu ferdi Kaza Koltuk Sigortası yaptırmanın da zorunlu olmadığı bu halde 5684 Sayılı Kanun'un 14.maddesine göre Ferdi Kaza Koltuk Sigortası'nı yaptırmanın zorunlu olmadığı hallerde Güvence Hesabı'na da başvurulamayacağına karar verilmiş ve davacının davası reddedilmiştir³⁴³.

Bir başka davada da benzer bir karar verilmiştir. İstanbul 8. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 12.10.2011 tarihli 2010/316 esas ve 2011/433 no.lu kararında benzer bir kazada mirasçılarının açtığı davayı reddetmiştir. Bu davada Antalya Valiliği'nce yayınlanan 100 km.ye kadar Şehirlerarası ve İl-İl içi Yolcu Taşımaları Hakkında Yönerge'nin 14.1. maddesi gereğince aracın ticari olarak yolcu taşıma faaliyetinde bulunamayacak bir araç olduğu ve yine aynı yönetmelik gereği yetki belgesi verilemeyeceği, yolcu taşıma kapasitesi ve yetki belgesi almayan araç maliklerinin Zorunlu Ferdi Kaza Koltuk Sigortası yaptırma mecburiyetinin bulunmadığı bu nedenle davalı hesabın tazminat ödeme sorumluluğunun olmadığı kanaati açıklanmıştır³⁴⁴.

Yine Gürpınar Asliye Hukuk Mahkemesi de, 13.4.2011 tarihli 2010/229 Esas ve 2011/56 no.lu kararında, Van ilinden Başkale ilçesine yapılan yolculukta meydana gelen kazada, ferdi kaza koltuk sigortasının zorunlu olmadığı, bu nedenle de hesabın tazminat ödemesine yer olmadığına karar vermiştir.

Buna karşın Yargıtay 11.HD. T. 19.12.2011, E. 2011/14525, K. 2011/17268 no.lu kararında; Van Bahçesaray ile Bitlis ili Hizan ilçesi arasında yapılan taşımada meydana gelen zarar için mesafenin 100 km altında olması (67,1 km) ve ilçeler arası taşıma olması ayrıca ferdi kaza sigortasının eksik limitlerde yapılması nedenlerine dayanarak tazminat ödemeyi reddeden Güvence Hesabı'nı haksız bulan ilk derece mahkemesinin kararı onanmıştır³⁴⁵.

³⁴³ Memiş, Tekin, s.133.

³⁴⁴ Memiş, Tekin, s.133.

³⁴⁵ Memiş, Tekin, s.133.

Görüldüğü üzere yetki belgesi yönergesinin valiliklere bırakılmış olması konuyu tartışmalı hale sokmuştur.

Buna göre, GH. Yön.'nin yürürlüğe girdiği 26.07.2007 tarihinden önce yayınlanan 29.12.2006 T. ve 275-32002 S. Genelgedeki; ‘‘31.12.2007 tarihine kadar, taşıma mesafesine bakılmaksızın il sınırları içinde yapılan yolcu taşımaları ile 100 kilometreye kadar olan şehirlerarası yolcu taşımalarını düzenleyen Yetki Belgesi Yönergesi Valilikler tarafından yayımlanacaklardır’’ düzenlemesine bakıldığında, o yörede genelge hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğinin araştırılmasından sonra olumlu sonuç alınırca, hesabın sorumluluğu yönünden uygulama başlangıcı 31.12.2007 tarihi olacaktır. Valilik ve Belediyeler tarafından o yörede yayınlanan genelgeler uyarınca gerekli düzenlemeler yapılmamışsa, o zaman uygulama başlangıcı, yeni K. Taş. Yön.'nin yürürlüğe girdiği 11.06.2009 tarihi olacaktır³⁴⁶.

bb. Zorunlu Koltuk Sigortasında Güvence Hesabına Başvuru Koşulları

İlk olarak, ticari taşıma yapan aracın işleteni geçerli ve yeterli ZKFKS poliçesi yaptırmamışsa, kazada zarar gören yolcular sürücüler ve sürücü yardımcıları hesaba başvurma hakkına sahiptir. Zira ZKFKS, Kanun hükümlerine göre hesap kapsamında olup geçerli poliçe bulunmadığı hallerde hesabın sorumluluğu devreye girer.

İkinci olarak, ZFKS.'de kimliği belirsiz taşıttan söz edilemez. Zira Taşıma Sigortası'nda olduğu gibi bu tür sigortada da taşımayı yapan araç, taşıyan taşımacı ile görevliler bellidir. Bu durumda kimliği belirsiz taşıttan veya faili meçhul trafik kazasından söz edilemez.

Üçüncü olarak, diğer zorunlu sigortalarda olduğu gibi ZKFKS.'de de poliçeyi yapan sigorta şirketinin mali bünye zafiyeti nedeniyle ruhsatının iptal edilmesi ya da iflas etmesi halinde, zarar görenler poliçe teminat limitleri içinde kalarak hesaba başvurma hakkına sahiptir.

Son olarak, ZKFKS.'de, taşımacı veya sürücü ya da yardımcılarının kusuru aranmaz. Kusursuz olsalar bile, zarar görenlere tazminat ödenir. Bu nedenle ZKFKS.'den yararlanmanın imkansız hale geldiği her durumda hesaba başvuru hakkı doğacaktır.

³⁴⁶ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s. 4.

cc. Zarar Görenler

ZTFKS.'den yararlanma imkanı kalmayan aşağıda sayılan zarar gören kişiler hesaptan yararlanabilirler.

a.Bilet alarak veya ücret ödeyerek taşıta binen yolcular,

b.Kucakta taşınan çocuklar³⁴⁷,

c.Ticari taşımayı yapan aracın sürücüsü,

ç.Ticari taşıma sırasında görevli olan sürücü yardımcısı, hostes, bagaj görevlisi gibi görevliler,

d.Her seferde, ücretsiz biletle taşıta alınan bir yolcu ile görevli olmayan en fazla iki personel³⁴⁸,

e.K.Taş. Yön.'e göre, küçükler, kısıtlılar ve ayırtım gücünden yoksun olanlar ve bunlar ölmüşlerse hak sahipleri yani mirasçıları da ZKFKS.'den yararlanabileceklerdir. Yargıtay konuya ilişkin kararında;

“Davacı vekili, müvekkillerinin ortak çocuğu olan Caner'in davalı sigorta şirketi nezdinde Otobüs Zorunlu Koltuk Kaza Sigorta poliçesiyle sigortalı otobüste yolcu iken meydana gelen kazada öldüğünü ileri sürerek, sigorta tazminatının davalıdan tahsilini istemiştir. Davalı vekili, davacıların murisi olan Caner'in kaza tarihinde küçük olması nedeniyle TTK.'nın 1321.maddesi uyarınca poliçenin geçersiz olduğunu ileri sürerek davanın reddini istemiştir. Uyuşmazlık, Otobüs Zorunlu Koltuk Kaza Sigortası poliçesi ile sigortalı araçta yolculuk yapan küçüğün ölümü halinde, bu sigortanın TTK.'nın 1321/2. maddesi hükmü uyarınca geçerli olup olmayacağı noktasında toplanmaktadır. Bu tür sigortanın teminat kapsamını belirleyen Genel Şartlar 1.maddesinde; “işbu sigorta, şehirlerarası ve uluslararası yolcu taşıyan ve poliçede kayıtlı otobüste seyahat eden yolcuları, sürücüleri ve yardımcılarını, taşımacılık hizmetinin başlangıcından bitimine kadar geçen seyahat süresi içinde, maruz kalacakları her türlü kazaların neticelerine karşı temin eder” hükmüne yer verilmiş olup, bu tür sigortada sigorta ettiren, otobüsün işleteni veya taşımacı firmadır. TTK.'nın 1321/2 maddesindeki geçerlilik halinin konuluş amacı ise, riziko şahsı korumak, diğer bir deyişle

³⁴⁷ K.Taş.Yön.m.48, f. h.

³⁴⁸ K. Taş. Yön. m.48, f. e.

küçükler, kısıtlılar ve özellikle ayırtım gücünden yoksun olanlar hakkında, sigortanın bu tür kişilere bakmakla yükümlü olanlar tarafından yaptırılması halinde, küçüklerin ve kısıtlıların ölümünden bu kişilerin yararlandırılmasını önlemek ve bu konuda çıkacak çelişkileri gidermeye yöneliktir. Zorunlu Koltuk Sigortası'nda, sigorta ettiren ile riziko şahsı arasında bu tür menfaat ilişkisi olmadığı gibi, rizikonun oluşmasında sigortadan menfaati bulunan kişilerin bir etkisinin bulunması da mümkün bulunmadığına göre, bu tür sigortada TTK.'nın 1321/2 maddesi hükmünün uygulanması mümkün olmadığından ve dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı sigorta vekilinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanması gerekmiştir³⁴⁹. Denilmek suretiyle, küçükler, kısıtlılar ve ayırtım gücünden yoksun olanların da ZKFKS.'den yararlanacağı kabul edilmiştir.

dd. Başvuru İçin Gerekli Belgeler

aaa. Ölüm Halinde

ZKFKS.'den yararlanacak olanlar, ölenin desteğinden yoksun kalanlar değil yalnızca mirasçıları olduğuna göre, ölüm tazminatını alabilmek için sigortanın bulunmaması halinde Hesaba başvuru için gerekli belgeler şunlardır.

- 1.Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
- 2.Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
- 3.Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Ölü muayene otopsi raporu,
- 5.Ölen yolcunun bileti,
- 6.Mirasçılık belgesi,
- 7.Nüfus aile kayıt tablosu,
- 8.Mirasçıların başvuru talep dilekçeleri,
- 9.Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

³⁴⁹ Y.11.HD. T. 30.10.2003, E.2003/8714, K.3003/10119.

Ölüm halinde destek tazminatının ödenmesini talep etmek için yukarıdaki belgeler yeterlidir. Müracaat sırasında, yolcunun ölümü ile kaza arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılmakta ise, savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesine de gerek yoktur. Savcılık soruşturması ileri aşamaya gelmiş ya da olaya ilişkin ceza davası açılmışsa, savcılık dosyasıyla ceza dosyasına ilişkin evrakın başvuru dilekçesine eklenmesi faydalı olacaktır.

Yolcunun veya sürücünün kasıtlı davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü taşımacı ile sürücü ve yardımcıları kusursuz olsalar dahi zarar görenler ZKFKS.'den ölüm tazminatının ödenmesini isteyebilme hakkına sahiptir. Çok taraflı kazalarda ölüm tazminatını ödeyen sigortacının diğer araçlara rücu hakkı bulunmadığından başvuruda kusur raporu gereksizdir.

Ayrıca, ölen yolcunun bileti kaybolmuşsa, aranıp da bulunamıyorsa ya da yolcu taşıta binerken bilet verilmemişse, hak sahiplerinin Zorunlu Koltuk Sigortası'ndan yararlanamayacakları gibi bir sonuca varılamaz. Zira kanunda bileten söz edilmekte ise de, taşıma sözleşmesi bir şekle bağlı değildir. Kaldı ki taşıma ilişkisi çok çeşitli biçimlerde kurulmaktadır. Yolculuk esnasında sürücünün ve yardımcı kişilerin bilet kesilmeksizin elden ücret alarak taşıta aldığı kişiler de yolcu sıfatını kazanmakta ve oturduğu koltuk sigorta kapsamına girmektedir. Bilet, taşıma sözleşmesinin biçim koşulu olmamakla beraber hak aramada önemli bir kanıttır. Günümüzde şehirlerarası ve uluslararası yolcu taşımaları bilet kesilerek yapılmaktadır. Bilet üzerinde seyahat edilen yerin, hareket gün ve saatinin, taşıtın ve taşıt içinde yolcunun oturacağı koltuk numarasının, yolcunun ad ve soyadının yazılması gerekir. Bütün bunların bilete yer alması taraflar arasındaki anlaşmazlıkların giderilmesinde önem arz etmektedir. Bilet kesilmemesi veya biletin kaybolması halinde, kişinin kaza esnasında taşıta yolcu olarak bulunduğu her türlü delille ispatlanabilir. Sürücünün ve yardımcılarının bilgisine başvurulabilir. Diğer yolcuların tanıklığına başvurulabilir. Savcılık iddianamesinde, fezlekede veya duruşma tutanaklarında ölenler veya araç içinde yaralanıp da sonradan ölen kişiler açısından başkaca araştırma yapmaya lüzum yoktur³⁵⁰.

bbb. Yaralanma Halinde

Otobüste yolcu iken bedensel zarara uğrayan kişilerin ZKFKS.'nin bulunmadığı hallerde hesaptan yararlanmaları için vermeleri gereken belgeler vardır.

³⁵⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.40.

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Zarar görenin bedensel zarara uğradığını gösteren Adli Tabip Raporu,
5. Yolcu bileti,
6. Yaralı yolcu bir hastaneye yatırılmışsa buna ilişkin bilgiler,
7. Yaralı taburcu edilmişse tedavi belgeleri,
8. Nüfus kimlik bilgileri,
9. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

Burada da, erken başvurularda, olay ve zarar arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılıyorsa, Savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesinin anlamı yoktur. Ancak, Savcılık soruşturması ileri bir aşamaya gelmiş ya da ceza davası açılmışsa, buna ilişkin belgelerin de başvuru yazısına eklenmesi yararlı olacaktır.

Burada da yolcunun veya sürücünün kasıtlı davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü taşımacı ile sürücü ve yardımcıları kusursuz olsalar dahi zarar görenler Koltuk Sigortası'ndan ölüm tazminatının ödenmesini isteyebilme hakkına sahiptir. Çok taraflı kazalarda ise ölüm tazminatını ödeyen sigortacının rücu hakkı bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu nedenle başvuruda kusur raporu gereksizdir.

Burada da zarar gören yolcunun biletinin olmaması yada kaybolması, ZKFKS.'den yararlanmasına engel olmayacaktır. Bilet kesilmesi, taşıma sözleşmesinin biçim koşulu olmayıp, hak aramada sadece kanıtlardan biridir.

Hesaba başvuran yolcunun belgeleri tamam ise, yaralının yetkili sağlık kuruluna sevk edilerek sakatlık raporu alınmalı ve rapor doğrultusunda tazminatı ödenmelidir. Yolcu tam iyileşmemişse, bedensel zararda zaman içinde değişmesi ve gelişmesi beklenen durumlar varsa, tedavinin tamamlanmasının ardından sağlık durumunun tamamıyla açığa çıkmasını

beklemek gerekebilir³⁵¹. Zira bu süreçte sakatlık oranının belirlenmesine yeterli bilgilerin olgunlaşması mümkün olacaktır. Sigorta Genel Şartları'nda bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde sakatlığına yol açtığı takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda, sakatlık tazminatı aşağıda belirtilen oranlar dahilinde kendisine ödenir³⁵² denilerek BK. m. 46 f. 2'ye uygun bir düzenleme yapılmıştır.

ccc. Tedavi Giderleri İçin Başvuru

KZKFKS, ölüm ve yaralanmalar yönünden can sigortası türü olmakla beraber, tedavi giderleri yönünden mal sigortası özellikleri taşımakta olduğundan buna ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir.

Buna göre, ilk olarak ölüm halinde poliçe tutarının tamamı, bedensel zararlarda sakatlık oranının karşılığı ödenmekte iken, tedavi giderleri söz konusu olduğunda, iyileştirme masraflarının poliçe limitine kadar olan tutarı ödenir.

İkinci olarak, ölüm halinde ve kalıcı sakatlıklarda KZKFKS.'den alınan tazminat tutarları, destekten yoksun kalma tazminatından ve kazanç ve güç kaybı zararlarından indirilmez. Ancak KZKFKS.'den ödenen tedavi giderleri, sorumlulara karşı açılan davada hesaplanan tedavi ve iyileşme masraflarından indirilir. Ayrıca, KZKFKS.'den tedavi giderleri alınmışsa, diğer zorunlu sigortalardan tedavi giderleri yeniden alınamaz. Alınırsa da ikinci defa alındığından iadesi gerekecektir.

Üçüncü olarak zarar görenler sigortalı olup tedavi giderleri kurum tarafından karşılanmışsa, ayrıca zorunlu sigortalardan tedavi gideri alınamaz.

Dördüncü olarak tedavi giderlerinin bir meblâğ sigortası değil tazminat sigortası niteliğinde olması nedeniyle, KZKFKS.'nin sigortacısının, ödediği ölüm ve sakatlık tazminatı için ardıllığı ve dönme rücu hakkı yokken, tedavi giderlerini ödemesi halinde, kaza sorumlularına ve zorunlu sorumluluk sigortalarına ardıllık yoluyla dönme rücu hakkı bulunmaktadır.

³⁵¹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası, s.40.

³⁵² KZKFKSGŞ. m. A.3, f. 2.

Beşinci olarak tedavi giderlerinin ödenmesi, SGŞ.'de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre; sigortacı, sigorta poliçesinin kapsamına giren bir kaza nedeniyle, kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ödenmiş doktor ücreti ile hastane ve diğer sağlık kurumlarında ayakta ve yatakta yapılan tedavilere ilişkin giderleri, nakil ücretlerini poliçede tedavi giderleri teminatı için belirlenen meblağa kadar öder. Doğal veya yapay sabit dişlerde kaza neticesinde ortaya çıkan hasarların protez giderleri, tedavi giderleri teminatı için belirlenen meblâğın âzami %30'una kadar tazmin olunur. Tedavi giderlerinin başka sigorta sözleşmeleri ile teminat altına alınmış olması durumunda, söz konusu giderler öncelikle bu sigortadan karşılanır³⁵³. SGŞ.'ye göre; yapılan tedaviye ilişkin ilgili sağlık kurumundan alınan bir rapor ile ödenmesi gereken tazminatın tespiti ile ilgili olarak sigortacının isteyeceği diğer gerekli belgelerin sigortacıya gönderilmesi zorunludur³⁵⁴. Yine SGŞ.'ye göre; sigortacı her zaman kazazedeyi muayene ve sağlık durumunu kontrol ettirme hakkına sahip olup, bu muayene ve kontrollerin yapılmasına izin verilmesi zorunludur. Kazazedenin tedavisi ve iyileşmesi ile ilgili olarak sigortacının tayin edeceği bir doktor tarafından yapılacak tavsiyelere ve verilecek direktiflere uyulması şarttır. Bu muayene ve kontrollere ilişkin her türlü masraf sigortacı tarafından karşılanır³⁵⁵.

Düzenlemeyle getirilen; “sigortacının tayin edeceği bir doktor tarafından yapılacak tavsiyelere ve verilecek direktiflere uyulması şarttır” kuralının uygulamada bazı yönlerden sakıncalar yaratacağı açıktır. Zira sağlık gibi önemli bir konuda doktor seçiminin sigortacıya bırakılması veya sadece sigortacının tayin edeceği doktorun direktifleriyle hareket edilmesi düşünülemez. Kanaatimize göre kişinin doktor ve sağlık kuruluşu seçme haklarını ihlal etmeyen bir düzenleme yoluna gidilmesi gerekirdi. Ancak böyle bir düzenlemenin varlığı da hastanın doktor ve sağlık kuruluşu seçme hakkını ortadan kaldırmaz. Zira hekim ve sağlık kuruluşu seçme hakkı en temel insan haklarından olup kaynağını Anayasa'dan ve evrensel hukuk kurallarından almaktadır. Temel hakları kısıtlayan hiçbir düzenleme hukuk önünde geçerli olmayacaktır.

³⁵³ KZKFKSGŞ. m. A.3, f.3.

³⁵⁴ KZKFKSGŞ. m. B.2, f.2.

³⁵⁵ KZKFKSGŞ. m. B.2, f.4.

Son olarak, ZKFKSGŞ.'de yer alan tedavi giderlerine ilişkin hükümler, hesaba başvurularda da geçerlidir. Zira ZKFKS poliçesinin olmadığı hallerde zarar görenlerin tedavi giderlerini ZKFKSGŞ hükümleri çerçevesinde hesap karşılayacaktır.

4. Uluslararası Yeşil Kart Sigortası İle İlgili Motorlu Taşıt Bürosu Ödemelerinde Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Uluslararası Yeşil Kart Sigortası

aa. Kavram

Yeşil Kart, sürücülere kendi ülkesi dışında seyahat ettiği sisteme kayıtlı diğer ülkelerde de sigorta güvencesi sağlayan, bu sayede girdiği her ülkede yeni sigorta yaptırmaya zorunluluğunu ortadan kaldıran; diğer adıyla Uluslararası Motorlu Taşıt Sigorta Sertifikası'dır. Buna göre Yeşil Kart Sigortası; anlaşmaya dahil yabancı ülkelerin zorunlu mali sorumluluk sigortalarını bir araya getiren üniform ve beynelmilel bir sigorta poliçesi olarak tanımlanmaktadır³⁵⁶. Bizde mevcut KZMSS.'nin uluslararası karşılığıdır.

KTk. 91/6. maddesinde; turistlere ait taşıtlarla, uluslararası çok taraflı veya karşılıklı anlaşmalar kapsamına giren yabancı plakalı taşıtların Türkiye'de uluslararası anlaşmalarla kabul edilmiş sigortaları yoksa, bunlar için Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Türkiye sınırlarına girişleri sırasında yapılır denilmiştir. Çelik, Kanun'un bu hükmünü yanlış ve sakıncalı bulmaktadır. Zira Çelik'e göre, eski 1615 S. Gümrük Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin 3.2.1973 tarihli ve yeni 4458 S. Gümrük Kanunu'na göre yayınlanan 20.01.2000 tarihli Gümrük Yönetmelikleri'nin, eski 1299/d ve yeni 587/d maddesi ile KTK.'nin 91/6. maddesi çelişmektedir. Çünkü, Yönetmeliğe göre; Yeşil Kart Sigortası poliçesinin süresi bitmiş veya Türkiye rumuzu TR' nin üzeri çizilmiş ise, böyle bir taşıtın Türkiye'ye girişine izin verilmez. Eğer Yeşil Kart Sigortası bulunmayan bir aracın Türkiye'ye girmesine izin verilmişse ya da girişi gözden kaçmışsa, bu bir hizmet kusuru olur; böyle bir aracın kazaya karışması durumunda sigorta limitleri söz konusu olmaksızın zararın tamamından Devlet'in ilgili birimi sorumlu olur³⁵⁷.

Bize göre de Uluslararası Yeşil Kart Sigortası'ndan kaynaklanan hesabın sorumluluğu geçerli Yeşil Kart Sigortası bulunan araçların verdiği zararların tazmini ile sınırlıdır. Türkiye

³⁵⁶ Y.17.HD. T.30.10.2007, E.2007/1665, K.2007/3313.

³⁵⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

ülkesine girerken denetim eksikliği nedeniyle ülkeye geçerli Yeşil Kartı olmadan giren araçların verdiği zararların hesaptan istenmesi mümkün olmayacaktır. Bu zararlar denetim görevini yerine getirmeyen idareden hizmet kusuru sebebiyle istenebilecektir. Uluslararası Güvence Sistemi'nin bu konuda henüz mevcut bir düzenleme yada uygulaması bulunmamaktadır. Kanaatimize göre; yapılacak uluslararası anlaşmalar yoluyla yabancı güvence hesapları ile rücu uygulamalarını getiren düzenlemeler oluşturulduğu takdirde bu sorun da tamamen ortadan kalkacaktır.

bb. Amaç

1953 yılında Yeşil Kart Sistemi olarak da anılan UMTSS Sistemi Avrupa Konseyi üyeleri tarafından kabul edilmiş; 1964 yılından itibaren ülkemizde Yeşil Kart Sistemi uygulanmaya başlamıştır. Sigortanın amacı, uluslararası seyahat eden motorlu taşıt kullanıcılarının mali sorumluluğunu temin ederek ilgili motorlu taşıt kullanıcılarının seyahat ettikleri ülkelerde neden oldukları kazaların sonucunda zarar görenlerin korunmasını sağlamak olarak ifade edilebilir. Buna göre, seyahat ederken trafik kazasının meydana geldiği ülke, kazaya neden olan motorlu taşıt kullanıcısının sürekli yaşadığı ülke olmasa dahi, verilen zarar sigortadan karşılanacaktır. Öte yandan motorlu taşıt işleteni bu sayede, ziyaret ettiği sisteme bağlı her ülkenin sınırında ayrı bir sigorta poliçesi yaptırmak zorunda olmayacaktır. Yeşil Kart Sigorta Sertifikası'nın sigorta ettirene verilebilmesi için, bir zorunlu motorlu taşıt sorumluluk sigortasının düzenlenmiş olması gerekmektedir.

cc. Yeşil Kart Sisteminin Tarihçesi

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu İç Ulaştırma Komitesi'nin Karayolu Ulaşımı Çalışma Grubu, 1949 yılında üye ülkelerin hükümetlerine gönderdiği bir tavsiye ile karayolunda seyahat eden motorlu taşıtların işletilmesi nedeniyle üçüncü kişilerin uğrayacakları zararları sigorta güvencesi altına alan sigortacılardan, motorlu taşıt sorumluluk sigortasını yaptırma yükümlülüğünün zorunlu olduğu ülkelere giriş yapan sigortalılarını kapsayacak tek tip ve pratik koşullardan oluşan sigorta anlaşmaları yapmaları konusunda talepte bulunmuştur. Çalışma Grubu; Tek Tip Sigorta Belgesi oluşturmanın bu hedefe ulaşmada en iyi yol olacağı sonucuna vardığından, çeşitli ülkelerin sigortacıları arasında imzalanacak anlaşmalarla konunun hukuksal boyutunu şekillendirmenin pratik yol olacağını ilke olarak benimsemiştir. Tavsiyeye olumlu cevap veren ülkelerin sigorta temsilcileri, 1951 yılında Bürolar Arası Anlaşma'yı kabul etmişler böylece farklı ülke sigortacıları arasında belirtilen süreç başlamıştır.

Birleşmiş Milletler'in 5. nolu Tavsiyesi'nin içeriğine göre anlaşmaya dahil olacak her Avrupa ülkesinde ismi büro olan ve o ülkenin hükümeti tarafından oluşturulacak bir merkezi kuruluş açılacaktır. Bu kuruluş Yeşil Kart Bürosu'nun görevlerini yerine getirme konusunda yetkili ve sorumlu olacaktır. Tüm bu bürolar bir ana kuruluş olan ve merkezi o tarih itibariyle Londra'da, bugün itibariyle Brüksel'de bulunan Bürolar Konseyi çatısı altında toplanacaktır.

Bürolar, Ödeme Bürosu olarak üyeleri aracılığı ile sigortalılarına Yeşil Kart Sigorta Sertifikası temin ederler ve aynı zamanda yine tedvir ve hasar giderimi büroları kanalı ile sigortalılarının neden oldukları zararları giderme konusunda garantör olurlar. Tedvir Bürosu ise geçerli Yeşil Kart Sigorta Sertifikası'na sahip yabancı plakalı araçların o ülke sınırları dahilinde karıştıkları trafik kazalarından kaynaklanan zararları, o ülkenin hukukuna uygun olarak çözümleyip gidermekle sorumludur.

Sisteme dahil olan 45 ülkenin büroları belirlenen prensipler çerçevesinde Bürolar Konseyi'nin hazırladığı tek tip anlaşmayı karşılıklı olarak imzalamak zorundadır. Bu anlaşmalar Uniform Agreement olarak anılmaktadır. Son yıllarda yapılan değişikliklerle adı geçen anlaşma artık Internal Regulation olarak anılmaktadır.

Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi üyeleri ülkelerindeki motorlu taşıtlar tarafından zarar görenlerin haklarının zorunlu bir sigorta sistemi kurulması suretiyle korunmasının gerektiğini, bunun da milletlerarası bürolar kurulması, bu konuda teminat fonlarının oluşturulmasıyla gerçekleşebileceği göz önünde tutularak 20.4.1959 tarihinde Strazburg'da Motorlu Taşıtların Mecburi Mali Mesuliyet Sigortasına Dair Avrupa Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmeyi Türkiye 26.06.1974 tarihinde imzalamıştır. Daha sonra 4477 S. Kanun'la da bu sözleşme onaylanmıştır³⁵⁸. Ancak ülkemizde bu anlaşmanın imzalanması ve onaylanması beklenilmeden Bakanlar Kurulu'nun 08.05.1963 gün ve 6/1723 S. Kararı'yla; Avrupa sözleşmesine uygun olarak tüzel kişiliğe haiz Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıtlar Bürosu kurulmuş ve 1964 yılından itibaren ülkemizde Yeşil Kart Sigortası uygulaması başlamıştır³⁵⁹.

1991 tarihinde yapılan çok taraflı garanti anlaşması ile sisteme bir yenilik getirilmiştir. Yapılan yenilikle, çok taraflı garanti anlaşmasına katılan ülkelere ait motorlu araçların

³⁵⁸ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Turhan Kitabevi, 8. Basım, Ankara, 2012, s. 914.

³⁵⁹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, 2012, s. 914-915.

plakaları Yeşil Kart'ın yerine geçmektedir. Bu anlaşmaya Araç Plakası Anlaşması da denilmektedir. Anlaşmaya göre Ödeme Bürosu, kendi ülkesinden çıkan herhangi bir aracın geçerli Yeşil Kart'ı olmasa dahi, bu aracın anlaşma kapsamındaki ülkelerde neden olacağı zararlardan dolayı geçerli bir Yeşil Kart Sigorta Sertifikası varmış gibi sorumlu olmaktadır. Bu anlaşmaya Çıkış Ülkesi Plaka Anlaşması denilmekte olup Türkiye tarafından henüz imzalanmamıştır³⁶⁰. Kanaatimize göre Çıkış Plaka Anlaşması Türkiye tarafından imzalandığı takdirde Yeşil Kart Poliçesi bulunmayan araçların vereceği zararlar da hesap tarafından karşılanabilecektir.

dd. Yeşil Kart Bürolarının Görevleri

Yeşil Kart Sistemi'nin işleyişini sağlamak için, sisteme dahil olan ülkelere kayıtlı motorlu taşıtın kendi ülkesi dışında karşılaşacağı trafik kazası sonucu ortaya çıkan maddi veya bedeni zararları karşılayabilmek amacıyla, sisteme dahil ülke hükümetleri tarafından tanınan Yeşil Kart Büroları kurulmuştur.

Araç işleteninin kendi ülkesinin Yeşil Kart Bürosu'na üye olmaları kaydıyla, ulusal sigorta şirketleri kendi ülkelerinin dışına seyahat edecek olan araçlara Yeşil Kart Sertifikası düzenler. Sigorta ettirene verilecek olan orijinal kart yeşil olmalıdır. Yeşil Kart iki kopya şeklinde düzenlenir ve üzerinde kazıntı veya silinti bulunamaz. Yeşil Kart Sistemi kapsamında kullanılan tüm Yeşil Kart Sertifikaları, sisteme üye ülkelerin oluşturduğu Bürolar Konseyi tarafından belirlenen şekilde olmalıdır.

Bürolar ile büroların üyesi olup sorumluluk sigortası yapmaya yetkili sigorta şirketleri Yeşil Kart Sistemi'nin temelini oluşturmaktadır. Bürolar, üyesi olan sigorta şirketleri aracılığı ile sigortalılarına Yeşil Kart Sigorta Sertifikası düzenler. Kaza halinde ise zarar gören kişilere tedvir büroları aracılığı ile kazanın meydana geldiği ülkenin sigorta limitleri ile hukuk kuralları çerçevesinde zararın giderilip çözümlenmesini sağlar. Büroların zararı giderip ödeme yapabilmesi için, kazaya neden olan aracın Yeşil Kart Sistemi üyesi bir ülke tarafından olay tarihinden önce düzenlenmiş olan geçerli Yeşil Kart Sigorta Sertifikası'nın bulunması gerekir.

Böylece Yeşil Kart motorlu taşıt kullanıcısına kazanın olduğu her ülkede büyük kolaylık sağlayacaktır. Çünkü Yeşil Kart sayesinde araca ait sigorta teminatı ve poliçenin sigortacısı kolayca tespit edileceğinden zarar görenlerin zararları bürolar sayesinde gecikmeksizin yapılabilecektir.

³⁶⁰ RG. 26.10.1991, S. 21033.

Yeşil Kart Büroları da kendi içinde iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar Ödeme Bürosu ve Tedvir (Hasarın Çözümünü Giderimi) Bürosu olarak isimlendirilir.

Ödeme Bürosu, üye olan sigorta şirketlerinin düzenledikleri Yeşil Kart Sertifikası sahibi sigorta ettirenlerin neden olacakları trafik kazalarından tamamen sorumlu olan bürodur. Bu sorumluluk, üyesi olan sigorta şirketinin tasfiye sürecinde olması halinde de, kazanın olduğu ülke hukukuna göre sigorta güvencesi sağlama bakımından devam edecektir.

Tedvir Bürosu ise kazanın meydana geldiği ülkede bulunan büronun yaptığı hasarın çözümü için giderimi işlevini ifade eder. Bu büronun yükümlülüğü, ülkesinde oluşan bir kazadan sonra, sigorta ettireninin neden olduğu hasarı çözümlemek ve zararın giderilmesini sağlamaktır. Buna göre Tedvir Bürosu, sanki sigorta poliçesini kendi düzenlemiş gibi hasarı ele alarak kendi ülkesinde zarar görenlere karşı üçüncü şahıs sorumluluk sigortacısı gibi sigorta güvencesi sağlama sorumluluğunu üstlenir. Kaza tarihinde geçerli bir Yeşil Kart Sertifikası'nın bulunması koşuluyla kaza ile ilgili beyanları temin ederek mahkeme çağrılarını ile davaların muhatabı olur. Gerekirse araştırmalar yaparak tazminatı öder. Bunun yanında Yeşil Kart'ı düzenleyen yabancı sigortacının çıkarlarını sigorta poliçesini kendisi düzenlemiş gibi gözetmekle de sorumludur.

b. Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Sorumluluğu

Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu'nun ve organlarının görevleri, çalışma esas ve usulleri ile ilgili diğer esaslar Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik ile belirlenmiştir. Bu yönetmelik, 7397 S. Kanun'un 36. maddesinin 8. fıkrası gereğince 303 S. KHK.'nin verdiği yetkiye dayanılarak, Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Devlet Bakanlığı'na yürürlüğe konulan TSREŞB. Yön.'nin 43. maddesine göre hazırlanmıştır.

Kanun ve yönetmeliğe göre Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu süresiz olarak kurulmuştur. Büro'nun merkezi İstanbul'da olmakla birlikte, gerek görülen yerlerde şube açılabileceği de düzenlenmiştir. Yönetmelik hükümlerinde TMTB.'nin amaçları sayılmıştır. Buna göre büronun amaçları;

a. Üyeleri tarafından zorunlu mali sorumluluk hallerine karşı sigortalanmış motorlu kara taşıt araçlarının sahiplerinin veya sürücülerinin yabancı ülkelerde seyahatlerini kolaylaştırmak amacıyla, yabancı bürolar veya benzeri kuruluşlar ve yabancı sigorta şirketleri ile işbirliğinde bulunmak,

- b. Sigortalılara üyeleri aracılığı ile yabancı memleketlerde geçerli sigorta sertifikası vermek,
- c. Sigortalı araçların verebilecekleri hasarların, hasarın vuku bulduğu ülkelerde faaliyette bulunan bürolar, benzeri kuruluşlar veya yabancı sigorta şirketleri tarafından doğrudan doğruya idare ve ödenmesine imkan sağlayan anlaşmalar yapmak,
- d. Yeşil Kart Reasürans Pool'ünü idare etmek ve Bakanlığın onayı ile Pool üyesi tüm sigorta şirketlerince uygulanmak üzere, Yeşil Kart Sigorta Tarifeleri hazırlamak ve yürürlüğe koymak,
- e. Yurt dışında sigortalanmış bulunan ve yerel bürolarca geçerli olan sigorta sertifikalarını taşıyan motorlu kara taşıt araçları sahipleri veya sürücüleri tarafından Türkiye'de sebebiyet verilmiş hasarların, doğrudan doğruya idare ve ödenmesi hususundaki işlemleri yapmak,
- f. Yukarıdaki amaçlarla, yabancı bürolar veya benzeri kuruluşlar ve yabancı sigorta şirketleri ile bunların hesabına, hasarların ödenmesine yetki veren anlaşmalar yapmak, olarak belirlenmiştir.

İlk olarak, TMTBÇEUH. Yön.'e göre, yabancı plakalı araçların Türkiye'de karıştıkları kazalarda şayet geçerli Yeşil Kart Sigortası mevcutsa, Yeşil Kart sigortacılarına izafeten kusur esasına göre, kaza tarihindeki sigorta limitleri dahilinde sebebiyet verilen zararlar karşılanacaktır. Bir başka deyişle, Yeşil Kart sigorta poliçesi, o ülkede düzenlenmiş zorunlu mali sorumluluk sigortası poliçesi yerine geçecektir. Nitekim Yargıtay ilgili kararında;

“Somut olayda, davacılar vekili, müvekkillerinin murislerinin ölümü nedeniyle sigorta poliçesinde yolcu kaza sigortası teminatının Türk Lirası karşılığının her bir ölen kişi için ayrı ayrı davalı sigorta şirketine izafeten Motorlu Taşıt Bürosu'ndan tahsilini talep etmiştir. Ancak, Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu geçerli bir Yeşil Kart Sigortası var ise, meydana gelen zarardan kusur esasına göre, kaza tarihindeki Zorunlu Trafik Sigortası teminatı limitiyle sınırlı olarak sorumludur. Bu durumda, uyuşmazlığın çözümünde belirleyici unsur olan merkezi Almanya'daki davalı sigorta şirketinin düzenlediği sigorta poliçesi ile verilen sigorta güvencesinin kapsamı ve niteliğinin ne olduğu net ve kesin bir açıklıkta saptanması gerekmektedir”³⁶¹. Denilmek suretiyle poliçe teminatına açıklık getirilmiştir.

İkinci olarak TMTB.'nin sorumluluğu anlaşmaya dahil ülkelerle sınırlıdır. Nitekim Yargıtay kararlarında;

³⁶¹ Y.11.HD. T.10.07.2007, E.2006/7645, K.2007/10526.

“ Ülkemizin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi mensuplarının 20 Nisan 1959 tarihinde Strazburg şehrinde imzaladıkları Beynelmilel Mecburi Mesuliyet Sigortası İhdası ile İlgili Anlaşma uyarınca kurulup Yeşil Kart Sistemi’ne göre faaliyette bulunan davalı Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu’nun sorumluluğunun KTK.’nın 91/3. maddesinde sözü edilen yabancı plakalı taşıtlarla ilgili milletlerarası anlaşma, diğer bir deyişle Yeşil Kart Sistemi hükümlerine göre çözümlenmesi gerekirken, mahkemece bu hususta hiçbir inceleme yapılmadan, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamıştır³⁶².

“Mahkemece, öncelikle yabancı plakalı aracın yabancı ülkede geçerli bir poliçesinin bulunup bulunmadığı varsa Türkiye’de meydana gelen hasarın teminat kapsamında olup olmadığı yeterli biçimde araştırılmadan işin esasına girilerek davalı Motorlu Taşıt Bürosu aleyhine karar verilmesi doğru bulunmamıştır”³⁶³. Denilmek suretiyle poliçe şartına açıklık getirilmiştir.

Üçüncü olarak; dava açmadan önce usulüne uygun başvuru gerekmektedir. Başvuru sonucunda zararları karşılanmayan ilgililer faiz ve vekilleri varsa vekalet ücreti talep edebileceklerdir. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“Davacı tarafından davalı Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu’na sigorta tazminatının ödenmesi yolunda dava açılmazdan önce sözü geçen davalı ödemeyi şartlı olarak önermiş ve binnetice dava açılmasına kendileri sebebiyet vermiştir. Davacılar yararına vekalet ücretine hükmetmek gerekirken aksi düşünceyle ve bu davalının tazminat ödemeyi dava açılmadan önce kabul ettiği gerekçesiyle vekalet ücretine hükmedilmemiş olması doğru görülmemiştir”³⁶⁴.

“ Dava Yeşil Kart Sigortası poliçesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir. Yeşil Kart poliçesi o ülkede düzenlenmiş ZMSS poliçesi gibi kabul edilecektir. Buna göre, Yeşil Kart sigortacıları kusur esasına göre kaza tarihindeki sigorta limitleri dahilinde sebebiyet verilen zararlardan sorumlu olacaktır”³⁶⁵.

³⁶² Y.11.HD. T.10.11.2003, E.2003/10453, K.2003/10672.

³⁶³ Y.11.HD. T.10.02.2006, E.2005/1065, K.2006/1241.

³⁶⁴ Y.11.HD. T.21.05.1985, E.1985/2390, K.1985/3177.

³⁶⁵ Y.11.HD. T.20.06.2005, E.2004/9337, K.2005/6444.

“Yabancı sigorta şirketlerine mecburi mali mesuliyet sigortasıyla sigortalı olan yabancı plakalı araçların Türkiye’de bir araca verdikleri zararların tahsili için 2918 S. KTK. m.91/6 ‘da söz konusu edilen milletlerarası anlaşma, diğer bir deyişle Yeşil Kart Sistemi hükümlerinin uygulanması gerekir”³⁶⁶. Denilmek suretiyle usulüne uygun başvuru konusuna açıklık getirilmiştir.

Son olarak; Yeşil Kart Sigortası ödemelerine ilişkin husumet TMTB.’ye yapılmalıdır. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“Aracın yabancı plakalı olduğu, davanın sigorta ilişkisi bakımından Yeşil Kart Sigorta Sistemi’ne göre çözümlenmesi ve davanın Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu hasım gösterilerek açılması gerektiği, yabancı sigorta şirketinin hasım gösterilemeyeceği gerekçesiyle, davalı sigorta şirketi bakımından davanın husumet nedeniyle reddi gerekir”³⁶⁷.

“Davalılardan Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği vekili tarafından süresi içinde sunulan yetki itirazı üzerine mahkemece yetkisizlik kararı verilmişse de, diğer davalıya usulüne uygun şekilde dava dilekçesi tebliğ edilmesine rağmen, bu davalı tarafından davaya cevap verilmemiştir. Bu halde mahkemece yetki itirazında bulunmayan davalı Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu hakkında mahkemenin yetkisinin kesinleştiği gerekçesiyle bu davalı hakkındaki davanın tefrik edilerek yargılamaya devam edilmesi gerekir”³⁶⁸. Denilmek suretiyle Yeşil Kart nedeniyle TMTB.’nin sorumlu olduğuna ve bu sorumluluğun o ülkede düzenlenmiş ZMSS limiti ile sınırlı olduğuna açıklanmıştır.

aa. Hasar Halinde Büroya Başvuru

Yeşil Kart Sigortası hükümlerine göre sigorta şirketleri, TMTB.’nin acentesi gibi çalışırlar. Böylece sigorta şirketleri poliçeyi tanzim etmelerine rağmen, hasar ödemesi, TMTB.’nin sorumluluğundadır. Hasar meydana geldiğinde, hasarın meydana geldiği ülkenin motorlu taşıt bürosuna müracaat edilerek, hasar işlemleri tamamlanacaktır. Poliçenin arka yüzünde geçerli olduğu ülkelerdeki MTB.’lerin adresleri yer alır. Hasar ile ilgili yapılan ihbar ile ekindeki bilgi ve belgeler Büro tarafından kontrol edilerek hasar dosyası açılacaktır.

³⁶⁶ Y.11.HD. T.20.05.2003, E.2002/13004, K.2003/5160.

³⁶⁷ Y.11.HD. T.02.10.2006, E.2005/8811, K.2006/9598.

³⁶⁸ Y.11.HD. T.25.10.2004, E.2004/1223, K.2004/10316.

Türkiye’ de meydana gelen kazaların hasarları TMTB tarafından ödenecektir. Hasar ihbarının TMTB.’ye ulaşmasını takiben büro tarafından hasar anında yapılması gerekenler ile ilgili gerekli bilgi verilir. Gerekli hallerde hasarın tespiti için büro tarafından eksper gönderilerek zarar görenlere en kısa zamanda ödenmesi sağlanır. Hasarlı bir kaza meydana geldiğinde büroya ihbar bilgisinin yanı sıra hasarın niteliğine göre aşağıda yer alan bir takım belgelerin de ulaştırılması gerekmektedir.

aaa. Maddi Hasarlı Kazalarda Gerekli Belgeler

Zararın tazmini için büroya başvuru halinde bir takım belgeler vermek gerekir. Poliçe fotokopisi, kaza tespit tutanağı veya tasdikli sureti-kazanın ne şekilde olduğuna dair resmi makamlarca düzenlenmiş kaza raporu, mağdur ve şüphelilerin alkol raporları, ifade tutanakları, görgü tespit tutanağı, sürücülerin ehliyet ve ruhsat fotokopisi, kazanın oluşunu görüntüleyen fotoğraf ve görüntü kayıtları.

bbb. Ölümlü Kazalarda Gerekli Belgeler

Police fotokopisi, kaza tespit tutanağı veya tasdikli sureti, kazanın ne şekilde olduğuna dair resmi makamlarca düzenlenmiş kaza raporu, veraset ilamı, verasete esas aile kayıt tablosu yani nüfus kayıt örneği, defin ruhsatı veya vefat muayene tutanağı, gelir durumunu gösterir belge.

ccc. Tedavi Gerektiren Kazalarda gerekli Belgeler

Police fotokopisi, kaza tespit tutanağı veya tasdikli sureti kazanın ne şekilde olduğuna dair resmi makamlarca düzenlenmiş kaza raporu yapılan tedaviye ilişkin kati doktor raporu, hastane raporu yaralı adına düzenlenmiş, tedavi giderlerini belirten, fatura asılları ilaç faturaları, reçete ve ilaç küpürleri, iş göremezlik durumlarında süreci gösteren doktor raporu, tazminat doğrudan tedavinin yapıldığı sağlık kuruluşuna ödenecek ise kazazedenin yapılan tedavi ile ilgili masraflarının sigorta şirketince hastaneye ödenmesi konusunda yazılı izni.

ddd. Sürekli Sakatlık Halinde Gerekli Belgeler

Police fotokopisi, kaza tespit tutanağı veya tasdikli sureti, kazanın ne şekilde olduğuna dair resmi makamlarca düzenlenmiş kaza raporu, daimi sakatlık oranını gösterir kati hastane heyet veya doktor raporu, gelir durumunu gösterir belge.

c.Yeşil Kart Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

SK.'nın 14/2-d. maddesi ve GH. Yön.'nin 9/2. maddeleriyle Yeşil Kart Sigortası kapsamında ve Türkiye sınırları içerisinde oluşacak zararlardan dolayı bu konuda yetkilendirilmiş olan TMTB tarafından tekemmül ettirilmiş hasar dosyalarının tazminat ödemesi için büro tarafından hesaba başvurulabileceği hüküm altına alınmış bulunmaktadır³⁶⁹. Sözü edilen hükümlerde zararlar bakımından kişiye gelen bedensel zararlar sınırlaması getirilmemiş bulunduğundan, bu tür sigorta teminat kapsamında olan maddi hasarları bakımından da hesaba başvurulabilmesi olanaklı bulunmaktadır³⁷⁰. Yeşil Kart Sigortası konusundaki bu düzenlemelerden çıkan sonuç; bu kapsamda oluşacak zararlardan dolayı özel ve nihai yükümlülüğün büroda olduğu fakat kanun ve yönetmelikte bu düzenlemeler ile zararın en kısa zamanda karşılanabilmesi için ödemenin hesap tarafından gerçekleştirileceği; daha sonra da büro tarafından bu ödemenin kapatılması şeklinde olmaktadır³⁷¹.

Kanun'a göre, Uluslararası Yeşil Kart Sigortası'na bağlı olarak TMTB tarafından ödenen zararların hesap kapsamında olduğu açıktır. Buna göre Yeşil Kart Sigortası sebebiyle TMTB tarafından ödenen zararlar hesaptan istenebilecektir. Bu sorumluluk Yeşil Kart poliçe limitiyle sınırlıdır³⁷². Ancak Yeşil Kartı bulunmayan araçların meydana getirdiği zararlar konusunda hesabın sorumluluğunun doğup doğmayacağı tartışılmıştır. Bu konuda bazı yazarlar Yeşil Kart Sigortası'nın kontrolünün Gümrük Bakanlığı'na ait olduğunu, gümrükten Türkiye'ye giriş yapan araçların zorunlu sigortalarının bulunup bulunmadığının kontrolünü sağlama görevinin Bakanlık görevlilerince yürütülmesi gerektiğini, bu görevin ifası sırasında Yeşil Kartı olmadan yada Türkiye'de geçerli Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bulunmadan sınırdan içeri alınan araçların kaza yapması halinde ortaya çıkan zararların hizmet kusuru nedeniyle Bakanlığa karşı dava açılarak alınabileceğini ileri sürmüştür³⁷³. Bu görüşe biz de

³⁶⁹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, 2012, s. 1131.

³⁷⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, 2012, s. 1131.

³⁷¹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, 2012, s. 1131.

³⁷² Bkz. Y.11.HD. T.20.06.2005, E.2004/9337, K.2005/6444.

³⁷³ Çelik, Çelik Ahmet, Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, s.747-748.

katılmaktayız. Zira gümrük hizmetinin yeterince yerine getirilmemesinin hizmet kusuru olduğu açıktır. Hizmet kusuru nedeniyle Bakanlık oluşan zararı karşılamalı, sonra ilgililerinden rücu yoluyla tahsil etmelidir.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre de, sigortası ülke kanunlarına göre eksik olarak ülkeye giriş yapan araçların sigortasız olmasından dolayı hesap sorumlu tutulamaz³⁷⁴. Hatta iflas eden Yeşil Kart Sigortası poliçesinden TMTB ve hesap sorumlu değildir³⁷⁵. Böyle zararlardan aracın işleteni sorumludur. Bu görüşlere katılmakla birlikte serdedilen görüşlerin kanun koyucunun zorunlu sigortalar ve hesabın kuruluşu ve kabul edilişiyle ilgili amacı tam gözetmediğinden eksik olduğu kanaatindeyiz. Zira zorunlu sigorta sistemi dünyada olduğu gibi bizim hukukumuzda da çeşitli sosyo-ekonomik sebeplerle kabul edilmiş, araç işletilmesinden kaynaklı üçüncü kişiye gelen zararların bir an önce telafi edilmesi amacı ön plana alınmıştır. Yargılama süreçlerinin çok uzun olduğu ülkemizde işletene yada Devlet mekanizmasına dava açıp kazanmak mümkün olsa bile temyiz süreci de dikkate alındığında bu zararların tahsili uzun yıllar beklemeyi gerektirmektedir. Oysa güvence sistemi sorumlu üçüncü kişi ve kuruluşlardan bu zararların karşılanmasının zorluğu karşısında mağdurları korumak amacıyla kurulmuştur. Hal böyle olunca güvence sisteminin bu amacının görmezden gelinmesinin birçok mağduriyetlere neden olacağı açıktır. Konunun uluslararası anlaşmalar yoluyla çözüleceği açıktır. Nitekim Yargıtay kararında;

“Kullandığı aracın kaza tarihini kapsayan trafik sigortasının ve geçerli bir Yeşil Kart Sigortası'nın bulunmadığı hususları çekişmesizdir. Bu durumda, işletenin hukuki sorumluluğunu üzerine alan Güvence Hesabı'nın ancak işletenin kusuru oranına isabet eden ve teminat limitleri içinde kalan gerçek zarardan sorumlu olduğu ilkesi dikkate alınarak, davacı kurumca, sigortalıya bedensel zararlardan dolayı yapılan yardımlardan, davalının sorumlu olduğu miktarın tespiti gerekirken, hatalı uygulama sonucu davanın reddine karar verilmiştir”³⁷⁶. Denilmek suretiyle işletenin kusuru oranında hesabın sorumlu olacağına karar verilerek konu tartışmalı bir hal almıştır.

³⁷⁴ Bkz. Y.10.HD. T.14.11.2005, E.2005/8093, K.2005/11495.

³⁷⁵ Bkz. Y.11.HD. T.13.06.2005, E.2004/9216, K.2005/6093.

³⁷⁶ Y.10.HD. T.14.06.2010, E.2010/7994, K.2010/8597.

O halde, yabancı plakalı araçların neden oldukları ölüm ve yaralanmalarda, zarar görenler veya hak sahipleri, uluslararası sorumluluk sigortası niteliğindeki Yeşil Kart Sigortası poliçeleri nedeniyle TMTB.'ye müracaat ederek yararlanabilirler. Bu poliçelere göre, zarar görenlere hem maddi ve hem de manevi tazminat ödenmektedir³⁷⁷. Her ne kadar, KTK. m. 91/6'da: Yabancı plakalı araçların Türkiye'de uluslararası anlaşmalarla kabul edilmiş sigortaları yoksa, bunlar için Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Türkiye sınırlarına girişleri sırasında yapılır denilmiş ise de, bu düzenlemenin uygulamada bir yeri yoktur³⁷⁸. 1615 Sayılı Gümrük Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin 14437 Sayılı Gümrük Yönetmeliği'nin 1299. maddesinin d. fıkrasında ve 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin 20 Ocak 2000 gün 23939 Mükerrer Sayılı RG.'de yayınlanan yeni Gümrük Yönetmeliği'nin 587. maddesinin d. fıkrasında Yeşil Kart Sigortası poliçesinin süresi bitmiş veya Green Card'larda Türkiye rumuzu (TR) nin üzeri çizilmiş ise, böyle bir taşıtın Türkiye'ye girişine izin verilmez" denildiğine göre, yabancı plâkalı araçlardan zarar görenler doğrudan Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu'na veya bu tür sorumluluk sigortalarına ülkemizde aracılık eden kuruluşlara başvurarak zararlarını isteyebileceklerdir³⁷⁹. Yeşil Kart Sigortası'nda hesabın sorumluluğuna ilişkin Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır;

“Yeşil Kart poliçesi hamili yabancı ülkeye ait motorlu aracın, Türkiye'de kazaya neden olması durumunda; Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu, zarar gören 3. şahıslara karşı kendi ülkesindeki zorunlu sigorta kanununa göre sorumlu olmakla bu halde, sigortacının temerrüde düşeceği tarihin, 2918 Sayılı Kanun'un 98 ve 99. maddeleri kapsamında belirlenmesi gereğine, somut olayda ise; büro üyesi sigorta şirketince düzenlenmiş Yeşil Kart Sigortası poliçesi hamili motorlu aracın Türkiye dışındaki karayolunda neden olduğu trafik kazası sonucu Bağ-Kur sigortalısının vefat etmesi; 2918 Sayılı Kanun'un uygulanma alanının Türkiye'deki karayollarında meydana gelen trafik kazaları ile sınırlı bulunması ve sigorta poliçesi genel şartnamesi ile Motorlu Taşıtların Mecburi Mali Mesuliyet Sigortasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin aksi yönde bir hüküm içermemesi itibariyle, kurumun açtığı rücu

³⁷⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

³⁷⁸ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

³⁷⁹ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

davasında; davalı Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu, yönünden de faize başlangıç tarihi olarak, gelirler için onay, masraflar için ödeme tarihlerinin esas alınması gereği...’’³⁸⁰.

“Rücu davasını Sosyal Sigortalar Kurumu Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği aleyhine açmıştır. Davalı vekili, husumetin kendilerine yöneltilemeyeceğini, Türkiye Motorlu Taşıtlar Bürosu’na yöneltilmesi gerektiğini savunmuş, bu savunmasını temyiz dilekçesinde de tekrar etmiştir. Bilindiği gibi, Karayolları Trafik Kanunu’nun 108. maddesine göre; şayet, bir aracın Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası yaptırılmamış veya kazaya karışan aracın plakası saptanamamış ise 3. kişinin zararının, Garanti Fonu tarafından karşılanması esası getirilmiştir. KTK.’nın 108. maddesi, 17.10.1996 tarih ve 4199 Sayılı Kanun ile değiştirilmiş ve 108. madde koşullarının gerçekleşmesi halinde, ödemelerin Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği tarafından yapılacağı öngörülmüştür. Davalı Birliğin sorumluluğu için KTK.’nın 108. maddesinde iki koşul öngörülmüştür. Bunlar; a. Bir aracın Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası’nın yaptırılmamış olması, b. Kazaya karışan aracın plakasının saptanamamış olmasıdır. Kazaya karışan TIR’ın sürücüsü Bulgar vatandaşı A.’dır. TIR’ın plakasının 541...77 olduğu ceza dosyasındaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Bu TIR’a ait Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası bulunup bulunmadığı da mahkemece araştırılmamıştır. Bu olgular göz önüne alındığında, davalı birliğin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Ancak, yabancıların işlettikleri motorlu araçlarından dolayı, Türkiye’de geçerli milletlerarası anlaşmaya bağlı bir Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçesi bulunmuyorsa, bu durumda, KTK.’nın değişik 91/6. maddesi gereğince, bu araçlar için Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Türkiye sınırlarına girişleri sırasında yapılır ve yabancılar KTK hükümleri çerçevesinde düzenlenecek Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası sözleşmesinin sigorta ettireni sıfatını alırlar ve sigorta sözleşmesini imzalayan sigorta şirketi, sigorta ettirenin yabancı olup olmadığına bakılmaksızın KTK hükümleri çerçevesinde sorumlu tutulabilir. Bu durumda, husumetin bu şirkete yöneltilmesi gerekir. Yabancı plakalı araçların Türkiye’de karıştıkları kazalarda geçerli bir Yeşil Kart Sigortaları mevcutsa, Yeşil Kart sigortacılarına izafeten kusur esasına göre kaza tarihindeki sigorta limitleri dahilinde sebebiyet verilen zararlar karşılanacaktır. Bir başka anlatımla, Yeşil Kart Sigortası poliçesi o ülkede düzenlenmiş Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçesi gibi kabul edilecektir. Bu anlatılanların ışığı altında; mahkemenin, kazayı yapan TIR’a ait Yeşil Kart Sigortası poliçesi bulunup bulunmadığını araştırmadan, varsa Motorlu Taşıt Bürosu’na husumet yöneltmeden

³⁸⁰ Y.10. HD. T.23.01.2004, E.2003/8739, K.2004/430.

eksik tahkikatla yazılı şekilde hüküm tesisi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. Kabule göre de; kazaya yol açan TIR'a ait olay tarihine göre azami sorumluluk miktarını gösteren poliçe limitinin tespiti yapılmadan davanın kabulüne karar verilmesi isabetsizdir”³⁸¹.

“Yabancı plakalı motorlu araçların, şayet milletlerarası geçerli olup Türkiye'de de kabul edilen sigortaları varsa, bunların sigorta yaptırmalarına gerek olmaksızın araçlarının neden olacağı zararlar Zorunlu Trafik Sigortası güvencesinde olacaktır. Şayet böyle bir sigortası yoksa, Karayolları Trafik Kanunu'nun 91. maddesi uyarınca bu araçlar için Türkiye sınırlarına girişlerinde Zorunlu Trafik Sigortası sözleşmesi yapılacaktır. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Motorlu Taşıt Bürosu'nun sorumluluğunun, Karayolları Trafik Kanunu'nun 91/3. maddesinde sözü edilen yabancı plakalı taşıtlarla ilgili milletlerarası anlaşma, diğer bir deyişle Yeşil Kart Sistemi hükümlerine göre çözümlenmesi gerekirken, mahkemece bu hususta hiçbir inceleme yapılmadan, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile kararın bozulması gerekmiştir”³⁸². Denilmek suretiyle TMTB ve hesabın sorumluluğu açığa kavuşturulmuştur.

Yeşil Kart Sigortası ödemelerinden dolayı hesabın sorumluluğu poliçe limitiyle sınırlıdır. Nitekim Yargıtay kararında;

“Dava, Yeşil Kart Sigortası poliçesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir. Yeşil Kart Sigortası poliçesi o ülkede düzenlenmiş ZMSS poliçesi gibi kabul edilecektir. Buna göre, Yeşil Kart sigortacıları kusur esasına göre kaza tarihindeki sigorta limitleri dahilinde sebebiyet verilen zararlardan sorumlu olacaktır”³⁸³. Denilerek hesabın sorumluluğunun sigorta limitiyle sınırlı olduğu açıklanmıştır.

Ayrıca sigortacının ileri sürebileceği her türlü itiraz ve indirim talepleri halefiyet ilkesi gereğince TMTB ve hesap tarafından da ileri sürülebilecektir. Nitekim Yargıtay kararına göre;

“Davalı vekili, ölen ile araç sürücüsünün aynı işyerinde çalıştığını, içkili gazinoya giderek birlikte alkol aldıklarını ve dönüşleri sırasında kazanın meydana geldiğini,

³⁸¹Y.10.HD. T.4.11.2005, E. 2005/8093, K. 2005/11495.

³⁸² Y.10.HD. T.10.11.2003, E. 2003/10453, K.2003/10672.

³⁸³ Y.11.HD. T.20.06.2005, E.2004/9337, K.2005/6444.

tazminattan hakkaniyet indirimi yapılması gerektiğini savunmuştur. Mahkemece, bu savunma üzerinde durularak tazminattan indirim yapıp yapılmayacağı karar yerinde tartışılıp değerlendirilmeden, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir”³⁸⁴.

“ Somut olayda, davacılar murisi, aracın şoförü ve araçtaki diğer yolcuların tümünün alkollü oldukları ve davacılar murisinin sürücünün alkollü olduğunu bilerek araca binmesi nedeniyle müterafik kusuru bulunduğu anlaşıldığından, mahkemece takdir edilecek oranda hükmedilecek tazminatta indirim yapılması gerekirken, bu husus göz ardı edilerek hüküm kurulmuş olması da doğru değildir”³⁸⁵.

“ Davalı tarafa Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası’yla sigortalı olan traktörün üzerine oturan yolcu desteğin, sürücünün direksiyon hakimiyetini kaybetmesi nedeniyle devrilip takla atan traktörden düşerek vefat ettiği konusunda taraflar arasında çekişme bulunmamaktadır. Yolcu taşımaya müsait olmayan traktörün üzerinde seyahat etmenin müterafik kusur oluşturması nazara alınarak tazminat tutarından uygun bir miktar indirim yapması gerekirken, itirazın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır”³⁸⁶. Denilmek suretiyle Yeşil Kart Sigortası ödemelerinde halefîyet ilkesinin işleyeceği kabul edilmiştir.

5. Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası

aa. Kavram

Tabii veya sentetik, katı, sıvı veya gaz şeklinde bulunan her türlü yanıcı, parlayıcı, patlayıcı ve yakıcı maddelerin üretimi, depolanması, taşınması, satımı ve kullanımı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile 2872 S. Çevre Kanunu kapsamındaki tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu mesleki faaliyetlerinin icrasında meydana gelebilecek kazalar sonucu, kusurları olsun veya olmasın üçüncü kişilerin uğrayacakları maddi ve bedeni zararlara karşı, her faaliyeti için ilgisine göre

³⁸⁴ Y.17.HD. T.06.06.2011, E.2010/8806, K.2011/5745.

³⁸⁵ Y.17.HD. T.14.01.2014, E.2013/19264, K.2014/242.

³⁸⁶ Y.17.HD. T.29.09.2014, E.2004/16754, K.2014/12852.

tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadırlar. Tehlikeli maddeleri işleten gerçek veya tüzel kişilerin yaptırmak zorunda oldukları bu sigortaya Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası adı verilmiştir.

TMZSS, Bakanlar Kurulu'nun 91/2253 Sayılı kararıyla kabul edilmiş olup sonrasında 2010/190 Sayılı Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkında Karar ile zorunlu hale getirilmiştir³⁸⁷. Bu karar kapsamında bulunan kuruluşlar mesleki faaliyetleri ile ilgili belgelerin yanında bu tür sigortayı yaptırdığına dair belgeyi de denetimlerinde göstermekle ve işyerlerinde bu sigortanın yapıldığına dair belgeyi de asmakla zorunlu tutulmuşlardır. Karara göre bu sigortanın yaptırılmaması halinde yaptırım olarak ilgili faaliyete ilişkin izin ve ruhsatın iptali gerekir. Ancak, 5018 S. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Eki (I) Sayılı Cetvelde yer alan Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri bu zorunluluğa dahil edilmemişlerdir³⁸⁸. Kanaatimize göre tehlikeli madde ve atık işleten kamu kurumlarının zorunlu sigorta kapsamına alınmaması önemli bir eksikliklerdir. Kamu kurumu- özel teşebbüs ayrımı yapılması zorunlu sigortaların kabulündeki amaca terstir.

bb. Amaç

TMZSS, zorunlu sigortalardan olup zorunlu sigortalardaki temel amaç, tehlikeli bir işletmenin işletilmesi sırasında üçüncü kişilere ve çevreye verilebilecek maddi ve bedeni zararların karşılanmasıdır. Tehlikeli maddeleri işleten özel ve tüzel kişilerin bu faaliyetleri esnasında istemeden de olsa işletmede çalışanlar ile diğer üçüncü kişilerin mal ve canlarına zarar verebilmeleri muhtemeldir. Nitekim son yıllarda dünyada ve Türkiye'de böyle kazalar olmakta, neticede üçüncü kişilerin can ve mallarına olduğu gibi çevreye de büyük zararlar verilebilmektedir. Öncesinde Mülga SMK, son olarak SK ile gerekli görülen hallerde zorunlu sigortalar ihdas etme yetki ve görevinin Bakanlar Kurulu'na verilmiş olduğunu belirtmiştik. İşte Bakanlar Kurulu SK.'nın verdiği bu yetkiye dayanarak 2010/190 Sayılı kararıyla TMZSS.'yi zorunlu sigortalar kapsamına almıştır. TMZSS ile aynı zamanda bir kusursuz sorumluluk hali de ihdas edilmiş bulunmaktadır. Oysa doktrinde genel kabul gören görüşe göre, kusursuz sorumluluk halleri ancak kanunla ihdas edilebilmektedir. Bu sigorta türünde ise Bakanlar Kurulu Kararı ile kusursuz sorumluluk hali getirilmiştir³⁸⁹. Bize göre Bakanlar

³⁸⁷ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1108.

³⁸⁸ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1108.

³⁸⁹ Bkz. Omağ, Kemal Merih, Mecburi Sigortalar ve Sorunları, s. 18; Ünán, Samim, Zorunlu Sorumluluk Sigortaları, s. 45.

Kurulu kanundan aldığı yetkiye dayanarak zorunlu sigorta ihdasında bulunduğundan bu uygulama görüşün aksine konuyu pratik hale getirdiğinden yararlı olmuştur.

İşte TMZSS, kararda belirtilen tehlikeli maddelerle ilgili mesleki faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilerin söz konusu mesleki faaliyetleri dolayısıyla meydana gelebilecek bir kaza sonucunda, kusurları olsun olmasın üçüncü kişilerin doğrudan doğruya uğrayacakları bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını, poliçede yazılı tutarlara kadar temin etme amacını taşımaktadır.

cc. Kapsam

Bakanlar Kurulu'nun 2010/190 S. Kararı'nın 2. maddesinde TMZSS kapsamında olan tehlikeli maddeler sayılmıştır. Kapsama giren maddeler; petrol ve petrol ürünleri, mühimmat ve patlayıcı maddeler, kimyevi gübreler, kimyevi tuzlar, asitler, bazlar, boyalar, diğer kimyevi maddeler olan oksijen asetilen karpit, sentetik benzin, azot, peroksit ve benzerleri, perakende olarak satılanlar hariç piroteknik mamuller olan aydınlatma ve işaret fişekleri, havai fişekler, şenlik maytapları, çocuk tabanca mantarları, perakende olarak satılanlar hariç, her türlü ispiroto, alkol ve kibrit, sıvılaştırılmış petrol gazları, sıkılaştırılmış doğal gaz ve havagazı, 2872 Sayılı Çevre Kanunu kapsamında bulunan ve yukarıda sayılmayan diğer tehlikeli kimyasallar ile 2872 Sayılı Çevre Kanunu kapsamında bulunan tehlikeli atıklardır.

Burada sayılan maddeleri işleten gerçek ve tüzel kişiler söz konusu mesleki faaliyetleri dolayısıyla meydana gelebilecek bir kaza sonucunda, kusurları olsun olmasın üçüncü kişilerin doğrudan doğruya uğrayacakları bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını, poliçede yazılı tutarlara kadar temin edecek olan bu zorunlu sigortayı yaptırmak zorundadır³⁹⁰.

TMZSS.'ye tabi bulunan bir işyerinde, kullanılmak üzere bulundurulmuş LPG tüpünün infilakı, gaz kaçırmaları, yangın çıkarması sonucu verilecek zararlar, Tüp Gaz Sorumluluk Sigortası limitleri dahilinde sigortacı tarafından tazmin edilir. Ancak, kullanılmak üzere bulundurulmuş tüp gazın neden olduğu kaza, işyerinde bulunan yanıcı, parlayıcı, patlayıcı maddelerin de zarar vermesine yol açarsa, tazminat ödemelerinde Tüp Gaz Sorumluluk Sigortası'na öncelik verilir; bu sigortanın limitlerinin yetersiz kalması halinde TMZSS limitleri dahilinde işlemeye başlar. Hasara yol açan kazanın çıkış nedeninin yanıcı, yakıcı, parlayıcı, patlayıcı maddeler olması halinde öncelikle TMZSS işlemeye başlar.

³⁹⁰Bkz. Omağ, Kemal Merih, Mecburi Sigortalar ve Sorunları, s. 18; Ünán, Samim, Zorunlu Sorumluluk Sigortaları, s. 45.

dd. Sigortacının Sorumluluğu

Sigortacının ilk sorumluluğu zorunlu poliçe yapmaktır. Zira, Türkiye’de kaza dalında çalışan bütün sigorta şirketleri bu tür sigortayı yapmakla zorunlu tutulmuşlardır. Bu husus aslında TTK.’nın 1483. maddesi hükmü gereğidir³⁹¹.

TMZSS.’de sigortacının asıl sorumluluğu kaza halinde teminat limitleri dahilinde rizikoyu gidermektir. Bu sigorta türünde genel olarak riziko ise sigorta ettirenin mal varlığında eksilme ihtimalinin mevcudiyetidir³⁹².

TMZSSGŞ.’de rizikonun tanımı yapılmamıştır. Bunun yerine bu tür sigorta kapsamında olan maddelerin doğrudan doğruya neden oldukları olaylar sebebiyle verilen zararların, bu zarara neden olan gerçek veya tüzel kişilerin kusurları olsun veya olmasın sigorta kapsamında olduğu kabul edilerek riziko kavramı geniş tutulmuştur³⁹³.

Sorumluluk sigortalarında genellikle zararı doğuracak olay baştan belirlenemediğinden, Sigorta Genel Şartları’nda zararı oluşturan rizikoların sayılması yerine, sigorta güvencesi dışında bırakılan riziko ve hasarların sayılması yolu tercih edilmektedir. Bu sebeple TMZSSGŞ.’de de aynı yol benimsenerek teminat dışında kalan haller sayılmıştır. Buna göre genel şartlarda teminat dışında tutulan haller haricinde kalan tazminatın kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran haller sigorta kapsamındadır. Teminat dışında kalan haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Bu gibi haller, sigorta ettirene rücu hakkı doğurur. Nitekim Yargıtay kararlarında;

‘‘Dava, ana bayi tarafından davacıya yaptırılan Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası nedeni ile sigortacının sorumlu olup olmadığına ilişkindir. Davacı davalı şirketin sigortalısının tam kusurlu olduğunu ileri sürerek, davalıya ödediği tazminatın

³⁹¹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1109.

³⁹² Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007, s.131.

³⁹³ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1109.

istirdadını istemiştir. Davalı ise davacının kusursuz sorumluluğunun bulunduğunu ileri sürerek davanın reddini istemiştir. Bu tür sigorta kapsamında olan maddelerin doğrudan doğruya neden oldukları olaylar sebebiyle verilen zararların, bu zarara neden olan gerçek ve tüzel kişilerin kusurları olsun veya olmasın sigorta kapsamında olduğu kabul edilerek riziko geniş tutulmuştur. Ancak, olaya kasten neden olan kişilerin kayıp ve hasarlarının teminat dışı olduğu kabul edilmiştir. Bu açıklamalar doğrultusunda somut olay değerlendirildiğinde, davalının sigortalısının kasıtlı hareketiyle zarara sebebiyet vermediği anlaşılmakla, rizikonun teminat kapsamında olduğu anlaşılmakla...’’³⁹⁴.

‘‘Olayın kullanıcı hatasından kaynaklandığı, davalılardan A... A.Ş.’nin üretim, depolama ve iletimden kaynaklanan kusurunun olmadığı gerekçesiyle, hasarın tazmini davasının reddine karar verilmesi isabetlidir’’³⁹⁵.

‘‘Somut olayda tüp gaz bayii olan işyerinde çıkan yangının bitişikteki davacıya ait binaya sirayet ederek hasara sebebiyet verdiği, davalı bayiye ait işyerinin Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesiyle davalı sigorta şirketine sigortalı olduğu da iddia ve ispat edilemediğine göre hasarın Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası kapsamında olmadığı gözetilmeksizin davalı sigorta şirketi yönünden de asıl davanın kabulüne... karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir’’³⁹⁶.

‘‘Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası Poliçesi Genel Şartları’na göre, bu sigorta, evlerde LPG tüpünün gaz kaçırmayı, infilakı, yangına neden olması halini kapsamamaktadır. Bu şekilde bir riziko sadece Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın 1. maddesi kapsamına giren bir rizikodur’’³⁹⁷.

‘‘ Yangının tüp gazdan çıktığı anlaşıp öncelikle Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası’nın olup olmadığı araştırılmalıdır. Sigorta poliçesinin olmaması durumunda Tüp Gaz Sorumluluk Sigortası’nın limiti belirlenerek davacının zararı belirlen limitten fazlaysa

³⁹⁴ Y.11.HD. T.15.07.2011, E.2009/15085, K.2011/8962.

³⁹⁵ Y.11.HD. T.24.01.2006, E.2005/321, K.2006/483.

³⁹⁶ Y.11.HD. T.18.04.2005, E.2004/7083, K.2005/3844.

³⁹⁷ Y.11.HD. T.03.10.2005, E.2004/11632, K.2005/9073.

arta kalan kısım için Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası'na gidilmesi gerekir''³⁹⁸.

“Ölüme neden olan olayın tüp gazın imalat hatasından mı yoksa kullanım hatasından mı kaynaklandığının ve dolayısıyla ölüm olayından davalının bu sıfatla, yani imalatçı olarak sorumlu tutulup tutulamayacağını belirlenebilmesi için uzman bilirkişi heyetinden rapor alınarak, varılacak sonuç çerçevesinde bir karar verilmek gerekir’’³⁹⁹.

“ Diğer yandan zararlandırıcı eylemin işyerinde meydana gelmesi nedeniyle davacıların Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesinden bir talepte bulunmaya hakları yok ise de, LPG tüpünün kullanılmak üzere bulundurulduğu yerde meydana gelen zararlardan ötürü uygulanması gereken Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1/son maddesinde “zarar meydana geldiğinde kusurlu olup olmadığına bakılmadan zarar uğrayan 3. şahısların tazminatı ödenir. Zararın LPG tüpünün takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından meydana gelmesi durumu değiştirmez” denilmektedir. Davalı sigorta şirketince Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk poliçesi sunulduğuna göre, ayrıca davalı sigorta şirketi nezdinde Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesi bulunup bulunmadığı gerektiğinde sigorta şirketi kayıtları incelenip araştırılmak ve sonucuna göre hüküm kurulmak gerekirken, sadece davalı sigortacının beyanına dayanılarak, yazılı gerekçeyle sigortacı yönünden de davanın reddi hatalıdır’’⁴⁰⁰.

“Davacı, müvekkili şirketin dava dışı ortaklığa ait işyerinde kurulu LPG tesisatında yaptığı onarım sırasında meydana gelen patlama ve çıkan yangın sonucu oluşan hasar nedeniyle aleyhine açılan davalarda 3. kişilere tazminat ödediğini, hasarın davalı ile yapılan Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesi kapsamında olduğunu ileri sürerek davalı sigortacıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece hasarın teminat dışı olması nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir. ...Karar düzeltme talebinin reddine..’’⁴⁰¹.

³⁹⁸ Y.11.HD. T.22.09.1998, E.1998/3934, K.1998/5846.

³⁹⁹ Y.11.HD. T.11.02.2002, E.2001/8923, K.2002/1069.

⁴⁰⁰ Y.11.HD. T.09.04.2002, E.2002/2303, K.2002/3341.

⁴⁰¹ Y.11.HD. T.25.01.2002, E.2001/11268, K.2002/470.

Denilmek suretiyle bu sigorta türünde rizikoya ve sigortacının rizikoyu karşılama sorumluluğuna açıklık getirilmiştir.

TMZSS.'de sigortacının ikinci sorumluluğu ise, sigortalının haksız taleplere karşı korunmasını temin etmektir. Sigortalıya dava açılması halinde, sigorta poliçesinde kayıtlı limitlere kadar davanın takip ve idaresi sigortalıyla birlikte sigortacıya da ait olup, sigortalı sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorundadır. Sigortacı da dava masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki hükmolunan tazminat sigorta bedelini aşarsa, sigortacı bu masrafları, sigorta bedelinin tazminata oranı dâhilinde öder. Kazada zararın önlenmesi veya azaltılması amacıyla sigorta ettirenin veya sigortalının yapacağı makul ve zaruri masraflar da sigortacı tarafından karşılanır. Kanaatimize göre burada sigortalının korunması amacıyla getirilen avukat seçme hakkı sigortacının yanında sigortalıya da ait olmalıdır. Sigortalının kendini savunacak avukatı seçememesi sonucunu doğuran bir düzenleme hukuken kabul edilemez.

Bu tür sigortada da diğer sorumluluk sigortalarında olduğu gibi, sigortacının sorumluluğu, prim ve ekleri ile birlikte sigorta ücretinin tamamının veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmış ise ilk taksitin ödenmesi ile başlar⁴⁰².

ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları

Bu tür sigortada rizikonun neden olduğu üçüncü kişilere ait zararlar sigorta poliçesinde gösterilen limitlerle sınırlı olmak üzere karşılanır. Ancak bu tür sigortada da gerçek zararın giderilmesi amaçlandığından limiti belirtilen bedellerin otomatikman ödenmesini gerektirmez. Zarara uğrayanın gerçek zararını belgelemesi ve kanıtlaması gerekir⁴⁰³. O halde sigortacı gerçek zarardan sigorta limitiyle sorumludur. Ayrıca sigortacı teminat dışında kalan haller nedeniyle sorumlu tutulamaz. TMZSS.'ye ilişkin tazminat azami limitleri, ölüm, sakatlık, tedavi giderleri ve maddi zararlar olarak ilgili bakanlıkça düzenlenerek ilan edilmektedir⁴⁰⁴.

TMZSSGŞ.'de sigorta teminatı dışında kalan haller sayılmıştır. Buna göre;

⁴⁰² Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1113.

⁴⁰³ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1113.

⁴⁰⁴ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1114.

Olaya kasten neden olan kişilerin zarar ve ziyan talepleri, manevi tazminata ilişkin talepler, sigortalının kendisinin uğrayacağı zarar ve ziyanlar, sigortalıya vekâlet akdi veya hizmet akdiyle ya da başka bir şekilde bağlı olarak çalışan kimselere gelen zarar ve ziyanlar, savaş veya savaş niteliğindeki harekât, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunlardan doğan iç kargaşalıklar nedeniyle meydana gelen bütün zarar ve ziyan talepleri, herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin iştigal konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu bütün kayıp ve hasarlar ile 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar teminat kapsamı dışında tutulmuştur⁴⁰⁵.

ff. Sigorta Ettirenin Sorumluluğu

Sigorta ettirenin yükümlülükleri TMZSSGŞ.'de düzenlenmiştir. Buna göre, Sigortalının yükümlülükleri;

1. Sigorta kapsamında öngörülen hallerin gerçekleşmesi halinde, bunu öğrendiği andan itibaren 5 gün içinde sigortacıya ihbar etmek⁴⁰⁶,
2. Sigortalı değilmişçesine, gerekli kurtarma ve korunma tedbirlerini almak ve bu maksatla sigortacı tarafından verilecek talimata uymak,
3. Sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu haklarının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermek,
4. Zarardan dolayı, dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayla geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve zarar ziyan talebine ve cezai kovuşturmayla ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermek,

⁴⁰⁵ Bkz. TMZSSGŞ. m. A.4.

⁴⁰⁶ Krş. 6102 S.TTK. m. 1475, f.1.

5. Dava açılması halinde davanın izlenmesi ve idaresi için, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek,
6. Sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmekten ibarettir.

aaa. Sözleşme Yapılırken Beyan Sorumluluğu

Sigorta ettirenin beyanı gerçeğe aykırı veya eksik ise sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek durumlarda sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren sekiz gün içerisinde prim farkının ödenmesi hususunu sigorta ettirene ihtar eder. Sigorta ettiren ihtarın tebliğ tarihini takip eden sekiz gün içinde talep olunan prim farkını ödemez veya ödemeyeceğini bildirirse sözleşme feshedilmiş olur. Prim farkının süresinde istenilmemesi halinde fesih hakkı düşer. Feshin hüküm ifade edeceği tarihe kadar geçen sürenin primi kısa müddet esası üzerinden hesap edilir ve fazlası geri verilir. 6102 Sayılı TTK.' da bu yükümlülük için öngörülen süreler farklı düzenlenmiştir. 1439. maddeye göre; sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı on beş gün içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Gerçeğe aykırı beyan hali, zararı doğuran olayın meydana gelmesinden sonra öğrenilmişse bu durumda kasıt olup olmamasına göre ikili bir ayırım yapmak gerekecektir. Gerçeğe aykırı beyanın kasten yapılmış olması halinde zarardan dolayı ödenmiş ve ödenecek tazminatın tamamı için, kasıt olmaması halinde ise, ödenecek tazminatın, alınan prim ile alınması gereken prim arasındaki oran kadar kısmı dışında kalan miktarı için, sigorta ettirene rücu edebilir⁴⁰⁷.

bbb. Sigorta Süresi İçinde İhbar Sorumluluğu

Diğer sigorta türlerinde olduğu gibi bu tür sigorta genel şartlarında da sigorta ettirenin sözleşme kurulurken, sözleşme süresi içindeki ve rizikonun gerçekleşmesi halinde ihbar yükümlülüğü ve sonuçları TMZSSGŞ.' de ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Buna göre; ‘‘Sözleşmenin yapılmasından sonra beyan olunan hususların sigorta ettiren tarafından, sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek mahiyette değiştirilmesi halinde sigorta ettiren bu değişikliği öğrenir öğrenmez, en geç sekiz gün içinde sigortacıya

⁴⁰⁷Bkz. TMZSSGŞ. m. C.2.

ihbarla yükümlü kılınmıştır. Sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren sekiz gün içinde prim farkının ödenmesi hususunu sigorta ettirene ihtar eder. Sigorta ettiren, ihtarın tebliğ tarihini takip eden sekiz gün içinde talep olunan prim farkını ödemez veya ödemeyeceğini bildirirse sözleşme feshedilmiş olur. Sözleşmenin feshi halinde, feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi kısa müddet esasına göre hesaplanır ve fazlası iade olunur. Prim farkının süresinde istenilmemesi halinde de fesih hakkı düşecektir. Sigorta süresi içinde meydana gelen değişiklikler daha az prim alınması gerektirdiği anlaşılır ise, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre, bulunacak prim farkı sigorta ettirene iade edilir⁴⁰⁸.

gg. Zarar Görenler

TMZSS.'den yararlanacak olanlar; riziko nedeniyle zarar gören üçüncü kişiler olarak nitelendirilebilir. Zarar gören üçüncü kişiler; TMZSSGŞ.'de belirlenen teminat dışında kalan haller haricindeki kalan riziko nedeniyle faaliyet nedeniyle can ve malları zarar gören kişilerdir. Zarar görenler şartların oluşması halinde TMZSSGŞ. hükümleri doğrultusunda sigortacıya müracaat yada dava yoluyla zararlarının tazminini poliçe limiti sınırları içinde talep edebilirler.

ğğ. Sigortacıdan Doğrudan Talep Hakkı

Tüm zorunlu sigortalarda olduğu gibi bu tür sigortada da arada uyumsuzluk çıktığı takdirde zarar görene, sigorta limitleri çerçevesinde sigortacıdan zararını talep ve dava hakkı tanınmış bulunmaktadır⁴⁰⁹. Torba Kanun'la getirilen düzenlemeyle zorunlu sigortalara dava açmadan önce sigorta şirketine başvuru zorunlu dava şartı haline getirilmiştir. Zarar görenler zararın tazminini talep ederken zararın niteliğine göre gerekli bilgi belge ve tutanakları sigorta şirketine vermek zorundadır.

Talep sonucunda sigortacı limitler dahilinde zararın tamamını ödemek durumundadır. Burada gerçek zararın giderilmesi amaçlandığından, zarar görenin gerçek zararını belgelemesi ve kanıtlaması gerekir. Zarar görenler doğrudan sigortacıya başvurabileceği gibi sigortacı da tazminat talebinde bulunan kişi veya kişilerle doğrudan temasa geçerek anlaşma hakkına sahiptir. Burada sigortacının açık onayı olmadıkça, sigorta ettiren tazminat talebini kısmen

⁴⁰⁸ TMZSSGŞ. m. C.3.

⁴⁰⁹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1114.

veya tamamen kabule yetkili olmadığı gibi, zarar görenlere herhangi bir tazminat ödemesinde de bulunamaz. Dava masrafları, sigortacıya ait olmakla birlikte, cezai kovuşturmadan doğan diğer bilumum masraflarla muhtemel para cezaları sigorta teminatı dışında kalmaktadır.

Genel ilke gereği bu sigortada da sigorta sözleşmesinden veya, sigorta sözleşmesine ilişkin Kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Bu sigorta türünde de, zarar görenlere ödeme yapılması halinde sigortacının ödemesine ilişkin ibranameler yerleşik içtihatlarla göre makbuz hükmünde kabul edilir. Zararın tamamının ödenmediğini, diğer bir deyişle eksik ödeme yapıldığını iddia eden zarar görenlerin eksik ödemeye ilişkin dava hakları devam eder.

TMZSSGŞ.'de halefiyete de değinilmiş ve sigortacı ödediği tazminat miktarınca hukuken sigortalı yerine geçer hükmüne yer verilmiştir. Ancak sorumluluk sigortası sigorta ettirenin mali sorumluluğunu güvence altına aldığına göre, kural olarak sigorta ettirene karşı halefiyete dayalı rücu hakkı bulunmayacaktır⁴¹⁰.

hh. Başvuru İçin Gerekli Belgeler

aaa. Ölüm Halinde

TMZSS.'den yararlanacak olanlar, ölüm halinde ölenin desteğinden yoksun kalanlar olduğundan başvuru için gerekli belgeler şunlardır;

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Ölü muayene otopsi raporu,
7. Nüfus aile kayıt tablosu,
8. Gerçek geliri gösteren gelir durumu belgesi,
9. Destekten yoksun kalanların talep dilekçeleri,
10. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

⁴¹⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1114.

Bu sigorta türünde ölüm halinde destek tazminatının ödenmesini talep etmek için yukarıdaki belgeler yeterlidir. Müracaat esnasında, desteğin ölümü ile kaza arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılmakta ise, savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesine gerek bulunmamaktadır. Savcılık soruşturması ileri aşamaya gelmiş ya da olaya ilişkin ceza davası açılmışsa, savcılık dosyasıyla ceza dosyasına ilişkin evrakın başvuru dilekçesine eklenmesi faydalı olacaktır.

Bu sigorta türünde üçüncü bir kişinin kasıtlı davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Zira tehlikeli madde işleten ve yardımcıları kusursuz olsalar dahi zarar görenler TMZSS.'den ölüm tazminatının ödenmesini isteyebilirler. Ölüm tazminatını ödeyen sigortacının rücu hakkı ve şartları TMZSSGŞ.'de sayıldığına göre başvuruda kusur raporu vermek veya istemek gereksizdir.

bbb. Yaralanma Halinde

Tehlikeli maddelerin işletilmesi sırasında bedensel zarara uğrayan kişilerin TMZSS.'den yararlanabilmeleri için sigortacıya vermeleri gereken belgeler şunlardır;

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Zarar görenin bedensel zarara uğradığını gösteren Adli Tabip Raporu,
5. Yaralı bir hastaneye yatırılmışsa buna ilişkin bilgiler,
6. Yaralı taburcu edilmişse tedavi belgeleri,
7. Nüfus kimlik bilgileri,
8. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

Bu sigorta türünde de erken başvurularda, olay ve zarar arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılıyorsa, savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesinin anlamı yoktur. Ancak, savcılık soruşturması ileri bir aşamaya gelmiş ya da ceza davası açılmışsa, buna ilişkin belgelerin de başvuru dilekçesine eklenmesi yararlı olacaktır.

Bu sigorta türünde tehlikeli maddeler işleteni ve yardımcılarının davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü işleten ve yardımcıları kusursuz olsalar dahi zarar görenler TMZSS.'den sakatlık tazminatının ödenmesini isteyebilirler. Sakatlık tazminatını ödeyen sigortacının rücu hakkı ve şartları TMZSSGŞ.'de düzenlendiğinden başvuruda kusur raporu gereksizdir.

Bu sigorta türünde sigortacıya başvuran zarar görenin belgeleri tamam ise, yaralının yetkili sağlık kuruluna sevk edilerek sakatlık raporu alınmalı ve rapor doğrultusunda tazminatı ödenmelidir. Yaralı tam iyileşmemişse, bedensel zararda zaman içinde değişmesi ve gelişmesi beklenen durumlar varsa, tedavinin tamamlanmasının ardından sağlık durumunun tamamıyla açığa çıkmasını beklemek gerekebilir.

ccc. Diğer Zararlarda

TMZSS.'de teminatlar sayılmadığından kaza ile illiyet bağı bulunması halinde her türlü maddi ve bedeni zarar talep edilebildiğinden zararın türüne göre sigortacıya kaza ve zararın ispatına ilişkin bilgi ve belge vermek gerekecektir.

b.Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

aa. Güvence Hesabının Sorumluluğu

Tehlikeli işletmeleri işleten sorumlular TMZSS yaptırmamışlarsa, zarar görenler, Kanun gereği hesaba başvurarak olay tarihindeki sigorta limitleri üzerinden tazminat isteyebileceklerdir. Bilindiği üzere, hesabın oluşturulmasıyla birlikte tüm zorunlu sigortalar hesap kapsamına alınmıştır. Bu sigorta türü de Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu sigorta kapsamına alınmış olduğundan artık bu sigorta için de hesaba başvuru yapılabilecektir. Nitekim Yargıtay ilgili kararında;

“Dava dilekçesinde, kazaya yol açan tüpleri satan dava dışı E... Gaz sanayi A.Ş. nin yaptırmaması zorunlu olan Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası'nı yaptırmaması nedeniyle Güvence Hesabı'nın sorumlu olduğu ileri sürülmesine rağmen mahkemece bu hususta hiçbir değerlendirme yapılmaksızın patlamanın meydana geldiği ve davacıların murisinin iş akdi ile bağlı olarak çalıştığı dava dışı Ö... Hidrolik Makine Ltd.'nin bahsi geçen sigortayı yaptırmadığı gerekçesiyle davalıya husumet düşmeyeceği gerekçesiyle davanın reddedilmesi dava dışı E... Gaz Sanayi A.Ş.'nin bu tür sigortayı yaptırmaması zorunlu bulunup

bulunmadığı bulunuyor ise patlama sonucu meydana gelen rizikonun bu sigorta teminatı kapsamında olup olmadığı değerlendirilmeden karar verilmesi nedeniyle doğru görülmemiş,... hükmün bozulması gerekmiştir”⁴¹¹. Denilmek suretiyle sigortanın yapılması gerekirken yapılmadığı hallerde Hesabın sorumlu olacağı hususu açığa kavuşturulmuştur.

bb. Sorumluluğun Sınırları

Hesabın sorumluluğu, TMZSSGŞ.’de sayılan haller ile poliçede belirtilen teminat miktarları ile sınırlıdır. Hesabın her hal ve şartta sorumlu olmadığı, SK. m.14 ve GH. Yön.’de sayılan başvuru koşullarından birinin gerçekleşmesi gerektiği açıktır.

cc. Başvuru Koşulları

Bu tür sigortada ilk olarak, tehlikeli madde işleteni geçerli ve yeterli TMZSS poliçesi yaptırmamışsa ve faaliyetin ortaya çıkardığı kaza neticesinde bir zarar oluşmuşsa, zarar görenlerin geçerli ve yeterli TMZMSS poliçesi bulunmaması nedeniyle hesaba başvurma koşulları oluşur. Zira TMZSS, hesap kapsamında sayılan zorunlu sigortalardan biri olup, SK. m.14 ve GH. Yön.’e göre, sorumlularca geçerli ve yeterli sigorta yaptırılmaması halinde hesabın sorumluluğu başlayacaktır.

İkinci olarak diğer zorunlu sigortalarda olduğu gibi TMZSS.’de de poliçeyi yapan sigorta şirketinin mali bünye zafiyeti nedeniyle ruhsatının iptal edilmesi ya da iflas etmesi halinde, zarar görenler poliçe teminat limitleri içinde kalarak hesaba başvurma hakkına sahiptir.

dd. Gerekli Belgeler

Sigortaya başvuru için sayılan belgeler zararın türüne göre hesaba başvuru için de gerekmektedir. Başvuru dilekçesine bu belgeler eklenmelidir.

⁴¹¹ Y.11.HD. T.05.07.2012, E.2012/7927, K.2012/12162.

6. Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası

aa. Kavram

Bakanlar Kurulu'nun 2010/190 S. Kararıyla Likit Petrol Gazı(LPG) tüpleyen firmalar dolum tesisleri için Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası kabul edilmiştir⁴¹². TGZSS, likit petrol gazı (LPG) tüpleyen firmaların, doldurdıkları ve doldurttukları ve yetkili bayileri vasıtasıyla veya doğrudan doğruya tüketiciye intikal ettirdikleri tüplerin kullanılmak üzere bulundurdıkları yerlerde infilakı, gaz kaçırmayı, yangın çıkarması sonucu işletenin ve yardımcılarının kusurları olsun veya olmasın verecekleri bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını temin eden zorunlu sorumluluk sigortası türüdür.

bb. Amaç

Bugün ülkemizde yaygın bir şekilde kullanılan likit petrol gazının ülke sanayi ile günlük yaşamına kolaylıklar getirmesi yanında yanıcı ve patlayıcı etkisi ile tehlikeleri de beraberinde getirdiği kuşkusuzdur. İşte bu tür sigortayla bu maddenin getirdiği rizikoların sonuçlarını hafifletmek ve paylaşmak amacı güdülmüş ve sigorta zorunlu hale getirilmiştir⁴¹³.

TGZSSGŞ.'ye göre, TGZSS bir mali sorumluluk sigortası türü olup amacı LPG tüpleyen ve satışını yapan firmaların bu faaliyetleri esnasında bu tüplerin infilakı, gaz kaçırmayı veya yangın çıkarması sonucunda işletenin ve yardımcılarının olayda kusuruna bakılmaksızın üçüncü kişilere verecekleri bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını temin ederek, teminat limitleri dahilinde üçüncü kişilerin zararlarını karşılamaktır. Tüm zorunlu sorumluluk sigortalarında olduğu gibi bu sigorta türünün de zarar veren işleteni güvence altına almasının yanında zarar görenlerin zararlarını kısa yoldan tazmin ederek ekonomik açıdan sarsılmalarını önlemek olduğu açıktır.

cc. Kapsam

Bu sigortayı, Likit Petrol Gazını (LPG) depolayan, tüplere dolduran, nakleden, bayileri vasıtasıyla veya doğrudan doğruya tüketiciye satan LPG dağıtım şirketleri, yaptırmak zorunda

⁴¹² Bkz. Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1114.

⁴¹³ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1114.

oldukları TMZSS.'ye ek olarak yaptıracaklardır. TMZSS bulunan bir işyerinde, kullanılmak üzere bulundurulmuş LPG tüpünün infilakı, gaz kaçırmaları, yangın çıkarması sonucu verilecek zararlar, TGZSS limitleri dahilinde sigortacısı tarafından tazmin edilir.

Ancak, kullanılmak üzere bulundurulmuş tüp gazın neden olduğu kaza, işyerinde bulunan yanıcı, parlayıcı, patlayıcı maddelerin de zarar vermesine yol açarsa, tazminat ödemelerinde TGZSS.'ye öncelik verilir; bu sigortanın limitlerinin yetersiz kalması halinde TMZSS limitleri dâhilinde işlemeye başlar. Hasara yol açan kazanın çıkış nedeninin yanıcı, yakıcı, parlayıcı, patlayıcı maddeler olması halinde öncelikle TMZSS işlemeye başlar.

Bu sigorta türünde, sigorta ettirenin haksız taleplere karşı korunması da temin edilmiştir. Ayrıca, bu tür sigorta ile ilgili olarak dava açılması halinde, sigorta poliçesinde kayıtlı limitlere kadar davanın takip ve idaresi sigorta ettirenle birlikte sigortacıya da ait olup, sigorta ettiren sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek zorundadır. Sigortacı dava masrafları ile avukatlık ücretlerini ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki hükmolunan tazminat sigorta bedelini aşarsa, sigortacı bu masrafları, sigorta bedelinin tazminata oranı dâhilinde öder. Meydana gelen bir kazada zararın önlenmesi veya azaltılması amacıyla sigorta ettirenin yapacağı makul ve zaruri masraflar sigortacı tarafından karşılanır.

Zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmadan zarara uğrayan üçüncü şahısların tazminatı ödenir. Zararın LPG tüpünün takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından, dolum hatasından, hortum, kelepçe, dedantör, cihaz, musluk hatalarından meydana gelmesi durumu değiştirmez. Nitekim Yargıtay konuya ilişkin kararında;

“Zararlandırııcı eylemin işyerinde meydana gelmesi nedeniyle davacıların Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesinden bir talepte bulunmaya hakları yok ise de, LPG tüpünün kullanılmak üzere bulundurulduğu yerde meydana gelen zararlardan ötürü uygulanması gereken Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın 1/son maddesinde; “zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusurlu olup olmadığına bakılmadan zarara uğrayan üçüncü şahısların tazminatı ödenir. Zararın LPG tüpünün takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından, dolum hatasından, hortum, kelepçe, dedantör, cihaz, musluk hatalarından meydana gelmesi durumu değiştirmez” denilmektedir. Davalı sigorta şirketince Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesi sunulduğuna göre, ayrıca davalı sigorta şirketi nezdinde Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası poliçesi bulunup bulunmadığı, gerektiğinde sigorta şirketi kayıtları

üzerinde incelenip araştırılmak ve sonucuna göre hüküm kurulmak gerekirken ...”⁴¹⁴. Denilmek suretiyle bu tür sigortada kapsama açıklık getirilmiştir.

dd. Sigortacının Sorumluluğu

Öncelikle zorunlu sigorta branşında faaliyet gösteren tüm sigorta şirketlerinin diğer zorunlu sigortalarda olduğu gibi TGZSS poliçesi yapmaları TTK. m.1483 ve SK m.13.’den doğan bir sorumluluktur.

Tüm zorunlu sigorta türlerinde olduğu gibi bu sigorta türünde de sigortacının sorumluluğu; rizikonun gerçekleşmesi halinde zararın karşılanmasını temin etmektir. Sigortacının sorumluluğu belirlenirken tek tek sorumlu olunan hallerin sayılması yerine riziko teminatı dışında kalan hallerin sayılması yöntemi kullanılmıştır. Böylelikle bu tür sigortada; sigorta dışında kalan haller haricinde kalan her durumda sigortacı sorumludur. Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi halinde ve bunun sigorta teminatı içinde kaldığı anlaşıldığı takdirde üçüncü kişilerin bedeni ve maddi zararını sigorta poliçesinde gösterilen limitler çerçevesinde gidermekle yükümlüdür⁴¹⁵.

Bu tür sigortada, LPG tüplerinin kullanılmak üzere bulundukları yerlerde infilakı, gaz kaırması, yangın çıkarması sonucu bedeni ve maddi zarar vermesi hali rizikoyu oluşturmaktadır⁴¹⁶. Rizikonun oluşmasında tüpü kullananın kusurlu olup olmaması sonuca etkili değildir ve sigorta güvencesi kapsamında kabul edilmektedir. Rizikonun sigorta güvencesi altında olabilmesi için hasarın bizatihi tüpün infilak etmesi, gaz kaırması ve yangın çıkarması gerekir. Yoksa tüpün bulunduğu yerde bir başka nedenle yangın çıkması sonucu tüpün infilak etmesi hali bu tür sigorta kapsamının dışında kalır⁴¹⁷. Sigorta dışında kalan haller TGZSSGŞ.’de sayılmıştır. Buna göre aşağıdaki haller sigorta teminatının dışındadır⁴¹⁸;

a. Olaya kasten neden olan kişilerin zarar ve ziyan talepleri,

⁴¹⁴ Y.11.HD. T.9.4.2002, E.2002/2303, K.2002/3341.

⁴¹⁵ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s. 1119.

⁴¹⁶ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1115.

⁴¹⁷ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1115.

⁴¹⁸ TZSSGŞ. m.3.

- b. Manevi tazminata ilişkin talepler;
- c. Sigorta ettirenin kendisinin uğrayacağı zarar ve ziyanlar,
- d. Savaş veya savaş niteliğindeki hareket, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunlardan doğan iç kargaşalıklar nedeniyle meydana gelen bütün zarar ve ziyan talepleri,
- e. Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer artıklardan veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyoaktivite bulaşmalarının ve işverenin iştigal konusu içinde olsun veya olmasın bunların getirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu bütün kayıp ve hasarlar (Bu bentte geçen yanma deyimi kendi kendini idame ettiren herhangi bir nükleer ayrışım olayını kapsayacaktır),
- f. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda belirtilen terör eylemleri ve bu eylemlerden doğan sabotaj ile bunları önlemek ve etkilerini azaltmak amacıyla yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar.

Sigortacının sorumluluğunun ne zaman ve hangi şartlarda başlayacağına ilişkin olarak TGZSSGŞ.'de düzenleme yapılmıştır. Buna göre; sigorta priminin tamamının, primin taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa peşinatın (ilk taksit) akit yapılır yapılmaz ve en geç poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerekir. Aksi kararlaştırılmadıkça başlamaz ve bu husus poliçenin ön yüzüne yazılır. Sigorta ettiren kimse, sigorta primini veya primin taksitle ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde peşinatını, sigorta poliçesinin teslim edildiği günün bitimine kadar ödemediği takdirde temerrüde düşer ve prim borcunu temerrüde düştüğü tarihi takip eden 30 gün içinde dahi ödemediği takdirde sigorta sözleşmesi hiç bir ihtara gerek olmaksızın feshedilmiş olur. Prim ödenmemiş olmasına rağmen poliçenin teslimi ile sigortacının mesuliyetinin başlayacağını kararlaştırıldığı hallerde, bu bir aylık sürenin ilk 15 gününde sigortacının sorumluluğu devam eder. Sigorta sözleşmesinin varlığı koşuluyla sigorta ettirenle sigortacı arasındaki sözleşmeden doğan ihtilafları üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecekleri kuralını göz ardı etmemek gerekir.

Teminat altına alınan rizikoya ilişkin olarak Yargıtay kararlarında Sigorta Genel Şartları'na vurgu yapılmıştır.

“ Tehlikeli Maddeler Tüp Gaz Sorumluluk Sigortaları Hakkındaki Karar'ın 2. maddesine göre likit petrol gazını (LPG) tüpleyen firmalar dolum tesisleri; Tehlikeli Maddeler Sorumluluk Sigortasına ek olarak kusurları olsun veya olmasın doldurdıkları tüplerin

kullanılmak üzere bulundukları yerlerde infilak, gaz kaırması, yangın çıkarması sonucu meydana gelecek bedeni ve maddi zararları teminat altına almak üzere Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası yaptırmak zorundadır. Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Genel Şartları'nın sigorta kapsamı ile ilgili 1. maddesinin son fıkrasında; ‘‘zarar meydana geldiğinde sigorta ettirenin kusuru olup olmadığına bakılmadan zarara uğrayan 3. şahıslara tazminat ödenir. Zararın LPG tüpünün takılması sırasında servis hatasından, kullanıcının kullanma hatasından, tüpün imalat hatasından, dolum hatasından, hortum, kelepçe, dedantör, cihaz musluk hatalarından meydana gelmesi durumu değıştirmez’’. İ... A.Ş.'nin doldurduğu tüpün gaz kaırması sonucu ölüm meydana gelmiş olduğuna göre, davacıların oluşan zararından davalı İ... A.Ş. sorumlu bulunmaktadır. ... Davalı İ... A.Ş. LPG üretim dolum ve dağıtım faaliyeti nedeniyle kusurlu olsun yada olmasın 3. kişilere verebilecekleri maddi ve bedeni zararlardan dolayı tehlike sorumluluğu altındadır’’⁴¹⁹.

Yargıtay bazı kararlarında ise teminat dışı hallere vurgu yapmıştır. Nitekim Yargıtay kararlarında;

‘‘ Dava işyeri sigorta poliçesi uyarınca ödenen tazminatın rücuhan tahsili istemine ilişkindir. Somut olayda sigortalı işyerinde buhar kazanının ısıtılmasında kullanılan davalının sigorta ettiği tüpe izafe edilecek herhangi bir kusurun ve ayıplı imalatın olup olmamasının, zararın bağlantı hortumundan kaynaklanıp kaynaklanmamasının sonuca etkisi bulunmamaktadır. Davalının sorumluluktan kurtulabilmesi için genel şartların ilgili maddesinde sayılan hallerden birinin varlığını iddia edip kanıtlaması gerekmektedir’’⁴²⁰.

‘‘ Sigortalı iş yerinde fuel-oil yakıt tankının ısıtılması için kullanılan davalı A... markalı tüpe takılı pürmüzün kontrolsüz kendi haline bırakılması sonucunda söndüğü kapalı alanda LPG kaçağının patlama limitlerine ulaştığında yanar ocak ateşinden parlayarak infilak ettiğinin kabul edilmesi karşısında, mahkemece LPG tüpü üreticisine izafe edilecek herhangi bir kusurun veya ayıplı imalatın olup olmamasının zararın bağlantı hortumundan kaynaklanıp kaynaklanmamasının sonuca etkili olmadığı, rizikonun Genel Şartlar'ın ilgili maddesinde

⁴¹⁹ Y.4.HD. T.18.06.2003, E.2003/3444, K.2003/7953.

⁴²⁰ Y.11.HD. T.16.04.2013, E.2011/5996, K.2013/7392.

sayılan (teminat dışı) hallerden birinin varlığının iddia edilip kanıtlanamamasına göre davalının dava konusu zarardan ilke olarak sorumlu olduğunun kabulü gerekir’’⁴²¹.

‘‘ Dava konusu zarara neden olan patlamanın tüp gaz da meydana gelmiş olup, bunun dışında kalan ve Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası kapsamında kalan diğer bir tehlikeli maddeden kaynaklanmamış bulunmasına göre, Sigorta Genel Şartları’nın 1. maddesinde de bu gibi hallerde öncelikle Tüp Gaz Sorumluluk Sigortası’nın sorumlu olacağı öngörülmüş bulunması karşısında, hükmün onanması gerekir’’⁴²².

‘‘ LPG tüpünün gaz kaçırmaması sonucu murislerini yitiren davacılara anılan poliçede yazılı limitleri aşmamak kaydıyla uğradıkları destekten yoksun kalma zararını davalı sigortadan talep etme hakkı kazandırdığı gözden kaçırılarak ve davacıların murislerinin ölümüne yol açan karbonmonoksit zehirlenmesinin bağımsız bir riziko türü değil gaz sızmasına bağlı ölümün tıbbi terminoloji karşılığı olduğu dikkate alınmaksızın yanlışlı nitelendirmeyle karar verilmesi doğru görülmemiştir’’⁴²³.

‘‘ Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası’nın LPG tüpünün verdiği zararları teminat altına aldığına; şofbenin bu sigorta kapsamında olmadığına ve olayda tüpten kaynaklanan bir etki de bulunmadığına göre, mahkemece davalı sigorta şirketi hakkındaki davanın reddinde karar verilmek gerekirken davalıların (6762 S. Kanun m. 1334,1335,1338) müteselsilen sorumluluklarına hükmedilmesi hatalıdır’’⁴²⁴. Denilmek suretiyle teminat dışında kalan hallere dikkat çekilerek zararlar sorumluluk arasında olması gereken uygun illiyet bağına açıklık getirilmiştir.

ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları

Yukarıda saydığımız sigorta teminatı dışında kalan haller ile, tazminatın kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran haller sigortacının sorumluluğunun sınırlarını belirlemekte olup TGZSSGŞ.’de sayılmıştır. Buna göre, sigorta teminatı dışında kalan hallerden sigortacı

⁴²¹ Y.11.HD. T.26.03.2013, E.2010/13384. K.2013/5909.

⁴²² Y.11.HD. T.12.10.2001, E.2001/5842. K.2001/7654.

⁴²³ Y.11.HD. T.22.10.2002, E.2002/6196, K.2002/9474.

⁴²⁴ Y.11.HD. T.17.04.2003, E.2002/11202. K.2003/3881.

sorumlu olmayacaktır. Tazminatın kaldırılması veya azaltılması sonucunu doğuran haller ise yine TGZSSGŞ.’de düzenlenmiştir.

Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir⁴²⁵.

ff. Sigorta Ettirenin Sorumluluğu

Bu tür sigortada öncelikle LPG tüpleyen ve satışını yapan firmalar bu faaliyetleri esnasında bu tüplerin infilakı, gaz kaçırmaları veya yangın çıkarması sonucunda işletenin ve yardımcılarının olayda kusuruna bakılmaksızın üçüncü kişilere verecekleri bedeni ve maddi zararlara karşı sorumluluklarını temin ederek, teminat limitleri dahilinde üçüncü kişilerin zararlarının karşılanması için TGZSS poliçesi yaptırmakla sorumludurlar. Bu sorumluluğa sigorta ettirenin kanundan doğan sorumluluğu diyebiliriz⁴²⁶.

Sigorta ettirenin sözleşmeden doğan sorumluluğuna gelince, bunlardan ilki prim borcunu sözleşmede belirtilen ve TGZSSGŞ.’ye uygun olarak zamanında ödemektir. Ayrıca sigortalının TGZSSGŞ.’de sayılan bir takım yükümlülükleri daha bulunmaktadır.

aaa. Sözleşme Yapılırken Beyan Sorumluluğu

TGZSSGŞ.’ye göre; ‘‘sigortacı bu sigortayı, sigorta ettirenin teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde yazılı beyanına dayanarak kabul etmiştir. Sigorta ettirenin beyanı gerçeğe aykırı veya eksik ise sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek durumlarda sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren sekiz gün içinde prim farkının ödenmesi hususunu sigorta ettirene ihtar eder. Sigorta ettiren ihtarın tebliğ tarihini takip eden sekiz gün içinde talep olunan prim farkını ödemez veya ödemeyeceğini bildirirse sözleşme feshedilmiş olur. Prim farkının süresinde istenilmemesi halinde fesih hakkı düşer. Feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi kısa müddet esasları üzerinden

⁴²⁵ TGZSSGŞ. m.4.

⁴²⁶ Bkz. Omağ, Kemal Merih, Mecburi Sigortalar ve Sorunları, s. 10.

hesap edilir ve fazlası iade olunur. Gerçeğe aykırı beyan hali, zararı doğuran olayın meydana gelmesinden sonra öğrenilmişse bu zarardan dolayı ödenmiş ve ödenecek tazminatın,

a. Gerçeğe aykırı beyan, kasten yapılmış olması halinde tamamı için,

b. Kasıt olmaması halinde ise, ödenecek tazminatın, alınan prim ile alınması gereken prim arasındaki oran kadar kısmı dışında kalan miktarı için, sigorta ettirene rücu edebilir”⁴²⁷.

Görüldüğü üzere sigorta ettirene rizikonun kasten gerçekleştirilmesi haricinde rücu edilemeyecektir. Bunun dışında sigortacı sözleşmeye dayalı yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesinden doğan zararlar için sigorta ettirene rücu edebilir.

bbb. Sigorta Süresi İçinde İhbar Sorumluluğu

TGZSSGŞ.’de ihbar sorumluluğu de düzenlenmiştir. Buna göre; ‘sözleşmenin yapılmasından sonra teklifnamede, teklifname yoksa poliçe ve eklerinde beyan olunan hususların sigorta ettiren tarafından, sigortacının sözleşmeyi daha ağır şartlarla yapmasını gerektirecek mahiyette değiştirilmesi halinde sigorta ettiren bu değişikliği öğrenir öğrenmez, en geç sekiz gün içinde sigortacıya ihbarla sorumludur. Sigortacı durumu öğrendiği andan itibaren sekiz gün içinde prim farkının ödenmesi hususunu sigorta ettirene ihtar eder. Sigorta ettiren, ihtarın tebliğ tarihini takip eden sekiz gün içinde talep olunan prim farkını ödemez veya ödemeyeceğini bildirirse sözleşme feshedilmiş olur. Sözleşmenin feshi halinde, feshin hüküm ifade ettiği tarihe kadar geçen sürenin primi kısa müddet esasına göre hesaplanır ve fazlası iade olunur. Prim farkının süresinde istenilmemesi halinde fesih hakkı düşer. Söz konusu değişikliklere ilişkin ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmesinden önce meydana gelen olaylardan dolayı ödenmiş veya ödenecek tazminatlar için değişikliğin bildirilmemesinin kasıtlı olup olmamasına göre, 7. maddenin sigortacının rücu hakkına ilişkin (a) ve (b) fıkraları hükümleri uygulanır. Sigorta süresi içinde meydana gelen değişikliklerin daha az prim alınması gerektirdiği anlaşılır ise, bu değişikliğin yapıldığı tarihten sözleşmenin sona ermesine kadar geçecek süre için gün esasına göre, bulunacak prim farkı sigorta ettirene iade olunur”⁴²⁸.

⁴²⁷ TGZSSGŞ. m.7.

⁴²⁸ TGZSSGŞ. m.8.

ccc. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettirenin Sorumlulukları

TGZSSGŞ.'de rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin yükümlülükleri açıklanmıştır. Buna göre; ‘sigorta ettiren sigorta teminatına girebilecek herhangi bir olay vukuunda aşağıdaki hususları yerine getirmekle sorumludur:

- a. Bu sözleşmeye göre, sigorta kapsamında öngörülen hallerin gerçekleşmesi halinde, bunu öğrendiği andan itibaren 5 gün içerisinde sigortacıya ihbar etmek,
- b. Sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu haklarının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermek,
- c. Zarardan dolayı, dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayla geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve zarar ziyan talebine ve cezai kovuşturmayla ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermek,
- d. Dava açılması halinde davanın izlenmesi ve idaresi için, sigortacının göstereceği avukata gereken vekâletnameyi vermek,
- e. Sigorta konusu ile ilgili başkaca sigorta sözleşmeleri varsa bunları sigortacıya bildirmek⁴²⁹.

Son olarak bu tür sigortada sigorta ettiren işletenin mali sorumluluğu; sigortayı yaptırmakla sona ermeyip TBK hükümlerine göre üçüncü kişilere karşı zarar ve ziyanın tamamının karşılanması yönünden sorumluluk devam eder.

gg. Zarar Görenler ve Zarar Türleri

TGZSS.'den yararlanacak olanlar, riziko nedeniyle zarar gören üçüncü kişiler olarak nitelendirilebilir. Zarar gören üçüncü kişiler, TGZSSGŞ.'de belirlenen teminat dışında kalan hallerin haricindeki rizikolar nedeniyle can ve malları zarar gören kişilerdir. Zarar görenler şartların oluşması halinde TGZSSGŞ doğrultusunda sigortacıya müracaat yada dava yoluyla zararlarının tazminini poliçe limiti sınırları dahilinde talep edebilir.

⁴²⁹ TGZSSGŞ. m.9.

Rizikonun gerçekleşmesi ve bunun teminat kapsamında kaldığı anlaşıldığı takdirde, sigortacı üçüncü kişilerin maddi ve bedeni zararlarını sigorta poliçesinde gösterilen limitler çerçevesinde gidermekle yükümlüdür. Bu tür sigortada sigortacı ancak gerçek zararı gidermekle yükümlü olup, rizikonun gerçekleşmesiyle poliçede yazan azami limit miktarlarının tamamının ödenmesini gerektirmez⁴³⁰.

Ölüm halinde kaza nedeniyle destekten yoksun kalan üçüncü kişiler destekten yoksun kalma tazminatını sigortacıdan limitler dahilinde kalmak kaydıyla talep edebilirler. Destekten yoksun kalanlar kişinin mirasçıları olmayıp kişinin yaşarken fiilen maddi ve manevi anlamda yaşamına destek olduğu bireylerdir. Doktrinde yer alan genel kabul ve Yargıtay kararlarına göre, kişinin eşi, yaşı küçük çocukları ile yüksek öğrenim görmekte olan çocukları ve anne ve babası farazi destek alan kişiler sayılır. Bunların dışında kişinin fiilen desteğini görmekte olan kişiler varsa bunlar da destekten yoksun kalma tazminatı talep edebileceklerdir⁴³¹.

Kaza nedeniyle yaralanan kişiler yaralanma nedeniyle oluşan tedavi masrafları ile eğer varsa estetik zarar olmak üzere her türlü tedavi masraflarını sigortacıdan talep edebilir. Tedavi sürecinde özel doktor, hastabakıcı, özel beslenme gerekiyorsa buna ilişkin zararlar ile yol hastane ve yatak masrafları gibi bir takım masraflar da sigortacıdan talep edilebilecek zararlardır.

Geçici iş göremezlik halinde ise zarar görenin kaza nedeniyle tedavi sürecinde çalışmadığı sürede oluşan kazanç kaybı sigortacıdan talep edilecektir.

Kalıcı iş göremezlik hali sakatlık oranının belli olmasıyla zarar görenin vücut bütünlüğünün bozulması nedeniyle sakat kalması halidir. Sakatlığa bağlı olarak kişinin gelecekte gelirinin eksilmesi söz konusu olacaktır. Sakatlık tazminatı sigortacıdan talep edilebilecektir.

Bedeni zararların dışında bu sigorta türünde her türlü maddi zararlar ile mala gelen zararlar da talep edilebilecektir. Ancak zarar gören hem maddi hem bedeni zararını belgelemek ve miktarını ispat etmek zorundadır.

⁴³⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1119.

⁴³¹ Bkz. Kılıçoğlu, Mustafa, Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, 1. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014. s.21.

ğğ. Sigortacıya Doğrudan Başvuru ve Dava Hakkı

Zarar görenler sigorta kapsamı içinde zararın tazminini belirlenen limitler dâhilinde doğrudan doğruya sigortacıdan talep edebilir. Torba Kanun’la getirilen düzenlemeye göre dava açmadan önce sigortacıya başvuru zorunlu hale getirilmiştir. Zarar gören isterse zarar sorumlusuna karşı da talep ve dava hakkını kullanabilir. Zarar sorumlusu zarar talebini veya davayı sigortacıya bildirmekle yükümlü olup sigortacının yazılı izninin almadan ödeme yapamaz⁴³². Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası; Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası’na bağlı olarak yapıldığı takdirde her iki Sigorta Genel Şartları’nın birinci maddeleri hükümlerine göre öncelikle Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası teminatının devreye gireceği Yargıtay kararlarında da kabul edildiğine göre⁴³³, zarar görenlerin öncelikle TGZSS.’ye başvurmaları gerekir.

hh. Sigortacıya Başvuruda Gerekli Belgeler

aaa. Ölüm Halinde

Bu tür sigortadan yararlanacak olanlar, ölüm halinde ölenin desteğinden yoksun kalanlardır. Bu nedenle başvuru için gerekli belgeler şunlardır.

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Ölü muayene otopsi raporu,
7. Nüfus aile kayıt tablosu,
8. Gerçek geliri gösteren gelir durumu belgesi,
9. Destekten yoksun kalanların talep dilekçeleri,
10. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

Ölüm halinde destek tazminatının ödenmesini talep etmek için yukarıdaki belgeler yeterlidir. Müracaat sırasında, desteğin ölümü ile kaza arasındaki illiyet bağı tutanaklardan

⁴³² Bkz. TZSSGŞ. m.9,11,12.

⁴³³ Bkz Y.11.HD. T.12.10.2001, E.2001/5842. K.2001/7654.

açıkça anlaşılmakta ise, savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesine gerek yoktur. savcılık soruşturması ileri aşamaya gelmiş ya da olaya ilişkin ceza davası açılmışsa, savcılık dosyasıyla ceza dosyasına ilişkin evrakın başvuru dilekçesine eklenmesi faydalı olacaktır.

Bu tür sigortada da üçüncü bir kişinin kasıtlı davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü tüp gaz işleteni ve yardımcıları kusursuz olsalar dahi zarar görenler sigortacıdan ölüm tazminatının ödenmesini isteme hakkına sahiptir. Ölüm tazminatını ödeyen sigortacının rücu hakkı ve şartları TGZSSGŞ.'de sayılmıştır. Bu nedenle başvuruda kusur raporu gereksizdir.

bbb. Yaralanma Halinde

Tüp gaz kazası nedeniyle bedensel zarara uğrayan kişilerin zararlarını sigortacıdan istemeleri için yapacakları başvuru esnasında sigortacıya sunmaları gereken bazı belgeler vardır.

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Zarar görenin bedensel zarara uğradığını gösteren Adli Tabip Raporu,
5. Yaralı bir hastaneye yatırılmışsa buna ilişkin bilgiler,
6. Yaralı taburcu edilmişse tedavi belgeleri,
7. Nüfus kimlik bilgileri,
8. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

Bu tür sigortada erken başvurularda, olay ve zarar arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılıyorsa, savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesinin anlamı yoktur. Ancak, savcılık soruşturması ileri bir aşamaya gelmiş ya da ceza davası açılmışsa, buna ilişkin belgelerin de başvuru yazısına eklenmesi yararlı olacaktır.

Tüp gaz işleteni ve yardımcılarının davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü işleten ve yardımcıları kusursuz

olsalar dahi zarar görenler sigortacıdan ölüm tazminatının ödenmesini isteyebilme hakkına sahiptir. Sakatlık tazminatını ödeyen sigortacının sorumlulara rücu hakkı ve şartları TGZSSGŞ.'de düzenlenmiştir. Bu nedenle başvuruda kusur raporu gereksizdir.

Sigortacıya başvuran zarar görenin belgeleri tamam ise, yaralının yetkili sağlık kuruluna sevk edilerek sakatlık raporu alınmalı ve rapor doğrultusunda tazminatı ödenmelidir. Yaralı tam iyileşmemişse, bedensel zararda zaman içinde değişmesi ve gelişmesi beklenen durumlar varsa, tedavinin tamamlanmasının ardından sağlık kuruluna sevki gerekir.

b.Tüp Gaz Zorunlu Sigortasında Güvence Hesabı

aa. Güvence Hesabının Sorumluluğu

Eğer sorumlular geçerli ve yeterli TGZSS poliçesini yaptırmamışlarsa, zarar görenler, 5684 S. SK.'nın 13-14. maddelerinde düzenlenen hükümlere göre hesaba başvurarak olay tarihindeki sigorta limitleri üzerinden tazminat isteyebileceklerdir. TGZSS Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu sigorta kapsamına alındığından artık bu sigorta için de hesaba başvuru yapılabilecektir.

bb. Güvence Hesabının Sorumlu Olduğu Haller

Bu sigorta türü için Hesabın sorumlu olduğu haller şunlardır:

- a. Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için,
- b. Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için,
- c. Zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark kadar ödenecek bedensel tazminat tutarları için,
- ç. Sigorta şirketinin malî bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için Hesaba başvurulabilir.

cc. Sorumluluğun Sınırları

Hesabın sorumluluğunun sınırları, SK, GH. Yön. ve TGZSSGŞ.'de sayılan haller ile poliçede belirtilen teminat miktarları ile çizilmiştir.

dd. Güvence Hesabına Başvuru İçin Gerekli Belgeler

Sigortaya başvuru için sayılan belgeler hesaba başvuru için de gerekmektedir.

7. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabının Sorumluluğu

a. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası

aa. Kavram

Yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan tesislerde istihdam edilen üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli, söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazaların sonucuna karşı teminat altına alan zorunlu sigortadır. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası; 5684 S. SK.'nın 13. maddesi kapsamında Bakanlar Kurulu'nun 2015/7249 S. kararıyla zorunlu hale gelmiş olup, 6 Şubat 2015 T. ve 29259 S. RG.'de yayımlanmıştır. Kararın 7. maddesinde yürürlük tarihi, kararın yayım tarihinden itibaren üç ay sonra 6 Mayıs 2015 olarak belirlenmiştir.

bb. Amaç

Son yıllarda ülkemizde meydana gelen maden kazalarında çok sayıda maden çalışanı ölüm veya yaralanma neticesinde zarara uğramıştır. Bakanlar Kurulu'nun bu tür sigortayı zorunlu hale getirmesinde amaç maden kazaları sebebiyle zarar gören çalışanlar ile işletenlerin zararlarını hafifletmektir. Karar ile, yeraltı ve yerüstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler; söz konusu faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalar sonucu tesislerinde istihdam ettikleri, üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için MÇZFKS yaptırmaları zorunlu tutulmuştur. Sigortanın amacı tüm zorunlu sigorta türlerinde olduğu gibi tehlikeli işletme nedeniyle zarar görenlerin zararlarını limitler doğrultusunda karşılamaktır. MÇZFKS maden işletmesindeki faaliyetlerin icrası esnasında meydana gelebilecek kazalarda iş akdiyle çalışan kişilerin ölümü ve yaralanması halinde ölüm ve sakatlık tazminatı bedellerini teminatlar dahilinde karşılar.

cc. Kapsam

Bu sigorta, çalışma alanı olarak yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunulan tesislerde istihdam edilen üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan işletmelerin personelini kapsar. MÇZFKSGŞ.'ye göre, 06.2.2015 T. ve 29259 S. RG. 'de yayımlanan 2015/7249 S. Bakanlar Kurulu Kararı'yla kabul edilen Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası Hakkında Karar gereğince, asgari sigortalama şartlarını sağlayan yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler; tesislerinde istihdam ettikleri üretim ve üretim hazırlığı faaliyetinde bulunan personeli için sigorta yaptırmak zorundadırlar. Asgari sigortalama şartları Hazine Müsteşarlığı'nca belirlenen usul ve esasları ifade eder.

Riziko kapsamına gelince, sigorta riziko olarak çalışma alanında meydana gelecek kazalarda ortaya çıkan zararları kapsar. SGŞ.'de kazanın tanımı yapılmıştır. Buna göre kaza terimi; yer altı ve yer üstü kömür madenciliği, kömürden gayri yer altı madenciliği üretim ve üretim hazırlığı faaliyetlerinin icrası esnasında, sigortalının iradesi dışında meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren ani ve harici olayı ifade eder. Birdenbire ve beklenmeyen bir şekilde ortaya çıkan gazların solunması, yanık ve ani bir hareket neticesinde adale ve sinirlerin incinmesi, burkulması ve kopması da kaza sayılır. Ancak;

1. Her türlü hastalıklı hal,
2. Sigortanın kapsamına giren bir kaza neticesinde meydana gelmediği takdirde, sıcaklık, donma, güneş çarpması ve tıkanıklık gibi tesirler,
3. Akıl ve ruh durumuna bakılmaksızın intihar veya intihara teşebbüs,
4. Belirgin sarhoşluk, uyuşturucu ve zararlı madde kullanımı,
5. Sigortanın kapsamına giren bir kazanın gerektirmediği cerrahi müdahale ve her türlü ıshn tedavisi ile ilaç kullanımı neticesinde meydana gelen ve sigortalının bedensel bir sakatlığa maruz kalmasına veya ölmesine sebebiyet veren olaylar kaza sayılmaz.

Teminat kapsamına gelince, sigorta kapsamına giren teminat türleri MÇZFKSGŞ.'de sayılıp açıklanmıştır. Buna göre, MÇZFKS.'de ölüm teminatı ve sakatlık teminatı olmak üzere iki tür teminat bulunmaktadır. Buna göre, bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza,

sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ölümüne yol açtığı takdirde, teminatın tamamı, sigortalının kanuni varislerine (hak sahipleri) ödenir.

MÇZFKSGŞ.'ye göre, bu sigorta ile teminat altına alınan bir kaza, sigortalının kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde sakatlığına yol açtığı takdirde, tıbbi tedavinin sona ermesi ve sakatlığın kesin olarak tespiti sonucunda, sakatlık tazminatı aşağıdaki tabloda belirtilen oranlar dahilinde kendisine ödenir.

Teminatın % si	
İki gözün tamamen kaybı	100
İki kolun veya iki elin tamamen kaybı	100
İki bacağın veya iki ayağın tamamen kaybı	100
Bir kol veya bir el ile beraber bir bacağın veya bir ayağın tamamen kaybı	100
Genel felç	100
Şifa bulmaz akli denge bozukluğu	100
Bir bacağın dizden yukarısının tamamen kaybı	50
Bir bacağın dizden aşağısının tamamen kaybı	40
Bir ayağın tamamen kaybı	40
Bir ayağın -bütün parmaklar dahil- kısmen kesilmesi	30
Bir kalçanın hareketinin tamamen kaybı	30
Bir dizin hareketinin tamamen kaybı	20
Bir ayak bileği hareketinin tamamen kaybı	15
Bir ayak baş parmağının tamamen kaybı	8

Kırılan bir bacağın iyi kaynamaması	30	
Kırılan bir ayağın iyi kaynamaması	20	
Kırılan bir diz kapağının iyi kaynamaması	20	
Bir bacağın 5 santimetre veya daha fazla kısalması	15	
Bir gözün tamamen kaybı veya iki gözün görme gücünün yarı yarıya kaybı	25	
Her iki kulağın tamamen sağırılığı	40	
Bir kulağın tamamen sağırılığı	10	
Kırılan alt çenenin iyi kaynamaması	25	
Bel kemiğinin belirgin bir eğilme nedeniyle hareketsizliği	30	
Göğüs kafesinde sürekli şekil bozukluğu yapan kaburga kırıklığı	10	
Sağ	Sol	
Kolun veya elin tamamen kaybı	60	50
Omuz hareketinin tamamen kaybı 20	25	20
Dirsek hareketinin tamamen kaybı 15	20	15
Bilek hareketinin tamamen kaybı 15	20	15
Baş parmak ile işaret parmağının tamamen kaybı 25	30	25

Baş parmak ile beraber işaret parmağından başka bir parmağın tamamen kaybı	25	20
İşaret parmağı ile beraber baş parmaktan başka bir parmağın tamamen kaybı	20	15
Baş ve işaret parmaklarından başka üç parmağın tamamen kaybı 20	25	20
Yalnız baş parmağın tamamen kaybı 15	20	15
Yalnız işaret parmağının tamamen kaybı 10	15	10
Yalnız orta parmağın tamamen kaybı 8	10	8
Yalnız yüzük parmağının tamamen kaybı 7	8	7
Yalnız küçük parmağın tamamen kaybı 6	7	6

Bir organın tamamen veya kısmen kaybı, söz konusu organın veya organ kısmının kesin bir şekilde sakatlığını ve kullanılamamasını ifade eder. Bir kazadan önce tamamen sakat durumda bulunan bir organın veya bir organ kısmının kaybı tazmin edilmez. Bir kazadan önce kısmen sakat durumda bulunan bir organın veya bir organ kısmının sakatlık oranı kaza sebebiyle arttığı takdirde, tazminat kazadan önceki oran ile sonraki oran arasındaki farka göre hesaplanır. Görüldüğü üzere bu sigorta türü bir mali sorumluluk sigortası türü olmayıp; zarar-meblağ sigortası ayrımında meblağ sigortası türüne girer. Ölümelerde zarar hesabı yapılmayıp teminatın tamamı ödenecektir. Yaralanmalarda ise sakatlık oranına göre tabloya göre ödeme yapılır.

dd. Sigortacının Sorumluluğu

MÇZFKSGŞ.'ye göre; diğer zorunlu sigortalarda olduğu gibi bu sigorta türünde de sigortacının ilk sorumluluğu sigorta sözleşmesi yapma sorumluluğudur. Bu sorumluluk Kanun hükümlerine dayanır. Bu branşta çalışan sigorta şirketleri zorunlu sigorta poliçesi yapmakla mükelleftir. Bunu sigortacının kanundan doğan sorumluluğu olarak adlandırmıştık.

Sigortacının sözleşmeden doğan sorumluluğuna gelince, bu sorumluluk sözleşme yapmakla başlar ve rizikonun gerçekleşmesiyle ortaya çıkar. Sigortacı yapılan sözleşmeyle işletmedeki kazalara ilişkin rizikoyu üstlenip güvence altına alır. Rizikonun gerçekleşmesiyle birlikte ise teminat limitleri dahilinde ortaya çıkan zararı ve bir takım masrafları ödemek zorundadır. Bu masraflar sigorta ettiren ve sigortalı tarafından zararın ağırlaşmasını önlemeye yönelik olarak alınan tedbirlere ilişkin yapılan masraflardan oluşur. Sigortacı kaza sonucu meydana gelen ölüm ve sakatlık tazminatını zararın ağırlaşmasını önlemek için yapılan masraflarla birlikte teminat limiti dahilinde öder.

Bu sigorta türünün kabulü maden kazalarından mağdur olanlar için isabetli olmuştur. Ancak bu düzenlemeyi bazı noktalardan eleştirmek gerekir. İlk olarak MÇZFKS için kabul edilen limitler ortaya çıkabilecek risklere karşı çok düşük tutulmuştur. Limitler ülke şartları dikkate alınmadan belirlenmiştir. Maden kazalarında kişi başına çıkabilecek ortalama asgari zararın üçte biri kadar teminat limiti benimsenmiştir. Yani bir ölüm zararında asgari zararın üçte biri kadar limitler kabul edilmiştir. Hal böyle olunca sigorta ettirenin ve zarar görecektir. Diğer zorunlu sigortalarda da benzeri durumlar geçerli olmasına rağmen bu sigorta türünde limitlerin yetersizliğı daha barizdir. Zira aynı teminat türüne verilen limitler diğer sigortaların limitinin yarısı civarındadır. Bunun yanında sakatlık tazminatı ödenirken uygulanması için bir de tablo verilmiştir. Bu tablonun uygulanması tazminat miktarı açısından sigortalının aleyhinedir. Çünkü tablo ile sigorta limitini esas alarak hazırlanmış çeşitli sakatlık durumlarına göre tazminat limitinin belli bir yüzdesinin ödeneceğı kabul edilmiştir. Oysa SGŞ sigortacı, sigorta ettiren ve sigortalının menfaat dengesini sağlayan düzenlemelerden oluşmalıdır. Aksine hükümler MK, TBK ve TTK.'da yer alan sözleşmenin geçerliliğine ilişkin temel hukuk ilkelerine aykırı düştüğünden geçersizdir.

Bunun yanında sigortacı kaza sayılan hallerden sorumlu olup, yukarıda sayılan ve kaza sayılmayan hallerden dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Ancak yine belirtmeliyiz ki kaza sayılan ve sayılmayan haller sadece MÇZFKSGŞ ile sınırlı tutulamaz. Bu konuda ihtilaf

halinde ilgili mahkeme SGŞ ile yetinmeyerek hukukun genel kuralları, TBK, MK, TTK ve evrensel hukuk ilkelerini de gözeterek karar verecektir.

Diğer bir eleştiri de bu sigorta türünün ferdi kaza sigortası olması nedeniyle işleteni koruma yönünde bir fonksiyonunun bulunmamasıdır. İşletenin sorumluluğunu teminat altına alan mali sorumluluk sigortası henüz zorunlu değildir.

ee. Sigortacının Sorumluluğunun Sınırları

MÇZFKSGŞ.'de sigortacının sorumluluğunun sınırları belirlenmiştir. Buna göre, sigortacı ilk olarak meydana gelen zararlardan ölüm teminatı ve sakatlık teminatına ilişkin olarak sigorta limitiyle sorumlu olacak, limiti aşan zararlardan dolayı sorumlu olmayacaktır. Limiti aşan zararlar nedeniyle işleten Borçlar Hukuku'nun sorumluluk ilkeleri gereğince zaten sorumludur. Kanaatimize göre, sigortacı sakatlık tazminatından da limitler dahilinde sorumlu olmalıdır. Limiti aşmadığı takdirde sigortacı sakatlık tazminatının tamamını ödemekle mükelleftir. MÇZFKSGŞ.'de sigorta ettiren ve sigortalı aleyhine olarak yukarıda verilen tabloya göre zararın limitleri doldurmadan ödenmesi genel hukuk ilkelerine aykırıdır.

ff. Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigorta Ettiren Sigortalılar veya Hak Sahiplerinin Sorumlulukları

1. Sigorta ettiren, sigortalı veya hak sahipleri rizikonun gerçekleştiğini öğrendikleri tarihten itibaren B.1. maddesinde belirtilen süre içinde durumu sigortacıya bildirmeye mecburdur.
2. Sigorta ettiren, sigortalı veya hak sahipleri rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak, ayrıca, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almak ile sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermek zorundadır.
3. Sigorta ettiren ve/veya sigortalı, sigortalı değilmişçesine zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının poliçeden doğan rücu haklarının korunabilmesi

için, imkânlar ölçüsünde önlemler almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilen talimatlara uymak zorundadır.

4. Sigortacı her zaman kazazedeyi muayene ve sağlık durumunu kontrol ettirme hakkına sahip olup, bu muayene ve kontrollerin yapılmasına izin verilmesi zorunludur. Kazazedenin tedavisi ve iyileşmesi ile ilgili olarak sigortacının tayin edeceği bir doktor tarafından yapılacak tavsiyelere ve verilecek direktiflere uyulması şarttır.

5. Sigorta ettiren ve/veya sigortalı, zarardan dolayı dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmaya geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai kovuşturmaya ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermek zorundadır.

6. Sigorta ettiren ve/veya sigortalı sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa sigortacılardan her birine rizikonun gerçekleştiğini bildirmek zorundadır.

gg. Sigorta Ettirenin Sorumlulukları

Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesine ilişkin bir takım temel sorumlulukları bulunmaktadır. Bunlar MÇZFKSGŞ.'de açıklanmıştır. Buna göre ;

aaa. Sigorta Ücretinin Ödenmesi

Sigorta ücreti; prim, Güvence Hesabı'na katılma payı ile sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak mevcut ve ileride konulacak vergi, resim ve harçlardan oluşur. Sigorta ücretinin tamamı peşinen ödenir. Ancak taraflar, primin en az, 2015/7249 Sayılı Karar ve ilgili mevzuat çerçevesinde Devlet tarafından sunulan zorunlu reasürans bedeli kadarını poliçenin teslimi karşılığında peşin olmak koşuluyla, taksitler halinde ödenmesini kabul edebilirler. Bu durumda ilgili sigorta şirketi primin ödenmemesi sebebiyle ilgili mevzuat çerçevesinde sahip olduğu poliçeyi fesih hakkından vazgeçmiş sayılır.

bbb. Sözleşme Yapıldığı Sırada Beyan Sorumluluğu

Sigortacı, bu sigortayı, Hazine Müsteşarlığı'na belirlenecek usul ve esaslar dahilinde tespit olunacak asgari sigortalama şartlarının sağlandığına ve sigorta ettirenin yazılı beyanına dayanarak kabul etmiştir. Sigorta ettiren asgari sigortalama şartları hakkındaki bütün hususları sigortacıya bildirmeye mecburdur.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğinin tespiti durumunda, bu ihlal tazminatın miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre ihlal sonucu tazminat miktarına etki eden tutar sigorta ettirene rücu edilir. İhmal kast derecesinde ve beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, hak sahibine ödenen tüm tazminat sigorta ettirene rücu edilir.

ccc. Sigorta Ettirenin Sigorta Süresi İçinde Beyan Sorumluluğu

Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan asgari sigortalama şartlarını değiştirerek tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz. Sigorta ettiren, sigortalanan personele ilişkin güncel bilgileri ilgili değişiklikten itibaren beş gün içinde sigortacıya bildirir. Sigortalanan personelin sigorta konusu olmaktan çıkması halinde, kalan günlerin primleri, gün esasına göre, sigorta ettirene ilgili mevzuat dahilinde iade olunur.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan sorumluluğunun ihlal edildiğinin saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre, ihlal sonucu tazminat miktarına etki eden tutar sigorta ettirene rücu edilir. Sigorta ettirenin kastı hâlinde ise meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, bu durumda sigortalıya/hak sahibine ödenen tüm tazminat sigorta ettirene rücu edilir.

Herhangi bir nedenle sigortanın feshedilmesi halinde sigortacı durumu ruhsat vermeye yetkili kamu kurumlarına ve sigorta ettirene derhal yazılı olarak bildirir. Sigorta ettiren; kazaya karışılması, bu genel şartlar kapsamındaki sigorta teminatına dahil hususlarla ilgili dava açılması gibi sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildirir. Bildirimin yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta artışa neden olmuşsa, artan kısım sigorta ettirene rücu edilir.

ddd. Sigorta Ettirenin Değişmesi

Sigorta ettirenin ilgili mevzuata uygun olarak değişmesi halinde, sigortacı bu durumun kendisine bildirilmesini müteakip mevcut poliçenin asgari sigortalama şartlarının bulunmaması sebebiyle sonlandırılmasına karar vermezse mevcut poliçe yeni gerçek veya tüzel kişiyle kendiliğinden devam eder. Poliçenin feshi halinde kalan günlerin primleri, gün

esasına göre sigorta ettirene iade edilir. Bu sigorta türünde de sözleşmeden kaynaklanan ihtilaflar zarar görenlere karşı ileri sürülemez.

gg. Zarar Görenler

MÇZFKSGŞ hükümlerine göre, bu sigortadan yararlanacak zarar görenlerin, kaza nedeniyle ölen çalışanların kanuni varisleri ile sakat kalarak zarara uğrayan çalışanlar olduğu açıktır. Her ne kadar burada kaza nedeniyle iki yıl içinde sakat kaldığı ortaya çıkan ifadesi kullanılsa da, bazı kazalarda iyileşme süreci iki yılı aşabileceği gibi kazanın neticeleri sonradan ortaya çıkması hallerinde bu durumda olan zarar görenlerin de iki yıl sınırına takılmadan sakatlık tazminatını alacağı kanaatindeyiz.

ğğ. Doğrudan Sigortacıya Başvuru Hakkı

Bu sigorta türünde de zarar görenler doğrudan doğruya ölüm yada sakatlık tazminatının ödenmesini sigortacıdan talep hakkına sahiptirler. Bunun anlamı zarar görenlerin işletene dava açmak zorunda kalmadan doğrudan doğruya zararın ödenmesi konusunda sigortacıya başvurabilme imkanını ifade eder. Sigortacı, MÇZSGŞ. B.2. maddesindeki belgelerin eksiksiz olarak, şirketin merkez veya ilgili birimlerine iletildiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde, talep edilen tazminatı poliçe vadesi içinde yürürlükte olan teminat tutarları dahilinde ödemek zorundadır. Tazminatın bu süre içinde haklı neden olmaksızın ödenmemesi halinde, sigortacı temerrüde düşmüş olur ve ödenmemiş tazminat tutarına yasal temerrüt faizi uygulanır. Temerrüt faizi teminat limiti içinde yapılmış ödeme sayılmaz. Zorunlu sigortalara ilişkin Torba Kanun'la getirilen düzenlemeye göre dava açmadan önce sigortacıya başvuru zorunlu hale getirilmiştir.

Bir kaza, ölüm ve sakatlık tazminatına aynı zamanda hak kazandırmaz. Ancak, sakatlık tazminatı almış bulunan sigortalı, kaza tarihinden itibaren iki yıl içinde ve bu kaza neticesinde vefat ettiği takdirde sigortalının kanuni varislerine, varsa sigortalıya ödenmiş bulunan sakatlık tazminatı ile ölüm tazminatı arasındaki fark ödenir.

aaa. Ölüm Halinde Gerekli Belgeler

İstenecek belgeler MÇZSGŞ.'de sayılmıştır⁴³⁴. Bu sigorta türünden yararlanacak olanlar, ölüm halinde ölenin kanuni varisleridir. Bu nedenle başvuru için gerekli belgeler şunlardır;

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Ölü muayene otopsi raporu,
5. Nüfus aile kayıt tablosu,
6. Gerçek geliri gösteren gelir durumu belgesi,
7. Destekten yoksun kalanların talep dilekçeleri,
8. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

Bu sigorta türünde ölüm halinde destek tazminatının ödenmesini talep etmek için yukarıdaki belgeler yeterlidir. Müracaat sırasında, murisin ölümü ile kaza arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılmakta ise, savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesine gerek yoktur. Savcılık soruşturması ileri aşamaya gelmiş ya da olaya ilişkin ceza davası açılmışsa, savcılık dosyasıyla ceza dosyasına ilişkin evrakin başvuru dilekçesine eklenmesi faydalı olacaktır.

Üçüncü bir kişinin kasıtlı davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü maden işleten ve yardımcıları kusursuz olsalar dahi zarar görenler MÇZFKS.'den ölüm tazminatının ödenmesini isteyebilme hakkına sahiptir. Ölüm tazminatını ödeyen sigortacının rücu hakkı ve halleri de MÇZFKSGŞ.'de sayılmıştır. Bu nedenle başvuruda kusur raporu gereksizdir.

bbb.Yaralanma Halinde Gerekli Belgeler

Maden işletilmesi sırasında bedensel zarara uğrayan kişilerin MÇZFKS.'den, yararlanabilmeleri için sigortacıya vermeleri gereken belgeler şunlardır;

⁴³⁴ Bkz. MÇZSGŞ. m. B.2.

1. Kaza tutanakları ve olaya ilişkin belgeler,
2. Savcılık soruşturması tamamlanmışsa iddianame veya takipsizlik kararı,
3. Ceza davası açılmışsa fezleke ve duruşma tutanağı,
4. Zarar görenin bedensel zarara uğradığını gösteren Adli Tabip Raporu,
5. Yaralı bir hastaneye yatırılmışsa buna ilişkin bilgiler,
6. Yaralı taburcu edilmişse tedavi belgeleri,
7. Nüfus kimlik bilgileri,
8. Vekille başvurularda gerekli yetkileri içeren vekâletname.

Bu sigorta türünde de, erken başvurularda, olay ve zarar arasındaki illiyet bağı tutanaklardan açıkça anlaşılıyorsa, Savcılık soruşturmasının sonuçlanmasının ve ceza davasının açılmasının beklenmesinin anlamı yoktur. Ancak, savcılık soruşturması ileri bir aşamaya gelmiş ya da ceza davası açılmışsa, buna ilişkin belgelerin de başvuru yazısına eklenmesi yararlı olacaktır.

Maden işleteni ve yardımcılarının davranışıyla kusura katılımları olmadığı açıksa, kusur raporuna da gerek olmayacağı kanaatindeyiz. Çünkü işleten ve yardımcılar kusursuz olsalar dahi zarar görenler MÇZFKS.'den ölüm tazminatının ödenmesini isteyebilme hakkına sahiptir. Sakatlık tazminatını ödeyen sigortacının rücu hakkı MÇZFKSGŞ.'de düzenlenmiştir. Bu nedenle başvuruda kusur raporu gereksizdir.

Sigortacıya başvuran kazazedenin belgeleri tamam ise, yaralının yetkili sağlık kuruluna sevk edilerek sakatlık raporu alınmalı ve rapor doğrultusunda tazminatı ödenmelidir. Yaralı tam iyileşmemişse, bedensel zararda zaman içinde değişmesi ve gelişmesi beklenen durumlar varsa, tedavinin tamamlanmasının ardından sağlık durumunun tamamıyla açığa çıkmasını beklemek gerekebilir.

hh. Sigortacıya ve Sorumlulara Karşı Dava Hakkı

Bu sigorta türünde zarar görenler doğrudan doğruya sigortacıya başvurmanın yanında sigortacıya ve işleme karşı dava yoluna da gidebileceklerdir. Açılan bu davada sigortacı limitlerle sorumlu olacaktır. Tazminat MÇZFKSGŞ.'de belirtilen esaslar çerçevesinde

ödenir⁴³⁵. Sigorta tazminatının tespitinde zarar hesabı yapılmaz. Ancak söz konusu tazminat, hak sahiplerinin ilgili özel hukuk mevzuatı çerçevesinde sahip oldukları zarara bağlı İşveren Sorumluluk Sigortası tazminatları dahil diğer tazminatların hesabında dikkate alınır.

MÇZFKS bir ferdi kaza sigortası türü olması nedeniyle, ortada likit bir alacak söz konusu olduğundan zarar görenler, sigortacıya zararın ödenmesi için başvurabilecekleri yada dava açabilecekleri gibi, doğrudan alacağın icraya konulması yoluyla da zararı talep edebilirler. Yapılan değişiklikle artık sigortaya başvuru dava şartı haline getirildiğinden başvuru yapılmasına rağmen sonuç alınamaması halinde davaya gerek kalmaksızın sigortacıya karşı icra takibi başlatılabilir. Bunun nedeni bu sigorta türünde bir zarar hesabı yapılmayıp ölüm halinde zararın likit bir alacak haline gelmesidir. İcraya itiraz halinde inkar tazminatına da hükmedilir.

KTZFKS.'de olduğu gibi burada da mirasçılar arasında ayrıca destekten yoksun kalanlar varsa, MÇZFKS.'den paylarına düşen miktarın dışında ve bundan ayrı olarak, destekten yoksun kalma zararları için, öteki sorumluluk sigortalarına başvurabilirler veya maden işletmecisine karşı dava açabilirler. MÇZFKS.'den aldıkları sigorta bedeli hiçbir zaman ve hiçbir biçimde destekten yoksun kalma tazminatından indirilemez.

Tazminat miktarının tespiti; teminat verilen rizikolar, sigorta teminatı, sorumluluğun başlangıcı, hak düşürücü ve hak azaltıcı sebepler hususunda bu genel şartlarda ve mevzuatta mevcut hüküm ve şartları ve bu şartların ileri sürülmesini etkilemez. Kazanın oluşumunda zarara uğrayan sigortalının kusuru var ise, bu kusur oranında ödenecek tazminattan indirim yapılabilir.

b. Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortasında Güvence Hesabı

aa. Güvence Hesabının Sorumluluğu

Eğer sorumlular geçerli ve yeterli zorunlu sigortayı yaptırmamışlarsa, zarar görenler, Kanun'a göre, Hesaba başvurarak olay tarihindeki sigorta limitleri üzerinden tazminat isteyebileceklerdir. Zira bu sigorta türü Bakanlar Kurulu kararıyla zorunlu sigorta kapsamına alındığından artık bu sigorta için de Hesaba başvuru yapılabilir.

⁴³⁵ MÇZFKSGŞ. m. A.3.

bb. Sorumluluğun Sınırları

Hesabın sorumluluğu, işleyen tarafından MÇZFKS poliçesinin yaptırılmaması veya sigorta yaptırılmış olmasına rağmen poliçeyi yapan sigorta şirketinin iflas etmiş olması nedeniyle sigorta teminatını ödeyememesi hallerinde devreye girecektir. Burada kaza tarihinde ilan edilen limitlerden daha düşük limitle sigorta yaptırılması halini de sayabiliriz. Ancak bu durum uygulamada çok karşılaşılan bir durum değildir. Hesabın sorumluluğu bu hallerle sınırlıdır. Hesabın sorumluluğunun sınırlarını SK, GH.Yön., MÇZFKSGŞ ve TTK.'da yer alan zorunlu sigortalara ilişkin ilgili hükümler belirler.

cc. Güvence Hesabına Başvuru Halleri

Bu sigorta türüyle ilgili olarak;

- a. Sigortalının veya sigortayı yaptırmakla sorumlu olanın tespit edilememesi durumunda kişiye gelen bedensel zararlar için,
- b. Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için,
- c. Zorunlu sigorta teminat limitleri ile sigorta poliçesinde belirtilen teminat arasındaki fark kadar ödenecek bedensel tazminat tutarları için,
- ç. Sigorta şirketinin malî bünye zafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için Hesaba başvurulabilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

§ 3. HESABA BAŞVURU ZARAR TÜRLERİ ÖDEME USULLERİ DAVA HAKKI RÜCU ZAMANAŞIMI GÖREV YETKİ İŞLEYİŞ VE FİNANSMAN

I. GÜVENCE HESABINA BAŞVURU

GH. Yön.'in 9. maddesine göre, kanun'da belirtilen zorunlu sigortaların sorumlular tarafından yapılmamış olması, poliçe limitlerinin eksik yapılması, kazaya neden olan aracın bilinmemesi, zorunlu sigortayı yapan şirketin mali bünye zafiyeti yada iflası nedeniyle zarar görenlerin zararını karşılayamamaları, kazayı yapan aracın çalıntı araç olması gibi sayılan haller ile ilgili olarak zarar görenlerin bedensel zararları için başvurulabilir. Ancak Yeşil Kart Sigortası kapsamında TMTB tarafından tekemmül ettirilen dosyalar ile zorunlu sigortayı yapan şirketin mali bünye zafiyeti yada iflas etmesi halinde hem bedensel zararlar hem de maddi zararlar için başvuru yapılabilir.

Önceki düzenlemede başvuru zorunlu değilken Torba Kanun'la getirilen yeni düzenlemede zorunlu sigortalara dava açmadan önce başvuru zorunlu hale gelmiştir. Buna göre dava açmadan önce başvurunun hesap açısından da zorunlu olduğu açıktır. Başvurunun yapılması faiz başlangıcı ve temerrüt hükümleri açısından da önem arz etmektedir. Yargıtay'ın ilgili kararlarında;

“ Dava trafik kazasından kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir. Sigorta şirketinin tazminatı ödeme yükümlülüğü kendisine riziko ihbarı yapıldıktan itibaren 8 iş günü sonunda başlar. Somut olayda, dosya kapsamından davalı G. Sigorta A.Ş.'ye bu yönde bir müracaat olup olmadığı belli değildir. O halde mahkemece davacı vekilinden usulüne uygun olarak başvurusu olup olmadığının sorulması, başvuru mevcutsa başvurunun tebliğine ilişkin belge araştırılarak tespit edilecek tarihe sekiz iş günü eklemek suretiyle bulunacak tarihten itibaren davalı sigorta şirketinin faizden sorumlu tutulması, başvuru yoksa en erken dava tarihinde temerrüde düşürüldüğünün kabulü ile dava tarihinden itibaren faizden sorumluluğuna hükmedilmesi gerekirken...”⁴³⁶.

⁴³⁶ Y.17.HD. T.17.04.2014, E.2013/6233, K.2014/6065.

“Motorlu Taşıtlar Bürosu nezdinde söz konusu kaza ile ilgili olarak davacıların başvurusu üzerine herhangi bir hasar dosyası açılıp açılmadığının ve ödeme yapılıp yapılmadığının araştırılması sonucu davalı sigorta şirketinin sorumluluk kapsamının buna göre belirlenmesi gerekirken eksik inceleme sonucu hüküm kurulması doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir”⁴³⁷. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

A. Güvence Hesabına Başvurabilecek Kişiler

Yukarıda her bir zorunlu sigorta türünde sigorta teminatından yararlanacak olan zarar görenlerin kimler olduğunu ayrı ayrı açıkladık. Özetle, zorunlu sorumluluk sigortalarında ölenin desteğinden yoksun kalanlar ile bedeni zarara uğrayanlar; ferdi kaza sigortalarında ise ölenin mirasçıları ile bedeni zarara uğrayanlar hesaba başvurabilirler⁴³⁸. Buna göre, hesaba başvurabilecek olanlar kaza nedeniyle zarara uğrayan ve geçerli sigorta poliçesi bulunmadığından sigorta teminatından yararlanamayan kişilerdir. Sigorta şirketinin iflası ile Yeşil Kart Sigortası’ndan yararlanma halinde hesaba başvuracak olanlar ise iflas nedeniyle maddi ve bedeni zarara uğrayanlar ile Yeşil Kart Sigortası sahibi araç nedeniyle maddi ve bedeni zarara uğrayanlar ile TMTB dir.

B. Başvurulacak Makam

Başvurulacak makam Türkiye Sigorta Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği Güvence Hesabı’ dır. Hesabın adresi İstanbul’da bulunmaktadır.

C. Hesaba Başvuru Şekli ve Gerekli Belgeler

Yukarıda her sigorta türü için ayrı ele alıp işlediğimiz zararın türüne göre değişebilen belgeler tazminat talebini içeren başvuru dilekçesine eklenerek hesabın adresine gönderilecektir. 20.04.2016 tarih ve 29695 Sayılı RG.’de yayınlanarak yürürlüğe giren 14.04.2016 tarih ve 6704 Sayılı Torba Kanun’un 6. maddesiyle KTK.’nın 99. maddesinde değişiklik yapılarak “kaza veya zarara ilişkin tespit tutanağını veya bilirkişi raporunu” ibaresi kaldırılarak; “zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen” şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre verilecek belgeler genel şartlarda belirlenen belgeler olacaktır. Ayrıca Hesap Yönetim Komitesi; “Müşteriliğin uygun görüşünü alarak başvurularda

⁴³⁷ Y.17.HD. T.03.04.2014, E.2013/15698, K.2014/5046.

⁴³⁸ Tandoğan, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku, İstanbul, 1961,s.271

aranılacak belgeleri belirlemeye yetkilidir. İstenilecek belgeler hesabın internet sitesi kanalı ile kamuoyuna duyurulur’’⁴³⁹. Nitekim Yargıtay kararlarında;

‘‘ Dava, haksız eyleme dayalı tazminat istemine ilişkindir. KTK.’nın 8 ve 108. maddelerine dayanılarak hazırlanmış bulunan Karayolları Trafik Garanti Fonu Yönetmeliği hükümlerinde, rizikonun vukuunda uygulanacak esaslar, fona başvuru şekilleri açıklanmış olup, başvuru halinde ibraz edilmesi gereken belgeler sıralanmıştır. Buna göre davacıların tazminata hak kazanıp kazanmayacakları ve tazminatın bu belgelerin incelenmesi ile ortaya çıkacaktır’’⁴⁴⁰.

‘‘Davalıya davadan önce başvurunun yapıldığı iddiasında bulunulmadığı gibi, bu yönde bir delil de dosyaya sunulmadığından büronun dava tarihinden itibaren temerrüde düştüğünün kabulü gerekmekte olup, bu tarihten itibaren işleyecek faizle sorumluluğuna karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kaza tarihinden itibaren işleyecek faizle sorumlu tutulması doğru olmayıp kararın bu nedenle mümeyyiz davalı büro yararına bozulması gerekir.’’⁴⁴¹.

‘‘ Mahkemece Güvence Hesabı dava tarihinde işleyecek yasal faiz ile sorumlu tutulmuştur. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 5684 Sayılı Kanun’un 14. maddesi ve Güvence Hesabı Yönetmeliği’nin 14. ve 15. maddesi gereğince gerekli belgelerle birlikte Güvence Hesabı’na başvuru yapıldıktan sonra temerrüde düşeceğinden davalı Güvence Hesabı yönünden sigorta bedelini ödeme yükümlülüğü ancak bu tarihte, böyle bir başvuru olmadığı takdirde ise dava tarihinde doğmaktadır’’⁴⁴². Denilmek suretiyle başvurunun hukuki sonuçlarına açıklık getirilmiştir.

D. Hesaba Başvurunun Süresi

Hesaba başvuru zamanaşımı süresi içerisinde yapılabilir. Ancak ‘ne SK.’da ne de GH. Yön’ de hesaba ilişkin uyuşmazlıklardan kaynaklanan zararlarla ilgili taleplerin hangi zamanaşımı süresine tabi olacağı hakkında bir hüküm bulunmadığından; öncelikle özel kanunlardaki hükümlerin; böyle bir hüküm yoksa TTK hükümlerinin; orada da hüküm

⁴³⁹ GH. Yön. m.15.

⁴⁴⁰ Y.17.HD. T.08.03.2010, E.2009/8548, K.2010/1982.

⁴⁴¹ Y.11.HD. T.17.11.2005, E.2004/13581, K.2005/11145.

⁴⁴² Y.17.HD. T.27.05.2014, E.2013/6226, K.2014/8455.

bulunmayan durumlarda BK hükümlerinde bulunan zamanaşımı sürelerine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekecektir. Buna göre başvuru süresi zarar ve zarar sorumlusunun öğrenilmesinden itibaren 2 yıl ve her halde 10 yıldır. Zamanaşımına ilişkin cezayı gerektiren haksız fiillerde uygulanan uzamış zamanaşımı kuralları başvuruda da uygulanacaktır. Uzamış zamanaşımına ilişkin ayrıntılı açıklamalar çalışmamızın zamanaşımına ilişkin bölümünde yer almaktadır. Nitekim Yargıtay kararında;

“Eylem için kaza tarihinde yürürlükte bulunan 5237 s. TCK.’da öngörülen ceza zamanaşımı süresi dikkate alındığında dava tarihinde zamanaşımı süresinin dolmadığı anlaşılmaktadır. Bu hale göre zamanaşımı süresinin dolmadığı dikkate alınmak suretiyle işin esasına girilip tarafların delilleri toplanıp sonucuna göre bir karar vermek gerekirken eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir”⁴⁴³. Denilmek suretiyle hesaba karşı başvuru ve davaya ilişkin uzamış zamanaşımı hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

II. GÜVENCE HESABINA BAŞVURUNUN SONUÇLANMASI

Başvurunun ardından “hesap tarafından gerekli inceleme yapıldıktan sonra, tazminat miktarında ve hak sahiplerinde tereddüt bulunmadığı takdirde belirlenen miktar hak sahiplerine ödenir. Hesap tarafından yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda tamamen veya kısmen reddedilen başvurular ilgililere yazıyla bildirilir”⁴⁴⁴.

A. Zararın Tamamının Ödenmesi

Zararın tamamının ödenmesi halinde dava açmaya gerek kalmayacaktır. Ancak uygulamada yapılan ödemenin zararın tamamını karşılayıp karşılamadığının doğru tespit edilmesi isabetli olacaktır. Kanaatimizce zarar miktarından emin olmak açısından alanında uzman bir hukukçuya bilirkişi hesabı yaptırılması doğru olacaktır.

B. Kısmi Ödeme Yapılması

Yapılacak değerlendirme sonucunda kısmi ödeme yapıldığı kanaatine varılırsa hak sahipleri dava açarak kalan tazminat tutarlarını da talep edebilecektir. Bu açıdan bakıldığında hesap tarafından düzenlenen ve zarar görenlerce imzalanan ibranameler yerleşik içtihatlar

⁴⁴³ Y.17.HD. T.30.06.2015, E.2014/586, K.2015/9327.

⁴⁴⁴ GH. Yön. m.14.

doğrultusunda makbuz hükmünde sayılacaktır. Mahkemece hesap bilirkişisine zarar hesabı yaptırılacak; önceden yapılan ödemeler bu hesaptan düşülerek kalan zarar kısmına hükmedilecektir.

Nitekim Yargıtay kararında;

“ Somut olayda; Trafik kazası nedeniyle... davacıların davalı Güvence Hesabı’na vaki başvurusu üzerine davacılara..... miktar ödenmiş, ve davacılardan ibraname alınmış, eldeki bu dava 04.09.2009 tarihinde açılmıştır. Dava tarihine göre ibra belgesinin iptali için yasada öngörülen 2 yıllık dava açma süresi geçirilmeden eldeki bu davanın açılarak, ibra belgesinin kabul edilmediğine ilişkin irade açıklamasının yapıldığı anlaşılmaktadır. 25.08.2009 tarihinde davacılar ile davalı arasında “ibraname ve tazminat makbuzu başlığı altında düzenlenen belge, yukarıda açıklandığı üzere, davalının hukuki sorumluluğunu tamamen ortadan kaldıran bir belge niteliğinde olmayıp, bu belgeyle ödeme yapıldığından makbuz niteliğinde kabul edilmesi gerekir”⁴⁴⁵. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

III.GÜVENCE HESABININ SORUMLU OLDUĞU ZARAR TÜRLERİ

Geniş anlamda zarar, kişinin hukukça korunan maddi ve manevi varlıklarında istenci dışında meydana gelen olumsuz değişiklikler, eksilmeler ve yitiklerdir. Dar anlamda zarar, bir kimsenin malvarlığında istenci dışında meydana gelen eksilmedir. Buna kısaca maddi zarar denilmektedir⁴⁴⁶.

Maddi zarar, genellikle fark kuramına dayandırılmaktadır. Malvarlığının aktifinin azalması ve pasifinin artması veya kazanç kaybına uğranılması; zarar verici eylem veya olay olmasa idi, malvarlığının alacağı durum ile eylem sonucu aldığı durum arasındaki fark olarak açıklanmaktadır⁴⁴⁷. Fark kuramı daha sonra yumuşatılarak geleneksel malvarlığı anlayışına bağlı zarar kavramının kapsamı normatif zarar kuramıyla genişletilmiş; parayla ölçülebilen bazı değerlerin eksilmesi veya yitirilmesi de maddi zarar kabul edilmiştir.⁴⁴⁸ Örneğin, haksız

⁴⁴⁵ Y.17.HD. T.10.07.2014, E.2012/5740, K.2014/11196.

⁴⁴⁶ Çelik, Çelik Ahmet, Ölüm ve Bedensel Zararlar Nedeniyle Tazminat Davaları, s.4, İnternet, www.tazminathukuku.com.

⁴⁴⁷ Tekinay, Salahattin Sulhi, Borçlar Hukuku, İstanbul, 1979, s. 455; Kılıçoğlu, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2002, s.190; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Hukuku, İstanbul, 1993, s.548.

⁴⁴⁸ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s.548.

eylem sonucu beden gücü eksilen kişinin henüz bir işi ve kazancı bulunmasa bile çalışma ve kazanç elde etme yeteneğini belli bir oranda veya tümüyle yitirmiş olması ya da çalışan kişinin kazancı azalmasa bile aynı kazancı elde ederken sakatlığı oranında daha fazla güç harcayacak olması, tazminat isteminin haklı nedeni kabul olunmuştur⁴⁴⁹.

Zorunlu sigortayı yapan sigortacı belli bir limite kadar ve belli zarar türlerinden işleten gibi sorumlu olduğuna göre, hesap da zorunlu sigortanın tazminat ödememesi hallerinde aynı zarar türleri nedeniyle ve aynı limitlerle zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak bazı haller hariç olmak üzere genel olarak hesap bedensel zararlardan sorumludur. Nitekim Yargıtay kararında;

“Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Güvence Hesabı Yönetmeliği gereği rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların sebep olduğu bedensel zararların tazmini için Güvence Hesabı’na müracaat edilebilir. Araç hasarları Güvence Hesabı’ndan talep edilebilecek zararlardan olmamasına rağmen hükmedilen araç hasar bedelinden davalı Güvence Hesabı’nın sorumlu tutulması isabetli değildir”⁴⁵⁰. Denilmek suretiyle genel kural gereği hesaptan sadece bedensel zararların talep edilebileceğine açıklık getirilmiştir.

Zorunlu sigortalardan dolayı hesabın ödemekle sorumlu olduğu zarar türlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

A. Ölüm Zararları

1. Destekten Yoksun Kalma Tazminatı

“Sigortacı, poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olunmasından dolayı, 2918 S. KTK.’ya göre işletene düşen hukuki sorumluluğu, zorunlu sigorta limitlerine kadar temin eder”⁴⁵¹. Diğer sigortalara ilişkin ölüm zararları SGK.’de yer alır.

⁴⁴⁹ Çelik, Çelik Ahmet, Tazminat Davaları, s.4.

⁴⁵⁰ Y.17.HD. T.25.10.2011, E.2010/10618, K.2011/9772.

⁴⁵¹ ZMSSGŞ. m. A.1.

O halde öncelikle kaza sonucu ölen kişinin yakınlarının sigortacıdan tazminat isteyebilmeleri için destekten yoksun kaldıklarını kanıtlamaları gerekmektedir⁴⁵². Destekten yoksun kalanların, kaza tutanaklarıyla birlikte, tazminat hesabına esas tüm belgeleri bir başvuru yazısı ekinde hesaba vermeleri gerekmektedir. Hak sahipleri hesabın önereceği tazminat tutarına ilişkin olarak ödemeyi kabul edebilir veya hesaba karşı dava açabilirler. ‘‘Ödemeyi kabul etmişlerse ve sonradan miktarın yetersiz olduğunu fark etmişlerse, 2918 S. KTK.’nın 111/2. maddesine dayanarak iki yıl içinde anlaşmanın iptalini ve eksik ödemenin tamamlanmasını isteyebilirler’’⁴⁵³.

Destekten yoksun kalma tazminatının temelini teşkil eden hükümler TBK.’nın haksız fiillere ilişkin hükümleridir. Bu nedenle zararın kapsamı, hesaplanma biçimi gibi konularda TBK hükümleri geçerli olacaktır. TBK.’ya göre zararı ispat etmek iddia eden davacıya düşer. Yine benzer şekilde TMK.’da da herkesin hakkını dayandırdığı olayları ispat etmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Buna göre tazminat isteyen davacı, hem zararın varlığını hem de kapsam ve miktarını ispat etmelidir. Fakat destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinde genel yaşam deneyimlerine dayanılması durumunda ispat yükü davalıya geçmektedir⁴⁵⁴. Zorunlu sigortalarla güvence altına alınan sorumluluk hali genellikle işletenin kusursuz sorumluluğuna dayanan tehlike sorumluluğudur. Buna göre, diğer zorunlu sigorta türlerinde de destekten yoksun kalma tazminatını karşılayan teminatlar yer alıyorsa SGK.’de belirtilen ilkeler çerçevesinde destekten yoksun kalma tazminatı istenebilir. Bu tazminat zorunlu mali sorumluluk sigortası türlerinde yer almakta olup ferdi kaza sigorta türünde böyle bir tazminat yer almaz.

a.Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanması

Hesap ve sigorta şirketleri tazminatın hesaplanması noktasında çoğu kez yanlış işlemler yaparak Yargıtay’ın ilke kararlarını ve mahkemelerin yerleşik uygulamalarını görmezden gelmektedir. ‘‘Oysa tazminat hesabı yalnızca bir formül uygulaması ve matematik

⁴⁵² TBK. m.45, f.2.

⁴⁵³ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.24.

⁴⁵⁴ Gökcan, Hasan Tahsin/Kaymaz, Seydi, Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta Rücu Davaları Ve Trafik Suçları, Seçkin Yayınları, 2. Bası, Ankara, 2001.

işlemi değildir. Asıl olan hukuksal değerlendirmedir”⁴⁵⁵. Bu açıdan bakıldığında tazminat hesabını yapan bilirkişinin hukukçu bilirkişi olması gerekir⁴⁵⁶.

Yerleşik uygulama ve Yargıtay’ın ilke kararlarına göre; İlk olarak, destek tazminatının, kaza ve ölüm tarihindeki kazançlara göre değil, Yargıtay’ın yerleşik kararları gereği hüküm tarihine en yakın bir tarihteki verilere göre hesaplanması gerekmektedir. Başka bir deyişle, kişi ölmeseydi hüküm tarihine kadar ne miktar bir kazanç elde edebilecek idiyse, o kazançların yani eşdeğer kazançların araştırılıp belirlenmesi ve tazminat hesabının yıllara göre artan kazanç unsurlarına göre hesaplanması öngörülmektedir.

İkinci olarak, hesaplama esas kazançlar, ücret bordrolarındaki veya vergi bildirimlerindeki kazançlar değil, gerçek kazançlar olmalı; ölen kişinin mesleğine, kıdemine, iş ve yaşam deneyimlerine, uzmanlık derecesine, öğrenim düzeyine göre araştırılmalı; bir sonuç alınamazsa ilgili meslek kuruluşlarından eşdeğer kazançlar sorulmalıdır⁴⁵⁷.

Üçüncü olarak, Yargıtay’ın yerleşik kararlarına göre, yalnız para vererek değil, yardım ve hizmet ederek de destek olunabileceğinden, bu tür destekliğin en azından asgari ücretler ölçü alınarak hesaplanması gerekir. Örneğin aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin ve özellikle eşlerin birbirlerine yardım ve hizmet ederek desteklikleri bu türdendir⁴⁵⁸.

Dördüncü olarak, ev kadınının ayrı bir işi ve kazancı bulunmasa dahi, kendi ev hizmetlerini yaparak aile bireylerine bu yoldan destekliği, başlı başına bir tazminat konusudur. Yargıtay’ın yerleşik kararlarına göre, ev hizmetleri yaşam boyu yapılır. Bu nedenle, ev kadını ölmüşse, ev hizmetleri dolayısıyla desteğinden yoksun kalanların tazminatının hesaplanmasında ölen kadının yaşam süresi esas alınmalıdır⁴⁵⁹.

Beşinci olarak, küçük çocuklar anne ve babalarının varsayımsal desteği kabul edilirler. İlerde çalışma yaşamına atıldıklarında kazançlarından bir bölümünü, bakıp gözetmekle ve her

⁴⁵⁵ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

⁴⁵⁶ Bkz. Tepedelen, Zekeriya, 6100 Sayılı HMK.’da Bilirkişi ve Uzman Görüşü, s. 15, İnternet, www.tepedelenhukukhizmetleri.com.

⁴⁵⁷ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

⁴⁵⁸ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

⁴⁵⁹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

biçimde yardımlarına koşmakla yükümlü olacakları anne ve babalarına ayıracakları varsayılır ve bu gerekçeyle bir destek tazminatı hesabı yapılır⁴⁶⁰.

Son olarak, destek tazminatı hesabında, ölen den kalan malvarlığı (miras) ve başkaca sabit gelirler bir yana bırakılarak, onun bedensel ve düşünsel destekliğı esas alınmak gerekir. Bir mesleğı ve kazancı varsa, bu kazançlara göre⁴⁶¹; bir kazancı yoksa yardım ve hizmetin parasal ölçüsü üzerinden tazminat hesaplanır. Örneğ in, ölen den kalan bir anonim veya limitet şirket in maddi varlıkları ve kâr payları ya da bir çiftliğ in gelirleri bir yana bırakılarak, ölen in bu şirket lere beden ve beyin gücüyle katkısı, destekten yoksun kalma tazminatının ölçüsü olur⁴⁶².

Zira, destekten yoksun kalma tazminatı, doğrudan doğruya hayatta kalanların kişiliklerinde doğ an bir haktır; bu hak onlara ölen den geçmiş değ ildir. Çünkü, ölen in, haksız fiil işleyene karşı bu nitelikte bir dava açması düşünülemez. Böyle olunca da, destekten yoksun kalma tazminatı ile ölen in malvarlığı arasında herhangi bir ilişki kurulamaz⁴⁶³.

2. Cenaze (Defin) Giderleri

Cenaze giderlerinin ödenmesi konusunda her ne kadar SGK.’de açık bir hüküm bulunmuyor ise de, sigortacı ve dolayısıyla hesap Kanun gereğı olarak cenaze giderlerini ödemekle sorumludur⁴⁶⁴.

Konuya ilişkin Yargıtay kararında; “defin giderleri ve cenazenin taşınma masraflarından oluş an zarardan, Zorunlu Sorumluluk sigortacısı da ölüm teminatı nedeniyle sorumludur. Defin giderlerinin sigorta poliçesi kapsamında olmadığı gerekçesiyle bu istemin sigorta şirk eti yönünden reddi hatalıdır”⁴⁶⁵ denilerek konuya açıklık getirilmiştir. Kanaatimize göre de, sigorta şirketlerinin sorumlu olduğı cenaze giderlerinden hesap sorumludur.

⁴⁶⁰ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

⁴⁶¹ Çelik, Çelik Ahmet, Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2006, s.25.

⁴⁶² Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Taşıma Mali Sorumluluk Sigortası, s.6.

⁴⁶³ Tekinay, Selahattin Sulhi, Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul, 1963, s.66.

⁴⁶⁴ TBK. m.45, f.1.

⁴⁶⁵ Y.11.HD. T. 01.07.2004, E.2003/13073, K.2004/7383.

B.Yaralanma Zararları

Sigorta Genel Şartları'nda yaralanmalardan söz edilmiş ise de konu hakkında açık bir hüküm bulunmadığından konuyu TBK hükümlerine göre yorumlamak gerekecektir. TBK.'nın ilgili hükmünde, “bedensel zarara uğrayan kimse büsbütün veya kısmen çalışamamasından ve ilerde ekonomik yönden uğrayacağı yoksunluktan kaynaklanan zarar ve ziyarı ile bütün masraflarını isteyebilir”⁴⁶⁶ denilmektedir. Buna göre kazada yaralanan kişinin maddi zararlarının neler olabileceği ortaya çıkar.

1. Sürekli İş göremezlik -Kalıcı Sakatlık- Nedeniyle Çalışma Gücü ve Kazanç Kaybı

a. Kalıcı Sakatlığın Kazadan Hemen Sonra Oluşması

Kazadan hemen sonra sakat kalan kişi sigortaya tazminat için başvurduğunda sigortacı onu yetkili sağlık kurullarından birine göndermek ve sakatlık oranını belirleyen bir rapor almakla mükelleftir. Bu konuda kamu hastanelerinin ve tıp fakültesi sağlık kurullarının başvuruları geri çevirmemeleri için yasal veya yönetsel düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, yerel mahkemelerde değişik-İş kapsamında, araç hasarı tespitleri gibi, beden hasarı tespiti de yapılmalıdır. Bu konuda yasal bir engel olmadığı halde eda davasına konu olan meselenin tespit davasına konu olamayacağı savıyla usulden ret kararları verilebilmektedir. Oysa sakatlık oranının tespitinde hukuksal yarar da vardır. Sakatlık tespitinin yapılması sonucunda sigorta şirketinden ya da hesaptan zararın karşılanması halinde, artık dava açılmayacak, mahkemelerin iş yükü azalmış olacaktır⁴⁶⁷. Nitekim Yargıtay kararında;

“Mahkemece zarar gören üçüncü kişinin gerçek zararının belirlenmesi için esas alınacak maluliyet oranının tespiti için sosyal sigortalar sağlık işlemleri tüzüğüne uygun şekilde Adli Tıp Kurumu veya üniversite hastanelerinin adli tıp kürsüsünden rapor alınarak sonuca göre hüküm kurulması gerekirken eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir”⁴⁶⁸. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

⁴⁶⁶ TBK. m. 45.

⁴⁶⁷ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.14-15.

⁴⁶⁸ Y.17.HD. T.14.10.2014, E.2014/5552, K.2014/13249.

b. Kalıcı Sakatlık Halinin Uzun Bir Tedavi Sonucunda Ortaya Çıkması

Kalıcı sakatlık hali uzun bir tedavi sonucunda ortaya çıkarsa o zaman tedavinin sonuçlanması beklenecektir. Bu durumda “kaza tarihine göre yürürlükte bulunan Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği hükümleri dikkate alınarak”⁴⁶⁹ sakatlık oranı belirlenir. Bekleme süresi, KTK. 109.maddesinin 2.fıkrası ile ZMSSGŞ. C.8. maddesinin 2.fıkrasının yollamasıyla 5237 S. TCK.’nın 66. maddesine göre uzamış zamanaşımı için öngörülen 8 ve 15 yıldır. Bu süreleri TBK.’nın 46. maddesinin 2.fıkrasında yer alan iki yıllık süre ile karıştırmamak gerekir. Bu konuda önemli olan kalıcı sakatlığın oluşması ile kaza arasında nedensellik bağının kurulabilmesidir. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“ Mahkemece dosya tümüyle Adli Tıp Kurumu’na gönderilerek davacının yaralanması nedeniyle tedavileri tamamlanarak hangi tarihte sağlığına kavuşmuş sayılacağı, gelişen bir durum bulunup bulunmadığı, tedavilerinin ne zaman sona ereceği, vücut çalışma gücü kaybının hangi tarihte kesin olarak belirlenebilir duruma geldiği konusunda rapor alınmalıdır. Mahkemece bu hususta gerekli araştırmalar yapılarak davalının zamanaşımı itirazının değerlendirilerek sonuca göre karar verilmesi gerekirken hüküm kurulmuş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir”⁴⁷⁰.

“ Dava trafik kazasında yalanmadan kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Davacıya ait kazadan sonra gittiği belirtilen tıp fakültesi hastanesinde bulunan tedavi evrakları, adli raporu ve tüm tedavi evrakları getirilerek davacının tedavisinin gereği gibi yaptırmamasının zararı artırıp artırmadığı gibi hususlarda değerlendirilecek şekilde kaza ile illiyet bağının bulunup bulunmadığının ve maluliyet oranının belirlenmesi için Adli Tıp Kurumu’ndan rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken...”⁴⁷¹. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

⁴⁶⁹ Y.17.HD. T.20.11.2014, E.2013/12540, K.2014/16523.

⁴⁷⁰ Y.17.HD. T.21.01.2014, E.2012/300, K.2014/699.

⁴⁷¹ Y.17.HD. T.11.02.2014, E.2013/1687, K. 2014/1538.

2. Geçici İş göremezlik Nedeniyle Çalışma ve Kazanç Kaybı

Geçici iş göremezlik zararları, kaza geçiren kişinin belli bir süre çalışmamasından kaynaklanan zararlardır. Öğretide, kalıcı sakatlık durumu söz konusu olmadığı halde, kişinin bir süre tedavi görmesi, iyileşinceye kadar çalışmaması ve bu yüzden iş ve kazanç kaybına uğramış bulunması haline geçici iş göremezlik denilmektedir. Yargıtay kararlarında ise buna mesleki işten kalma süresi denilmektedir.

Geçici iş göremezlik süresindeki kazanç kayıpları da sigorta kapsamında olup, ilişkin istekler sigorta şirketleri ve hesap tarafından ödenmelidir. Yargıtay'ın bu konudaki görüşleri kesindir. Yargıtay'a göre taşımacı veya işleten geçici iş göremezlik zararlarından sorumlu olduklarına ve sigortacı da bu sorumluluğu belli bir oranda üzerine almış bulunduğuna göre, kaza geçiren kişinin iyileşme süresi içerisindeki kazanç kayıplarından veya her türlü maddi zararlarından sigortacı da sorumludur ve bu tür tazminat isteklerinin yerine getirilmesi zorunludur. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“ Mahkemece, iddia, savunma ve toplanan kanıtlara göre; davalı Güvence Hesabı'nın Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bulunmayan araçların sebebiyet verdiği bedensel zararlarını ödeyeceği ancak iş göremezlik zararının bedensel zararlardan olmadığı gerekçesi ile davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Dava trafik kazasından kaynaklanan iş göremezlik tazminatı istemine ilişkindir. Güvence Hesabı Yönetmeliği'nin 9. maddesi uyarınca “rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için” davalıdan talepte bulunabilir. 6098 Sayılı TBK.'nin 54. maddesinde bedensel zararların tedavi giderleri, kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından yada yitirilmesinden doğan kayıplar ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar olduğu belirtilmiştir. Anılan bu yasal düzenlemeler karşısında iş göremezlik (kazanç kaybı) zararı tazminatı isteminin bedensel zararlar kapsamında olduğunun kabulü gerekir...⁴⁷².

“ Dava rücu tazminat istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki uyuşmazlık ise sigortalıya yapılan geçici iş göremezlik ödeneği ödemelerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası poliçesi kapsamında sigorta şirketinden aracın sigorta poliçesinin bulunmaması

⁴⁷² Y.17.HD. T.08.07.2014, E.2013/12596, K.2014/10921.

halinde Güvence Hesabı'ndan rücuhan tahsilinin mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Yargıtay HGK.'nın 13.11. 2011 gün ve 2010/10-500-490 Sayılı Kararında da açıkça belirtildiği üzere, zararlandırııcı sigorta olayı sonucu sigortalıya yapılan geçici iş göremezlik ödemelerinin de sorumluluk kapsamı içerisinde değerlendirilerek Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nın tedavi kapsamındaki poliçe limitleri içerisinde kalmak koşuluyla sigorta şirketinden sigorta poliçesinin bulunmaması halinde Güvence Hesabı'ndan tahsilinin mümkün bulunduğu gözetilerek davalı Güvence Hesabı'nın da sorumluluğuna karar verilmesi gerekir''⁴⁷³. Denilmek suretiyle konuya, sigortacı ve dolayısıyla hesap yönünden, açıklık getirilmiştir.

Ayrıca, 'beden gücü kayıplarına ilişkin zararların tazminat olarak hesaplanmasında gözetilecek ilkelere riayet edilmelidir. Tazminat hesaplarında, hukuksal değerlendirmeler önemli olup, anlaşmazlıklar yargıda çözümleneceğine göre, Yargıtay'ın ilke kararları doğrultusunda değerlendirme yapmak gerekmektedir''⁴⁷⁴. Yargıtay'ın konuya ilişkin ilke kararlarından bazıları şunlardır:

İlk olarak, beden gücü kaybına uğrayan kişinin iş göremezlik zararı, öncelikle meslek ve kazanç durumuna göre hesaplanacak; kazancı belli ise gerçek kazançlara göre, gerçek kazancı belirlenemiyorsa ilgili meslek kuruluşuna sorularak eşdeğer kazançlara göre tazminat hesaplanacaktır.

İkinci olarak, sakat kalan kişinin kazanç yoksunluğu veya kazançlarında bir azalma olmasa bile, aynı kazancı elde ederken yaşatlarına göre ve sakatlığı oranında daha fazla güç (efor) sarf edeceği öğretilir ve Yargıtay kararlarında kabul edilmiş bulunmakla, aynı biçimde tazminat hesabı yapılmalıdır.

Üçüncü olarak, kaza sonucu sakat kalan çocukların ileride çalışma yaşamına atıldıklarında sakatlıkları oranında zorlanacak olmaları nedeniyle, şimdiden meslekleri belli olmadığından, yasal asgari ücretler üzerinden iş göremezlik tazminatı hesaplanacaktır.

Dördüncü olarak, ev kadınları ile ev hizmetlerine katılan diğer aile bireyleri, ev işlerini yaparlarken, birbirlerine yardım ve hizmet ederlerken sakatlıkları oranında

⁴⁷³ Y.10.HD. T.05.04.2011, E. 2009/15379, K. 2011/4855.

⁴⁷⁴ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Ölüm ve Bedensel Zararlar Nedeniyle Tazminat Hesapları Nasıl Yapılmalı, s.1 vd., internet www.tazminathukuku.com.

zorlanacaklarından, yaşam süreleri ve yasal asgari ücretler üzerinden ve iş göremezlik tazminatı hesaplanacaktır.

Son olarak, bir işi, mesleği ve kazancı olmayan kişiler ile emeklilik çağını yaşayan ileri yaştaki kişiler, günlük yaşamlarını sürdürürlerken sakatlıkları oranında zorluk çekeceklerinden, onlar için de yasal asgari ücretler üzerinden iş göremezlik tazminatı hesaplanacaktır⁴⁷⁵.

3. Tedavi ve Bakıcı Giderleri

Trafik kazasından doğan yaralanmalar nedeniyle tedavi giderleri yapılan değişikliklerle artık SGK tarafından ödendiğinden kural olarak hesap hastanelerin yaptığı tedavi giderlerinden sorumlu olmayacaktır. Ancak tedavi giderleri bununla sınırlı bulunmadığından hastanelerin yapmış olduğu tedavilerin dışında yapılan tedavi giderleri ile bakıcı ve refakatçi masrafları yönünden hesaba başvurulabileceği kanaatindeyiz⁴⁷⁶. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“ Sosyal Güvenlik Kurumu’nun davaya dahil edilerek yasa kapsamında bulunan tedavi giderleri yönünden sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yasa gereği sorumluluğu sona eren sona eren Güvence Hesabı aleyhinde tedavi giderleri yönünden hüküm kurulması doğru görülmemiştir”⁴⁷⁷.

“Yapılan kanun değişikliği ile tedavi giderleri yönünden sorumluluk Sosyal Güvenlik Kurumu’na geçtiğinden eldeki davada yasal hasımın Sosyal Güvenlik Kurumu’nun olması gerekir”⁴⁷⁸.

“ Somut olayda davacıların maddi tazminat davasının kabulü ile, Y. D.’nin malül kalması nedeniyle iş gücü kaybından kaynaklanan ... tl ve davacının bakıcı ve refakat

⁴⁷⁵ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Tazminat Hesaplarına İlişkin Yargıtayın İlke Kararları, s. 1. vd., İnternet, www.tazminathukuku.com.

⁴⁷⁶ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Ölüm ve Bedensel Zararlar Nedeniyle Tazminat, s 1. vd.

⁴⁷⁷ Y.17.HD. T.10.02.2015, E.2013/15172, K.2015/2464.

⁴⁷⁸ Y.17.HD. T.10.06.2013, E.2013/6645, K.2014/9353.

giderleri nedeniyle....tl olmak üzere toplam... t1 maddi tazminatın davalı Güvence Hesabı yönünden teminat limiti ile sınırlı olarak ...alınarak davacılara verilmesine...’’⁴⁷⁹.

‘‘ Sosyal Güvenlik Kurumu’nun ödemekle yükümlü olduğu tedavi gideri sadece sağlık kuruluşlarının sunmuş olduğu sağlık hizmet bedellerine yöneliktir. Bu nedenle sağlık kuruluşuna yapılan giderler dışında kalan maddi tazminattan davalı Güvence Hesabı’nın sorumluluğu devam etmekte olup Güvence Hesabı aleyhine açılan davanın reddi de doğru görülmemiştir’’⁴⁸⁰. Denilmek suretiyle Sosyal Güvenlik Kurumu’nun karşılamadığı tedavi giderleri ile bakıcı refakat giderleri konusunda hesaba başvurulabileceğine hükmetmiştir.

C.Maddi Hasarlar

Kural olarak hesap bedensel zararlardan sorumlu olmakla birlikte istisna olarak bazı hallerde maddi hasarlardan da sorumludur. Bu haller sınırlı sayıdadır. İlk olarak sigorta şirketinin konkordato ilan etmesi yada iflası halinde sigorta kapsamında yer alan maddi hasarlar hesap tarafından ödenir. İkinci olarak da Yeşil Kart Sigortası’yla ilgili TMTB tarafından tekemmül ettirilen dosyalara ilişkin hesap tarafından yapılan ödemeler arasında maddi hasarlar da yer almaktadır.

IV.HAK SAHİPLERİNE ÖDEME YAPILMASI USULÜ

A. Teminat Tutarının Yeterli Olması Halinde Ödeme

Aynı olayda zarar görenlerin tazminat giderleri yürürlükteki zorunlu sigorta teminat tutarlarıyla eşit yada daha az ise ödemenin paylaştırılması sorunu yaşanmayacaktır.

B. Garameten Paylaştırma

Aynı olayda zarar görenlerin tazminat giderleri, yürürlükteki zorunlu sigorta teminat tutarlarından fazla ise, zarar görenlerden her birinin hesaba karşı yöneltebileceği talepler, teminat tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirime tabi tutulur⁴⁸¹. Öğretide bu paylaştırma şekline garameten paylaştırma denilmektedir. Bu ilkenin

⁴⁷⁹ Y.17.HD. T.09.06.2014, E.2013/8715, K.2014/9261.

⁴⁸⁰ Y.17.HD. T.23.01.2014, E.2013/2726, K.2014/783.

⁴⁸¹ GH. Yön. m.18, f.1.

uygulanması halinde sigorta limitiyle zarar görenlerin zararları arasında oranlama yapılarak paylaşırma yapılacaktır. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“Aracın kullanılmasından ekonomik yönden yarar sağlayan ayrıca araç üzerinde fiili gücü bulunan kişi birlikte işleten niteliği ile sorumlu tutulmalıdır. Trafik kazasında zarar görenlerin sayısı birden çoksa ve araç sahibinin sorumlu olduğu zarar tutarı poliçedeki üst sınırı aşarsa zarar görenlerin sigortadan isteyecekleri de azalır”⁴⁸².

“Davalı Motorlu Taşıtlar Bürosu’nun sorumluluğunun limite sınırlı bulunduğu, birden ziyade aracın zarar vermesi ve toplam zararın limiti aşması halinde garameten sorumluluğunun esas olduğu dikkate alınarak bu savunmanın üzerinde durulup bir değerlendirme yapılmaması doğru görülmemiştir”⁴⁸³. Denilmek suretiyle paylaşırmanın usulü ortaya konmuştur.

Öte yandan Yönetmeliğe göre, “başka tazminat taleplerinin bulunduğunu bilmeksizin zarar görenlerden birine veya birkaçına kendilerine düşecek olandan daha fazla ödeme bulunan hesap, yaptığı ödeme çerçevesinde diğer zarar görenlere karşı da borcundan kurtulmuş sayılır”⁴⁸⁴.

GH. Yön.’de yer alan bu hüküm tartışmaya açıktır. Zira hesabın kendi kusuruyla zarar görenlerden bir kısmına ödeme yaptığı için diğer zarar görenlere karşı da borcundan kurtulmuş sayılacağını kabul etmek hukuken mümkün bulunmamaktadır. Hukukun temel prensipleri TTK, TBK ve özellikle TMK hükümlerine göre kişi ya da kuruluşlar kendi kusurlarına dayanarak diğer kişilere karşı olan borçlarından kurtulamaz”⁴⁸⁵. Bu nedenle GH. Yön.’de ifade edilen bu hükmün hukuken geçersiz olduğu kanaatindeyiz. Nitekim Yargıtay kararında ;

“2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 96.maddesi uyarınca, zarar görenlerin tazminat alacakları toplamı, sigorta sözleşmesinde belirlenen sigorta tutarından fazla ise, sigorta tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirim yapılarak tazminat

⁴⁸² Y.11.HD. T.07.05.1981, E.1981/1861, K.1981/2242.

⁴⁸³ Y.11.HD. T.06.06.2005, E.2004/9325, K.2005/5821.

⁴⁸⁴ GH. Yön.m.18, f.2.

⁴⁸⁵ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, s.24.

alacakları saptanmalıdır. Bu kurala uymaksızın zarar görenlerden birine ödeme yapmış olan sigortacının, Kanun'un 96/2. maddesi uyarınca iyi niyetli olup olmadığı, yaptığı ödeme oranında sorumluluktan kurtulup kurtulamayacağı hususları tartışılmaksızın eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir''⁴⁸⁶. Denilmek suretiyle bu konuda iyi niyet kurallarının geçerli olduğu vurgulanmıştır.

V. GÜVENCE HESABI VE SORUMLULARA KARŞI DAVA HAKKI

A. Güvence Hesabına Karşı Dava Hakkı

1. Değişiklik Öncesi Doğrudan Dava Hakkı

Torba Kanun ile getirilen düzenlemeden önce zarar görenler hesaba doğrudan doğruya başvurabilecekleri gibi başvuru yapmaksızın doğrudan doğruya dava açabilmekteydiler.

2. Değişiklik Sonrasında Başvurudan Sonra Dava Hakkı

Torba Kanun ile getirilen düzenleme ile birlikte dava açmadan önce sigorta şirketlerine ve dolayısıyla hesaba başvuru zorunluluğu getirilmiş bulunmaktadır. Buna göre, zorunlu sigortalarda olduğu gibi; zararın ödenmesi için dava açmadan önce yukarıda belirtilen şekilde usulüne uygun olarak gerekli belgeler eklenerek hesaba müracaat edilmelidir.

a.Hiç Ödeme Yapılmaması Halinde Dava

Hesaba başvuru sonucunda kısmi ödeme yapılabileceği gibi zarara ilişkin hiç ödeme yapılmamış da olabilir. Bu durumda zarar görenler zararın tamamının ödenmesi için mahkemeye başvurarak zararın tazminini talep edebilir.

b.Kısmi Ödeme Yapılması Halinde Dava

Hesaba başvuru neticesinde zararın bir kısmının ödenip bir kısmının ödenmediğinin tespiti yapılmış ise zarar görenler kısmi ödemeye ilişkin bilgi belge ve evrakları bekleyerek ödenmeyen kısım için hesaba karşı dava yoluna gidebileceklerdir. Hesap tarafından ibraname alınması hak sahiplerinin kısmi ödemediği sonra dava açmalarına engel değildir. Bu durumda ibranamenin iptali davası söz konusu olacaktır. Nitekim bu konuda Yargıtay kararında;

“Davacı, sigorta şirketinden bir miktar para alarak davalının poliçeden doğan sorumluluğunu ibra etmişse de, daha sonra açtığı davada, kazadan doğan maddi zararının

⁴⁸⁶ Y.11.HD. T.13.07.2006, E.2005/7979, K.2006/8383.

fazla olduğunu ileri sürerek bunun tazminini istemiştir. Mahkeme davacının delilleri toplanarak kazadan dolayı uğradığı maddi zararın miktarı, niteliği ve kusur oranlarına göre ibraname karşılığı alınan bedelin KTK.'nın 111/2. maddesi uyarınca yetersiz veya fahiş olup olmadığının bilirkişi incelemesi de yaptırılarak belirlenmesi gerekirken, geçerliği araştırılmadan ibranameye dayalı olarak davacının maddi tazminat isteminin reddi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir⁴⁸⁷.

“ Somut olayda ödenmenin yetersiz olduğu anlaşılırsa bu kez karar tarihine en yakın veriler dikkate alınarak tazminat hesaplanmalı ve zarar ve yararın denkleştirilmesi ilkesi gereğince davalı tarafından yapılan ödemeye hesaplama yapıldığı tarihe kadar geçen süre için yasal faiz uygulanarak hesaplanan tutardan mahsup edilmelidir”⁴⁸⁸. Denilmek suretiyle ibranamenin makbuz hükmünde olduğu ve kısmi ödeme almanın dava açmaya engel olmadığı kabul edilmiş bulunmaktadır.

B.Sorumlulara Karşı Dava Hakkı

Zarar görenler hesap ile birlikte sorumluların belli olduğu hallerde sorumlulara karşı da dava açabilecekleri gibi, hesaba dava açmaksızın sadece zarara neden olan sorumlulara karşı dava açma hakkına da sahiptirler. Ancak tazminat hem sorumlulardan hem de hesaptan tekerrür yolu ile alınamaz. Nitekim GH. Yön.'e göre; “hak sahipleri, sorumlulardan uğradıkları zararları tamamen veya kısmen tazmin etmeleri halinde, hesaptan yapılan ödemeler nedeniyle sebepsiz zenginleşmeye yol açan tutarı 5 iş günü içerisinde hesaba iade etmekle yükümlüdür. Aksi takdirde, bu durumu öğrenen hesap haksız kazanca yol açan ödemelerin gecikme faizi ile birlikte geri alınması için gereken yasal işlemleri başlatır”⁴⁸⁹.

⁴⁸⁷ Y.11.HD. T.02.10.2003, E.2003/2275, K. 2003/8707.

⁴⁸⁸ Y.17.HD. T. 30.04.2013, E. 2012/3873, K. 2013/5911.

⁴⁸⁹ GH. Yön. m. 20.

VI. RÜCU

A. Zorunlu Sigortalarda Sigortalıya Rücu

Sorumluluk sigortalarının yapısı gereği sigortanın teminat kapsamını sigorta ettirenin üçüncü kişilere verdiği zararlara karşılık gelen sorumluluğu oluşturmaktadır. Bu nedenle sorumluluk sigortalarında halefiyetin uygulanıp uygulanmayacağı doktrinde tartışmalara neden olmuştur. Bazı yazarlar zarara neden olan bizzat sigortalı olduğu için halefiyeti reddederken⁴⁹⁰; bazı yazarlar sigortalı ile birlikte zarara sebep olan başka bir üçüncü kişinin bulunması gibi istisnai durumlarda halefiyet ilkesinin uygulanması gerektiğini savunmuşlardır⁴⁹¹.

Sigortacının Rücu hakkı doğrudan doğruya kanundan kaynaklanabileceği gibi halefiyet ilişkisinden de kaynaklanabilir. Sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkından bahsedebilmek için halefiyet ilişkisinin kanundan doğması gerekir. Kanun'da açıkça öngörülme hallerde halefiyetin varlığından söz edilemez⁴⁹². TTK m.1472'de sigorta hukukunda halefiyet genel olarak düzenlenmişken TTK m.1481'de sorumluluk sigortasında halefiyet düzenlenmektedir. Buna göre ; sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir. Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa sigortacıya karşı sorumlu olur⁴⁹³.

⁴⁹⁰ Kılıçoğlu, Ahmet, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, 1974, C. XXXI, S.1-4, s.395-446, s.424; Bozer, Ali, Yangın Dolayısıyla Sorumluluk Sigortası, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları, III. Sigorta Semineri, Ankara, 1977, s.306-349, s.6.

⁴⁹¹ Atabek, Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950 s.180; Omağ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul, 1983, s.100-103.

⁴⁹² Nomer, Haluk, Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, İHFM,1997, C. IV. S.3, s.243-260, s. 252; Omağ, Merih Kemal, Kanuni Halefiyet, s.100-103.

⁴⁹³ TTK. m.1481, f.1,2,3.

Bu maddede, sorumluluk sigortalarında halefiyete ilişkin esaslar farklı bir hükümde düzenlemeye konu edilmiş ve sorumluluk sigortasının özellikleri göz önünde tutularak hüküm sevk edilmiştir. 1. fıkra, genel olarak halefiyetin koşulları üzerinde durulmuş, ikinci fıkra ise zararın giderilmesi için talebin yöneltileceği üçüncü kişi aleyhine dava açılmış olması ihtimali gözetilmiştir. Bu çerçevede halef olan sigorta şirketinin halef sıfatını ispatlaması koşuluyla davaya veya takibe devam edebileceği esası getirilmiştir⁴⁹⁴. Görüldüğü üzere, sorumluluk sigortalarında halefiyet ilişkisinden kaynaklanan bir rücu söz konusu olup, sigortacının kendi sigortalısına karşı sözleşmeye dayalı rücu hakkı düzenlenmemiştir. Bunun nedeni maddeye kaynak teşkil eden Alman Sigorta Sözleşmesi'nde rücunun düzenlenmemiş olmasıdır⁴⁹⁵. Sigortacının sigortalıya karşı rücu hakkı bulunmamasına karşın, sigortalı sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa sigortacıya karşı sorumlu olacaktır.

KZMSS.'de 'sigortacının sahip olduğu bu hak KTK.'nın 95/2 maddesinde genel olarak düzenlemeye tabi tutulmuş bulunmaktadır. Bu düzenlemeye göre, anılan maddenin ilk fıkrasında belirtilen ve sigortacının tazminat yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılmasına ilişkin haller, sigortacı tarafından üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğinden sigortacı zarar görene ödeme yaptıktan sonra, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre tazminatın kaldırılmasını ve indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine rücu edebilecektir⁴⁹⁶. Bu tür sigortaların sigorta ettirenin üçüncü kişilere verdikleri zararlar bakımından onların malvarlıklarındaki azalmayı önlemeye yönelik amaçlı olması bakımından ilke olarak mali sorumluluk sigortalarında sigorta ettirene karşı halefiyet hakkının bulunmadığı, bu nedenle sigorta ettirene karşı halefiyete dayalı rücu hakkının bulunmadığı açıktır⁴⁹⁷. Ancak KTK. 98/2 ve 99/2. maddelerinde kazaya birden fazla aracın karışması halinde tazminat ödemesi yapan sigortacının aynı olaydan sorumlu diğer araçların sigortacısına sorumlulukları oranında başvurabileceği hüküm altına alınmak suretiyle teknik

⁴⁹⁴ Bkz. Şeker Ögüz, Zehra/Sevinç Kuyucu, Aslıhan, s. 108.

⁴⁹⁵ Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Taslağının Sigorta Hukuku Başlıklı 6.Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, S.1, s.109-196; Sopacı Öztuna, Birgül, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2,2012, s.700-724.

⁴⁹⁶ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1010.

⁴⁹⁷ Bkz. Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1008.

anlamda halefiyete dayalı rücu hakkının bulunduğu kabul edilmiştir⁴⁹⁸. Bu arada, ödemede bulunan sigortacının aynı olaydan sorumlu kişilerin sigortacılarına başvurabilecekleri kabul edildiğine göre bu hakkın asıl sorumlu durumunda olan kişilere karşı da kullanılabileceği hukuktaki evleviyet ilkesi gereği olmalıdır⁴⁹⁹. Nitekim KZMSSGŞ.'nin B.3. maddesinde de “sigortacının ödediği tazminat miktarınca hukuken sigorta ettiren yerine geçeceği hükme bağlanmak suretiyle sigortacının halefiyet hakkı kabul edilmiştir”⁵⁰⁰.

KTk. m. 95/2 ve KZMSSGŞ.'de rücu halleri sayılmıştır. Buna göre sigortalıya başlıca şu nedenlerle rücu edilebilir:

Tazminatı gerektiren olay;

1.Sigorta ettirenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise buna göre, sigorta bedelini ödeyen sigortacı, sigorta ettirene (işletene) rücu edebilecektir⁵⁰¹.

Bunun karşıt anlamı, eğer işletenin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru yoksa, yüzde yüz kusurlu olsalar bile sigortacının dönme (rücu) hakkından söz edilemeyecek olmasıdır. Sürücünün veya yardımcı kişilerin kasıtlı davranışları saptanabilir bir eylem olarak ortaya çıkabilir ise de, ağır kusurun ne olduğu bugüne kadar yeterince tanımlanmış ve unsurları belirlenmiş değildir. Yargıtay kararlarındaki tanımlamalara göre, ağır kusur, özel bir hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla birlikte, kasta yakın bir kusurun varlığı anlamına gelir. Yine Yargıtay kararlarına göre: Sürücü yüzde yüz kusurlu olmakla birlikte, kastı veya kasta yakın bir kusuru söz konusu değilse, sigortacının dönme (rücu) hakkı doğmayacaktır⁵⁰².

Yargıtay kararlarında;

⁴⁹⁸ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1009.

⁴⁹⁹ Bkz. Arkan, Sabih, s.280 vd..

⁵⁰⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1009.

⁵⁰¹ ZKTMSSGŞ. m. B.7.

⁵⁰² Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Sigortası, s. 47.

“Dairemizin yerleşik uygulamasına göre, ağır kusur kavramı, bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla birlikte kasta yakın bir kusurun varlığını ifade eder. Sigorta Genel Şartları’nda tam kusurdan değil, kasıt ve ağır kusurdan söz edilmektedir. Hükme dayanak yapılan bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere, sürücünün 2918 Sayılı KTK.’nın 57. maddesi hükmüne aykırı şekilde kavşaklarda geçiş önceliğine uymaksızın tedbirsiz ve dikkatsiz araç kullanması kusur oluştursa bile, dava konusu olayın oluş şekline göre ağır kusur değildir. Bu nedenle, sürücünün 8/8 kusurlu olması, sigorta şirketine rücu hakkı vermez”⁵⁰³.

“SGŞ.’de tam kusurdan değil, kasıt ve ağır kusurdan söz edilmektedir. Bilindiği üzere, ağır kusur kavramı, bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla birlikte kasta yakın bir kusurun varlığını ifade eder. Bu nedenle sürücünün kasta dayanmayan tam kusuruyla verdiği zarardan dolayı, sigortacının, üçüncü kişiye ödediği tazminat nedeniyle rücu hakkı yoktur. Somut olay incelendiğinde, bilirkişi raporunda, sürücünün kırmızı ışıkta kavşağa girmiş olması nedeniyle yüzde yüz kusurlu olduğu sonucuna varılmış olup, yukarda anılan ilkeler doğrultusunda sürücünün eyleminin kasıtlı bir hareket veya ağır kusur olmadığı, bilirkişi raporunda da isabetli olarak belirlendiği üzere, sürücünün kavşakta gerekli dikkati göstermeyerek kusurlu olduğunun, ancak ağır kusurunun bulunmadığının da kabulü zorunludur”⁵⁰⁴.

“Sürücü, bilirkişi raporuna göre, yolun kenarında park halinde bulunan araca çarparak trafik kazasına neden olmuştur. Bu hal kasıt veya ağır kusur olarak değerlendirilemez. Bilindiği üzere, ağır kusur kavramı, bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla birlikte kasta yakın bir kusurun varlığını ifade eder. Dava konusu olayda, sürücü kusurlu olmakla birlikte, ağır kusurlu olmadığının kabulü gerekir. Aksi halde, sigorta yaptırmanın bir anlamı kalmaz”⁵⁰⁵.

“Dava gelen trafik kazası sonucu vefat eden sigortalıya yapılan tedavi giderleri ve ölüm sonucu hak sahiplerine bağlanan ölüm aylıkları nedeniyle oluşan kurum zararının tahsiline ilişkindir. Kavşakta kırmızı ışık ihlali yaparak ölümüne neden olan davalının eyleminde; ölen sigortalının hak sahiplerine bağlanan ölüm aylığının ilk peşin sermaye

⁵⁰³ Y.11.HD. T. 02.10.2003, E. 2003/2275, K. 2003/8707.

⁵⁰⁴ Y.11.HD. T. 30.10.2001, E. 2001/5330, K. 2001/8413.

⁵⁰⁵ Y.11.HD. T. 11.05.2000, E. 2000/2961, K.2000/4140.

değerinin yarısı nedeniyle meydana gelen zararına ilişkin davacı kurumun rücu hakkının var olması için şart olan kast unsuru bulunmadığı göz ardı edilmiştir’’⁵⁰⁶. Denilmek suretiyle ağır kusurun ne olduğu açığa kavuşturulmuştur.

2. Kaza 4925 s. K. Taş. K.’da yasaklanan hallerden, bu kanun ve ilgili yönetmelikteki yükümlülükleri yerine getirmemesinden doğmuşsa,

3. Taşımacının yetki belgesinde kayıtlı olmayan taşıtla yapılan veya yetki belgesi olmadan yapılan taşımalar sonucu meydana gelmişse,

Yetki belgesi bulunmayan ya da taşıt belgesine kaydedilmeyen taşıtlarla yolcu taşımacılığı yapıldığı sırada bir kaza olmuş ve sigortacı tazminat ödemek zorunda kalmışsa, sırf bu nedenle taşımacıya rücu edilebilmesinin mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Zira mevzuattaki hükümlere göre araçtaki bozukluk yani teknik arıza, taşımacıyı sorumluluktan kurtaran nedenlerden değil ise de Kanun hükümleri ‘‘sırf araçtaki bozukluk yani teknik arızanın, sigortacıya rücu hakkı vermeyeceğini ifade eder’’⁵⁰⁷. Bunun için, Kanun ve Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak teknik şartlara uymayan bir taşıtla yolcu taşınmış ve kaza bu yüzden meydana gelmiş olmalıdır⁵⁰⁸.

4.Tazminatı gerektiren olay, yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması yüzünden meydana gelmiş ise,

5.Taşıtın mevzuatın gerektirdiği teknik şartlara uygun olmaması gereği, nitelikli şoför ve hizmetli personeli olmadan sefere çıkarılmasından; güzergah mesafesini dikkate alarak yeteri kadar sürücü bulundurulmamasından meydana gelmişse,

Kanun’a göre, ‘‘trafiğe çıkarılacak araçların teknik şartlara uygun olması gerekir’’⁵⁰⁹. Teknik şartlara uygun olmayan araçların trafiğe çıkarılması neticesinde kaza meydana gelmişse rücu sebebi oluşturur. Aynı zamanda Kanun’a göre, ‘‘tehlikeli ve zararlı maddelerin

⁵⁰⁶ Y.10.HD. T. 17.12.2012, E. 2011/14484, K. 2012/25894.

⁵⁰⁷ K.Taş.K. m.18, f.2; KTK. m. 86, f.1.

⁵⁰⁸ Bkz. Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Sigortası, s. 49.

⁵⁰⁹ KTK. m. 29.

gerekli izin ve tedbirler alınmadan taşınması yasaktır’’⁵¹⁰. ‘‘Tazminatı gerektiren olay, patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş ise zarar görenlere tazminat ödeyen sigortacı, işletene rücu edebilecektir’’⁵¹¹.

6. İkram edilen yiyecek ve içecek ile diğer maddelerin sağlık şartlarına uygunluğunun sağlanmaması, yolcuların sağlığının olumsuz etkilenmemesi hususunda taşımacıların yükümlülüklerini yerine getirmemesinden doğmuşsa,

Bu rücu hali taşımacı sorumlu işletenin özen yükünden kaynaklanmakta olup kazanın bu sebeple oluşması halinde rücu hakkı doğacaktır.

7. Gerekli ilk tıbbi yardım ve ilaçların taşıtta bulundurulmaması ve bunlardan derhal istifade edilmesi imkanının sağlanmamış olmasından meydana gelmişse,

Taşımacı işleten gerekli ilk yardım malzemelerini bulundurmakla mükelleftir. Zararın meydana gelmesi yada ağırlaşmasıyla bu hal arasında illiyet bağının varlığı halinde işletene rücu edilebilir.

8. 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile ilgili diğer mevzuata göre, taşıtın gerekli sürücü belgesine sahip kişiler tarafından sevk edilmemesi sonucunda olmuşsa,

Kanun’da hangi araçlarda ne tür sürücü belgesinin gerekli olacağı ayrıntılı olarak açıklanmıştır⁵¹². Motorlu aracın ehliyetsiz veya taşıta uygun ehliyete sahip olmayan kişiler tarafından kullanılması esnasında bir kaza oluşursa, üçüncü kişilere tazminat ödeyen sigortacı işletene ve araç sürücüsüne rücu edebilecektir. Kazanın nedeni, ‘‘sürücünün ehliyetsiz olması yada sürücü belgesinin yetersizliği değilse, arada nedensellik bağı bulunmadığından sigortacının işletene rücu hakkı yoktur’’⁵¹³. Nitekim Yargıtay kararında;

‘‘Davalı vekili vefat eden davalı sürücünün motosikletine bindiğini, sürücünün sürücü belgesi bulunmadığı gibi 16 yaşından da küçük olduğunu belirterek müteveffanın kusurunun

⁵¹⁰ KTK. m. 65.

⁵¹¹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Sigortası, s.48.

⁵¹² Bkz. KTK. m. 36,45.

⁵¹³ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Sigortası, s. 50.

bulunduğunu savunmuştur. Buna göre mahkemece bu savunma üzerinde durularak tazminattan indirim yapılması gerekip gerekmediği hususu karar yerinde tartışılıp değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekir”⁵¹⁴. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirmiştir.

9.Sürücülerin uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış olmasından veya alkollü içki almış olmasından aracı güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş bulunmalarından meydana gelmişse;

Uyuşturucu madde etkisi sonucunda oluşan zararı karşıladığı ölçüde sigortacı, sigorta ettirene rücu edebilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, gerçekleşen rizikonun sırf alınan uyuşturucu madde etkisi altında oluşması gerekir⁵¹⁵.

Kanun ve Yönetmeliğe göre, ‘‘uyuşturucu veya keyif verici maddeleri almış olanlar ile alkollü içki almış olması nedeniyle güvenli sürme yeteneklerini kaybetmiş kişilerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır’’⁵¹⁶.

İşletenler ve özellikli yolcu taşımacıları, otobüs sürücülerini ve yardımcı personeli özenle seçmek, onların her türlü özelliklerini bilmek, kişilik yapılarını, davranışlarını ve yaşam biçimlerini yakından izlemek zorundadırlar. Yolcu taşıma sorumluluğunu üstlenen kişilerin kötü alışkanlıkları görmezden gelinemez ve asla bağışlanamaz. Hele uyuşturucu ve keyif verici maddeler kullandıkları, alkolik oldukları saptananlar şoför olarak çalıştırılmaz. Ara sıra içki içmek kusur sayılmaz ise de, yola çıkarken veya mola verilen yerde güvenli sürme yeteneğini etkilemediği ileri sürülse bile onca yolcunun can sorumluluğunu üstlenmiş bir otobüs şoförünün içki içip direksiyona geçmesi, kasıt derecesinde ağır bir kusur sayılmalıdır⁵¹⁷.

Sürücünün alkollü olması tek başına yeterli rücu sebebi sayılmayıp kazanın oluşu ile alkollü araç kullanılması arasında nedensellik ilişkisi aranmaktadır⁵¹⁸. Bu değerlendirmenin,

⁵¹⁴ Y.17.HD. T.22.05.2014, E.2013/7669, K. 2014/8243.

⁵¹⁵ Yılmaz, Zekeriya, Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2014, s.1139.

⁵¹⁶ KTK. m. 48; K.Taş. Yön. m.97.

⁵¹⁷ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Sigortası, s. 51-52.

⁵¹⁸ YHGK. T.10.12.2014, E.2013/17-1199, K. 2014/1018; T. 11.05.2011, E. 2011/17-182, K.2011/294.

yolcu taşıyan otobüs sürücülerini için geçerli olmaması gerekir. Daha çok kasko sigortalarıyla ilgili rücu davalarında, kazanın nedeninin alkol olmadığı saptandığında dava reddedilmekte ise de, oradaki durum farklıdır ve kişiseldir. Bunu yolcu taşıyan sürücülerin yüksek özen borcu ile karıştırmamak gerekir⁵¹⁹.

10. Yetkili makamlarca saptanan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınmasından veya taşıtın işletilmesine ilişkin diğer yasaklanan hallerden doğmuşsa,

Kanun'da taşıma sınırı üstünde yolcu ve yük alınması, gabari dışı ve dingil ağırlıklarını aşacak şekilde ve yol koşulları dikkate alınmadan yükleme yapılması yasaklanmıştır⁵²⁰. ZMSSGŞ.'de ise yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması rücu sebeplerinden sayılmıştır.

Yargıtay kararlarına göre, sırf istiap haddinin aşılmış olması, sigortacıya rücu hakkı vermez. Ayrıca Yargıtay, istiap haddinin aşılmayla riziko arasında uygun bir illiyet bağının mevcudiyetini aramaktadır⁵²¹.

Konuya ilişkin Yargıtay kararlarında; "taşıtın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararların teminat dışı kabul edilebilmesi için, riziko ile istiap haddinden fazla yük yada yolcu taşıma arasında uygun nedensellik bağının bulunması ve kazanın salt bu nedenle meydana gelmesi gerekir. Başka bir anlatımla, sadece istiap haddinin aşılmış olması, rizikonun teminat dışı olduğu sonucunu doğurmaz. Ayrıca, bu hususun davacı sigorta şirketince kesin bir şekilde kanıtlanması gerekir"⁵²².

"Aracın ruhsatında belirtilen istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşınması halinde oluşan hasar ve zararlar sigorta güvencesi dışında bırakılmıştır. Ancak, Dairemiz, bu istisna hükmünü uygularken, gerçekleşen riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun nedensellik bağının bulunmasını ve ancak kazanın salt bu nedenle meydana gelmesi koşulu ile riziko ve hasarın sigorta güvencesi dışında olduğunu kabul etmektedir.

⁵¹⁹ Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Koltuk Sigortası, s.51-52.

⁵²⁰ KTK. m. 65.

⁵²¹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1035.

⁵²² Y.11.HD. T.02.11.2004, E.2004/1608, K. 2004/10733.

Oysa uzman bilirkişi raporunda istiap haddinin aşılması ile kaza arasında doğrudan sebep-sonuç ilişkisi bulunmadığı saptandığına göre, davanın kısmen kabulü gerekir⁵²³. Denilmek suretiyle, zarar gören kişilere sorumluluk sigortasından ödeme yapan sigortacının, işletene ve taşımacıya rücu edebilmesi için, kazanın oluşu ile istiap haddinden fazla yolcu ve yük alınması arasında nedensellik ilişkisinin aranması gerektiği kabul edilmiştir.

11. Sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru neticesinde aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucu meydana gelmişse,

ZMSSGŞ.'ye göre "Tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğu tespit edilirse tazminatı ödeyen sigortacı işletene karşı dönme (rücu) hakkını kullanabilir"⁵²⁴.

Kanun'da ise, işleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz denilmiştir⁵²⁵. Buna göre, işleten ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler çalınma ve gasp olayında bir kusurları bulunmadığını ispat edemezlerse, zarardan sorumlu olacaklarından sigortacının rücu hakkı oluşacaktır. Ancak dava açan sigortacı benzeri rücu hallerinde olduğu gibi bu rücu halinde de işletenin hukuken sorumlu olduğunu ve nedensellik bağını kanıtlamalıdır⁵²⁶.

Bu rücu hali genellikle işletenin özen yükümlülüğüne bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Konuya ilişkin Yargıtay kararında;

"Taşıyıcının taşıdığı kişi ve eşya ile ilgili gerekli önlemleri alması ve özen göstermesi genel bir hukuk kuralıdır. Bu bağlamda davalı taşıdığı yolcuların güvenliğini sağlamak için

⁵²³ YHGK. T.05.12.2001, E. 2001/1109, K. 2001/1108.

⁵²⁴ ZMSSGŞ. m. B.4.

⁵²⁵ KTK. m.107, f.1.

⁵²⁶ Bkz. Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1038.

kişileri ve eşyalarını denetimden geçirmekle yükümlüdür”⁵²⁷. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

12. Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi halinde B.2 maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi sebebiyle, artan zarar miktarıyla sınırlı olmak kaydıyla, zarara miktarında artış olmuşsa sigorta ettirene rücü edilir. “Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin gerek rizikonun ihbarında gerekse sigortacıya ulaştırılması gereken bilgi ve belgelerin zamanında ulaştırılmaması sebebiyle sigortaca ödenmesi gereken zararda bir artış meydana gelmiş ise, bu artış bakımından sigortacının kendi akidi olan sigorta ettirene rücu edebilme hakkı tanınmış bulunmaktadır”⁵²⁸.

Sigortacının KTK. m. 95 ile KZMSSGŞ. dışında kalan sebepler ile de kendi akidine rücu edebilmesi mümkündür⁵²⁹. ZMSSGŞ.’de “taşıt kullanma sürelerine uyulmaması yüzünden meydana gelen kazalar, sigortacıya dönme (rücu) hakkı veren nedenler arasında yer almamış ise de, biz, sigortacının Kanun hükümlerine dayanarak bu konuda dahi dönme (rücu) hakkı bulunduğu kanısındayız”⁵³⁰.

Zira Kanun ve Yönetmeliğe göre, taşımacıların ve taşıma yapan sürücülerin taşıt kullanım sürelerine uymak suretiyle taşıma yapması gerekir⁵³¹. Buna göre;

- a. Sürücülerin 24 saatlik herhangi bir süre içerisinde toplam 9 saatten ve sürekli olarak 5 saatten fazla araç sürmeleri yasaktır. Bunların 5 saatlik sürmeden sonra 30 dakika dinlendirilmeleri gerekmektedir.
- b. Şehirlerarası yük ve yolcu taşıması yapan işletenler, 9 saat araç kullanma süreleri dolan sürücülerin gidecekleri yolu dikkate alarak yedek sürücü hazır bulundurmaları zorunludur.

⁵²⁷ Y.4.HD. T.29.01.2003, E.2002/10635, K.2003/904.

⁵²⁸ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1036.

⁵²⁹ Bkz. Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1039.

⁵³⁰ Y.4.HD. T.29.01.2003, E. 2002/10635, K. 2003/904.

⁵³¹ KTK. m 49; K.Taş.Yön. m.98.

Ayrıca K.Taş.Yön.'e göre de, "sürücüler ve bunları çalıştıran yetki belgesi sahipleri, çalışma süreleri bakımından, 2918 S. KTK ve bu Kanuna dayanılarak çıkartılan Yönetmelik hükümlerine uymak zorundadırlar"⁵³². Nitekim Yargıtay da konuya ilişkin kararında;

"Kazaların başlıca nedenlerinden biri de sürücülerin yorgun ve uykusuz araç kullanmaları, bu yüzden dikkatlerinin dağılmasıdır. Çoğu taşımacılar, büyük miktarda paralar ödeyerek satın aldıkları otobüslerde düşük ücretli ve niteliksiz şoförler kullanmakta, yol uzunluğunu gözeterek ikinci bir sürücü görevlendirmemekte, uzun bir yolculuğu tamamlayan sürücüyü iyice dinlendirmeden, uykusuz ve yorgun yeni bir sefere çıkarmakta, çalışma sürelerini düzenlemede yüksek özen göstermemektedirler. Bu nedenlerden biri veya birkaçı yüzünden bir kaza olmuş olup da, yüksek sigorta bedelleri ödeyen sigortacı, bunları öğrenerek dönme (rücu) davaları açarsa haklı olacaktır"⁵³³. Demek suretiyle çalışma sürelerine uyulmaması halinde rücu hakkının doğacağı kabul edilmiştir.

Sigorta şirketinin sigorta ettirene rücu hakkı işletene karşı bir hak olup sürücüyü kapsamaz. Bir diğer deyişle sigorta şirketinin işletenin yanında sürücüye karşı rücu hakkı bulunmamaktadır. Zira sigorta sözleşmesinin tarafları sigorta şirketiyle sigorta ettirendir. Nitekim Yargıtay kararında;

"Somut olayda eldeki dosyada davacı aracın sürücüsü olup, sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığından kusurlu olduğu iddiasıyla sürücüden rücu tahsil talep edilemez. Mahkemece ZMSS Genel Şartları B.4. maddesi uyarınca davacıya rücu koşullarının oluşmadığı gözetilerek işin esasına girilmesi ve davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken hatalı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi isabetli olmamıştır"⁵³⁴. Denilmek suretiyle kusurlu olduğu gerekçesiyle sürücüye rücu edilemeyeceği hususu açığa kavuşturulmuştur.

Son olarak sigorta şirketi hakkı olmayanlara yanlışlıkla ödeme yapmış olabilir. Bu durum rücu hallerine girmese de sigorta şirketinin haksız olarak ödeme yapılan kişilerden TBK.'da yer alan sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak yapılan ödemenin iadesini istemeye hakkı vardır. Nitekim Yargıtay kararına göre;

⁵³² K.Taş. Yön. m.62.

⁵³³Y.4.HD. T. 29.01.2003, E. 2002/10635, K. 2003/904.

⁵³⁴Y.17.HD. T. 10.06.2013, E. 2013/7927, K. 2013/8757.

“Dava trafik kazası nedeniyle davacı güvence Hesabı tarafından davalıya ödenen tazminatın sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesi istemine ilişkindir. Zarara sebebiyet veren sürücü işleyen ve ZMSS veya onun yerine geçen Güvence Hesabı dava tarihinde yürürlükte bulunan 818 Sayılı BK.’nın 51. maddesi (6098 Sayılı TBK. m. 61) gereğince maddi zarardan müteselsilen sorumludur. BK.’nın 145 ve 147. maddeleri (6098 Sayılı TBK. md. 162 ve 163) hükümlerine göre müteselsil borçlulardan birinin ödemesi oranında diğer borçlular da aynı oranda borçtan kurtulur. Alacaklı diğerleri zararına olarak müteselsil borçlulardan birinin durumunu iyileştirdiği takdirde bu eyleminin sonuçlarına katlanması gerekir. Bu durumda diğer davalılara yönelik feragatın müteselsil sorumlu olan davacıya da sirayet edeceğinin kabulü ile sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken eksik incelemeyle hüküm kurulması doğru görülmemiştir”⁵³⁵. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

B. Güvence Hesabının Sorumlulara Karşı Rücu Hakkı

1. Halefiyet ve Rücu Hakkı

Bir kimsenin diğer bir şahsa karşı haiz bulunduğu hakların üçüncü bir kişiye devredilmesi ve bu hakların o üçüncü kişi tarafından kullanılmasına halefiyet denir. Halefiyet hakkı esas itibarıyla tazminatın ödenmesi ile ve o nispette mevcuttur. Ancak poliçeye konabilecek özel bir hükümle bu hakkın, tazminatın ödenmesinden önce de sigortacı tarafından kullanılması mümkün olabilir. Bilhassa üçüncü şahıs mali mesuliyet sigortalarında sigortacının sigortalının yerine geçmek suretiyle ona tevcih edilen bütün talepleri karşılaması gibi halefiyet tazminat prensibinin bir neticesi olduğundan, tazminat sigortası niteliğinde olmayan hayat ve ferdi kaza sigortalarında tatbik yeri bulmaz⁵³⁶.

Bu tür zorunlu mali sorumluluk sigortacısı durumunda olan hesabın olaydan zarar görenlere veya diğer hak sahiplerine SK. m.14/2’ deki koşullardan birinin gerçekleşmesi nedeniyle ödeme yaptıktan sonra, yine koşulları gerçekleştiği takdirde halefiyete dayanarak zarar sorumlusuna rücu edilebileceği aynı maddenin yedinci fıkrasında ve GH. Yön’in 17/2 ve 16. maddelerinde hüküm altına alınmıştır⁵³⁷.

⁵³⁵ Y.17.HD. T. 24.03.2015, E. 2013/19885, K. 2015/4791.

⁵³⁶ Nomer, Cahit, s.56-57.

⁵³⁷ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1139.

GH. Yön.'e göre; ‘hesaptan yapılan ödemeler şartları oluşmuşsa ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde sorumlulara rücu yoluyla geri istenir’⁵³⁸. Rücu davalarında tazminat miktarı ödeme yapılan tarihteki verilerle hesaplanmalıdır⁵³⁹.

Ancak, hesabın halefiyete dayalı rücu davası açması halinde, ‘gerek zarar sorumlusunun gerekse onun sigortacısının sorumluluktan kurtuluş beyyinelerine dayanarak ve kanıt yükümlülüğünü yerine getirerek defide bulunmaları olanaklı bulunmaktadır’⁵⁴⁰.

Aynı zamanda TTK.’da düzenlenen sorumluluk sigortalarına ilişkin halefiyet hükümlerinin de göz önünde tutulması gerekir⁵⁴¹. Buna göre hak sahiplerince zarar sorumlularına karşı bir dava açılmış veya takip başlatılmışsa hesap mahkemenin ve diğer tarafın onayına gerek kalmaksızın, halefiyet kuralı gereğince, hak sahiplerine yaptığı ödemeyi kanıtlayarak dava veya icra takibini kaldığı yerden devam ettirebilecektir⁵⁴².

2. Rücu Edilebilecek Sorumlular

Yönetmeliğe göre hesabın;

- a. Zorunlu sigorta yaptırmayan veya geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu sigortalarını yaptırmayan kişilere,
- b. Sorumlunun sonradan belli olması halinde veya yükümlü sigorta şirketine,
- c. Zarardan sorumlu kişilere veya yükümlü sigorta şirketine,
- d. 9. maddenin birinci fıkrasının ç bendine göre yapılan ödemeler çerçevesinde(mali bünye zafiyetinde olan) yükümlü sigorta şirketine,
- e. 9. maddenin ikinci fıkrasına göre yapılan ödemeler nedeniyle büroya(Motorlu Taşıtlar Bürosu’na) rucü edilebileceği hüküm altına alınmıştır.

⁵³⁸ GH. Yön. m.16.

⁵³⁹ Bkz. Y.17.HD. T. 03.11.2014, E. 2013/12166, K. 2014/8582; T.29.05.2014, E.2013/8944, K.2014/8582.

⁵⁴⁰ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1141.

⁵⁴¹ TTK m. 1481, f.1,2,3.

⁵⁴² Bkz. Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1141; Şeker Öğüz, Zehra/Kuyucu, Aslıhan Sevinç, s. 108.

3. Rücu Halleri

a. Zorunlu Sigorta Yaptırmayan Sorumlulara Rücu

Araç maliki ve işleten ile diğer zorunlu sorumluluk sigortalarını yaptırmakla yükümlü olduğu halde bunu yaptırmaması sonucu hesabın tazminat ödemesine neden olan sorumlulara karşı, ödemeyi yapan hesabın halefiyet ilkesine dayalı olarak bu kişilere rücu edebileceği Yönetmeliğin 16/a fıkrası ile hükme bağlanmıştır⁵⁴³. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“ 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 14/b maddesinde rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların neden olduğu bedensel zararlar için zorunlu sigortalara ilişkin olarak koşulların oluşması halinde ortaya çıkan zararların bu sigortalarla saptanan geçerli teminat miktarlarına kadar karşılanması amacıyla Güvence Hesabı oluşturulacağı Kanun’un geçici 2. maddesine dayanılarak çıkarılan Güvence Hesabı Yönetmeliği’nin 16/c maddesinde zarardan sorumlu olan kişilere veya yükümlü sigorta şirketine hesaptan yapılan ödemeler nedeniyle rücu hakkının kullanılacağı...”⁵⁴⁴.

“ Dava trafik kazasından kaynaklanan rücuun destekten yoksun kalma tazminatı istemine ilişkindir. Rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dahilinde sigortasını yaptırmamış olanların sebep olduğu bedensel zararların tazmini için Güvence Hesabı’na müracaat edilebilir. Güvence Hesabı’nın ödemek zorunda olduğu ölenin desteğinden mahrum kalan kişilerin gerçek zarar miktarının mahkemece tespiti gerekmektedir”⁵⁴⁵. Denilmek suretiyle halefiyet ilkesi gereğince rücuya açıklık getirilmiştir.

b. Geçerli Teminat Tutarları Üzerinden Zorunlu Sigortalarını Yaptırmayan Sorumlulara Rücu

Zorunlu sorumluluk sigortasını riziko tarihi itibarıyla geçerli olan teminat tutarları üzerinden yaptırmayan ve bu nedenle geçerli teminat tutarı ile fiilen yaptırılan düşük teminat tutarı arasındaki farktan dolayı sorumlu tutulan hesabın, ödediği tutar kadar bu sorumlulara

⁵⁴³ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1139.

⁵⁴⁴ Y.17.HD. T. 05.06.2014, E. 2014/8852, K. 2014/9180.

⁵⁴⁵ Y.17.HD. T. 19.04.2011, E. 2010/6849, K. 2011/3710.

yine halefiyet haklarına dayanarak rücu edebileceği Yönetmeliğin 16/b maddesinde düzenlenmiştir⁵⁴⁶.

c.Sorumlunun Sonradan Belli Olması Halinde Bu Kişilere veya Sigorta Şirketine Rücu

Rizikonun gerçekleştiği tarihte zarar sorumlusunun saptanamamış olması durumunda hak sahiplerinin hesaba başvurarak zararlarını almaları sonucunda hak sahiplerine tazminat ödemesinde bulunan hesabın, Yönetmeliğin 16/c maddesi gereğince halefiyete dayanarak zarar sorumlusuna rücu edebileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı düzenlemede rücu hakkının zarar sorumlusunun sigorta şirketine karşı da kullanılabileceği doğal olarak kabul edilmiştir⁵⁴⁷.

d.Zorunlu Sigortaların Sigortacısının İflası Halinde Rücu

Kazada oluşan riziko nedeniyle hak sahiplerine karşı sorumlu olan zorunlu sorumluluk sigortasını yapan sigorta şirketinin mali bünye zafiyeti sebebi ile sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmiş olması veya iflası halinde hesabın hak sahiplerine tazminat ödemekle yükümlü olduğu ve ödediği maddi ve bedensel zarar tazminatları bakımından bu sigorta şirketine halefiyete dayanarak rücu hakkını kullanabileceği de yine Yönetmeliğin 16/ç maddesinde hüküm altına alınmıştır⁵⁴⁸. Nitekim Yargıtay kararında;

“Dava Güvence Hesabı tarafından ödenen tazminatın rücu tahsili istemine ilişkindir. Kaza tarihinde yürürlükte olan Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği’nin 16. maddesi uyarınca rücu koşulları ve kimlere rücu edilebileceği düzenlenmiş olup kaza tarihinde geçerli sigorta poliçesi yaptırılmamış aracın neden olduğu zarar kapsamında ödenen tazminatın araç işleteninden sigorta poliçesi olmasına rağmen sigorta şirketinin faaliyetinin durdurulması yada iflası hallerinde ödenen tazminatın sigorta şirketinden rücu tazmin edilebileceği belirtilmiştir. Bu durumda güvence hesabı tarafından

⁵⁴⁶ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1140.

⁵⁴⁷ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1140.

⁵⁴⁸ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1140.

ödenen tazminatın rücu koşulları ve rücu ödeme isteminin kime yöneltilebileceğinin öncelikle çözümlenmesi gerekir’’⁵⁴⁹. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

e.Çalınan veya Gasp Edilen Aracın Sebep Olduğu Zararlardan İşletenin Sorumlu Tutulamaması Halinde Rücu

Zorunlu Trafik Sigortaları’nda çalınan veya gasp edilen aracın ortaya çıkardığı zararların sigorta şirketi tarafından ödenmemesi nedeniyle hesap tarafından ödenmesi halinde zarar görenlere ödenen tazminat aracın işleteninden rücü yoluyla talep edilebilir.

f.Yeşil Kart Sigortası Kapsamında Hesap Tarafından Yapılacak Ödemeler Nedeniyle Büroya Rücu

Yeşil Kart Sigortası uygulaması nedeniyle Büro’nun sorumlu olduğu tazminat ödemesinin büro’nun başvurusu ile hesap tarafından karşılanması gerektiği Kanun’un 14. maddesinin 2. fıkrasının d bendinde ve GH. Yön.’in 9. maddesinin 2. fıkrası ile 11. maddelerinde hüküm altına alınmıştır. Bu durumda ödeme hesap tarafından karşılanmakla beraber asıl sorumluluk büro üzerinde kalmaya devam edecektir. Hesap tarafından ödemenin gerçekleştirilmesinden sonra GH. Yön.’in15/d maddesi uyarınca asıl sorumlu olan büro’ya rücü edilebileceği hüküm altına alınmıştır⁵⁵⁰.

g. Kazaya Karışan Diğer Motorlu Araçların İşletenine Rücu

Kazaya karışan araç sürücülerinin her ikisinin de kusurlu olması halinde, her iki aracın işleteni de zarar ve ziyandan müşterek ve müteselsilen sorumlu olacağına göre, zararın tamamı hesap tarafından müşterek ve müteselsil sorumluluk ilkesi gereğince zarar görenlere ödenmişse bu durumda hesap da diğer araç işletenine de rücü ederek ödediği zararı talep edebilir.

ğ. İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortacısına Rücu

Kaza nedeniyle oluşan zarar miktarının yüksek olması nedeniyle bir şekilde zorunlu sigorta limitlerinin üzerinde ödeme yapmak zorunda kalan hesap tespit edilen İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası’nın sigortacısına rücü edebileceği gibi, zorunlu sigorta bulunmamasına

⁵⁴⁹ Y.17.HD. T.27.06.2013, E.2013/10432, K. 2013/10167.

⁵⁵⁰ Bkz. Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1141.

rağmen İMSS poliçesinin bulunması halinde ödediği zararı İMSS poliçesine ait teminat limitleri içerisinde faizi ve yargılama giderleri ile birlikte talep edebilir.

h.İşletenin Bağlı Bulunduğu Teşebbüs Sahibine Rücu

Ticari taşıtların işletenlerinin araçlarını kiralayan teşebbüs sahipleri işleten gibi sorumlu olurlar. Böyle bir kazada işletenin bağlı bulunduğu teşebbüs sahipleri de aracın işletilmesi nedeniyle ortaya çıkan zarar ve ziyandan sorumlu olacaklarından hesap ödediği zararlar için aracın bağlı bulunduğu teşebbüs sahibine de rücu edebilir.

ı. Sürücü ve İşletenin Eylemlerinden Sorumlu Olduğu Yardımcı Kişilere Rücu

Riziko sürücü ve araç işleteninin eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusur ve kasıtları nedeniyle meydana gelmiş ise hesap tarafından ödenmiş olunan zarar nedeniyle bu kişilere de rücü edilebilir.

i.Bisiklet Motorlu Bisiklet ve Yayalara Rücu

Riziko bisiklet, motorlu bisiklet ve yayaların kusurları sebebiyle ortaya çıkmışsa hesap tarafından ödenen zararlar sebebiyle bu kişilere rücu edilebilir.

j. Motorlu Aracı Çalan ve Gasp Edenlere Rücu

Motorlu aracı çalarak kaza yapan ve zararın ortaya çıkmasına neden olan kişiler cezai sorumluluklarının yanında sorumluluk hukuku kuralları gereğince hukuki sorumlulukları da doğacağından hesap tarafından ödenen zararlar hırsız ve gasp edenden rücü yoluyla istenebilir.

k. Motorlu Araçlarla İlgili Mesleki Faaliyette Bulunan Teşebbüs Sahipleri ve Onların Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısına Rücu

Garaj, otopark vb. motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyetler yürüten yerlerin mesleki faaliyetleri ile ilgili olarak ayrı bir sorumluluk sigortaları yaptırmaları gerekmektedir. Bu sigortayı yaptırmadığı halde zarara sebep olan teşebbüs sahipleri ile varsa onların ZMSS poliçesini kesen sigortacılarına, ödenen zararlar için hesap tarafından rücu edilebilir.

I.Motorlu Araç Yarışı Düzenleyicileri ve Onların Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacılarına Rücu

Kanun'a göre, "motorlu araç yarışı düzenleyenler bu konuda gerekli izinleri almalarının yanında yarışlarla ilgili mali mesuliyet sigortası yaptırmak zorundadırlar"⁵⁵¹. Bu sigortayı yaptırmamaları nedeniyle hesap tarafından ödenen zararlar bu kişi ve kuruluşlardan rücü yolu ile talep edilebilir.

m.Hayvan Tutucularına Rücu

TBK hükümlerine göre hayvan tutucuları hayvanlarının vermiş olduğu zararlardan sorumludur. Eğer kaza karayoluna çıkan sahipli hayvan nedeniyle meydana gelmiş ve zarar hesap tarafından ödenmişse hesap kazaya sebep olan hayvanın sahibine rücü edebilir.

n.Aile Başkanına Rücu

Eğer kaza ve riziko yaşı küçük çocukların kusuru nedeniyle ortaya çıkmış olup yaşı küçük çocuğun vermiş olduğu zarar hesap tarafından ödenmişse ödenen zararlardan dolayı yaşı küçük çocuğun velisi bulunan aile başkanına sorumluluk hukuku gereğince rücü edilebilir.

o. Zarar Gören Motorlu Aracın Kasko Sigortacısına Rücu

Zarar gören motorlu aracın kasko sigortacısının KZMSS.'nin yanında teminat limitleri ile zarardan sorumlu olduğu hallerde hesap tarafından ödenen zararlar kasko sigortacısından rücü edilebilir.

VII. ZAMANAŞIMI

A. Zorunlu Sigortalara Karşı Açılacak Davalarda Zamanaşımı

Kanun'a göre, sigorta sözleşmesinden doğan her türlü tazminat davası, hak sahibinin zararı ve tazminat yükümlülerini öğrendiği tarihten itibaren 2 yıl ve herhalde zarara neden olay tarihinden itibaren 10 yıl sonra zamanaşımına uğrar⁵⁵². Davanın açılmasıyla zararın tümü için zamanaşımı kesilir⁵⁵³. Sorumlu kişi hakkında zamanaşımını kesen sebepler sigorta şirketi;

⁵⁵¹ KTK. m. 105, f. 4.

⁵⁵² Şeker Ögüz, Zehra/Kuyucu, Aslıhan Sevinç, s. 109; Çelik, Çelik Ahmet, Sorumluluk ve Zamanaşımı, s.761.

⁵⁵³ Çelik, Çelik Ahmet, Sorumluluk ve Zamanaşımı, s.761.

sigorta şirketi hakkında zamanaşımını kesen sebepler sorumlu kişi hakkında da uygulanır⁵⁵⁴. Zincirleme sorumlulardan biri hakkında kesilen zamanaşımı, tümü hakkında kesilmiş sayılır⁵⁵⁵.

TTK m. 1482' ye göre sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri sigorta konusu olaydan itibaren 10 yılda zamanaşımına uğrar. Sorumluluk sigortasında zararın sigorta konusu olaydan sonra ortaya çıkabileceği m. 1473' te kabul edildiğine göre, bunun süresinin belirlenmesi gerekirdi. Zamanaşımı için m.1420' de Türk Borçlar Hukuku'nun da temel ilkesi olan zamanaşımı süresinin alacağın muaccel olmasından itibaren başlayacağı hükmü zararın sonradan doğması haline çözüm getirebilir. Zarar doğduktan sonra alacağın talep edilmesiyle muacceliyet gerçekleşecektir⁵⁵⁶.

Ancak burada şartları mevcutsa uzamış zamanaşımı hükümleri geçerli olacaktır. Zarar, cezayı gerektiren bir fiilden kaynaklanmışsa ve TCK.'de bu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörülmekte ise tazminat davasında da burada yer alan zaman aşımı dikkate alınır. Kanun'da ve ZMSSGŞ.'de yer alan düzenlemeye göre zamanaşımı süreleri; Yalnız maddi zarar ve tedavi giderleri yönünden, öğrenme gününden başlayarak 2 yıl ve her halde 10 yıl; Ölüm ve bedensel zararlar yönünden ise, 5237 S. TCK.'nin 66. maddesindeki sürelerle göre, bir ölü veya bir yaralı söz konusu ise 8 yıl, birden fazla ölü ile bir ölü ve bir veya birden fazla yaralı söz konusu ise 15 yıldır⁵⁵⁷. Nitekim Yargıtay kararlarında;

“ Sigorta sözleşmesinden doğan her türlü tazminat davası, hak sahibinin zararı ve tazminat yükümlülerini öğrendiği tarihten itibaren 2 yıl ve her halde olaydan itibaren 10 yıl sonra zamanaşımına uğrar. Olay cezayı gerektirir ise ceza zamanaşımı süresi dikkate alınır”⁵⁵⁸.

“ Dava haksız fiilden kaynaklanan zararın, zarar sorumlusu olan davalılardan tazmini istemine ilişkindir. Mahkemece davalı A. Sigorta a.ş vekilinin bu savunmalarının incelenmesi

⁵⁵⁴ Bozkurt Tamer, s.201.

⁵⁵⁵ Çelik, Çelik Ahmet, Sorumluluk ve Zamanaşımı, s.761.

⁵⁵⁶ Kender, Rayegan, Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 14. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul,2015, 339.

⁵⁵⁷ Çelik, Çelik Ahmet, Güvence Hesabı, s. 3153-3168.

⁵⁵⁸ Y.11.HD. T.27.11.2006, E.2005/12191, K.2006/12351.

gereklidir. Ancak mahkemece davalı vekilinin zamanaşımı savunması hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemiştir. Bu durum karşısında mahkemece davalı A. Sigorta a.ş. vekilinin hem dava hem de ıslah talebine karşı yaptığı zamanaşımı savunması üzerinde durularak bu konuda olumlu veya olumsuz bir karar verilmeden hüküm kurulması doğru olmamıştır⁵⁵⁹.

“Dava trafik kazasından kaynaklanan araç hasarına yönelik maddi tazminat istemine ilişkindir. Eylem için kaza tarihinde yürürlükte bulunan ceza zamanaşımı süresi (8 yıl) dikkate alındığında ıslah tarihinde zamanaşımı süresinin dolmadığı anlaşılmaktadır⁵⁶⁰.

“ Eylem için kaza tarihinde yürürlükte bulunan 765 Sayılı TCK.’ da öngörülen ceza zamanaşımı süresi dikkate alındığında dava tarihinde zamanaşımı süresinin dolmadığı anlaşılmaktadır. Bu hale göre zamanaşımı süresinin dolmadığı dikkate alınmak suretiyle işin esasına girilip, tarafların delilleri toplanıp sonuca göre bir karar vermek gerekirken eksik inceleme sonucu karar verilmesi doğru görülmemiştir⁵⁶¹.Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı kesilirse, sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Sigortacı bakımından kesilen zamanaşımı, tazminat yükümlüsü bakımından da kesilmiş sayılır. Uzamış zamanaşımı kuralları sigorta şirketi ve dolayısıyla hesaba karşı da geçerlidir. Nitekim Yargıtay kararında;

“Davalı sigorta şirketi yönünden ceza davası olmadığı gerekçesiyle ceza zamanaşımının uygulanmayacağı görüşü yanlış olup, KTK. 109/2.maddesi gereği davalı trafik sigortacısı hakkında da uzamış ceza zamanaşımının uygulanması gerekir⁵⁶². Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

⁵⁵⁹ Y.11.HD. T. 17.05.2010, E. 2008/13919, K. 2010/5417.

⁵⁶⁰ Y.17.HD. T. 26.05.2014, E. 2014/9343, K. 2014/8360.

⁵⁶¹ Y.17.HD. T. 09.06.2015, E. 2013/19245, K. 2015/8481.

⁵⁶² Y.11.HD. T. 05.02.2007, E.2005/14665, K.2007/1286.

B. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davalarda Zamanaşımı

ZMSS.'ye bağlı olarak sigortacıya başvurma süresi Kanun'da açıklandığı üzere “zararın öğrenilmesinden itibaren 2 yıl ve her halde kaza gününden başlayarak 10 yıldır”⁵⁶³. Ancak ZMSSGŞ.'de KTK ve TBK.'de yer alan ilgili hükümlere bağlı olarak ölüm ve yaralanmalarda sigortacının sorumluluğu yönünden uzamış ceza zamanaşımı sürelerinin uygulanacağı hükmü yer almıştır⁵⁶⁴. Uzamış ceza zamanaşımı işleten ve sigortacı hakkında uygulandığına göre hesap hakkında da uygulanmalıdır. Nitekim Yargıtay kararında;

“Dava destekten yoksun kalma tazminat istemine ilişkindir. 2918 Sayılı KTK.'nın 108. madde hükmünde, davalı Garanti Sigortası Hesabı'na hangi durumlarda başvurulacağı düzenlenmiş olup, esas itibariyle bu davanın sorumluluğunun, işletenin sorumlu tutulabileceği haller ile sınırlı olduğu da öngörülmüştür. Dava, kazayı yapan aracın tespit edilememesi nedeniyle, davalıya karşı bu madde hükmü uyarınca açılmıştır. 2918 S. KTK.'nin ortak hükümler başlığı altında yer alan ve 109/2. maddesinde düzenlenen uzamış ceza zamanaşımı süresinin, işleten ve bunun hukuki sorumluluğunu üstlenen Zorunlu Trafik Sigortası'nın sigortacısı hakkında da uygulanması gerektiğine göre, Zorunlu Trafik Sigortası bulunmayan bir araç için, husumet yöneltilen Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı hakkında da uzamış ceza zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. Nitekim, ne bu Kanun'da, ne de Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı Yönetmeliği'nde de bu hususun aksinin kabulünü gerektirecek herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda, olay tarihi ile ıslah tarihi arasında geçen süre itibariyle ceza zamanaşımı süresinin, ıslah dilekçesi ile artırılan maddi tazminat miktarı bakımından dolmadığı gözetilerek esasa girilmesi, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, bu bölüm istemin (2) yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle reddine karar verilmesi doğru olmamıştır”⁵⁶⁵. Denilmek suretiyle fon hakkında uzamış zamanaşımının uygulanacağı kabul edilmiştir. Fona ilişkin yargısal kararlar hesap için de geçerlidir.

Ancak hesaba karşı ibranamenin iptali davalarında zamanaşımı süresi 2 yıldır. Nitekim Yargıtay kararlarına göre;

⁵⁶³ KTK. m. 109.

⁵⁶⁴ ZMSSGŞ. m. C.8; KTK. m.109, f.2; TBK. m.60, f. 2.

⁵⁶⁵ Y.11.HD. T.11.07.2005, E.2004/10777, K.2005/7464.

“ 2918 Sayılı KTK.’da öngörülen hukuki sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir. Tazminat miktarlarına ilişkin olup da yetersiz veya fahiş olduğu açıkça belli olan anlaşmalar veya uzlaşmalar yapıldıkları tarihten itibaren 2 yıl içinde iptal edilebilirler. Açıklanan nedenle davacılar tarafından ödeme tarihinden itibaren 2 yıllık süre içinde dava açıldığından davalı Güvence Hesabı’nın da tazminattan sorumlu tutulması gerekir”⁵⁶⁶.

“ Dava trafik kazası sonucu ölüm nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı istemine ilişkindir. Yerel mahkemece olayın meydana geldiği tarih ibranamenin düzenlendiği tarih ve davanın açılış tarihleri arasında geçen süreler ile birlikte ödenen tazminat miktarı gözetilerek söz konusu ibranamenin geçerliliğinin tartışılması ve bu surette ibranamenin düzenlendiği tarihten itibaren 2 yıllık hak düşürücü süre içerisinde dava açılmadığından davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabul kararı verilmesi doğru görülmemiştir”⁵⁶⁷. SK hükümleri ile hesabın fonun yerini aldığı açık olduğundan fona ilişkin hüküm ve yargısal kararlar hesap için de geçerli olacaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki KZMSS için geçerli olan hüküm ve yargısal kararlar diğer zorunlu sigortalar için de geçerli olacaktır. Buna göre, uzamış zamanaşımı hükümleri sadece KZMSS için değil şartları mevcutsa tüm diğer zorunlu sigortalar ve buna bağlı olarak hesap için de uygulanacaktır. Buna göre KZMSS dışında kalan diğer zorunlu sorumluluk sigortalarından kaynaklanan davalarda da uzamış zamanaşımı hükümleri geçerlidir.

C. Güvence Hesabının Diğer Sorumlulara Karşı Açacağı Rücu Davalarında Zamanaşımı

Ne SK.’da ne de GH. Yön.’de hesaba ilişkin uyuşmazlıklardan kaynaklanan zararlarla ilgili taleplerin hangi zamanaşımı süresine tabi olacağı konusunda bir hüküm bulunmamaktadır. Hal böyle olunca öncelikle özel kanunlardaki hükümlerin, böyle bir hüküm yoksa TTK.’daki hükümlerin orada da hüküm bulunmayan durumlarda BK.’da belirlenmiş bulunan zamanaşımı sürelerine ilişkin hükümlerin uygulanması gerekecektir⁵⁶⁸.

⁵⁶⁶ Y.17.HD. T.20.05.2014, E.2013/6937, K.2014/7874.

⁵⁶⁷ Y.17.HD. T.25.09.2014, E. 2014/12144, K. 2014/12709.

⁵⁶⁸ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1140.

Hesabın diğer sorumlulara karşı açacağı davalar genelde rücu davalarıdır. Buna göre rücu davasının hukuki dayanağını KTK.'dan almış olduğu durumlarda bu Kanun'daki zamanaşımı sürelerinin dikkate alınması gerekecektir. KTK.'nın 109/1. maddesindeki motorlu araçların neden oldukları zararların tazminine ilişkin genel zamanaşımı hükmünün uygulanması gerekecektir⁵⁶⁹. Buna göre zamanaşımı süresi zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren 2 yıldır. Bu durumda ZMSSGŞ.'de açıklandığı üzere sigorta sözleşmesinden doğan ve uyuşmazlığa neden olan tüm hak ve menfaatler, tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar. Hesabın açacağı rücu davalarında da aynı zamanaşımı hükümleri geçerlidir. Nitekim Yargıtay kararında;

‘‘Olayda davacı ve davalılar üçüncü kişiye karşı müteselsilen sorumlu olup zamanaşımı davacının üçüncü kişinin zararını tam olarak ödediği tarihten itibaren başlayacağından mahkemece, davacı tarafından üçüncü kişiye yapılan ödemenin tarihi belirlenerek rücu koşullarının oluşup oluşmadığı değerlendirilip sonuca göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir’’⁵⁷⁰. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

Ayrıca KMZSS dışında kalan diğer zorunlu sorumluluk sigortalarından kaynaklanan tüm davalarda bu tür davalar halefiyet ilkesine dayalı olduğundan hesabın halef olduğu zarar görenin zarar sorumlusuna karşı açabileceği davaya ilişkin zamanaşımı süresi ne ise hesabın açacağı rücu davası da aynı zamanaşımı süresine tabi olacaktır⁵⁷¹.

D. Güvence Hesabının Zarar Gören veya Hak Sahiplerine Karşı Açacağı Ödemenin İadesi Davalarında Zamanaşımı

Hesabın zarar gören veya hak sahiplerine karşı açacağı ödemenin iadesi davaları sebepsiz zenginleşmeye dayanan alacak davası olduğundan alacağa ilişkin zamanaşımı hükümlerine tabidir. Buna göre, zararın öğrenildiği tarihten itibaren 2 yıl, her halükarda 5 yıl içerisinde açılmayan alacak davaları zamanaşımına uğrar.

⁵⁶⁹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1141-1142.

⁵⁷⁰ Y.17.HD. T.02.03.2010, E.2009/5627, K.2010/1768.

⁵⁷¹ Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları, s.1144.

E. Güvence Hesabının Zarara Sebep Olan Motorlu Aracın Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısı Zamanında ve Doğru Bilgi Vermeyen Sigorta Şirketleri ve Motorlu Taşıtlar Bürosuna Karşı Açacağı Davalar ile Diğer Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısına Karşı Açacağı Davalarda Zamanaşımı

Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan her türlü davalarda zamanaşımı süresi 2 yıldır. Bu süre zararın öğrenilmesi tarihinden başlar.

VIII.GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

A. Görev ve Yetki

Zarar görenlerin sigorta şirketlerine ve hesaba karşı açacakları tazminat davaları ile sigorta şirketleri ve hesabın ödemeyi yaptıktan sonra sorumlu kişi ve sigorta şirketlerine açacağı rücu davalarında görevli ve yetkili mahkemenin neresi olduğu konusuna açıklık getirmek gerekir. Zira bu konu yıllarca tartışmaya açık olduğundan uygulamada birbiriyle çelişen kararlar verilmiştir. Ancak artık yerleşmiş bir uygulamaya sahibiz.

Sigorta sözleşmesinden kaynaklanan davalara bakmak Asliye Ticaret Mahkemesi'nin görevindedir. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin bulunmadığı yerlerde Asliye Hukuk Mahkemesi Ticaret Mahkemesi sıfatıyla davaya bakmakla görevlidir.

Sigorta sözleşmesinden doğan davalarda yetki HMK m.15 te gösterilmiştir. Zarar sigortalılarından doğan davalar sigortalı bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınıra ilişkinse malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkinse, rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir.

Sigortalının zarar sorumlusuna karşı talep hakkı hangi hukuki sebebe bağlı ise (haksız fiil-akdin ihlali- kanundan doğan) ona ilişkin olur. Sigortacının yasal halefiyetine müsteniden zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında o hükümler uygulanacaktır. Yetkili mahkeme de o hukuki ilişkiye göre tayin edilecektir⁵⁷².

Sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklara ilişkin davalar, sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden

⁵⁷² Kender, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 2015, s. 347.

birinde açılabilceğı gibi, kazanın meydana geldiğı yer mahkemesinde ya da zarar görenin ikametgâhının bulunduğı yer mahkemesinde de açılabilir⁵⁷³. Nitekim Yargıtay kararında;

“ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1483 vd. maddelerinde zorunlu sorumluluk sigortaları, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 4. maddesinde bu kanundan doğan davaların ticari dava sayıldığı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 5/2 maddesinde de ticari davalara Asliye Ticaret Mahkemesince bakılacağı, Asliye Ticaret Mahkemesi ile Asliye Hukuk Mahkemesi arasındaki ilişkinin görev ilişkisi olduğu düzenlenmiştir”⁵⁷⁴. Denilmek suretiyle GH.’ye ilişkin davalarda göreve ilişkin yasal prosedüre açıklık getirilmiştir.

“ Diğer taraftan 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 110. maddesinde ise motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davalar sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden birinde açılabilceğı gibi kazanın vuku bulduğu yer mahkemesinde de açılabilir ifadesine yer verilmiştir. Bir davada birden fazla genel ve özel yetkili varsa davacı bu mahkemelerden birinde dava açmak hususunda bir seçimlik hakka sahiptir. Davacı davasını bu genel ve özel yetkili mahkemelerden hiç birinde açmaz ve yetkisiz bir mahkemede açarsa o zaman seçme hakkı davalılara geçer”⁵⁷⁵.

“ Asıl yetkili mahkeme davalının ikametgahı mahkemesidir. Ancak getirilen alternatif yetki kuralı gereğince sigortalının ikametgahı mahkemesi de yetkili kılınmıştır. Bu nedenle davacının kendi ikametgahında icra takibi yapıp dava açmasında bir usulsüzlük bulunmadığından mahkemece yetki itirazının reddi ile işin esasına girilmesi gerekir”⁵⁷⁶.

“ Güvence Hesabı’nın sorumluluğunun 6102 Sayılı TTK.’da düzenlenmesine, aynı Kanun’un 4. maddesi uyarınca bu kanunda düzenlenen işlerden kaynaklanan hukuk davalarının ticari dava niteliğinde olduğunun kabul edilmesine, aynı Kanun’un 5. maddesi gereğince ticari davalarda Asliye Ticaret Mahkemesi’nin görevli olduğunun belirtilmesine göre, mahkemece göreve ilişkin kurallar resen nazara alınarak görevsizlik kararı verilmesi

⁵⁷³ Bkz. Çelik, Hüseyin, Hukuk Davalarında Görev ve Yetki Sorunu, Bilge Yayınevi, Ankara, 2005, s.580.

⁵⁷⁴ Y.17.HD. T.05.06.2014, E.2014/8852, K.2014/9180.

⁵⁷⁵ Y.17.HD. T.10.06.2014, E.2013/6953, K.2014/9342.

⁵⁷⁶ Y.11.HD. T.22.03.2005, E.2004/5849, K.2005/2623.

gerekirken yargılamaya devam edilip işin esası hakkında karar verilmesi doğru görülmemiştir”⁵⁷⁷. Denilmek suretiyle göreve ilişkin açıklık getirilmiştir.

Mahkeme yolunun yanında uyuşmazlığın çözümü için Sigorta Tahkim Komisyonu’na da başvurulabilir. Sigortacılık Kanunu m.30’da düzenlenen sigortacılıkta tahkim prosedürüne başvurulabilecektir. Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur ⁵⁷⁸ . Tahkimde çözülemeyen uyuşmazlıklar mahkemeye taşınamayacak, tahkim kararlarının denetimini Yargıtay yapacaktır. Sigorta uyuşmazlıklarında bir alternatif uyuşmazlık çözümü yöntemi (ADR) olarak Türk Hukuku’na kazandırılan Arabuluculuk yolu da kullanılabilir. Arabuluculuk yolunda taraflar arasındaki uyuşmazlık bir arabulucu marifetiyle taraflarca çözülecektir. Arabuluculuk çözüm yöntemi günümüzde artık sıklıkla kullanılmakta olup birçok sigorta uyuşmazlığı bu yöntemle çözülmektedir. Arabuluculuk yöntemiyle çözülen uyuşmazlıklarda arabulucu gözetiminde taraflarca alınan kararlar ilgili mahkemece icra edilebilirlik şerhi konulduktan sonra Arabuluculuk Kanunu’nun 18. maddesine göre mahkeme kararı gibi geçerli olacaktır. Arabuluculuk yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklar için mahkeme yolu açıktır⁵⁷⁹.

B. Dava Türüne Göre Görev ve Yetki

1. Rücu Davasında Görev ve Yetki

Sigortacıya karşı açılan davalarla sigortalının sigorta sözleşmesine dayanarak açtığı davalarda konu ticari olduğundan görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olacaktır. Ticaret Mahkemesi’nin bulunmadığı yerlerde usul hukuku kuralları gereği davaya Ticaret Mahkemesi sıfatıyla Asliye Hukuk Mahkemesi bakacaktır.Nitekim Yargıtay kararında;

“ Somut uyuşmazlıkta davacı Güvence Hesabı, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bulunmayan davalıların işleteni ve sürücüsü olduğu aracın neden olduğu kazada yaralanan dava dışı kişiye sigorta teminatı dahilinde ödediği tazminatı zarardan sorumlu olan davalıdan

⁵⁷⁷ Y.17.HD. T.20.11.2014, E.2014/199166, K.2014/16545.

⁵⁷⁸ Kender, Rayegan, Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku,2015, s. 344.

⁵⁷⁹ Bkz. Tepedelen, Zekeriya, Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (ADR) Olarak Arabuluculuk, s.14. İnternet, WWW.tepedelenhukukhizmetleri.com.

rücuen talep etmektedir. Kanuni düzenlemelere göre taraflar arasındaki uyuşmazlıkta sigorta hukuku uygulanacağı için uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi'nde sonuçlandırılması gerekmektedir⁵⁸⁰. Denilmek suretiyle göreve açıklık getirilmiştir.

Sigortacı ile sigorta ettiren ve/veya sigortalı arasındaki uyuşmazlıklarda yetkili mahkeme sigorta ettirenin ve/veya sigortalının ikametgahının veya sigortacının merkezinin veya poliçeyi imza eden acentenin bulunduğu yer mahkemesidir.

Rücu davası zarara sebebiyet veren üçüncü kişilere karşı açılmışsa genel yetki kuralı gereği davanın davalının ikametgahı mahkemesinde açılacağı kanaatindeyiz. Ancak olay haksız fiilden kaynaklanmışsa haksız fiilin gerçekleştiği yer mahkemesi de yetkilidir. Nitekim Yargıtay Kararında;

“ Dava trafik kazası sonucu yaralanan sigortalıya yapılan ödeme ve harcamalardan oluşan kurum zararının rücu tahsili amacıyla başlatılan takibe vaki itirazın iptali ile takibin devamı istemine ilişkindir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca ilke olarak bir dava davalının ikametgahı mahkemesinde açılabileceği gibi aynı Kanun'un 21. maddesi uyarınca davacıya tanınan seçimlik hak kapsamında haksız fiilin vuku bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir⁵⁸¹. Denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir.

2. Güvence Hesabına Karşı Açılacak Davalarda Görev ve Yetki

Hesaba karşı açılacak davalar ortada bir sigorta sözleşmesi bulunmasa bile sigortaya ilişkin uyuşmazlıklar olduğundan ve konu ticari olduğundan görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi'dir.

Yetkili mahkeme ise, davalının merkezinin bulunduğu yer mahkemesi veya kazanın meydana geldiği yer mahkemesidir. Seçimlik yetki kuralı gereği zarara uğrayan kişinin ikametgahının bulunduğu yer mahkemesinde de dava açılabilecektir.

⁵⁸⁰ Y.17.HD. T.07.111.2014, E.2013/20004, K.2014/15496.

⁵⁸¹ Y.10.HD. T.31.01.2011, E.2011/544, K.2011/1151.

3. Güvence Hesabının Açacağı Rücu Davalarında Görev ve Yetki

Hesabın açacağı rücu davalarında görevli mahkeme yine Asliye Ticaret Mahkemesi'dir. Hesabın açacağı rücu davalarında genel yetki kuralı geçerli olup davalının ikametgahının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Nitekim Yargıtay kararında;

“ Somut olayda talebin Güvence Hesabı tarafından Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bulunmayan aracın neden olduğu zararın giderilmesi sonucu sorumlulardan rücu tahsiline yönelik itirazın iptali istemine ilişkin olduğu davanın Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili maddelerinde sayılan hususlardan olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği dikkate alınarak...⁵⁸². Denilmek suretiyle görevli mahkemeye açıklık getirilmiştir.

4. Ödemenin İadesi Davasında Görev ve Yetki

Hesabın açacağı sebepsiz zenginleşmeye dayanan ödemenin iadesi davalarının sigorta sözleşmesine dayanan davalar olması ve taraflardan en az birinin tacir olması nedeniyle bu davalarda da Asliye Ticaret Mahkemesi görevli olup, genel yetki kuralı gereği davalının ikametgahının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

IX. İŞLEYİŞ FİNANSMAN VE GEÇİŞ HÜKÜMLERİ

A. İŞLEYİŞ

Güvence Hesabı Yönetmeliği ile hesabın kuruluşuna, işleyişine, tanıtımına, idari masraflarına, fon varlıklarının nemalandırılmasına, hesaptan yapılacak ödemelere, gerek ilgililere gerekse TMTB.'ye yapılacak rüculara, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Sigortacılık Eğitim Merkezi ve Komisyon'a yapılacak katkı payları ile hesap kapsamındaki zorunlu sigortaların denetimi ve takibinden kaynaklanan giderler ile diğer harcamalara ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

Yönetmelikle TSREŞB kapsamında hesap Yönetim Komitesi kurulmuş, bu komiteye tüzel kişilik tanınmış, hesabın; Hesap Yönetim Komitesi tarafından yönetileceği, Yönetim Komitesi'nin altı üyeden oluşacağı, Yönetim Komitesi'nin yetki ve görevleri, Hesap Müdürü'nün nasıl seçileceği, yetki ve görevleri belirlenmiştir.

⁵⁸² Y.17.HD. T.27.03.2014, E.2014/1863, K.2014/4474.

Hesabın Denetimi başlığını taşıyan yönetmeliğin yedinci maddesinde, hesabın gelir ve giderleri ile diğer işlemlerinin her yıl Müsteşarlık tarafından denetleneceği düzenlenmiştir.

Hesabın Gelirleri başlığını taşıyan yönetmeliğin sekizinci maddesi ile sigorta şirketlerinden ve zorunlu sigorta yaptırımlardan alınacak katkı payları oranı ile hesabın başkaca gelirlerinin neler olduğu düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin onuncu maddesinde hesabın giderlerinin neler olacağı düzenlenmiştir.

Yeşil Kart Sigortası başlığını taşıyan yönetmeliğin on birinci maddesi ile Yeşil Kart Sigortası kapsamında Türkiye sınırları içerisinde zarara uğrayan kişiler için büro tarafından tekemmül ettirilen hasar dosyaları için tazminat tutarlarının hesap tarafından ödenileceği, hesaptan ödenilen tazminatlara ilişkin olarak büro tarafından ilgili mevzuat uyarınca yapılan tahsilatların ise en geç üç gün içerisinde hesaba aktarılacağı düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin on ikinci maddesinde ise sigorta şirketleri tarafından tahsil edilen katılma paylarının hesaba ödenmesinin usul ve esasları belirlenmiştir.

Yönetmeliğin on üçüncü maddesi ile hesap mevcutlarının yönetilmesi, on dördüncü maddesi ile hak sahiplerine tazminatlarının ödenmesi, on beşinci maddesi ile başvuru sırasında istenilecek belgelerin tespiti, on altıncı maddesi ile sorumlulara karşı rücu hakkının kullanılması, on yedinci maddesi ile yapılan ödemelere ilişkin yükümlülükten kurtulma ve halefiyet ilişkisi, on sekizinci maddesi ile zarar görenlerin çokluğu halinde paylaşırma usulleri, on dokuzuncu maddesi ile hak sahiplerinin zarar sorumlusuna karşı dava açmaları halinde yapılacak işlemler, yirminci maddesi ile sebepsiz zenginleşmeye yol açan ödemelerin iadesi, yirmi birinci maddesi ile daha önce var olan KTGSH.'ye yapılan atıfların bu yönetmelikle oluşturulan hesaba yapılmış sayılacağı, yirmi ikinci maddesi ile ise KTSH. Yön.'in yürürlüğünün kalktığı hüküm altına alınmıştır.

Yönetmeliğe ek birinci madde ile idaresi hesaba bırakılan sigorta şirketlerine ait sigorta portföyünün hesap tarafından yönetileceği, yine ek ikinci madde ile hesaptan faydalanacak kişiler ile hesap arasında meydana gelecek Sigorta Hukuku'ndan kaynaklanacak uyuşmazlıklar için Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulabileceği düzenlenmiştir.

B. FİNANSMAN

Hesap, zorunlu sigorta poliçelerinde yer alan Hesap Katılma Payları'ndan oluşturulan bir hesap olarak ortaya çıkmıştır. Temelde finansmanı bu şekilde yürümektedir. GH. Yön. m. 8.'de hesabın gelirleri belirtilmiştir. Buna göre hesabın gelirleri;

a. Sigorta şirketinden alınan katılma payları,

Her yıl sigorta şirketlerinin zorunlu sigortalar için tahsil ettikleri toplam safi primlerin yüzde biri oranındaki katılma payları hesaba gelir olarak aktarılır.

b.Sigorta yaptıranlardan tahsil edilecek katılma payı,

Zorunlu sigorta yaptıranların safi primlerinin yüzde ikisi oranında katılma payları hesaba gelir olarak aktarılır.

c.Gecikme zamları,

Hesaba ödenmesi gereken her türlü ödemeye uygulanan gecikme zamları gelir olarak hesaba aktarılır.

d.Rücu yoluyla elde edilen gelirler,

Sorumlu üçüncü kişiler ve sigorta şirketlerinin tespiti halinde ödenen zararlar rücu yoluyla sorumlulardan geri alınır ve gelir olarak kayda geçilir.

e.Yatırımdan elde edilen gelirler,

Hesap gelir elde eden yatırımlarda bulunabilir. Yatırımlardan elde edilen gelirler de hesaba gelir olarak kaydedilecektir.

f.Diğer gelirlerden oluşmaktadır.

C. GEÇİŞ HÜKÜMLERİ

SK.'da yer alan Garanti Fonu'ndan Güvence Hesabı'na geçiş sürecini düzenleyen geçici maddeler de önem arz etmektedir. Zira bu maddelerle Kanun'un uygulanması için yapılması gereken Yönetmeliğin nasıl yapılacağı, önceki fonun tasfiyesi ile hesaba geçiş sürecinde hak ve alacakların devir ve takibine ilişkin önemli detaylar hüküm altına alınmıştır.

Geçici 1. maddeye göre; Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı'nın sorumlulukları ile varlıklarının, alacaklarının ve yükümlülüklerinin tamamı bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde hesaba devrolunur. Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı'yla ilişkili olarak açılan davalar ve yapılan takipler hesapla ilişkili olarak devam eder.

Geçici 2. maddeye göre; Bu Kanun'un uygulanmasına ilişkin yönetmelikler bu Kanun'un yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlıkça çıkartılır. Bu Kanun'da öngörülen düzenlemeler yürürlüğe konuluncaya kadar mevcut düzenlemelerin bu Kanun'a aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur. Bu Kanun'un 12. maddesinin tarife serbestisine ilişkin birinci fıkrası hükmü ile 17. maddesinin dördüncü fıkrasının Garanti Fonu varlıkları üzerine bloke konulabilmesi ve ipotek tesis ettirilebilmesine ilişkin hükmü yürürlüğe girene kadar, bu Kanunla Mülga 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulanmaya devam olunur.

Geçici 3. maddesinde ise, sigorta şirketlerinin durumları ele alınmıştır. Buna göre; bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde durumlarını, bu Kanun'un 5. maddesi gereğince tespit edilecek branş ayırımına uyumlu hale getirmeyenler, yeni sigorta sözleşmesi akdedemez, riski artırıcı nitelikte zeyil, temdit ve yenileme yapamaz. Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte hayat sigortasına ilişkin portföylerini devretmemiş bulunan karma şirketler, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde söz konusu portföylerini devretmek zorundadır. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen şirketlerin sigorta portföyünü kısmen veya tamamen devralmayı kabul eden bir veya birkaç sigorta şirketi bulunduğu takdirde portföy, Bakan tarafından re'sen devredilir. Portföyü devrolmamış şirketler devir işlemi gerçekleşene kadar hayat sigortası branşında yeni sigorta sözleşmesi akdedemez, riski artırıcı nitelikte zeyil, temdit ve yenileme yapamaz.

Geçici 4. maddeye göre ise; bu Kanun'un 20. maddesinin altıncı fıkrası hükmü bu Kanun'la Mülga 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu uyarınca atanmış kişiler ile bu kişiler hakkında açılmış davalar ve takipler için de geçerlidir.

Geçici 5. maddeye göre; bu Kanun'la Mülga 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun 25. maddesi uyarınca ayrılan deprem hasar karşılıkları, bu Kanun'un yürürlüğe girmesini izleyen üç ay içinde ihtiyarî yedek akçelere devrolunur.

Geçici 6. maddeye göre; bu Kanun'un yayımı tarihinden önce düzenlenmiş olan eksperlik ve brokerlik ruhsatları, Müsteşarlık tarafından değiştirilinceye kadar geçerlidir. Söz

konusu değiştirme işlemini, bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde yaptırmayanlar meslek faaliyetinde bulunamaz. Sigorta eksperlerinin eksperlik faaliyetine devam edebilmesi için bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren dört ay içinde Levha'ya kaydını yaptırmaması da gerekir.

Geçici 7. maddeye göre; sigorta acenteleri, bu Kanun'un yayımından itibaren bir yıl içinde Müsteşarlık'tan uygunluk belgesi almak ve Levha'ya kayıt olmak zorundadır. Bu zorunluluğu yerine getirmeyenler sigorta acenteliği faaliyetinde bulunamaz.

Geçici 8. maddeye göre; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla ağır para cezasına yahut cezası ne olursa olsun basit ve nitelikli zimmet, irtikp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas, görevi kötüye kullanma gibi yüz kıztartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suları, resm ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, kara para aklama veya Devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs suçlarından dolayı hüküm giymiş bulunanlar sigorta şirketlerinde veya reasürans şirketlerinde kurucu olamaz, sigorta acenteliği, brokerlik ve sigorta eksperliği yapamaz ve bu amaçla kurulmuş tüzel kişilerde ortak olamaz ve çalışamaz. Bu Kanun'da sigorta şirketi ve reasürans şirketi kurucularının niteliklerine yapılan atıflar için de birinci fıkra hükmü uygulanır.

Geçici 9. maddeye göre ise; bu Kanun'da geçen Türk Lirası ibaresi karşılığında, uygulamada ülkede tedavülde bulunan para 28/1/2004 tarihli ve 5083 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun hükümleri gereğince Yeni Türk Lirası olarak adlandırıldığı sürece bu ibare kullanılır.

Yürürlük maddesi olan 46. maddeye göre ise: Bu Kanun'un;

- a. 12. maddesinin tarife serbestisine ilişkin birinci fıkrası hükmü ile 17. maddesinin dördüncü fıkrasının Garanti Fonu varlıkları üzerine bloke konulabilmesi ve ipotek tesis ettirilebilmesine ilişkin hükmü, yayımı tarihinden üç ay sonra,
- b. Diğer hükümleri yayımı tarihinde, yürürlüğe girer.

SONUÇ

Gelişmiş ülkeler arasına girme yarışında olan ülkemizde, sanayi sektörü hızla gelişip büyüğünden tehlikeli iş kolları sayısı da buna bağılı olarak artmıştır. Neticede sigortaya ilişkin risk çeşitleri çoğalmış, bu riskleri güvence altına alma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Mali sorumluluk sigortaları bu riskleri azaltmak amacı taşır. Meydana gelen kazalarda oluşan can ve mal zararlarının telafisi için Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası sistemi kabul edilmiştir. Bu sebeple tehlikeli iş kollarıyla iştegal eden işletenlere kamu menfaatinin korunması amacıyla Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası yaptırma zorunluluğı getirilmiştir.

İşletenlere sorumluluk sigortası yaptırma zorunluluğı getiren düzenlemenin yanında, bu branşta çalışan sigortacılara zorunlu sigorta poliçeleri yapma zorunluluğı da getirilmiştir. Zorunlu sigortaların denetimi de devletin görevleri arasındadır. Yapılan denetimlere rağmen zorunlu sigortalarını yaptırmayan işletenler olabileceğı gibi, zorunlu sigorta yapılmış olmasına rağmen zarar görenlerin zararlarının bir şekilde karşılanamayabileceğı haller de ortaya çıkmaktadır. İşte bu riski ortadan kaldırarak zarar görenlerin zararlarını karşılamak için Güvence Hesabı Sistemi kabul edilmiştir. Güvence Hesabı, zorunlu sigortaların yapılmaması, sigorta şirketinin iflası vb. nedenlerle zarar görenlerin zararlarını sigortadan alamadıkları hallerde devreye giren güvence sistemidir.

Önceki düzenlemeye göre Karayolları Trafik Kanunu'yla kabul edilen Garanti Fonu'nun yerine Sigortacılık Kanunu ile Güvence Hesabı getirilmiştir. Böylece daha önce sadece Zorunlu Trafik Sigortası, Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası, Zorunlu Taşıma Sigortası ve Yeşil Kart Sigortası ödemelerini karşılayan Garanti Fonu düzenlemesi yerini sınırlı sayıda olmayan tüm zorunlu sorumluluk ve mal sigortalarını karşılayan Güvence Hesabı düzenlemesine bırakmıştır.

Zorunlu trafik sigortalarının yanında artık tüm zorunlu sigortalar ve gerekli görüldüğü hallerde Bakanlar Kurulu tarafından ihdas edilebilecek olan zorunlu mal ve can sigortaları Güvence Hesabı kapsamına alınmıştır. Tehlikeli Maddeler Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Tüp Gaz Zorunlu Mali sorumluluk Sigortası ve son olarak Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası da Güvence Hesabı kapsamına girmiştir.

Böylece daha önce Karayolu Trafik Kanunu ve Sigorta Murakabe Kanunu'yla hüküm altına alınan Zorunlu sigortaların ihdasına ilişkin hükümler Sigortacılık Kanunu ile yeniden

düzenlenmiş, trafik dışında tüm mali sorumluluk sigortaları ile mal sigortalarının zorunlu hale getirilmesi konusunda Bakanlar Kuruluna yetki verilerek zorunlu sigortalara yeni bir açılım getirilmiştir. Düzenlemeye göre Bakanlar Kurulu gerekli gördüğü her türlü mali sorumluluk sigortasını zorunlu hale getiren kararlar alabileceği gibi yeni zorunlu sigorta ihdas edebilir. Yeni zorunlu sigorta ihdasının kanun gerektirmeksizin Bakanlar Kurulu'nun yetkisine bırakılması konuyu pratik hale getirmiştir. Zira Bakanlar Kurulu artık ülke gerçeklerini dikkate alarak gerekli gördüğü hallerde daha önce ihdas edilmiş her türlü mal, can ve sorumluluk sigortasını zorunlu hale getirebileceği gibi, yeni zorunlu sigortaları da ihdas edebilecektir.

Bize göre bu düzenleme reform düzeyindedir. Zira son yıllarda tarım toplumundan sanayi toplumuna geçilen ülkemizde tehlikeli iş kolları artmıştır. Trafikte seyreden ve sayıları yirmi milyonu geçen motorlu aracın yanında artık sayıları hızla artan metro araçları, hızlı trenler, havayolu araçları da ulaşımında yerini almıştır. Hava yolu taşımacılığı çok ilerlemiş, neredeyse her ile bir hava limanı yapılmıştır. Sanayi sektöründe her türlü petrol ürünlerinin işleme ve taşınmasının yanında tehlikeli maddeler ile tüp gaz ve doğal gaz kullanımı artmıştır. Coğrafi konum itibariyle petrol ürünleri ülkemizden geçirilerek diğer ülkelere taşınmaktadır. Deniz yolu taşımacılığı da önem kazanmış, yeni tersanelerin açılması sonucunu doğurmuştur. Madencilik ilerlemiş, madenlerde çalışanların sayısı hızla artmıştır. Tüm bu tehlikeli iş sektörlerinin gelişip çoğalması ister istemez kazaları da yanında getirmektedir. Hemen her gün trafik kazalarının yanında saydığımız tehlikeli iş kollarında da çok sayıda kazalar olmakta, can ve mal zararları oluşmaktadır. Bu kazalarda oluşan zararların karşılanması için zorunlu sigortaların ve dolayısıyla Güvence Hesabı'nın önemi büyüktür. Zira bu kazalar zaman zaman faciaya dönüşmekte ve çok büyük mağduriyetlere yol açmaktadır. Bu zararların telafi edilmesi, ekonomik zararların karşılanması için tedbirler almak anayasal bir görev olarak devletin görevleri arasında sayılmaktadır. Vatandaşın can ve mal güvenliğinin sağlanması anayasal bir görevdir. Tedbir olarak zorunlu sigorta sisteminin Güvence Hesabı'yla desteklenmesi yerinde olmuştur.

Yeni Güvence Hesabı'yla çeşitli nedenlerle sigortadan tazminatını alamayan mağdurların zararlarının karşılanması amaçlanmıştır. Güvence Hesabı'nın çerçevesinin geniş tutulması iyi olmuş, tüm zorunlu sigortalarda gerektiğinde Güvence Hesabı'na gidilmesi kabul edilmiştir. Ancak uygulamada şu an sistemde kabul edilen sınırlı sayıda zorunlu sigorta genelde mali sorumluluk sigortasından oluşmaktadır. Karşıladığı zararlar bedensel zararlar ile kısmi olarak mala gelen zararlardır. Güvence Hesabı birkaç istisna dışında prensip olarak

sadece can zararlarını karşılamaktadır. Hal böyle olunca yapılan reform düzeyindeki düzenlemelere rağmen güvence sistemimizin yeterince güçlü olduğu söylenemez.

Kanaatimize göre, güvence sisteminin mükemmel hale gelebilmesi için, öncelikle tüm mali sorumluluk sigortalarının zorunlu hale getirilmesi gerekir. Tehlikeli iş kollarında çalışan ve bu işler nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak mağdur olan herkesi zorunlu sigorta kalkanı altına almak alınacak ilk tedbir olmalıdır. Sorumluluk sigortalarının yanında tehlikeli iş kollarına zorunlu mal sigortalarını getirmek ikinci tedbir olarak önümüzde durmaktadır. Mevcut düzenlemeye bakıldığında bunları yapmak için önümüzde mevzuat engeli bulunmamaktadır. Kanun'a göre yeni zorunlu sigorta ihdası için Bakanlar Kurulu'nun iradesi yeterlidir. Nitekim Bakanlar Kurulu ülke şartlarına göre büyük bir ihtiyacı karşılayan Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortası'nı getirerek bir açılım yapmış bulunmaktadır. Bakanlar Kurulu henüz zorunlu mal sigortası ihdası konusunda ise bir adım atmış değildir. Zorunlu mali sorumluluk ve mal sigortalarının tüm sektörlerle şamil olarak yaygınlaştırılması sorunu büyük oranda çözecektir. Bunlar yapıldıktan sonra Güvence Hesabı'nın kapsamının genişletilmesi, can zararlarının yanında mal zararlarının da kapsama alınması güvence sistemine ve dolayısıyla ekonomiye büyük katkı sağlayacaktır.

Güvence sistemimiz incelendiğinde Uluslararası Yeşil Kart Sigortası ödemelerinde bir boşluk bulunduğu görülecektir. Yeşil Kart Sertifikası'na sahip araçların Motorlu Taşıt Bürosu tarafından tekemmül ettirilen zararlarının Güvence Hesabı tarafından karşılanmasına rağmen, Yeşil Kart sahibi olmayan araçların zararlarının ortada kaldığı, Güvence Hesabı'nın sorumluluğuna girmediği açıktır. Çeşitli yazarlar gibi biz de bu zararların denetim görevini yerine getirmek zorunda olan ilgili Bakanlık tarafından ödenmek zorunda olduğu kanaatindeyiz. Ancak bu durum devlete bir külfet oluşturmaktadır. Sırf bu sebeple ülkemiz çok yüklü miktarda tazminat ödemek zorunda kalmaktadır. Bu duruma yerli bir çözüm olarak denetim ve gözetim görevini yerine getirmek zorunda olan Bakanlığın da Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsamına alınabileceğini belirtmemiz gerekir. Uluslararası Tek Plaka Uygulaması kabul edilmişse de, bu Çok Taraflı Tek Plaka Uygulaması anlaşması ülkemiz tarafından henüz imzalanmış değildir. Yapılan ve yapılacak olan anlaşmaların kabulü halinde Ulusal Güvence Sistemimizin daha da güçleneceği kanaatindeyiz. Ancak bunun yanında Uluslararası Güvence Sisteminin de henüz yeterince gelişmediğini söylemek gerekir. Uluslararası Güvence Sistemine ilişkin yapılacak yeniliklerin ise Birleşmiş Milletler Çalışma Grubu'nun yapacağı çalışmalara bağlı olduğu açıktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Acar, Serdar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

Adal, Erhan, Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk, İstanbul, 1963.

Akbulut, İbrahim, Karayolları Trafik Kanununa Göre İşletenin Sorumluluğu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Akyol, Şener, Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.

Akyol, Şener, Üçüncü Şahsın İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi, Vedat Kitapçılık, 2. Bası, İstanbul, 2007.

Aral Eldeleklioğlu, İrem, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin prim ödeme Borcu, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, S.22, s.203-222.

Arkan, Sabih, Yeni Karayolları Trafik Kanununun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme, Sigorta Hukuku Dergisi, 1983, C.1. S. 3-4.

Arseven, Haydar, Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1991.

Aşçıoğlu, Çetin, Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, 1989.

Atabek, Reşat, Sigorta Hukuku, Duygu Matbaası, İstanbul, 1950.

Atabek, Reşat, Sigortacının Aczi, Batider, C.XIV, 1987, S.2, s. 41 vd..

Atabek, Reşat, Zarar Görenin doğrudan Doğruya Sigortacıya Müracaat Hakkı, BATİDER, C.6, S.1. 1971, s. 126-127.

Ateş, Hüseyin, Güvence Hesabı, TBB Dergisi, 2013, S. 108.

Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş 6. Baskı, Konya, 2010. (Borçlar Hukuku 2010).

Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Konya, 2012. (Borçlar Hukuku 2012).

Bolatoğlu, Bolat, Karayolu Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu, Ankara, 1988.

Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1981. (Sigorta Hukuku 1981).

Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007. (Sigorta Hukuku 2007).

Bozer, Ali, Sigorta Hukuku, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkı Basım, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2009. (Sigorta Hukuku 2009).

Bozer, Ali, Yangın Dolayısıyla Sorumluluk Sigortası, Teori ve Uygulama Açısından Mesuliyet Sigortaları III. Sigorta Semineri, Ankara, 1977, s.306-349. (Sorumluluk Sigortası).

Bozkurt, Tamer, Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 8. Baskı, İstanbul, 2014.

Can Mertol, Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına Genel Bir Bakış, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2006. (Sorumluluk Sigortası).

Can, Mertol, Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009. (Sigorta Hukuku).

Cebe, Mehmet Sinan, Açıklamalı ve İçtihatlı Mal Sigortaları Hukuku, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Çeker, Mustafa, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku, 10. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2014. (Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku).

Çeker, Mustafa, Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku, Yenilenmiş 2. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2004. (Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku).

Çelik, Çelik Ahmet, Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2006. (Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı).

Çelik, Çelik Ahmet, Karayolları Trafik Kanununda ve Karayolu Taşıma Kanununda 6704 Sayılı Torba Yasa ile Hukuka Aykırı Değişiklikler, www.tazminathukuku.com. (Torba Yasada Hukuka Aykırı Değişiklikler).

Çelik, Çelik Ahmet, Karayoluyla Yolcu Taşıma Taşımacının ve Sigortacının Sorumluluğu, Legal Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2008. (Taşımacı ve Sigortacının Sorumluluğu).

Çelik, Çelik Ahmet, Ölüm ve Bedensel Zararlar Nedeniyle Tazminat Hesapları Nasıl Yapılmalı, internet, www.tazminathukuku.com. (Tazminat Hesapları).

Çelik, Çelik Ahmet, Ölüm ve Bedensel Zararlar Nedeniyle Tazminat Davaları, internet, www.tazminathukuku.com. (Tazminat Davaları).

Çelik, Çelik Ahmet, Tazminat Hesaplarına İlişkin Yargıtayın İlke Kararları, İnternet, www.tazminathukuku.com. (İlke Kararlar).

Çelik, Çelik Ahmet, Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012. (Sorumluluk ve Zamanaşımı).

Çelik, Çelik Ahmet, Tüm Zorunlu Sigortalar İçin Yeni Bir Düzenleme Güvence Hesabı, LHD. 2007/Ekim, S. 58, s.3153-3168. (Güvence Hesabı).

Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası, İnternet, www.tazminathukuku.com. (Zorunlu Taşıma Sigortası).

Çelik, Çelik Ahmet, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, İnternet, www.tazminathukuku.com. (Zorunlu Trafik Sigortası).

Çelik, Hüseyin, Hukuk Davalarında Görev ve Yetki Sorunu, Bilge Yayınevi, Ankara, 2005.

Damcı, Adnan, On üçüncü Bildiriyle İlgili Açıklamalar, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Trafik Sigortası, Ankara, 1973.

Dinç, İnan Deniz, Türk Hukukunda İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı, İstanbul, 2007.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2012.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1. 6. Bası, İstanbul, 1998.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.II. 5. Baskı, Ankara, 1999.

Gökcan, Hasan Tahsin/Kaymaz, Seydi, Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk,Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları Ve Trafik Suçları, Seçkin Yayınları, 2. Bası, Ankara, 2001.

Günay, Erhan, Uygulamada Trafik Kazalarında Kusur, Seçkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2007.

Güvel, Enver Alper/Güvel, Afitap, Sigortacılık, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Seçkin Yayınları, Adana, 2015.

Güven, Vural, Trafik Sigortası, Ankara, 1981.

Havutçu, Ayşe/ Gökyayla, K. Emre, Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Seçkin Yayıncılık. 1. Bası, Ankara,1999.

İnternet Haber, <http://www.sigorta.web.tr/guvence-hesabi-ile-istanbul-buyuksehir-belediyesi-davutpasa'daki-patlama-yuzunden-davalik-oldu>.

Kabukçuoğlu, Özer/F. Dilek, Sigortacılık Kanunu Şerhi, s.180, XII Levha Y. Ankara, 2012.

Karahasan, Mustafa Reşit, Sorumluluk Hukuku, İstanbul, 1995.

Kayıhan, Şaban, Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004. (Prim Ödeme Borcu).

Kayıhan, Şaban/Bağcı, Ömer, Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 1. Basım, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2016. (Sigorta Hukuku Dersleri).

Kender, Rayegan, Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Mesuliyet Sigortaları Semineri, İstanbul, 1977, s.1 vd.. (Mesuliyet Sigortası).

Kender, Rayegan, Trafik Sigortasında Garanti Fonu, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Trafik Sigortası, Ankara, 1973. (Garanti Fonu).

Kender, Rayegan, Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku, C.I, İstanbul, 1999.

Kender, Rayegan, Türkiyede Hususi Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 14. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015. (Hususi Sigorta Hukuku).

Kılıçoğlu, Ahmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2002. (Borçlar Hukuku).

Kılıçoğlu, Ahmet, Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu, Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, 1974, C. XXXI, S.1-4, s.395-446. (Halefiyet ve Rücu).

Kılıçoğlu, Mustafa, Trafik Kazası Sonucu Ölümden Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Bilge Y. Ankara 2014.

Kubilay, Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir, 2003.

Memiş, Tekin, Güvence Hesabının Taşımanın 100 km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur? İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.3. S.1.

Metezade, Zihni, Sigorta Şirketlerinin İflasında Garanti Sigortası Hesabı, Sigorta Hukuku Türk Derneği Sigorta Hukuku Dergisi, Özel Sayı, İstanbul, 2008, s. 158-164. (Garanti Sigortası Hesabı).

Metezade, Zihni/Güleli, Nurettin, Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Güner Yayınları. İstanbul, 2011. (Sigorta Hukuku).

Nomer, Cahit, Sigortanın Genel Prensipleri ve Reasürans, 1.Baskı , Çeltüt Matbaacılık, İstanbul,1977.

Nomer, Esra Yıldız, Trafik Sigortasında Garanti Fonu, Beta Y. , 1. Bası, İstanbul, 2000.

Nomer, Haluk, Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, İHFM,1997, C.IV, S.3, s.243-260.

Oğuzman, Kemal/Öz Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul, 1998.

Omağ, Merih Kemal, Sigorta Hukukunda Sözleşme Serbestisi İlkesi ve Sınırlaması, Banka ve Sigorta Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, Eskişehir, 2009. (Sözleşme Serbestisi İlkesi ve Sınırlaması).

Omağ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış, Zorunlu Sigortalar Paneli Tebliği, s.7-38, 19.11.1993, İstanbul, 1994. (Mecburi Sigortalar ve Sorunları).

Omağ, Merih Kemal, Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, İstanbul, 1983. (Halefiyet).

Özbolat, Murat, Temel Sigortacılık, Seçkin Yayınları, 3.Baskı, Ankara, 2009.

Özsunay, Ergun, Onüçüncü Bildiriyle İlgili Açıklamalar, V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Trafik Sigortası, Ankara, 1973.

Öztan, Bilge, İmalatçının Sorumluluğu, Ankara, 1982.

Sayhan, İsmet, Sigorta Sözleşmelerinin Konusu, Yetkin Yayınları, Ankara, 2001.

Sopacı Öztuna, Birgül, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.18, S.2,2012, s.700-724.

Şeker Öğüz, Zehra/Kuyucu, Aslıhan Sevinç, Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2011.

Şenocak, Kemal, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000.

Tandoğan, Haluk, İsviçre Hukukunda Motorlu Taşıt Aracı İşletenin Sorumluluğunun Niteliği Şartları, BSD. Trafik Sigortası V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Ankara, 1975, s. 200. (İşletenin Sorumluluğu).

Tandoğan, Haluk, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara, 1981. (Sözleşme Dışı Sorumluluk).

Tandoğan, Haluk, Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara, 1961. (Mesuliyet Hukuku).

Tekinay, Selahattin Sulhi, Borçlar Hukuku, İstanbul, 1979. (Tekinay Borçlar Hukuku).

Tekinay, Selahattin Sulhi, Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul,1963. (Destekten Yoksun Kalma Tazminatı).

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Hukuku, İstanbul,1993.

(Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Hukuku).

Tepedelen, Zekeriya, 6100 Sayılı HMK.'da Bilirkişi ve Uzman Görüşü, İnternet, www.tepedelenhukukhizmetleri.com. (Bilirkişi ve Uzman Görüşü).

Tepedelen, Zekeriya, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Sigorta Sözleşmesine İlişkin Koruyucu Hükümler, İnternet, www.tepedelenhukukhizmetleri.com. (Koruyucu Hükümler).

Tepedelen, Zekeriya, Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (ADR) Olarak Arabuluculuk, İnternet, www.tepedelenhukukhizmetleri.com. (Arabuluculuk).

Ulaş, Işıl, Uygulamalı Sigorta Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Genişletilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998.(Sigorta Hukuku 1998).

Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012. (Sigorta Hukuku 2012).

Ulaş, Işıl, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Güncelleştirilmiş 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007. (Sigorta Hukuku 2007).

Ünan, Samim, İsteğe Bağlı Genel Sorumluluk Sigortasında Riziko, 1. Bası, Beta Basım Yayın, İstanbul,1988. (Riziko).

Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku, C.1, İstanbul, 2015. (Sigorta Hukuku).

Ünan, Samim, Türk Ticaret Kanunu Taslağının Sigorta Hukuku Başlıklı 6. Kitabı Hakkında Düşünceler, Sigorta Hukuku Dergisi, 2005, S.1, s.109-196.(Taslak).

Ünan, Samim, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gerekli Olan Hukuk İlkeleri, Zorunlu Sigortalar Paneli, İstanbul, 1993. s.42-65. (Zorunlu Sorumluluk Sigortası).

Yelmen, Adem, Türk Borçlar Kanununa Göre Genel İşlem Şartları, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Yeşilova Aras, Ecehan, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Ankara, 2013.

Yılmaz, Hamdi, Karayolları Trafik Kanununda Zararın Paylaştırılması, Ankara, 1995. (Zararın Paylaştırılması).

Yılmaz, Hamdi, Karayolu Trafik Kanununda İşletme Kavramı, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.5, Temmuz, 2005. (İşletme Kavramı).

Yılmaz, Zekeriya, Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat Sigorta ve Rücu Davaları, Adalet Yayınevi, 3. Baskı, Ankara, 2014.

